האוניברסיטה העברית בירושלים
THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

הרשות הלאומית לתרבות היידיש
נאַציאָנאַלע אינסטאַנץ פֿאַר יידישער קולטור
The National Authority for Yiddish Culture

The Author-Narrator in Yitskhok Bashevis Zinger's Short Fiction

MA Thesis

Presented to the Faculty of Humanities at the Hebrew University of Jerusalem

Name: Shiri Shapira

Date: December 6, 2017

Thesis Instructor: Prof. David G. Roskies

Department: Yiddish Studies

Table of Contents

Introduction 3

Chapter 1 **1.1** Previous Works Referring to the Author-Narrator Phenomenon 8

1.2 Historical Background: the Yiddish Author in America 10

1.3 Literary Theories 23

Chapter 2 **2. 1** Defining the Author-Narrator Corpus 29

2.2 The Emergence of the Author-Narrator Figure 30

2.3 The Different Publication Circumstances in Yiddish and in English 32

2.4 Thematic Characteristics 36

2.5 Language 47

Chapter 3 **3.1** The Implied Author vs. the Narrator 50

3.2 Narrative Levels 57

3.3 The Implied Corpus 59

Conclusion 74

Bibliography 77

Appendix A 85

Appendix B 98

Introduction

In an essay honoring the memory of Yitskhok Bashevis Zinger, Dan Miron marked his death as a "half-reconciled farewell to a rich and vital literary tradition" and the author himself as the "last of the great Yiddish story-tellers".[1] Assuming that Zinger's death has indeed sealed the canon of Yiddish fiction, it is necessary to ask to what extent he was aware of this meaningful position or acknowledged it in his own creative work, not only by embracing an elegiac tone in his writing but also by relating directly to the image of the Yiddish author. This question can serve as a tool to characterize one of the final, reflexive stages of Yiddish literary modernism, as well as to understand Zinger as a Yiddish author who was, perhaps reluctantly, committed to playing his role as the final link in the chain that began with Mendele Moykher Sforim, Y. L. Peretz and Sholem Aleykhem.

In this work, I will examine Zinger's artistic strategies in handling this special role by reviewing and analyzing a recurring pattern in his short fiction, namely, his use of a Yiddish author as the first-person narrator. I chose to focus on his short stories rather than novels in which this type of narrator appears,[2] firstly because Zinger's short fiction is commonly referred to as his most important contribution to Yiddish literature,[3] and secondly because only in the short stories is a pattern clearly recognizable – and not merely a pattern, but in fact a major phenomenon. The "author-narrator stories", as I will refer to them here, began to appear in 1960 and were

---

[1] Dan Miron, "Passivity and Narration: The Spell of Bashevis Singer", in: Grace Farrell (ed.), *Critical Essays on Isaac Bashevis Singer*, New York, 1996, p. 149. This essay was originally published in Hebrew in the Israeli press shortly after Zinger's death in: **ידיעות אחרונות**, 2 באוגוסט, 1991 (This bibliographical information can be found in the Hebrew reprinted version of the article: דן מירון, "סבילות וסיפר: לקסמו של בשביס-זינגר", בתוך: הנ"ל, **הספריה העורת: פרוזה מעורבת: 2005-1980**, תל אביב, 2005, עמ' 50).

[2] I am referring mainly to the novels *Neshome-ekspeditsyes* (1974; English version: *Shosha*, 1978) and *Farloyrene neshomes* (1981-1982; *Meshugah*, 1994), in which the narrator is also the main character and the narrative handles his development as a Yiddish author, but also to the novel *Der bal-Tshuve* (1973; *The Penitent*, 1983), in which the author-narrator's primary role is to frame a story of another character as he listens to his speech.

[3] Jan Schwarz, *Survivors and Exiles: Yiddish Culture After the Holocaust*, Detroit, 2015, p. 232

published regularly until the final stages of his career over two decades later. As I gathered from reviewing the entire corpus of his short stories by using their three-volume Library of America edition (hereafter “LOA”) in English translation, which was published in honor of Zinger’s centennial in 2004,[4] adding two extra stories published in English in the *New Yorker* magazine after the release of this compilation and three more stories mentioned in an article by Chone Shmeruk[5] – I can conclude that the author-narrator stories make up over thirty percent of the overall short stories published during his career in America in either Yiddish or English (mostly in both languages), or to be more precise, at least 73 author-narrator stories out of a total of at least 203 stories.[6]

The striking prominence of the author-narrator phenomenon within Zinger’s large corpus of short stories calls for systematic research which has not yet been conducted, despite the fact that Zinger’s work has received much scholarly attention. I propose to undertake this research in my thesis with an intention not only to describe, as comprehensively as possible, these publications and the image of the Yiddish author that they evoke, but also to analyze the literary strategies and devices which emerge from the recurring structure of a Yiddish author-protagonist narrating a chain of events that occurred to himself, or appearing as a narratee and thus framing the narrative of another character in the story.

---

[4] Isaac Bashevis Singer, *the Collected Stories* (The Library of America Edition), 3 volumes, New York, 2004 (Here: LOA)

[5] Chone Shmeruk, “Monologue as Narrative Strategy in the Short Stories of Isaac Bashevis Singer”, in: David Neal Miller (ed.), *Recovering the Canon: Essays on Isaac Bashevis Singer*, Leiden, 1986, p. 113; A previous version of this article was published in Yiddish as an introduction to the volume *Der shpigl un andere dertseylungen*: חנא שמערוק, "די פּילגעשטאַלטיקייט פֿון יצחק באַשעוויסעס מאָנאָלאָגישע פֿאָרמען", איבערגעזעצט פֿון העברעיִש: אַבֿרהם נאָווערשטערן, אין: יצחק באַשעוויס-זינגער, **דער שפּיגל און אַנדערע דערציילונגען**, ירושלים, 1975, זז' ז-לו.

[6] I limit this statement only to stories published in America and not include his early stories, which were published in Poland. However, it is important to mention that since the larger and most prolific part of Zinger’s literary career enveloped in America, it is a remarkable phenomenon also within Zinger’s oeuvre at large. The total sum of 203 is most likely lower than the real number of his stories published in America, since many haven’t been published in English and therefore unclear without a full database of publications in *Forverts* or at least access to all *Forverts* issues published in Zinger’s lifetime. Therefore also the list of author-narrator stories I present here in Appendix A is representative, but probably not exhaustive.

In order to limit the scope of my research I will not analyze every story in the author-narrator corpus, but rather identify and discuss major trends, and provide examples which emerge from a close reading of a selection of the most interesting stories.

Researching Yitskhok Bashevis Zinger's work usually raises several methodological difficulties. First, the distinction between original text and translation: Zinger requested that the English versions of his writings will be considered a "second original"[7] – as a basis for translations into languages other than English, for example – and it is necessary to consider this request also when interpreting his work. As I selected the texts to be analyzed in this research, I realized that there was no way to conduct a comprehensive study on Zinger without dealing with a double corpus, i.e. the same texts in both their Yiddish and English versions. However, since I am working within the disciplinary context of Yiddish Studies, I will nevertheless concentrate more on the Yiddish texts than on the English ones, and discuss the English versions only if they contain notable elements that do not appear in their Yiddish equivalents.

I was not able to locate the Yiddish versions of some of the author-narrator stories I found in the LOA edition, whether because, to my knowledge, they were never published in Yiddish by Zinger and exist only as manuscripts in his archive at the Harry Ransom Center,[8] or because their Yiddish versions are nowhere to be found at all. Although most Yiddish sources were easily traceable using Roberta Saltzman's bibliography of Zinger's work[9] (and also cited in the notes to the LOA edition), several are to be found in *Forverts* issues that are not accessible to me here in Israel. I do not consider the lack of these few sources to be a serious limitation, as the stories I

---

[7] Anita Norich, "Translation and Transgression", in: Hugh Denman (ed.), *Isaac Bashevis Singer: His Work and His World*, Leiden, 2002, p. 87

[8] http://norman.hrc.utexas.edu/fasearch/findingAid.cfm?eadid=00354

[9] Roberta Saltzman, *Isaac Bashevis Singer: a bibliography of his works in Yiddish and English, 1960-1991*, Lanham, 2002

chose for close reading are sufficiently representative of the phenomenon in question. In any case, I included complete, numbered bibliographical information on each of the stories in **Appendix A**. When referring to them I will mention only their serial number in the appendix in order to avoid an excessive amount of footnotes.

Quotes from Yiddish texts will appear in the Yiddish alphabet according to YIVO orthography, whereas names, titles, words and expressions appearing separately will be provided in YIVO transliteration.

Finally, I am choosing to refer to the author by his last name in YIVO transliteration, and neither by his pen name (Bashevis), his last name in English (Singer), nor the synthetic name comprising both (Bashevis Singer), as customary in most studies on him. I prefer the transliteration Yitskhok Bashevis Zinger instead of his English name as an ongoing indication that I am handling his work from the perspective of Yiddish Studies. I chose Zinger rather than Bashevis – the name by which he is commonly referred to among Yiddish speakers – in order to differentiate the author as a whole from his pseudonym Bashevis (i.e., like S. Y. Abramovitch vs. Mendele Moykher-Sforim), as I will in the third and final chapter.

In the first chapter I will provide historical background on Zinger's life and literary development as well as on the state of Yiddish culture in America after the Holocaust. I will discuss the relationship of Zinger's readership to the Yiddish language, which was a central factor in determining the trajectory of his writing and publishing career, and is also reflected thematically in his author-narrator stories. In this chapter I will also describe the few studies that have already dealt with some of Zinger's author-narrator stories, and explain the literary theories which will inform my systematic review and analysis of this corpus.

In the second chapter I will further locate the author-narrator stories within Zinger's entire body of work, and identify prominent patterns and motifs in these stories. I will also briefly characterize their language in Yiddish and in English.

In the third chapter, I will interpret the stories using structural narratological analysis. My final analysis will introduce the notion of the implied corpus and examine Zinger's author-narrator stories as meta-poetic reflections on Yiddish literature and his own role within it, not only as the harbinger of its putative demise, but also as a direct heir of its founding classic authors.

Many people and institutions have helped me immensely during the years I spent as an MA student of Yiddish literature and during the actual writing of this thesis. I would like to thank my thesis instructor, Prof. David G. Roskies, for our productive and encouraging dialogue and for being the catalyst for a deep acquaintance with Zinger's work; the Mandel Institute of Jewish Studies, Beth Sholem Aleichem and the National Authority for Yiddish Culture, for making the period of researching and writing financially possible; Reyze Turner, for scanning at the New York Public Library some of the material that was inaccessible to me in Israel, and for answering questions about the English language; Prof. Avraham Novershtern, for supplying not only a personal example and guidance, but also a network of scholars and students to draw inspiration from and consult with; Debi Mezan, for promptly assisting in times of bureaucratic crisis; Prof. Shlomith Rimmon-Kenan, for listening to my not yet developed ideas on narrative fiction; and last but not least, I would like to thank Jonathan M. Barzilai for helping with mathematical questions too complicated for a humanities student, and for expressing infinite patience, support and appreciation in the long process of writing the thesis and in the longer process of postponing the writing of the thesis.

Chapter 1: Historical Background, Methodology and Literary Theories

Although no systematic research on Zinger's author-narrator (henceforth: AN) stories has been conducted, several works have already touched upon this subject from various points of view. I will mention them here briefly in order to illustrate the volume of material to be covered in this thesis and the need for a broader perspective on it.

1.1 Previous Works Referring to the Author-Narrator Phenomenon

The most comprehensive and focused study of the AN phenomenon and device in Yitkhok Bashevis Zinger's writings was elaborated in a 1985 article by Janet Hadda, [10] who later became one of Zinger's biographers.[11] Hadda's work focused only on the English versions of several AN stories and analyzed them from a psychodynamic perspective.[12] She concludes that the AN is a specific vehicle Zinger uses in his short stories in order to reconcile his desires to stay connected to his own Eastern European past on the one hand, and find an escape from it in his American present on the other hand.[13]

Other studies referring to this subject mentioned the AN only within the framework of a different kind of discussion on Zinger's work. Chone Shmeruk, in the article "Monologue as Narrative Strategy in the Short Stories of Isaac Bashevis Singer"[14] focused on the Yiddish versions of the AN stories, and more specifically, the ones which were published in book form, though he mentioned several others published only in the Yiddish press. Here the author-narrator stories

[10] Janet Hadda, "The Double Life of Isaac Bashevis Singer", *Prooftexts* 5, no. 2 (1985), pp. 165-181
[11] Janet Hadda, *Isaac Bashevis Singer: A Life*, New York, 1997
[12] Hadda 1985, p. 166
[13] Ibid., p. 177
[14] Shmeruk 1986

appear as one of several recurring monologue techniques, and analyzed using terms such as “epic situation”, “framing” and “dramatization”. Shmeruk’s 1975 article could not yet encompass the magnitude of the AN phenomenon in Zinger’s short fiction, nor its inner variety, but it is a first step toward a systematic narratological study of it.

In his book on Zinger *Fear of Fiction*, David Neal Miller considered briefly the short story “Hanka” (no. 44 in Appendix A) as an example for a recurring narrative situation in which a narrator carrying identifiable autobiographical characteristics appears in a story containing also details which contradict “publicly-known facts about Singer’s person and oeuvre”.[15] This notion of the AN stories as generating ambiguity as to their relation to extra-literary facts is part of Miller’s broader analysis of Zinger’s work as blurring the distinction between reportage and fiction.

David G. Roskies brought Zinger’s narrators as an example to what he calls “creative betrayal” in his 1995 book *A Bridge of Longing*, and discussed two AN stories from the 1960s (“Aleyn”, no. 2, and “Di kafeterye”, no. 14) primarily as a later development of the demonic narrators, who started appearing in his fiction during WWII.[16] Jan Schwartz discussed “Di kafeterye” as well in a short essay, while focusing on its supernatural qualities.[17] In his recent monumental book of essays about Yiddish literature in America Avrom Novershtern dedicated a section to depictions of the Yiddish author in the New World, in which he also discussed Zinger’s writing.[18] However,

[15] David Neal Miller, *Fear of Fiction: Narrative Strategies in the Works of Isaac Bashevis Singer*, Albany, NY, 1985, p. 94
[16] David G. Roskies, *A Bridge of Longing: The Lost Art of Yiddish Storytelling*, Cambridge, Mass. and London, 1995, pp. 302-304
[17] Jan Schwarz, "'Death Is the Only Messiah': Three Supernatural Stories by Yitskhok Bashevis", in: Seth L. Wolitz (ed.), *The Hidden Isaac Bashevis Singer*, Austin, 2001, pp. 107-116
[18] אברהם נוברשטרן, **כאן גר העם היהודי: ספרות יידיש בארצות הברית**, ירושלים, 2015, עמ' 178-197

he focused on the two novels *Neshome Ekspeditsyes* and *Farloyrene Neshomes*, and not on the recurrence of this theme in Zinger's short fiction.

The most recent contribution to the discussion on Zinger's AN figure is David Stromberg's article published in 2016 and based on his doctoral thesis,[19] in which he investigates Zinger's philosophical worldview through the distinction between different narrative levels in the novel *Der bal-Tshuve*. Stromberg refers to both Yiddish and English versions, as both include a narrative frame in which the author-narrator encounters a character named Joseph Shapiro and listens to his story of penitence, but only the English version includes also an author's note by Isaac Bashevis Singer at the end. Stromberg considers this author's note to the English version not only a paratext, but also an additional narrative level.

As I could gather from these studies on Zinger, there is still a need for a comprehensive mapping of the AN stories. In the next chapters I will map them as fully as possible using thematic and structural description, followed by an analysis of their meaning as a unique and characteristic phenomenon in postwar Yiddish literature. This endeavor first requires placing the stories and their author in their historical context.

1.2 Historical Background: the Yiddish Author in America

Yitkhok Bashevis Zinger's death was not only the end of a long and prolific literary career, but also a symbolic event in the history of Yiddish culture in America, in which Zinger was the last

[19] David Stromberg, "Rebellion and Creativity: Contextualizing Isaac Bashevis Singer's "Author's Note" to *The Penitent*", *In geveb* (June 2016). https://ingeveb.org/articles/rebellion-and-creativity-isaac-bashevis-singer (Retrieved October 10, 2017). See also: David Stromberg, *Narrative Faith: Structural Complexity and Moral Vision in Dostoevsky, Camus, and Singer*, PhD Thesis, the Hebrew University of Jerusalem, 2012-2013.

major Yiddish American prose writer. In the field of Yiddish studies, however, Zinger is remembered ambivalently as an author who earned Yiddish literature unimaginable reputation and success among non-Yiddish readers, but who also is considered to have possibly accelerated its decline by favoring the English versions of his work. Zinger's success as a Yiddish author in America at a time of Yiddish language and culture's decline calls for an examination of the historical circumstances of each of these processes. These will embed both the Yiddish AN figure in Zinger's stories as well as Zinger's self-perception as a Yiddish author in their underlying extra-literary reality.

Three historical factors had a major impact on the fate of Yiddish in the United States of America: (1) The practical cessation of immigration from Eastern Europe following the Immigration Act of 1924; (2) the rapid and successful integration of Jewish immigrants and their offspring into American society; (3) The annihilation of Eastern European Jewry by the Nazis during WWII. These factors have contributed to the weakened position of Yiddish, not only as opposed to the role of English in the immigrants' lives, but also in comparison to other immigrant languages in America.[20]

Yitkhok Bashevis Zinger spent the majority of his life in the USA while American Jewry experienced the impact of these three factors to its fullest degree. The changes that the Jewish American community underwent were substantial in Zinger's literary career, although most of his creative education, drive and inspiration stemmed from his childhood and early adulthood in Poland, where was born in 1904 to an orthodox Jewish family.[21] He spent his childhood and

[20] Joshua A. Fishman, *Yiddish: Turning to Life*, New York 1991 [the chapter "Yiddish in America" is reprinted from a 1965 essay], p. 95

[21] Hadda 1997, p. 17

youth in the town of Bilgoray and in Warsaw.[22] 1925 was the year of his literary debut as a Yiddish author,[23] and within a decade he achieved enough material success and critical acclaim to allow him to immigrate to America and settle in New York City as a permanent contributor to the *Forverts*, the Yiddish daily newspaper. In fact, he was following his famous older brother's footsteps, the author Y. Y. Zinger, who had already settled there to work for the *Forverts*, and who later engineered his little brother's immigration.[24]

Yitskhok Bashevis Zinger received his visa nearly a decade after immigration to the US was restricted. Despite being a latecomer, he was a rather privileged immigrant thanks to his older brother's success. Therefore, although 1924 marked the beginning of "a prolonged period of unease for Jews in the United States",[25] in the long run Zinger was not badly affected by the Immigration Act of 1924. Perhaps it even worked to his advantage in achieving occupational stability, since the number of his possible competitors was not increasing as rapidly as in the period of mass immigration.

To an outside viewer it seems as if Zinger had all the sufficient pre-conditions to quickly integrate in the local Jewish intellectual community as a Yiddish American author, since he wrote for a mass circulated newspaper holding a mainstream political position, which was identified with the New York-based Jewish labor movement.[26] However, his first decade in the US was full of hardships. He reported being underpaid by *Forverts* and feeling out of place whenever he arrived there to submit his articles.[27] In addition, for the next decade he experienced

---

[22] Ibid., pp. 54-55
[23] Ibid., p. 61
[24] Ibid., p. 78
[25] Eli Lederhendler, *Jewish Responses to Modernism: New Voices in America and Eastern Europe*, New York 1994, p. 110
[26] Ibid., p. 132
[27] Hadda 1997, pp. 84-85

a creative crisis and did not write any fiction. The origin for this crisis was mostly a difficulty to incorporate the new immediate surroundings and its language into his Yiddish prose, as he described in his 1943 essay titled “Problems of Yiddish Prose in America”: “Yiddish literature is a product of the ghetto with all its virtues and faults, and it can never leave the ghetto”.[28]

In his first years in America Zinger hadn’t imagined ever to be translated into English, and considered this kind of success something only his older brother is capable of achieving.[29] This reality changed radically in 1945, after the unexpected death of Y. Y. Zinger the previous year, as Yitskhok marked his return to the literary world with *Di familye mushkat*,[30] a historical family saga deeply informed by autobiographical elements. This was also his first work published in English translation, in 1950.[31] Despite insisting on shortening the novel and inserting changes in the translation to make it more accessible to non-Jewish readers, the American publisher Alfred A. Knopf perceived the translation of this work as an act of preserving and commemoration for a world that had ceased to exist.[32] Here it is necessary to place the translation of *Di familye mushkat* in the broader context of Yiddish literature in America as part of a “growing amount of [Yiddish to English] translation in the fifties and sixties”, as described by the renowned editor and scholar Irving Howe in *World of Our Fathers*, his comprehensive recounting of Jewish lives in America. It is also important to note Howe’s reservation in this matter: “yet no one could suppose that this brought about a genuine revival of Yiddish literature”.[33]

---

[28] יצחק באַשעוויס, "פּראָבלעמען פֿון דער ייִדישער פּראָזע אין אַמעריקע", **סבֿיבֿה** 2 (1943), ז' 9; Isaac Bashevis Singer, “Problems of Yiddish Prose in America (1943)”, trans. by Robert H. Wolf, *Prooftexts* 9, no. 1 (1989), p. 10.
[29] Hadda 1997, p. 88
[30] Serialized in *Forverts*, November 17, 1945-May 1, 1948
[31] Isaac Bashevis Singer, *The Family Moskat*, translation by A. H. Gross and Nancy Gross, New York, 1950
[32] Jan Schwarz, “’Nothing But a Bundle of Paper’: Isaac Bashevis Singer’s Literary Career in America”, in: Marion Aptroot et. al (eds.), *Leket: Yiddish Studies Today*, Düsseldorf 2012, p. 193
[33] Irving Howe, *World of Our Fathers: the Journey of the East European Jews to America and the Life They Found and Made*, London 1976, p. 452

The English translation of *Di familye mushkat* was not a commercial success, but soon Zinger realized the immense potential of being translated into English, and this realization continually propelled the rest of his career even at a time of no "genuine revival of Yiddish literature". 1953 is often regarded as his breakthrough year in terms of work published in English translation, made possible by Saul Bellow's rendering of the 1945 story "Gimpl Tam" (Gimpel the Fool). Irving Howe and Eliezer Greenberg, who were highly intent on including it in their pioneering anthology *A Treasury of Yiddish Stories* (Cleveland and New York 1953), convinced the successful Jewish American author Saul Bellow to translate the story. Since Bellow was reluctant to devote much time to the work, Greenberg read the story aloud to him while he typed the English translation on the spot.[34] The story was then published in the May-June 1953 issue of the journal *Partisan Review*[35] and later in the anthology edited by Howe and Greenberg.

The same method of a translation, which incorporated typing based on oral transmittance, was later used by Zinger himself. His was a form of self-translation, or, in the words of his publisher Roger Straus, "super-editing".[36] Zinger worked with various translators, mostly women who did not know Yiddish. As they were sitting together in his living room, he would dictate the English translation while reading from his published texts in *Forverts* and the translator would type the English version with few corrections.[37] Zinger may as well have worked on his self-translations on his own and sent them to an editor afterwards. But the reason he insisted on having a female translator present was the feeling of prestige or simply pleasure he wished to achieve by

---

[34] Hadda 1997, p. 130
[35] Isaac Bashevis Singer, "Gimpel the Fool", trans. by Saul Bellow, Partisan Review 20, no. 3 (May-June 1953), pp. 300-313. Available online: http://hgar-srv3.bu.edu/collections/partisan-review/search/detail?id=284025 (Retrieved October 11, 2017).
[36] Jonathan Rosen, "The Fabulist: How I. B. Singer translated himself into American literature", *The New Yorker*, June 7, 2004: http://www.newyorker.com/magazine/2004/06/07/the-fabulist (Retrieved October 11, 2017).
[37] Florence Noiville, *Isaac B. Singer: A Life*, translated from the French by Catherine Temerson, New York, 2006, pp. 106-108; Ruth Whitman, "Translating with Isaac Bashevis Singer", in: Irving Malin, *Critical Views of Isaac Bashevis Singer*, New York, 1969, p. 46

surrounding himself with young women,[38] as well creating a public persona of a writer adored by women.[39] Although this information on Zinger is often regarded as salacious gossip irrelevant to academic discussion, I believe it is important to include it here as an example of how Zinger strove to fictionalize his own public image while simultaneously inserting his public image into his fiction.

Another reason for using mainly female translators who did not know Yiddish was Zinger's fear of being overshadowed by his translator (hence his reluctance to commission more translations from Saul Bellow or even to express any gratitude towards him, although "Gimpel the Fool" was his first text that was well accepted in English).[40]

In 1974 Zinger won his second National Book Award for the short story collection *A Crown of Feathers*. This award meant not only an acknowledgement of his work in English translation, but also acceptance as an American writer: "I am glad to get this award testifying to the fact that I am considered an American writer, even though I write in Yiddish",[41] he said in his acceptance speech. According to Zinger's biographer Janet Hadda, this statement proves that "Yitskhok Bashevis had lost the competition with Isaac Bashevis Singer".[42] However, when he received the Nobel Prize four years later and earned the ultimate acknowledgement as an international author, he opened his acceptance speech[43] with a passage in Yiddish and thus evoked Yitskhok Bashevis in front of a non-Yiddish speaking audience.

---

[38] Noiville, p. 105
[39] This view was expressed by several former translators interviewed in the documentary film "The Muses of Isaac Bashevis Singer" (2014), directed by Shaul Betser and Asaf Galay. http://www.imdb.com/title/tt4298366/ (Retrieved October 11, 2017).
[40] Noiville, p. 93; Hadda 1997, pp. 130-131
[41] Quoted in: Ibid., p. 163
[42] Ibid.
[43] http://www.nobelprize.org/mediaplayer/index.php?id=1517 (Retrieved October 12, 2017).

One can interpret this late gesture, coming from an author who never sought to promote Yiddish culture for its own sake, as Zinger's way of pleasing the Swedish Academy, who in fact rewarded him not for being international, but for his role as a representative of a minority literature. This became clear in the announcement of the 1978 winner of the Nobel Prize for literature: "[Zinger's work describes] the world and life of Eastern European Jewry […]. Its language was Yiddish – the language of the simple people".[44]Anita Norich analyzed Zinger's choice to speak Yiddish at the event of receiving the Nobel Prize as his tongue-in-cheek way to accept the view of Yiddish as parochial and therefore worthy of being mocked, and simultaneously as an elaborate joke on the Swedish Academy's ignorance, demonstrating that although they are "too refined for such a folksy language" which was never spoken at the Nobel Prize event, it is nonetheless incomprehensible to them. By reversing the joke to a different subject, Zinger put Yiddish in its place: as a "newly canonized language […] of modern literature".[45]

Oddly enough, the ultimate approval of Yiddish as a legitimate modern language came only after the prolific creation in this language had almost ceased to exist. This may seem like a paradox, though it can be explained otherwise: the rise in the status of Yiddish had probably occurred not in spite of the dwindling number of its active speakers, but rather as a result of its rapid decline.

This shift manifested itself within Zinger's readership as well, and the Holocaust was the main event that separated between the periods of anonymity and success in his career: before the 1950s he had readers only in Yiddish, and was well accepted as a young author but not nearly as esteemed as his older brother; after the Holocaust the number of his belletristic writings

[44] Quoted in: Hadda 1997, p. 164
[45] Anita Norich, *Writing in Tongues: Translating Yiddish in the Twentieth Century*, Seattle, 2013, p. 55

published in Yiddish and translated into English increased tremendously, and he became very known and honored among his readers in English, like his illustrious precursor, Sholem Asch. Thus, Zinger's overall prestige as a Yiddish writer increased throughout his career, but mostly as a Yiddish writer translated into English.

In order to understand his different reception in the two different languages, one must consider the *two kinds of addressees* and the change they went through, inspired by the influence of the three main events in the history of American Jewry.[46] In general, the Yiddish addressee feels a sense of familiarity when reading Zinger's work. This reader has background in Jewish religion and customs and a basic knowledge in classic Hebrew, and although his taste in literature is rather traditional, he is enriched with Slavic cultures and languages. As opposed to the Yiddish reader, the English addressee of Zinger's writing will observe Yiddish culture as exotic, even if he himself is of Jewish origin. Too many particular elements of Eastern European Jewish lives will alienate him from the text and would require explanation in the form of footnotes.[47]

Joshua (Shikl) Fishman's socio-linguistic studies on American Jewry show that the difference between the two addressees is a generational one: in particular his 1965 study on contemporary individual and family patterns in Yiddish secular circles shows that the first generation of immigrants may speak English outside as well as at home, but still consumes Yiddish culture and supports it.[48] Although the demographic data Fishman examined proved an increase of over two million in the Jewish population in the US between 1920 and 1960 (and in spite of immigration restrictions, still many of them were foreign born), the percentage of Yiddish speakers dropped

---

[46] See p. 11 in this chapter
[47] Monica Adamczyk-Garbowska, "I.B. Singer's works in Yiddish and English: the Language and the Addressee", in: Hugh Denman (ed.), *Isaac Bashevis Singer: His Work and His World*, Leiden, 2002, pp. 18-19
[48] Fishman, 1991 [1965], p. 122

immensely.[49] The second generation he mentions roughly overlaps the children of immigrants who arrived before WWI. Those clung "to Yiddish attitudinally more than behaviorally since it represents the Jewishness they know best".[50] Hence, favoring Yiddish is not a sufficient reason to actively consume Yiddish literature and culture, even though the second generation can understand and speak the language. The third generation "never experienced a natural Yiddish environment", and therefore cannot use it actively although they can reach a substantial level of understanding it.[51]

The positive change in the attitude towards Yiddish was documented in the 1960s mostly among the second generation, then middle aged. After WWII this group changed its view of Yiddish as an "ugly" and "grammarless" language and began to view it "more positively and nostalgically". Among the Jews of the third generation, the increase in general esteem of Yiddish is reflected in "less emotion" but even "greater respect" they express towards the language.[52] In a further study Fishman explained the continuation of this shift as a result of the growing interest in ethnicity in the late 1960s, which led to inserting Yiddish as an academic subject in American universities.[53]

According to Fishman's findings of studies conducted in Zinger's most active decades (the 1960s and the 1970s), his readers in English translation were most likely Jews of the second and third generation, who had some connection to Yiddish culture but would not consume it directly. This characterization of his audience may explain the fact that so many AN stories were translated into English, many of them not long after their first publication in Yiddish. These readers were not only interested in literature translated from Yiddish, but also in reading about

[49] Ibid., p. 130 (Table 7)
[50] Ibid. p. 124
[51] Ibid. p. 125
[52] Ibid., p.143
[53] שיקל פֿישמאַן, "די סאָציאָלאָגיע פֿון ייִדיש אין אַמעריקע: 1960-1970 און ווײַטער", **די גאָלדענע קייט** 75 (1972), ז' 124

Yiddish culture itself in form of fiction. Some of the AN stories even portray characters of young Jews who learn Yiddish so they can read Yiddish literature, for example "Ir zun" (no. 38; 1972; Her Son, 1973) and "Der sod" (no. 63; 1983, The Secret, 1985).

The historical event that mostly propelled the rise in the status of Yiddish was the Holocaust, not only because the annihilation of the creators and consumers of mass Yiddish culture turned it into an exclusive and therefore prestigious field, but also because it gave the use of Yiddish a symbolic meaning of commemoration. Jeffrey Shandler coined the term "postvernacularity" to describe a mode of using Yiddish in the post-Holocaust era, driven exactly by this new symbolic meaning of the language. In the postvernacular mode, "having an affective or ideological relationship with Yiddish without having command of the language" is becoming more primary than the instrumental mode of using Yiddish for everyday communication.[54] Furthermore, "the symbolic value of Yiddish in its postvernacular mode also *requires* translating".[55]

In light of Shandler's concept, it is essential to ask what role did Zinger's stories about a Yiddish author writing after Yiddish ceased to be employed by the majority of secular Jewish Americans, as well as their translations to English, play in the postvernacular Yiddish culture: Could the AN stories be of interest had they not been written in a time of concern for the future of Yiddish? Could they have been written at all? Could they stand on their own even if they had been written originally in English, or did they become popular because of the increasing symbolic value they had as being translated *specifically from Yiddish*?

According to the historian of American Jewry Eli Lederhendler, Yiddish literature after the Holocaust, especially in English translation, could function mainly commemoratively:

[54] Jeffrey Shandler, *Adventures in Yiddishland: Postvernacular Language and Culture*, Berkeley, 2006, p. 4
[55] Ibid., p. 94 (my emphasis)

> those who read these works [written after the Holocaust and translated from Yiddish] in English translation – as they became increasingly available in the 1960s and afterward – took it almost for granted that even prewar works, or postwar writing set in the prewar world, were primarily documents of *preservation* rather than inventive creations in their own right. The use, in other words, of Yiddish literature for American Jewish readers, lay in its 'pastness' rather than any other artistic quality.[56]

The same "pastness" may have been found in Zinger's writing as well, claims Lederhendler, but Zinger refused to let his writing play this role, and instead he problematized the image of the Jewish past and the need to reach catharsis by evoking it. Instead, "in reaching beyond the commemorative function of his art, he alienated some readers and fellow writers […] but he opened up an avenue of discourse that he thought more universal".[57]

The alienation some of Zinger's readers may have felt, most likely those who could still read his work in Yiddish, can be explained as a result of a general discomfort regarding any translation from Yiddish. Anita Norich defined the problem of translation that "becomes, potentially, a form of obliteration": "Translation from Yiddish can feel like a capitulation to history. It implies that these texts will no longer be read by anyone in their original". Therefore, translation can become a form of betrayal in Yiddish.[58] Perhaps this was the view of Yiddishists, as Jonathan Rosen referred to Zinger's colleagues at the *Forverts* in an article published in the *New Yorker* magazine in celebration of Zinger's centenary: "In their view, Bashevis […] wasn't really a Yiddish writer at all, just an Anglicizing panderer who, through cunning and longevity, had snookered an ignorant American readership into believing that his concocted shtetl stories were

---

[56] Eli Lederhendler, *New York Jews and the Decline of Urban Ethnicity, 1950-1970*, Syracuse, 2001, pp. 69-70
[57] Ibid. p. 75
[58] Norich, 2013, p. 43

the real thing".[59] As opposed to the "Yiddishists", in that same article Rosen expresses his own positive view of Zinger as an American author, or more accurately, "a Yiddish master who became one of the great American writers of the twentieth century".[60]

Although being accepted as an American writer was indeed an achievement in Zinger's view as well, it is also possible that he maintained his "loyalty" to Yiddish precisely by means of his English translation, as Norich argues:

> The arbiters of cultural politics demand that translators be faithful to the Yiddish originals if they are to avoid taking part in the obliteration of the culture they purport to know; translators, in turn, suggest that their work will turn the historical tide, not only preserving Yiddish culture, but helping it proliferate.[61]

Following a similar logic, Zinger's French biographer Florence Noiville considered his intense involvement in the translation of his own work "a form of ultimate fidelity".[62]

In terms of fidelity to Yiddish, not only questions of translation arise, but also other aspects of literary life are relevant. The connection between the Yiddish author and his audience in the first half of the twentieth century was close, direct and intimate:

> The reader was quick to respond to thematic allusions, the writer felt a strong responsibility to the needs of his reader […]. They lived in the same tenements, worked in the same shops. At least in its early decades, immigrant Yiddish culture was an organic culture, without avant-garde estrangement or aristocratic pretense,

[59] Rosen 2004; For more information on negative views on Zinger and the resentments towards him among American Jews and Yiddishists in particular, see: Schwarz 2015, p. 211; Dan Miron, *From Continuity to Contiguity: Toward a New Jewish Literary Thinking*, Stanford, 2010, p. 182; see especially: Yankev Glatshteyn, "Singer's Literary Reputation", in: David Neal Miller (ed.), *Recovering the Canon: Essays on Isaac Bashevis Singer*, Leiden, 1986, pp. 145-148.
[60] Rosen 2004
[61] Norich 2013, p. 43
[62] Noiville, p. 100

wrote Howe.[63] This changed already before Yiddish culture ceased to be a mass culture, as the golden era of the proletarian Yiddish writers had passed, and literary groups such as “Di yunge” and “in zikh” began to form.

Zinger was active long after this period of transition, but his specific living circumstances, namely his residence in NYC, allowed him to maintain a rather intimate connection with his readers in Yiddish. In the decades after WWII this was an environment still strongly characterized with a strong sense of “Jewishness”.[64] “Whether one identified with some vague Jewishness-at-large or participated more actively in the production or consumption of Jewish culture, New York seemed to make this possible”,[65] wrote Eli Lederhendler in his study of New York Jews in the decades 1950-1970. The variety NYC offered the consumer of Yiddish culture was still relevant in Zinger’s most prolific years, including theater, lectures, book publishers, magazines and newspapers.

Zinger explicitly expressed his connection to this Jewish environment: “I have to live in New York. To a degree, it reminds me of Warsaw, mainly, I suppose, on account of the many Jews. I see my people here. Here there are still Jews who speak my language and even if they don’t speak it, their parents did, and thus they know a little”.[66] This quote appears in a conversation with Zinger from 1975, proving that even at this late period in Yiddish cultural history, he could recognize in NYC a resemblance to the center of Yiddish literary life he inhabited in his home land. In the same conversation Zinger referred to his personal connection with his readers: they often send him letters in response to his publications in *Forverts*, call his home number, come by

---

[63] Howe, pp. 440-441
[64] Lederhendler 2001, p. 64
[65] Ibid. p. 65
[66] Isaac Bashevis Singer, “The Yiddish Writer and His Audience”, in: Bernard Rosenberg and Ernest Goldstein, *Creators and Disturbers: Reminiscences of Jewish Intellectuals in New York*, New York, 1982, p. 29

the thousands to his lectures and approach him afterwards with warm responses.[67] And finally, although in the first years of Zinger's career in America he stated that it is impossible to write prose about Jewish lives there in Yiddish, he nevertheless *did write about it* since the late 1950s,[68] and most extensively in his AN stories. By incorporating in his stories a character of a Yiddish author very similar to himself, he did not only express his strong connection with his Yiddish readers, but also immortalized this late form of Yiddish literary life in the form of fiction.

What characterized these stories, except for depicting a major part of Zinger's biography? In order to understand the artistic meaning of these stories in Yiddish and in English beyond their historical and cultural context, I will use literary theories concerning the structure of fiction.

1.3 Literary Theories

Implementing narratological theories in the field of Yiddish Studies is by no means a novelty: in the 1970s Dan Miron used them as a framework for his inquiry of Yiddish literature in the nineteenth century in the now classic book *A Traveler Disguised*;[69] Chone Shmeruk as well used theories of narrative fiction such as Wayne C Booth's,[70] precisely in his abovementioned essay on Zinger's monologues as a narrative strategy.[71] Although these theories may be considered out of fashion and irrelevant in today's post-poststructuralist era, I believe they can still serve literary scholars, at least as an initial approach to a corpus that has never been systematically researched.

---

[67] Ibid., pp. 30, 32, 36
[68] The first example is the serialized novel *Shotns ibern hadson* (1957-1958; *Shadows on the Hudson*, 1997).
[69] Dan Miron, *A Traveler Disguised: The Rise of Modern Yiddish Fiction in the Nineteenth Century*, Syracuse NY, 1996 [1973]
[70] Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, Chicago and London, 1961
[71] Shmeruk 1986 (for the original 1975 version of the essay in Yiddish, see fn. 5 in the introduction)

Furthermore, these theories were developed and popularized in the same decades in which Zinger has published his author-narrator stories, and therefore may be the least anachronistic theoretical approach to their literary analysis.

In this section I will focus on narratological terms concerning voice and narrative levels, defining and differentiating between the real author, the implied author, the narrator, the narratee (if there is one in the story), the implied reader and the real reader. I will use an assortment of definitions from different scholars which I selected based on their relevance to stories narrated in the first person, and explain only the terms which I found helpful for analyzing the structure of the AN stories. The basic scheme I use in order to refer to the different participants in the act of narrative communication is the one Seymour Chatman illustrated in his 1978 book *Story and Discourse*:[72]

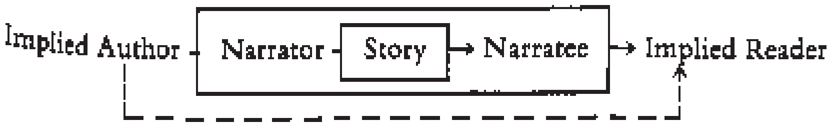

Illustration no. 1: The Participants in the Narrative Communication

The *implied author* is a term Wayne C. Booth coined to describe an implied image of the *real author* constructed by the reader of a specific text. This construct is always separate from the real author and functions as his “second self”.[73] The term *narrator* does not require explanation. However, it is important to distinguish carefully between the narrator and the implied author. Booth speaks of *dramatized* and *undramatized* narrators to illustrate the distinction between, on the one hand, any narrator that refers to himself as “I” and therefore indicates even the most

[72] Seymour Chatman, *Story and Discourse*, Cornell University Press, Ithaca, 1978, p. 151
[73] Booth, pp. 70-71

minimal representation of the act of narration, and, on the other hand, a narrator that appears transparent and therefore creates the illusion of unmediated speech. According to Booth, in any narrative that does not introduce its narrator clearly, the narrator is undramatized and therefore considered identical to the implied author.[74]

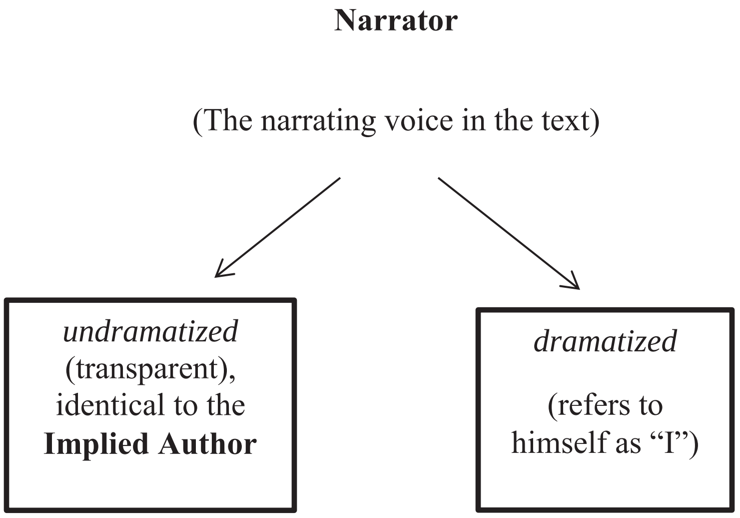

Illustration No. 2: The Authorial Participants in the Narrative Communication

The similarities of the real author, the implied author and the (dramatized) narrator (who is a character of a Yiddish author) in Zinger's AN stories may lead to a one-dimensional reading of this corpus as nothing more than autobiographical. In fact, as I will show in the next chapters of this work, the ambiguity that emerges from these stories calls precisely for a careful structural analysis in order to reveal their complexities.

[74] Ibid., pp. 151-152

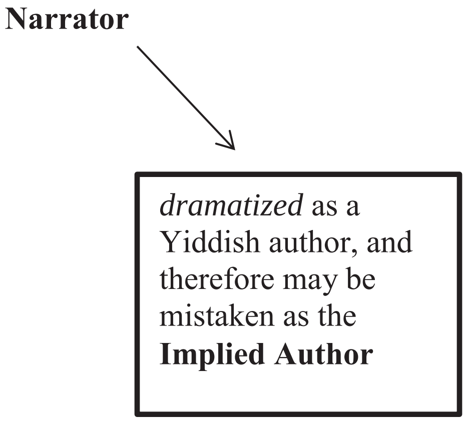

Illustration No. 3: The Author-Narrator in Zinger's Stories

In general, the narrator's relation to the story, which is placed at the core of the narrative-communication situation (see Illustration No. 1), is a function of the difference between *fabula* and *sujet*. These two terms, originating in Russian Formalism, were defined by Chatman as "the sum total of events to be related in the narrative" (fabula) and "the story as actually told by linking the events together" (sujet).[75]

Both implied author (as an undramatized narrator) and the dramatized narrator are capable of arranging the fabula in a particular sujet, while corresponding to the different *narrative levels* in the text. Shlomith Rimmon-Kenan, based on concepts and terms previously developed by Gérard Genette, laid out the primary distinctions between narrative levels: the outmost level is the one that is not part of any story and only concerned with the narration of the story itself,[76] which Genette refers to as the *extradiegetic* level,[77] i.e. the level external to the diegesis.[78] The level directly subordinate to the extradiegetic level is the *diegetic*, or *intradiegetic* level, in which the

[75] Chatman, pp. 19-20. There are more detailed terminologies describing events and their sequence in narrative fiction, but since those are outside the scope of this research, this basic binary model will suffice here.
[76] Shlomith Rimmon-Kenan, *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*, London and New York, 1992 [1982], p. 91
[77] Gérard Genette, *Narrative Discourse: An Essay in Method*, trans. by Jane E. Lewin, Ithaca, NY, 1980 [1972], p. 228
[78] The term *diegesis* refers both to the (fictional) world in which the narrated events occur and to the act of narrating itself (as opposed to showing or enacting) (Gerald Prince, *A Dictionary of Narratology*, Aldershot, 1988, p. 20).

events themselves occur.[79] If the characters within the diegesis participate in an act of narration themselves, their narration constitutes a second degree narrative, hence a *hypodiegetic* level.[80] It is also possible to recognize a *hypo-hypodiegetic* level in a story, and so on in infinite regress.[81] In many of Zinger's AN stories, the characters who encounter the protagonist add a hypodiegetic level as they tell him about extraordinary events that occurred to them or others.[82]

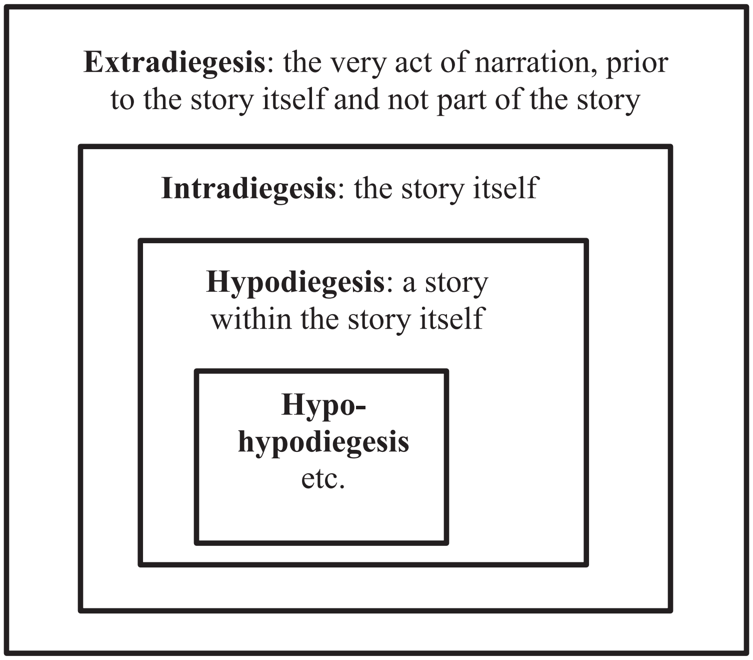

Illustration No. 4: Narrative Levels

Rimmon-Kenan details the different functions hypodiegetic narratives may have in relation to the narratives in which they are embedded: the *actional function* comes into play whenever the very act of hypodiegetic narration is significant as an event in the higher, intradiegetic level; the *explicative function* provides background or reason for the events narrated at the intradiegetic

---

[79] Rimmon-Kenan, p. 91
[80] Ibid., pp. 91-92
[81] Ibid., p. 91
[82] Shmeruk grouped these stories as "confessional" (Shmeruk 1986, p. 113)

level; the *thematic function* forms an analogous relationship between the intradiegetic and the hypodiegetic narrative levels.[83]

The aforementioned narrative levels can also be applied to the narrators themselves, and thus describe their relation to the diegesis and their role in the arrangement of fabula and sujet. Furthermore, to indicate their extent of participation in the story, one can apply the term *heterodiegetic* for a narrator who does not participate in the story he narrates, and the term *homodiegetic* for a narrator who takes any part in the events narrated by him.[84]

The same distinctions regarding the narrator also apply to the narratee, "the agent addressed by the narrator",[85] whether the narratee is dramatized in any way as a character or merely by being implied as a part of a narrative situation. Often the narratee-character is used by the implied author as a device to inform the real reader how to perform as the *implied reader*.[86] Just as the implied author, the implied reader is always present[87] as a construct the real author maintains as he is orienting the text towards him and his competence as a reader. As for the real reader, the construct of the implied reader he encounters within the text further shapes his readerly competence.[88] The interplay of the implied author and the implied reader will unfold here in relation to Zinger's work and its audiences, and also thematically, as two constructs informing the characterization of the author and his readers in the AN stories.

[83] Rimmon-Kenan, p. 92
[84] Ibid., p. 95
[85] Ibid., p. 104
[86] Chatman, p. 150
[87] Ibid.
[88] Rimmon-Kenan, pp. 117-118

Chapter 2: General Description of the Author-Narrator Stories

2. 1 Defining the Author-Narrator Corpus

An AN story by Yitskhok Bashevis Zinger can be identified when it meets the following criteria: (1) It is told in the first person. As mentioned, in narratological terms this means that the narrator is dramatized and refers to an "I"; (2) The first-person narrator can be identified as a Yiddish author living in America, either simply by stating his occupation or by implying it in various ways, e.g. mentioning the presence of manuscripts or regular communication with newspapers, publishers and readers. The degree of implication can be very minimal. The most extreme example of implying that the narrator is also a Yiddish author is the story "Der zun" (no. 3 in **Appendix A**; 1961; The Son, 1962),[89] in which the reader can infer – based only on publicly known biographic details on the implied author, mentioned also regarding the narrator – that the implied author and the narrator are merged. However, not every story in which biographical details from the implied author's life coincide with such details on the narrator can be defined as an AN story (for example, the story "Gest in a vinter-nakht"),[90] and certainly not any of the autobiographical texts, which were never defined by Zinger as fiction. The reason for this division is that the non-AN stories which are nonetheless embedded in an autobiographical setting are not written from the point of view of an American Yiddish author, hence the implied author is constructed slightly differently.

---

[89] For each story I will mention, the following details will appear in brackets: reference to the number of the story in Appendix A, where I included all bibliographical information of both Yiddish and English versions; year of first publication in Yiddish; Title in English and year of first publication in English. When referring to the same story more than once, I will only mention its Appendix number in brackets.

[90] **פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר 14, 15, 21, 22, 1969

2.2 The Emergence of the Author-Narrator Figure

Writing fiction in the first person was in fact a late development in Zinger's artistic trajectory. "Zaydlus der ershter", published in 1943, was his first attempt at placing a dramatized narrator at the first, extradiegetic or intradiegetic, narrative level. These first attempts were interwoven with a series of stories told by a non-human narrator, titled "Dos gedenkbukh fun yeytser-hore".[91] Since this original embarking on a common narrative strategy, Zinger has preferred the first-person narrative, or the "monologue form" in Shmeruk's words,[92] up until the final stages of his literary career. Thus, although the first person unmistakably characterized Zinger's late work, it is important to remember that this was not an obvious choice for him, but a conscious one, as was the choice of a human narrator.

As I mentioned in Chapter 1, writing fiction that takes place in America was also not an obvious choice for Zinger. However, the AN stories began appearing shortly after he first inserted his American reality into his fiction.[93] The first story in the AN corpus that I could trace was "Dos feygele" (no. 1; 1960; The Bird, 1964), in which the intradiegetic and homodiegetic narrator is surprised by a small bird, a parakeet perhaps, that enters his NYC apartment. Only after his neighbor arrives at his apartment to look for her bird, does he disclose the fact that he is a Yiddish author. This fact is also the closing segment of the story, in which the AN discovers that the neighbor is his avid reader:

איך בין אַ ייִדישער שרײַבער – זאָג איך, דערשטוינט פֿון די אייגענע ווערטער. כ'האָב מיך נאָך קיין מאָל נישט באַצייכנט מיט דעם דאָזיקן באַרימערישן טיטל. זי הייבט אויף דעם בליק.

---

[91] Shmeruk 1986, p. 104
[92] Ibid., p. 104
[93] See p. 23 here

- וואָס איז אײַער נאָמען?

כ'זאָג איר דעם נאָמען.

עפּעס אין איר פּנים ענדערט זיך.

- כ'ווייס, כ'קאָן אײַך. כ'לייען אַלץ וואָס איר שרײַבט. דאָס איז ווירקלעך אַ מאָדנער צופֿאַל! (p. 125)[94]

As the story ends shortly after this dialogue, the reader lacks any information on the AN's occupation and oeuvre, except that he is a NYC Yiddish writer such as the implied author Yitskhok Bashevis. Unlike Zinger himself in 1960, the AN is not yet accustomed to the title "Yiddish author". This discomfort is not apparent in any of the later stories. Even in stories in which the AN tells in retrospect about his days as a young Yiddish author in Warsaw (see, for example, "Der tants", no. 32; 1970; The Dance, 1971) he maintains the perspective of an established writer narrating in hindsight instead of embracing the beginner's perspective.

The second story in the AN corpus is "Aleyn" (no. 2; 1960; Alone, 1962),[95] in which the narrator does not appear predominantly as an author, but since the story is set in an exterritorial environment, details on his daily life are hardly mentioned at all. Only the reference to scattered manuscripts (p. 175 in the book edition) in the narrator's Miami Beach hotel room during a storm is an indication of his occupation. Otherwise the story does not involve any meta-poetic references, and the reader will most likely regard the narrator as an author figure because he is

---

[94] When quoting from the AN stories I will not use footnotes, but rather page numbers in brackets. Unless noted otherwise, these will refer to the Yiddish version that appears first on the table in Appendix A. The references to the page numbers in Yiddish will not appear when quoting from *Forverts*, as *Forverts* page numbers not included in the bibliographical information in Appendix A (See: Notes to Appendix A, p. 85 here).

[95] The first two stories were initially published in the same year and in literary journals, therefore I looked closely at the dates of their publication: since "Aleyn" (no. 2) was printed in the November issue of *Svive* in 1960, I can conclude that it was published after "Dos feygele" (no. 1), which was published in the second 1960 issue of the tri-monthly journal *Di goldene keyt*. I am not certain that the order of publication is very significant when it involves texts published in the same year. It is possible that the order of writing was reversed, and that the order of publication did not match it for various extra-literary circumstances.

unnamed and does not disclose any details on himself that conflict with those known about the implied author. The third story is the abovementioned “Der zun” (no. 3).

All further AN stories are easily traceable as such from their very beginning, and often involve a predominant meta-poetic dimension, whether because their plot is deeply connected to the act of writing, other writers and figures from the literary scene, or because of straightforward meta-poetic comments expressed by the AN and often by his readers as well.

2.3 The Different Publication Circumstances in Yiddish and in English

As one can learn from the information gathered in Appendix A, most AN stories appeared first in *Forverts* or in the Yiddish literary journals *Di tsukunft* and *Die goldene keyt*. Afterwards they were published in their English version in a magazine (most frequently in *The New Yorker*, but also in many Jewish oriented American magazines such as *Commentary*), which then followed a publication in one of the short story collections in English translation. As Zinger’s career as an American Yiddish author progressed, the time period between the Yiddish and English publications grew shorter.[96] The AN stories published since 1985 (no. 68 ff.) were printed only in their English version (except for “The Missing Line” (no. 72), which is based on part of a non-fiction series published in the *Forverts*).[97]

Several stories mentioned in Appendix A were never translated into English (“Dos farloyrene vayb”, no. 7, 1965; “Der hoykher”, no. 13, 1967; “Di emese gelibte”, no. 22, 1969). As I mentioned in the introduction, there may be more AN stories in the *Forverts*, but tracing them will require a more comprehensive bibliographical research and access to materials currently not available in Israel. Two stories were translated in Zinger’s lifetime, but published in *The New*

[96] Ilan Stavans, “Note on the Texts”, in: LOA vol. 1, p. 779
[97] For more information on this case see pp. 54-57 in Chapter 3

Yorker magazine only posthumously thanks to the work of David Stromberg. “Iyev” (no. 31; 1970; Job, 2012) was only partly translated into English, and Stromberg had translated the story himself based on fragments found in Zinger’s archive;[98] “Di temes” (no. 6; 1965; Inventions, 2015)[99] was translated fully in Zinger’s lifetime, but not published until Stromberg had recovered the typescript from the archive and brought it to publication. It is not clear whether these two translations were rejected by book publishers and editors of literary magazines or whether Zinger himself has decided to leave them unpublished. In either case, it is likely that the fact that both of these stories deal with Communism played a part in the decision not to publish them in English during the Cold War.

Only four AN stories were reprinted in Yiddish in book form: “Aleyn” (no. 2), “Di kafeterye” (no. 14; 1968; The Cafeteria. 1968), “Af a shif” (no. 28; printed in book form with the title “a fensterl in toyer”; 1970; A Peephole in the Gate, 1971) and “Iyev” (no. 31).[100]This was due simply to the overall small number of Zinger’s Yiddish publications in book form: only four volumes of his short stories were published in Yiddish, whereas his English story collections amount to 13, not including five more volumes of children’s stories. As to why the AN stories in particular did not make up a high percentage of the Yiddish stories published in book form as opposed to their prominence in the English publications, it is possible that Zinger did not try to popularize the vast majority of the AN stories in Yiddish precisely because he was aware of his negative reception among Yiddish critics and was reluctant to overly state his care for his literary persona in his fiction as well.

---

[98] See Stromberg’s Translator’s Note in *The New Yorker*, August 13, 2012: https://www.newyorker.com/books/page-turner/job (Retrieved October 27, 2017).

[99] See Stromberg’s conversation on the story with *The New Yorker* fiction editor: Deborah Treisman, “This Week in Fiction: Isaac Bashevis Singer”, *The New Yorker*, January 19, 2015: https://www.newyorker.com/books/page-turner/fiction-this-week-isaac-bashevis-singer-2015-01-26 (Retrieved October 27, 2017).

[100] In the short story collections: יצחק באַשעוויס, **גימפּל תּם און אַנדערע דערציילונגען**, ניו-יאָרק, 1963; יצחק באַשעוויס, **מעשׂיות פֿון הינטערן אויוון**, תּל-אָבֿיבֿ, 1971; יצחק באַשעוויס-זינגער, **דער שפּיגל און אַנדערע דערציילונגען**, ירושלים, 1975.

A large variety of translators is signed on the English versions of the AN stories, thus it seems that Zinger did not consider their particular style and structure to be fitting one specific translator or another. The translator whose name most commonly appears at the end of these stories is his nephew Joseph Singer, except for the author himself, who is either signed on the stories as a co-translator or as a single translator.[101] Few translations are uncredited.

In the author's notes to the story collections in English, signed Isaac Bashevis Singer or I. B. S., Zinger often refers to his large degree of involvement in the translation process. He first mentions his role as a co-translator briefly in the author's note to *The Séance and Other Stories* (1968).[102] In later collections Zinger increasingly states his part in the English translations. In the author's note to *A Crown of Feathers and Other Stories* (1973) he takes credit as the main translator of his work into English, while developing his view of these translations as a "second original": "Most of them [the stories printed in this volume] were translated by me with the help of my co-translators. Since in the process of translation I do quite a lot of editing and revising, I do not exaggerate when I say that English has become my 'second original language', paradoxical as these words may sound".[103] Over a decade later, Zinger's author's note to *The Image and Other Stories* (1985) indicates his perception of the English translations as practically the final versions of his work in Yiddish: "The English translation is especially important to me because translations into other languages are based on the English text. In a way, this is right because, in the process of translation, I make many corrections".[104] Interestingly, in the same author's note he discusses the importance of his connection to the Jewish past at length, not

[101] Zinger appears as a single translator once in a translation from 1974 ("Di avanture", no. 34; 1971; The Adventure, 1974). Otherwise this phenomenon occurred only in translations published in the 1980s.
[102] I. B. S., "Author's Note" (for *The Séance and Other Stories*), in: LOA vol. 1, p. 534 [1968]
[103] I. B. S., "Author's Note" (for *A Crown of Feathers and Other Stories*), in: LOA vol. 2, p. 271 [1973]
[104] I. B. S., "Author's Note" (for *The Image and Other Stories*), in: LOA vol. 3, p. 292 [1985]

failing to mention his rootedness in the Yiddish language as well: “A writer should never abandon his mother tongue and its treasure of idioms”.[105]

As to the differences between the two versions of the AN stories, I did not find any essential structural changes when comparing the Yiddish versions to their English translations, and the layering of narrative levels remained the same. Only few of the changes in minor details are worth mentioning with regards to the AN phenomenon, as I will do later on.

The last difference in publication circumstances I will discuss here is with regard to Zinger’s pseudonyms. While the AN stories appear under different pen names in Yiddish – 22 under the name Yitskhok Bashevis, 19 under Yitskhok Varshavski and 23 under the synthetic name Yitskhok Bashevis Zinger – in English they are all unified under the name Isaac Bashevis Singer. Zinger admitted that while he initially used the pseudonym Varshavski for his less polished work, there was no essential distinction between his work published under the name Varshavski and his work published under Bashevis.[106] Nonetheless, and although the question whether Bashevis and Varshavski were pseudonyms in the full sense of the word is debatable, I believe that his choice never to publish under his real name Yitskhok Zinger – even long after he became known regardless of his brother Y. Y. Zinger – is significant to the discussion on the young Zinger’s authorial persona, which I will pursue in the next chapter.

As to the general characterization of the AN stories, there is no correlation between their themes or structure and the specific pseudonym Zinger used for their publication in Yiddish. More than anything, the different pseudonyms are indications of different stages in Zinger’s career: Yitskhok Bashevis appears from the early 1960s until the mid-1970s, Varshavski appears

[105] Ibid., p. 291
[106] Shmeruk 1986, p. 108

alongside Bashevis in the short but extremely productive time period between the late 1960s and early 1970s and Yitskhok Bashevis Zinger is a product of his success in English translation, appearing in his Yiddish publications as early as 1966[107] and almost exclusively since 1974. In the *Forverts* publications one often finds an additional copyright notice in English: either under the Yiddish pseudonym Varshavski (where it says, for example in the story "Di bord" (no. 30) "copyright 1970") or under the synthetic Yiddish name Yitskhok Bashevis Zinger (where it says, for example in the story "Der matematiker" (no. 47), "Copyright Isaac Bashevis Singer"). This certification is perhaps a signal for future publishers in English, as well as an indication that at least for the AN stories, it was well known that Varshavski is the same author as the widely translated Bashevis.

2.4 Thematic Characteristics

2.4.1 Time and Place

As mentioned above, in each of the AN stories the point of view of a Yiddish author living in America is either clearly stated or implied. In both cases, the essential fabula can be set either within the AN's contemporary reality or in his past as a young Yiddish author in Warsaw. The former group consists of his current residence in the USA (usually in NYC. See, for example: "Shkheynim", no. 39; 1972; Neighbors, 1972), the meeting places of the Yiddish speaking community (primarily Café Royal, as in "Di emese gelibte", no. 22) or his many trips and lecture tours he takes as a world renowned Yiddish author to countries such as Argentina and Israel ("Hanka", no. 44; 1974; Hanka, 1974); Another subset of stories places Warsaw in the 1920s and

[107] See: "Die parti" (no. 12; 1966; There are No Coincidences, 1979)

1930s as a city of rich Yiddish culture, though not enough to provide its various artists and *kultur-tuers* with a sufficient income. Most AN stories taking place in Warsaw is the Yiddish Writers' Club as the plot's home base, with its multitudes of eccentric figures. Some of these are real persons Zinger had known in his lifetime.[108]

Often the Warsaw AN stories have an epilogue set more or less in the present time of the AN's perspective, usually referring to what was lost as a result of the annihilation of Polish Jewry. In these epilogues the time and space difference becomes irrelevant, as the AN comments that the memories of the Old World are kept vividly in his mind, as if they were still taking place right before his eyes. "Dos hoykerl" (no. 45; 1974; Two Markets, 1975) begins as a story from the AN's days as a *kheyder-yingl* in Warsaw about a remarkable figure from the market in Krochmalna street; in the epilogue, many years later the AN visits a market in Tel Aviv with his Hebrew translator,[109] and for a moment he is almost certain that it is the same Warsaw market: איך בין סײַ אויף דער קראָכמאַלנע גאַס, סײַ אין ארץ-ישׂראל. Perhaps the presence of the translator is key here, as a symbol for the ability to inhibit two cultures at the same time.

In the same way, the AN stories set outside of Eastern Europe, from the 1940s onward but mostly from the 1960s, always refer to the AN's and his Yiddish readership's past. This additional layer of time and space is usually added by means of hypodiegetic narration of one of the characters who encounter the AN. These are often his readers, who just like him, immigrated to the USA from Poland and tell him about their past (See, for example: "Der sod"; no. 63; 1983; The Secret, 1985); they could also be certain people the AN knew back in Warsaw ("A por", no. 43; 1973; A Pair, 1973).

[108] See Chapter 3 here, pp. 54-57.

[109] In the English version he mentions her name, Meirav Bashan (LOA vol. 2, p. 750), but this name does not match any of the names signed on Zinger's published Hebrew translations.

The common theme for both groups of AN stories – the current ones set in North and South America or in Israel – is Yiddish speaking communities. Zinger had explicitly discussed his choice of characters in his author's note for *Passions and other Stories*:

> I deal with unique characters in unique circumstances, a group of people who are still a riddle to the world and often to themselves – the Jews of Eastern Europe, specifically the Yiddish-speaking Jews who perished in Poland and those who emigrated to the U.S.A. […] While I hope and pray for the redemption and the resurrection, I dare to say that, for me, these people are all living right now. In literature, as in our dreams, death does not exist.[110]

Thus, in his stories in general and in the AN stories in particular, Zinger seeks to eliminate the confines of time and place, even those imposed by man's mortality. Aside from simply bringing stories from the past into his writing, he also defies the distinction between the living and the dead by means of supernatural elements.

2.4.2 Supernatural Elements

The AN stories often bring together the living and the dead using not only the mentioning of ghosts and other occultist phenomena, but also an ambiguous perception of reality that precedes any supernatural occurrence. Often the AN displays grave, all-encompassing doubt within his own stream of consciousness, and thus sets the ground for an ambiguously supernatural occurrence. Such occurrences may not seem realistic, had they been described by a narrator with a firm sense of reality. This technique appears already since the first AN story, "Dos feygele" (no. 1). The bird which enters his apartment, bring with it an unusual series of unrealistic assumptions to the AN's mind: אפֿשר ברענגט דער פֿויגל מיר אַ גרוס פֿון אַ וועזן, וואָס קאָן זיך אַנדערש נישט באַהעפֿטן מיט יענע וואָס וואַנדערן אַרום אויף דער ערד? דאָס רעשטל ניכטערקייט, וואָס איך פֿאַרמאָג ווען איך גיי

---

[110] I. B. S., "Author's Note" (for *Passions and other Stories*), in: LOA vol. 2, p. 563 [1975]

אַרום, איז איצט אויסגערונען. ס'קערט זיך אום דער גלויבן אין שדים, שרעטלעך, לאַפּיטוטן, לאַנטיכער, שוין נישט רעדנדיק פֿון דער אמונה אין גאָט, שׂכר ועונש, השגחה פּרטית (p. 121). These assumptions anticipate the story's ending, as the neighbor, a black-eyed woman, knocks on his door and announces that she is the owner of the bird. In the final paragraph the AN notices the date on the calendar lying on his table, and realizes that the date is the death anniversary of a black-eyed woman he knew a long time ago (p. 125). Although the reader receives no clear answers as to the neighbor's true identity and is left pondering whether she is a ghost, the ambiguity of the situation is sufficient for creating an uncanny atmosphere and thus informing the interpretation of the whole story beyond the limits of realism.

A similar uncanniness dominates "Hanka" (no. 44). As the story progresses, Hanka, the AN's half-cousin who hid in an alcove in Warsaw throughout the war and later settled in Buenos Aires, describes herself only half-metaphorically as a living dead: יאָ, כ'בין געלעגן אין קבֿר און אַז מ'ליגט לאַנג אין קבֿר, קריגט מען דאָס ליב און מ'וויל זיך דערפֿון נישט שיידן (p. 80). The AN comments that he had already heard many refugees repeat Hanka's deeply pessimistic words: יענע וואָס זענען געשטאַנען ביַי דער שוועל פֿון טויט, בליַיבן טויטע. איך בין אויך אַ טויטע, דעריבער - - (p. 86). The AN, for his part, implies a certain doubt regarding Hanka's flesh and blood existence, as she suddenly appears and disappears in his hotel room, or in a lecture hall where he is invited to speak. These events coincide with the AN's general lack of trust in his surrounding reality, which culminates in panic as he continues his lecture tour in Argentina: וואָס וואָלט געווען ווען ס'וויַיזט זיך אַרויס אַז מיַין רייַזע קיין אַרגענטינע איז פֿאַקטיש געווען אַ רייַזע אויף יענער וועלט? (p. 83). Moreover, the AN, such as Zinger himself,[111] deals with occultist themes in his own literary work: one of his lecture held there is titled "ליטעראַטור און דאָס איבערנאַטירלעכע" (p. 82), and in another event, even though he

[111] Also, unlike most AN stories, in "Hanka" the narrator mentions his name, which is Yitskhok in the Yiddish version (pp. 76, 85) and Isaac in the English version (LOA vol. 2, p. 580).

reads out a humorous sketch unrelated to mysticism, the audience relentlessly brings up these subjects, which apparently the AN is known for: יענע נאַכט האָבן די רײַכע ייִדן אין מאַר-דעל-פּלאַטאַ אַרויסגעוויזן אַן אומגעוויינטלעכן אינטערעס צו טעלעפּאַטיע, דיבוקים, פֿאָרגעפֿילן, גילגולים (p. 88).

Zinger promoted his notion of the supernatural also in his meta-poetic essays. In an essay published in the first years of the AN stories and signed by Bashevis – perhaps in order to imply that Zinger intended this text to be a manifesto for his own writing as well – he rejects pure realism, since in his view, it often leads to uninspiring prose: דער רעאַליזם וואָס האָט געזאָלט באַרײַכערן די ליטעראַטור, האָט זי אין אַ זין פֿאַראָרעמט דערמיט וואָס ער האָט באַשטימט באַלד פֿון אָנהייב אַז דאָס רעאַלע און דאָס דורכשניטלעכע זײַנען אידענטיש.[112] Yet in fact, Zinger does not reject realism entirely, but calls for a new kind of realism, one that would not stick exclusively to naturalism, and instead incorporate the more mysterious parts of reality: אויב עס דאַרף אַנטשטיין אַ נײַער רעאַליזם – אָדער רופֿט אים ווי איר ווילט – דאַרף ער גיין אין דער ריכטונג פֿון דער צײַטונג-כראָניק, פֿון די ביזאַרע פֿאַלן וואָס ווערן געגעבן אין די ווערק פֿון פּסיכיאַטריע, פּסיכאָאַנאַליז, סעקסאָלאָגיע, קרימינאָלאָגיע, אָקולטיזם. צו קאָנען מאַכן דערציילן די סאַמע אויסטערלישע פֿאַקטן, מוז דער שרײַבער מאַכן אַ סוף צו דעם מעטאָד פֿון נאַטוראַליסטישן אונטערבעטעכץ און פֿון רעאַליסטישן התנצלות המחבר. ער מוז אָפּטאָן פֿון זיך דעם ווילדן פּחד פֿאַר מעלאָדראַמע און אויסטראַכטעניש.[113] Furthermore, he sees his vision of this “fantastic realism” as more truthful, more realistic than any realism that ignores the mystic nature of reality: דער אמת איז אַז **אַ שרײַבער וואָס אַנטלויפֿט פֿון דעם איראַציאָנאַלן אַנטלויפֿט פֿון רעאַליזם אין ריכטיקן זין פֿון וואָרט**.[114]

---

[112] י. באַשעוויס, "ווען דער רעאַליזם פֿאַרשטעלט דעם וועג צום אמת (אַ פּאָר באַמערקונגען וועגן דעם גורל פֿון 'איזמען' אין דער ליטעראַטור)", **סבֿיבה** 3 (1961), ז' 6

[113] Ibid., p. 7

[114] Ibid. (my emphasis). See also Zinger’s personal account of the supernatural element as a dominant presence in his life since early age, also published at the same time of the AN stories’ emergence: יצחק באַשעוויס, "אַ פּאָר ווערטער וועגן זיך (פֿון אַ רעדע)", **סבֿיבה** 6 (1962), זז' 12-21.

Aside from the fact that most AN stories involve some extent of occultism, they often consist of a meta-poetic discussion about the supernatural elements in Zinger's prose as well. I will discuss this point extensively later in this chapter, as I will explain the concept of the *implied corpus*.

2.4.3 The Fate of the European Jews

In the author's note to the English translation of his novel *Enemies: A Love* Story Zinger remarks bitterly: "Although I did not have the privilege of going through the Hitler holocaust, I have lived for years in New York with refugees from this ordeal".[115] Accordingly, in the AN stories the AN never brings stories of living as a Jew under the Nazi occupation other than when they are framed as another character's hypodiegesis. The AN in this case is only a listener these characters can confide in as a fellow Jew, but who has not had the same experience as they did, since he left Eastern Europe earlier. Nevertheless, these hypodiegetic narratives rarely amount to a detailed experience such as Hanka's in the aforementioned story (no. 44). More often, the characters point out their inability to speak about these experiences, as Maks Flederbush in "Di parti" (no. 54; 1976; A Party in Miami Beach, 1979) not only summarizes his story of survival as indescribable in literature, but also implies that there are already enough published stories of these real experiences, which exist outside the realm of literature: אין אַזאַ צושטאַנד טוען זיך אויס די נשמות, און אַ נאַקעטע נשמה האָט נאָך קיינער נישט באַשריבן. [...] ניין, קיין שום גאון וואָלט דאָס ניט געקאָנט באַשרײַבן.

יאָ, מעמואַרן. אָבער ווער דאַרף זיי? ס'זענען דאָ הונדערטער אַזוינע ביכער, געשריבן פֿון איינפֿאַכע מענטשן, נישט קיין שרײַבער.

[115] I.B.S., "Author's Note", in: idem, *Enemies: a Love Story*, New York, 1972, page unnumbered

In each of the AN stories there is at least one mention of the fate of the European Jews, not only as Hitler’s victims but also Stalin’s (see, for example, “Di eytse”, no. 59; 1981; Advice, 1981, in which the poet Skharye Lentshner sets to the Soviet Union only to be liquidated there with the rest of the Yiddish writers).

The Holocaust is a central event in the AN stories even when it is by no means a part of its fabula; it is rather an event that had a great impact on the AN and his surrounding’s world view, so much that it is impossible to think of reality the same way one has thought of it before. This crucial change is often connected to the aforementioned irrational nature of reality according to Zinger (or specifically Bashevis), and the AN tends to mention Hitler and the annihilation of the European Jews whenever he fails to make sense of reality. Even a relatively rational experience such as waiting for his Israeli son who comes for a visit in New York, induces a failed attempt to make sense of the Holocaust: כ'האָב מיר אָפּגעגעבן אַ רעכענונג אַז אין דעם גאַנצן תּוהו-ובֿוהו הערשן פּרעציזע געזעצן. [...] ערגעץ ווּ אין די גריבער אין פּוילן וואַלגערן זיך נאָך קופּעס אַש פֿון די פֿאַרברענטע. אין דײַטשלאַנד ליגן איצט די געוועזענע נאַציס אין די בעטן, יעדער מיט זײַן צעטל מאָרדן, פּײַניקונגען, גאַנצע און האַלבע פֿאַרגוואַלדיקונגען. [...] אָבער וואָס זאָל איך טאָן מיט מײַנע ברעקלעך אינפֿאָרמאַציע? (“Der zun”, no. 3, p. 314 in the book edition).

Following this logic, or more accurately, following the attempt to settle between logic and real events that defy logic, it is not surprising that the historic suffering of the Jews often finds its way into the AN stories by means of the supernatural elements. In “Bruder zshuk” (no. 4; 1965; Brother Beetle, 1979) the AN goes through another ambiguously supernatural experience on the roof of a Tel Aviv apartment building, and in the heavy heat and surrounding dirt he is trying to make sense of the State of Israel as a further punishment for the Jews who had not been annihilated in WWII. His friend Ester from Warsaw, who now lives in Israel, mentions earlier in

the story that the concept of life on earth as punishment for sins committed in a different sphere is something she had read in the AN's fiction. Ester also identifies with this concept: כ'האָב פֿון צײַט צו צײַט געלייענט דײַנע זאַכן, כ'האָב גאָרנישט פֿאַרגעסן. כ'האָב אַלע מאָל וועגן דיר געטראַכט, אַפֿילו ווען כ'בין געלעגן אין דזשאַמבול[116] און געזען דעם טויט. דו שרײַבסט ערגעץ, אַז זינדיקן זינדיקט מען אויף אַנדערע וועלטן און דאָ איז ס'גיהנום. בײַ דיר איז דאָס אפֿשר אַ שרײַבעריש חנ'דל, אָבער ס'איז דער אמת.

The most discussed example for an AN story incorporating the Holocaust and the supernatural is „Di kafeterye" (no. 14). The story opens with the AN's description of a Broadway cafeteria, which serves as a meeting place for the *landslayt* of the former Yiddish cultural republic in Eastern Europe. Many of them are also his readers. From the beginning of the story, it appears that the atmosphere of the cafeteria and the daily lives of its frequent guests are immersed in death. This is true also for Ester,[117] one of the AN's readers. She tells him איר זענט מײַן שרײַבער!, and that she had read his work already in Poland and later in the דײַטשע קעמפּס (p. 46 in the book edition). Her experiences in WWII determine her current condition, and much like Hanka (in "Hanka", no. 44), she describes herself as a living dead. The fact that the AN incorporates occultism into his work is why she can confide in him regarding a true supernatural experience she had: as she passed by the cafeteria at night, she saw Hitler inside, surrounded by men in white robes and swastika armbands. This event had happened the same night the cafeteria burned down, and it is unclear, especially given the macabre nature of the story since its very beginning, whether it was merely a dream or indeed a supernatural event. The AN cannot offer his reader – neither the fictional Ester, nor Zinger's implied reader – any solution, and the question about the

---

[116] Zinger's mother Basheva and his brother Moyshe died in Jambul, Kazakhstan, after escaping or being evacuated (See: Treisman, https://www.newyorker.com/books/page-turner/fiction-this-week-isaac-bashevis-singer-2015-01-26).

[117] Ester is a recurring name in the AN stories, as several others, such as Sonye, Moris and Menashe. It is possible that Zinger used those in order to create a certain type of a recurring character. However, investigating this assumption is outside the scope of this research.

nature of this event remains unanswered at the end of the story. Moreover, the ending of the story opens further questions: Time passes, and the AN hears that Ester had committed suicide, but he is not entirely certain that the man who told him this spoke of the same Ester. Afterwards the AN thinks he may have seen Ester on the street, but this may be another woman, or a ghost. He concludes: יאָ, מתים דרייען זיך אַרום אויף בראָדוויי (p. 71).

This statement ends the story in an ambiguous note: it is unclear whether the AN implies that Broadway, the area where the cafeteria once stood, is literally some kind of purgatory, or if he simply means that the sufferings of these Jewish immigrants consumes their current lives so much that they can be considered as living dead. Jan Schwarz interpreted “Di kafeterye” as a highly pessimistic story about the Jewish immigrants’ lives as fully immersed in death, and about Yiddish literature’s dying readership. In this scheme, the AN’s “literary production becomes part of the same vicious circle of passivity, forgetfulness, and death that characterizes his Yiddish readers in the world”, as he turns his encounter with Ester into literary material.[118] Unlike Schwarz, I believe it is necessary to view the historical and cultural context of the story not only in light of its supernatural elements – which mostly intensify its macabre reading – but also its interaction with the meta-poetic level of the story. I will discuss this aspect in the next chapter, in the context of the *implied corpus*.

2.4.4 Love and Sex

The prominence of romantic affairs in prose is not exclusive to Zinger’s writing, but rather some of its uniquely erotic turns had led to his salient (and often negative) reputation among Yiddish literati. Some critics were outraged by the explicitness of his fiction, which was considered even

---

[118] Schwarz 2001, p. 114

pornographic at the time, and deemed it unfitting neither as appropriate reading material for the Yiddish readership, nor as a reliable description of Jewish life: ווי אַזוי קען מען עס מסביר זײַן אַזאַ מין קראַנקהאַפֿטיקייט אין דער ייִדישער ליטעראַטור און מענטשן זאָלן נאָך רעדן וועגן דעם ווי אַ שאַפֿונג פֿון אַ קינסטלערישן מענטשן? דאָס איז דאָך טאַקע באמת טראַכטונגען און געדאַנקען ניט נאָר פֿון שדים, נאָר אויך פֿון די ערגסטע פּערווערזן.[119] This critique, published by Yosl Kohn in 1962, was titled קען מען עס איבערזעצן אויף ייִדיש, which indicates how foreign this kind of fiction appeared within Yiddish literature. This rejection of the Bashevis-Varshavski prose[120] was one of the main reasons for his rejection as a serious Yiddish author by other prominent Yiddish literati. Even before Zinger became widely popular among English readers, it seemed that he was often excluded from Yiddishist circles not for pandering for a non-Jewish audience, but for conceptual and artistic differences, most likely connected to the subject of sexuality in his work as well.[121]

Zinger's controversy with other Yiddish authors and critics was not reflected directly in the AN's character, but rather within meta-poetic statements within the AN stories, which can be interpreted as implied answers to his harsh critics. Perhaps for this reason Zinger attempted to distance the figure of the AN from the implied author immediately connected to him, or simply express his counter-criticism through the speech of other characters. For example, "The Interview" (no. 62; 1983; unavailable in Yiddish) follows the young AN's encounter in prewar Warsaw with a poet named Machla Krumbein, who published a book of erotic poems titled *The Naked Truth*. She tells the AN she knows that the Yiddish Writers' Club would not accept her for

---

[119] י. ק. [יאָסל קאָהן], "קען מען עס איבערזעצן אויף ייִדיש", **אונדזער דור** 2 (מאַרץ-אַפּריל 1962), ז' 32. See also a critique printed almost two decades later on one of the English story collections, still condemning the issue of sexuality in his work: אליהו שולמאַן, "נײַע זאַמלונג דערציילונגען אויף ענגליש פֿון י. באַשעוויס זינגער", **פֿאָרווערטס**, דעצעמבער 2, 1979, זז' 6, 15.

[120] Elyezer Kuperman expressed another negative critique of Zinger's prose on similar grounds, and referred to him as Bashevis-Varshavski: אליעזר קופּערמאַן, "גוזמאָות", **זײַן** 13, נומ' 50 (סעפּטעמבער 1967), זז' 96-100.

[121] הלל ראָגאָף, "יצחק באַשעוויס", אין: הנ"ל, **דער גײַסט פֿון פֿאָרווערטס: מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פֿון דער ייִדישער פּרעסע אין אַמעריקע**, ניו-יאָרק, 1954, ז' 233

her scandalous poetry (LOA vol. 3, p. 330), which printers as well as bookstores had already refused to accept (p. 334). However, the “naked truth” she exposes in front of the AN in her temperamental hypodiegetic narratives is not salacious in its essence, but violent. In her monologue she also criticizes writers of fiction as misrepresenting the truth about love: “I had begun to read novels, and realized the writers were all brazen liars. They kept on beating around the bush and they never came to the point. They babbled without end about love. There is no love” (p. 331). Krumbein’s view in “The Interview”, expressed through a hypodiegetic narrative, coincides with Bashevis’ articles on realism as a literary genre that should be based on facts – even when the facts are confusing or raise discomfort – rather than maintaining literary conventions of what appears truthful.[122]

In “Di avanture” (no. 36; 1971; The Adventure, 1974) the erotic element emerges as Ana, the wife of a printer who prints a new literary journal the AN edits, offers the AN to become her lover. She explains that her husband had decided that he would be an appropriate choice for this role because of the erotic content of his literary work:

- פֿאַר וואָס האָט ער אויסגעקליבן מיך?

- אַ, צוליב אײַער שרײַבן... [...]איר האָט דערמאָנט אין אײַערס אַ סקיצע אַז איר האָט גערן פֿרויען וואָס זענען עלטער פֿון אײַך (p. 44).

Although the story is titled “Di avanture”, Ana’s suggestion involves a lot more than embarking on a sexual adventure. She tells the AN that the idea of taking a lover is in fact a way to cope with the loss of their son. As the AN considers the offer, the supernatural element emerges: the dead son appears in his dreams, and the fear it raises in him, along with the general discomfort

[122] Bashevis 1961. See also: י. באַשעוויס, "רעאַליזם ווי אַ מעטאָד און אַ וועלט-אָנשויונג", **די צוקונפֿט** 49, נומ' 2 (פֿעברואַר 1944), זז' 111-115.

regarding the offer, cause him to swear by the Bible that he would not become Ana's lover. Instead of straightforwardly rejecting her, the AN resorts to avoiding the couple altogether, even if this would cost him the publication of the literary journal. Like many other stories by Zinger, among them AN stories as well, the theme of unfaithfulness and love triangles arises. However, the fact that it arises as a result of the AN's writing but is not put into practice, could function as an answer to critics such as Kuperman, who believe that stories with sexual content may corrupt the Yiddish readers.[123] In addition, the course of events here, which perhaps develops contrary to the readers' expectations as it is contrary to the content of the AN's work, is a signal that the protagonist-narrator, the implied author and certainly the real author are not to be confused.

What is common to all of the abovementioned thematic characteristics of the AN stories is that Zinger deals with all of them *from a meta-poetic point of view*. After several brief comments on the language in these stories, I will further develop their meta-poetic aspects using a narratological analysis.

2.5 Language

The AN's Yiddish, mostly as he is commenting on the extradiegetic level but also in the intradiegetic one, is rather neutral in comparison with the hypodiegetic narrators. His language is embedded in traditional Jewish upbringing, but its simple syntactic structures and use of clear terms – even for ambiguous concepts, such as יענע וועלט or יצר-הרע – is intelligible also to readers who were never *kheyder-yinglekh*. As to the English versions, the AN's language can be described similarly; in English as in Yiddish, the AN does not attract excessive attention as a

[123] מיט תּאווהדיקע גוזמאדיקייטן אַפּליקירט ער [באַשעוויס-וואַרשאַווסקי] דאָס צום ייִדישן מענטש, מיטן דערפֿירן אים אין תּהום פֿון זנות פּערווערזיע (Kuperman, p. 98).

dramatized narrator, since he only appears as such – although he is often a homodiegetic narrator, i.e. narrating events which occurred to himself, his narratees (which, in this case, are identical to his implied readers) are undramatized as characters in the story and therefore his narration is undramatized as well.[124]

The case is different with regards to the hypodiegetic narrators. These are mostly his readers, who encounter the AN and identify him as a suitable narratee for their personal stories, but also fellow Yiddish writers. Their dramatized speech often represents oral storytelling and resembles other, non-AN stories, which include dramatized narrators.[125] For example, the phrase איצט הערט אַ מעשׂה recurs in stories set in the Old World with no extradiegetic narrator such as "Di nodl",[126] but also in AN stories such as "Ir zun" (no. 38; 1972; Her Son, 1973) and "Moris un Timna" (no. 55; 1976; Morris and Timna, 2004).

The AN tends to refer the reader's attention to the hypodiegetic narrators' Yiddish speech as part of their overall characterization. For example, the reader who phones the AN in "Der sod" (no. 63; 1983; The Secret, 1985) speaks אַ זאַפּטיקן ייִדיש מיט אַלע טענער און בײַטענער פֿון די לובלינער קאַנטן.

The AN stories set in America are naturally full of Anglicisms. These are especially prominent in the hypodiegetic narrators' speech, such as Sam Palka's in "Eyn emese libe" (no. 42; 1973, Sam Palka and David Vishkover, 1974). This character's monologue combines many English words,

124 David G. Roskies expressed a negative view of this "neutrality" in the AN's speech: "The syncopated and sententious folk speech of the Old World storytellers is absorbed by the rambling newspaper copy of Yitskhok Warshawski […] – folk speech and news speech become the undifferentiated English of one 'I. B. Singer'" (Roskies, p. 304). David Neal Miller also identified a dissolving of the borders between reportage and fiction, however not as a characteristic of Bashevis, Varshavski or Segal's language but as a result of the blurred lines between facts and fiction in both genres (Miller 1985, p. 100).

125 See also Shmeruk's comment: "In this series of monologues of contemporary Jews, which take the form of confessions made to the author-narrator, there is a great deal of linguistic and stylistic variety" (Shmeruk 1986, p. 114). In fact Shmeruk had already applied the distinction between narrative levels in his research on the monologue techniques in Zinger's fiction, however his conclusions were mostly related to Zinger's style didn't include an in depth literary interpretation, as I hope to accomplish in Chapter 3.

126 יצחק באַשעוויס-זינגער, "די נאָדל", אין: הנ"ל 1975, ז' 108

which indicate a high degree of integration for a Jewish immigrant (פּראָספּעריטי, פּרײַוועט-סקולס, דזשולערי, p. 95) with the usual lively Yiddish speech. Furthermore, Sam Palka's hypodiegesis on his lover Khane-Bashe marks him as highly susceptible to the language of the Old World: זי רעדט אַ היימישן ייִדיש, גענוי אַזוי ווי מ'האָט גערעדט בײַ אונדז אין קראַסנאָסטאַוו (p. 98). In the English translation of this story and others there is no way to reflect the degree of integration of these characters by means of dramatized speech.

Stories taking place in the State of Israel occasionally reflect Modern Hebrew speech, as well as its uncanniness to the AN's ears. In "Bruder zshuk" (no. 5) the AN encounters a passerby[127] on the street in Tel Aviv and addresses him in English, and the passerby says "דבר עברית" as out of ideological rejection of foreign languages.

Finally, it is necessary to discuss the meta-poetic aspect of language in the AN stories as it emerges when describing the act of writing and its result. It is often described using pejorative language, both by the AN and by other characters, as פּאַטשקען ראָמאַנען ("Di parti", no. 54) שרײַבערײַען or שרײַבעכצער ("Di avanture", no. 36, pp. 40-41) and Yiddish authors can be named שרײַבערלעך (Ibid., p. 40). The English versions also reflect the same belittling approach toward the act of writing by using the expressions "our pretentious writings" ("The Adventure", no. 36, LOA vol. 2, p. 796), "little scribblers" (ibid, p. 797), "to scribble novels" ("A Party in Miami Beach", no. 54, LOA vol. 3, p. 73).

[127] The passerby is elderly in the English version. He is also further described in English as a much more pleasant figure than in the Yiddish version: "There was fatherly reproach in his eyes, embedded in shadow, as if he knew me and had guessed my plight" (LOA vol. 3, p. 112).

Chapter 3: Narratological Analysis

3.1 The Implied Author vs. the Narrator

According to Wayne C. Booth's distinctions,[128] an undramatized narrator, is generally identical to the implied author, which is the real author's authorial persona as it is constructed by the reader. A narrator who reaches the minimal degree of intradiegetic and homodiegetic narration by referring to himself as an "I", on the other hand, qualifies as a dramatized narrator. Following these definitions, one can safely say that all of the AN stories are told by a *dramatized* narrator, and not by the *implied author*, whether it is Yitskhok Zinger, Yitskhok Varshavski or Yitskhok Bashevis Zinger, who were known among Yiddish readers, or Isaac Bashevis Singer, as he was uniformly presented to and constructed by Zinger's English readership.

The problem arises when the narrator is described using many details that are publicly known about the implied author. In this case, the most prominent of all is him being a Yiddish author living in America. Very few stories mention the AN's name, as if to maintain the ambivalence regarding the differentiation between the implied author and the narrator. In "Hanka" (no. 44) the AN introduces himself twice as "Yitskhok" (pp. 75, 85),[129] and in "Der madrekh" (no. 19; 1968; The Mentor, 1970) the AN mentions that the Jews he knows from Jadow call him "Itche" or "Itche the rabbi's" and that he has a pen name which the Warsaw Jews call him by (LOA vol. 2, p. 85).[130] However, this is a rare example of self-reference. It is important to note that the AN never refers to himself as Bashevis, nor as Zinger, as if to always maintain a degree of separation

[128] See: Chapter 1, pp. 24-25 here
[129] In English: "Isaac" (LOA vol. 2, p. 580).
[130] I did not have access to the Yiddish version of this story.

between the author signed on the stories, while, at the same time, revealing clear autobiographical elements in texts that are unequivocally presented as fiction: They either appear in the Yiddish press with the subtitle *dertseylung*, or in English story collections, that are visibly separate from Zinger's autobiographical volumes. Another story, which signals Zinger's wish to distinguish his authorial persona as implied author from his own personal identity, introduces the AN as Varshavski ("Antloyf fun tsivilizatsye", no. 40; 1975; Escape from Civilization, 1972). Although it is tempting to assume so, in this case Zinger did not create an identity between the implied author and the AN – this particular story is not signed by Yitskhok Varshavski, but by Yitskhok Bashevis Zinger.

In several stories the AN's name is mentioned, but it is different than the real author's or the implied author's name. For example Moris in "Die psikhishe rayze" (no. 53; 1976; The Psychic Journey, 1976), Menashe in "Di parti" (no. 54) and the nickname Loshikl in "Der manuskript" (no. 51; 1975; The Manuscript, 1979). In "Di avanture" (no. 36) the AN's character is unmistakably based on Zinger himself and what the reader constructs as the implied author Yitskhok Bashevis: he is a young author and an anonymous editor of a literary journal[131] in prewar Warsaw. However, the name of the AN is only mentioned once, as the wife of the printing shop's owner, who is also responsible for the printing of the literary journal, invites the AN to their home. During this scene, the wife calls the AN הער גרייַנדינגער (p. 42), the same name as the AN in the novels *Neshome-ekspeditsyes* and *Farloyrene neshomes*.[132] The same Ahren Graydinger is evoked in "Die kafeterye" (no. 14), as the AN mentions that his *landslayt* at the

[131] In the Yiddish version the journal is unnamed, and is only described as אַן אָנפֿענגעריש זשורנאַלעכל (p. 40). In English its name is *Sproutings* (LOA vol. 2, p. 796).

[132] Perhaps the name was misprinted in the Yiddish version of the story, since the name of the character in the novels is Graydinger and not Grayndinger. Also, in the English version of the story the AN's name is David Greidinger (as opposed to Ahren Graydinger in the novels), and he mentions it himself at the very beginning of the story (LOA vol. 2, p. 796).

cafeteria greet him by saying “Hello, Aaron!”. However, this name appears only in the English version of the story (LOA vol. 2, p. 68).

As I mentioned in Chapter 2, in some AN stories there are only few details that disclose the similarity between the implied author and the narrator, however the fact that there are no other details which conflict with this notion is enough to determine their resemblance. This is the reason why scholars have commonly read the AN stories (as well as the novels) either as autobiographical or as semi-autobiographical writings[133] and did not analyze them using literary theories adequate for fiction. One may call this misinterpretation, or mishandling of the AN stories fiction, *The Autobiographical Fallacy*, borrowing Dan Miron’s use of New Criticism terminology in his book *A Traveler Disguised*. Miron coined the terms “The Pseudonym Fallacy”[134] and “The Folkstip Fallacy”[135] to demonstrate how the character, narrator and authorial persona of Mendele Moykher Sforim was misunderstood as a direct representation of the author S. Y. Abramovitch. According to Miron’s conclusions, it is important to regard the *real author*, Yitskhok Zinger, as separate from the *implied author*, i.e. the authorial persona he developed since the first stages of his career as Yitskhok Bashevis, later as Yitskhok Bashevis and Yitskhok Varshavski as well,[136] and finally as Yitskhok Bashevis Zinger, his synthetic pen

[133] For example, Edward Alexander mentioned in an introductory book about Zinger’s oeuvre the AN stories as “thinly veiled segments of autobiography” (Edward Alexander, *Isaac Bashevis Singer*, Boston, 1980, p. 139). I would argue that Janet Hadda’s choice to analyze the stories merely from a psychodynamic perspective derives as well from a reduction of the stories to their autobiographical dimension (Hadda 1985). See also, regarding *Neshome-ekspeditsyes* and *Farloyrene neshomes*: Novershtern, pp. 178 -197; חנא שמערוק, "יצחק באַשעוויס אויף די שפּורן פֿון זײַן אויטאָביאָגראַפֿיע", **די גאָלדענע קייט** 115 (1985), זז' 14-27.
As mentioned, Shmeruk had dealt with the AN stories in his 1986 article about the monologue technique in Zinger’s short fiction, where he described the AN stories as “quasi-autobiographical”. However, he applied literary theories in his research and did not analyze them as mainly autobiographical (Shmeruk 1986, pp. 112-114).
[134] Miron 1996 [1973], pp. 130-168
[135] Ibid., pp. 169-202
[136] It is debatable whether D. Segal should also be included as one of his familiar authorial personas that are connected with him, the real Yitskhok Zinger, but not identical to him. This question depends on the extent in which the readers knew who is the writer behind the pseudonym D. Segal. As Novershtern remarks, already in 1954 Hillel

name, which followed the English publications as Isaac Bashevis Singer. And, of course, it is necessary to set apart these various implied authors from the various narrators in Zinger's stories, even as implied author and narrator seem interchangeable.

Zinger admitted that although Bashevis and Varshavski were initially separate authorial personas, they later became interchangeable.[137] However, this fact is not evidence that the border between different levels of narrative communication were also obscure in his writing. In an interview Zinger remarked: "A pen name is very important for a writer. It is a different kind of ego. It is a kind of second personality".[138]

It is possible that Zinger's wish to write about real experiences in a fictional context led him to include in the AN stories many details which invite the reader to connect the first-person narrator to the actual Zinger, while some details contradict "publicly-known facts about Singer's person and oeuvre".[139] For example, the abovementioned "Der madrekh" (no. 19) includes Zinger's childhood nickname, important dates from his biography and other true pieces of information about him, but Bilgoray, the town in which he lived with his mother and his brother Moyshe before moving back to Warsaw, is replaced with Jadow. Other stories include only true details about the AN, except for his name.

It is true, however, that the AN stories blur the distinction between the autobiographical and the fictional. First, they often contain meta-poetic statements on this matter, such as in the story "Shkheynim" (no. 38; 1972; Neighbors, 1972). The AN's neighbor, Moris Terkeltoyb, the

---

Rogof had confirmed that D. Segal's are in fact written by the same person who publishes as Bashevis, but this confirmation had been overlooked for years, at least by scholars (Novershtern, p. 643).

[137] Quoted in: Shmeruk 1986, p. 108

[138] Marshall Berger and Bob Barnhart, "A Conversation with Isaac Bashevis Singer", in: Irving Malin (ed.), *Critical Views of Isaac Bashevis Singer*, New York, 1969, p. 33.

[139] Miller 1985, p. 94

שרײַבער פֿון די "אמתע פּאַסירונגען" for the Yiddish press, assures the AN אַז די מעשׂיות זײַנע זענען אַלע אויסגעטראַכט; however the AN assures his implied reader: אָפֿט ווען איך האָב געלייענט "די אמתע פּאַסירונגען" האָב איך אײַנגעזען אין זיי אַז זיי קאָנען נישט זײַן אין גאַנצן קיין פֿאַנטאַזיע. Here the non-fiction which the AN's colleague claims to be fiction, turns out as truthful. At the same time, Terkeltoyb's real life stories are made up of fiction: ער האָט אַפֿילו זיך נישט געשעמט צוצושרײַבן צו זײַן ביאָגראַפֿיע פֿאַקטן גענומען פֿון ראָמאַנען אין דער וועלט-ליטעראַטור.

Second, in some texts the different publication circumstances of the Yiddish and the English versions may effect these distinctions, and the view of the AN stories in Yiddish and in English as one, though double corpus, may complicate them.

In my bibliographical research I have noticed the phenomenon of publishing certain texts as memoirs in the Yiddish press, and later republishing them as fiction in English magazines and in book form. The story "The Missing Line" (no. 72; 1988), published in book form only in English, is in fact an adaptation of one chapter in the memoir series *Figurn un epizodn fun literatn-fareyn*, which was published in the *Forverts* between 1979 and 1980.[140] The original Yiddish text was published as part of the chapter "Shrayber analfabetn", and continues another story of a strange coincidence in the Yiddish printing business: איצט אַן עפּיזאָד וואָס האָט אויך אויסגעזען ווי אַ רעטעניש. In the next paragraph Zinger introduces the protagonist of this real story, Yehoyshue Gotlib: איינער פֿון די עלטערע און חשובֿע זשורנאַליסטן אין שרײַבערקלוב איז געווען ד"ר יהושע גאָטליב. גאָטליב האָט לאַנגע יאָרן געשריבן אין "הײַנט". ער איז געווען אַ ציוניסט [...] געהאַט אַ געפֿיל פֿאַר הומאָר און זײַנע אַרטיקלען זענען געוואָרן געלייענט און ציטירט. זײַן ליבלינג-אַרטיקל איז געווען זײַן פֿרײַטיקדיקער פֿעליעטאָן.

[140] This information doesn't appear in Roberta Salzman's bibliography nor in the notes to the LOA edition.

The English adaptation of this real story was presented as fiction in its first publication in the *Partisan Review*[141] and shortly afterwards in book form, in the story collection *The Death of Methuselah and Other Stories*. In the English version there are clear signs of adapting the text from non-fiction to fiction: In the beginning there is an additional descriptional paragraph, in which the AN conveys the atmosphere of a late night at the Yiddish Writers' Club in Warsaw. The hypodiegetic narrator in the English version is the same Joshua Gottlieb, only presented differently: "the main feuilletonist of *The Haint* […] president of the journalists' syndicate, a doctor of philosophy" (LOA vol. 3, p. 687) etc. Both descriptions match the real Yehoyshue-Heshl Gotlib's biography.[142]

The setting implies that the AN was created in the image of young Zinger, and yet, he still gives away some hints about his age and place in the Warsaw literary scene: "He would not have invited a beginner like myself to his table, but there was no one else available at this hour, and he liked to talk and tell stories" (Ibid.). In the Yiddish version there is no setting for the story, as it is already dramatized as a memory of the *real author*. Only at the end of the memoir episode in Yiddish does Zinger mention hearing the story directly from Gotlib: ווען גאָטליב האָט מיר דערציילט די דאָזיקע געשיכטע בין איך געווען אין אַ רעליגיעז-פֿילאָזאָפֿישער שטימונג און איך האָב געזאָגט צו אים: ערגעץ וווּ ווערן געלעזט ווערן אַ סך פֿון די רעטענישן וואָס זעען אונדז אויס היַינט צו טאָג אומלייזבאַר. ד"ר גאָטליב האָט געטאָן אַ שמייכל און געזאָגט: אויב מ'מאַכט אין הימל אַזוי פֿיל טעותים ווי אין די ייִדישע צײַטונגען, איז דאָס אַ קנאַפּע טרייסט... In the English version, however, Zinger further developed the dialogue about the supernatural between Gottlieb and the young AN (LOA vol. 3, p. 692).

---

[141] Isaac Bashevis Singer, "The Missing Line", *Partisan Review* 55, No. 2 (Spring 1988), pp. 205-210. Available online: http://www.bu.edu/partisanreview/books/PR1988V55N2/HTML/files/assets/basic-html/index.html#159 (Retrieved November 5, 2017). One can infer that "The Missing Line" was published as fiction from its publication along with "The Last Gaze", a story told in the third person, and therefore more obviously fictional.

[142] אַלוועלטלעכער ייִדישער קולטור-קאָנגרעס, "גאָטליב, יהושע-העשל", אין: **לעקסיקאָן פֿון דער נײַער ייִדישער ליטעראַטור**, צווייטער באַנד, ניו-יאָרק, 1958, זז' 16-18

“Vanvild Kava” (no. 58; 1980) is a similar case, although here the text was not significantly adapted as in “The Missing Line”. In the same 1979-1980 *Forverts* series, the chapter “Vanvild-Kave” opens rather casually: איך האָב פֿריִער דערמאָנט וואַנווילד-קאַווע און עס איז כּדאַי וועגן אים צו שרײַבן.[143] The English version, which was published as a fictional story in *The Atlantic* in 1980 and later in the 1982 volume *The Collected Stories of Isaac Bashevis Singer*, opens with a more meaningful tone: “If a Nobel Prize existed for writing little, Vanvild Kava would have gotten it” (LOA vol. 3, p. 260). The opening of the Yiddish version approaches the implied reader of Zinger’s regular *Forverts*’ contributions, while the English one is perhaps a reminder that the majority of Zinger’s readership in this language knows him primarily thanks to his acceptance of the Nobel Prize in 1978. Otherwise the text had not gone through many changes in his English version. Unlike “The Missing Line”, the narration was not further dramatized as a hypodiegesis, of which the AN is the narratee, but rather it is focused on the intradiegetic and mostly homodiegetic narration of the Zinger-like AN.[144] One minor change is worth mentioning here: The title of the memoir chapter in the *Forverts* is titled “Vanvild-Kave”, and the *makef* indicates the compound of the pseudonym (Vanvild) and the real Shloyme-Leyb Kava’s last name, whereas in English the title “Vanvild Kava” seems like a first and a last name. This difference shows that the Yiddish implied reader may know which historical figure Zinger is referring, while for the English implied reader Vanvild Kava may as well be a fictional character, just as Bilgoraj could just as well be a fictional place name.

[143] Perhaps Zinger means his writing on Kava in a previous autobiographical series called *Fun der alter un nayer heym*, which he published under the pseudonym Yitskhok Varshavski between 1963 and 1965 (The parts about Kava appear in: 1964 ,15 מײַ ,**פֿאָרווערטס**).

[144] Also, much more than in “The Missing Line”, the AN gives away details that help the implied reader identify him with the implied author: the fact that he is I. J. Singer’s brother (p. 260), his leaving for America in 1935 and publishing *Der sotn in goray* in the same year (p. 267) etc.

In these two examples the different publishing circumstances in each language, and the different genres assigned to the texts, result in a different narrative structure. Therefore they require a different narratological analysis: The serialized memoirs in Yiddish have no narrator, but only a real author; whereas the English versions, published as fiction in magazines and short story collections, have an AN, which is clearly based on the implied author. In the English versions there is no final indication of its connection to the real author. In addition, since these versions are presented as fiction, the question regarding the truth value of the text is irrelevant, whereas in the Yiddish version such a question never arises, since it's already answered by its framing as memoir. It is likely that Zinger chose to publish these two texts as fiction because their enigmatic content fits a genre in which the truth value of the text is inherently obscure, and thus fits the rest of his fictional oeuvre, which is mostly embedded with supernatural elements.[145]

3.2 Narrative Levels

As I've already shown in the thematic characterization of the AN stories, the hypodiegesis is a prominent component in their structure. Their function[146] with regard to the higher, intradiegetic level is usually the *actional* one, since often the main event in the story is the act of narration by a character other than the AN, whether it is an acquaintance in prewar Warsaw such as Berger in "Petsh" (no. 10; 1966; The Bond, 1985) or an avid reader of the AN in the second half of the twentieth century such as the stranger in "Koykhes" (no. 11; 1966; Powers, 1967). In these cases the hypodiegetic level is in fact more important than the intradiegetic level, which mostly provides a dramatic frame for the act of narration and positions the AN as a narratee.

[145] See Chapter 2 here, pp. 38-41. There may be other interesting phenomena to be discovered in the context of publishing circumstances and their effect on the narrative structure and narratological analysis. However, as I mentioned in the introduction, the AN corpus requires a more comprehensive bibliographical research, which I could not conduct here.
[146] See the functions of the hypodiegetic narratives according to Rimmon-Kenan in Chapter 1 here, p. 27-28.

Although some hypodiegetic narratives have an *explicative* function, the ambiguous quality of the AN stories that makes them suitable for the definition of fantastic realism problematizes their interpretation as simple “explanations”. For example, the hypodiegetic narrator Maks Blendever in “Matones” (no. 61; 1983; Gifts, 1985) tells the AN about his wife’s old obsession with sending gifts as an explanation to the bottle of wine the AN surprisingly received from her, but he concludes that his wife’s story may always remain a mystery: מייַן טעאָריע איז אַז קיין שום זאַך קאָן קיינער נישט אויפֿקלערן. The *thematic* function, which constitutes an analogy between narrative levels, is never overtly present in the AN stories; in general, there is not enough information about the AN’s intradiegesis to connect him to the content of the hypodiegesis when there is one.

Stories with no hypodiegesis, or with no significant hypodiegetic level, can be divided into two categories: stories in which the AN is *homodiegetic* and takes part in the events that he narrates to a degree that there is no place for another subordinate narrator (such as in “A tog in kuni ayland”, no. 32 or “Aleyn”, no. 2); or stories in which the narrator is *heterodiegetic* to a degree that he is almost extradiegetic, had he not been dramatized as a narrator that at least speaks in the first person and tells about past events from personal knowledge or memory. These are stories strictly about other characters, such as the abovementioned “Vanvild Kava” (no. 58) and “Der bashuldiker un der bashuldikter” (no. 64; 1983; The Accuser and the Accused, 1988), in which the AN recollects a rumor one Yiddishist had spread about another.

“Di temes” (no. 6) is an unusual example for a story in which the hypodiegesis is told by the AN himself. Since this hypodiegetic narrative – the development of a new story by the AN about Moris Krakover, a Communist who sees a ghost at a peace conference – is defined as fictional, one can say that it corresponds *thematically* with the intradiegetic narrative, which consists mostly of the AN’s recurring dream about being trapped in a dark, haunted basement. Unlike

other AN stories, the hypodiegesis in "Di temes" is undramatized and heterodiegetic. This narrative situation is enabled by the fact that the hypodiegetic narrator's role is taken by the intradiegetic narrator. The possibility of a two-layered narrative situation that is almost entirely exclusive to the narrator's mind has to do with his characterization as an author. In this story, as well as in other AN stories with a more conventional structure, it appears that the presence of a narrator who is an author by profession is ideal for shaping a narrative structure of a fictional story within a fictional story.

3.3 The Implied Corpus

Following the brief discussion on "Di temes" and the connection between its unique structure and the literary occupation of the narrator, I would like to introduce another narratological concept that is necessary when discussing a narrative focused on author figures: the *implied corpus*. This term applies to the mentioning of the literary production of an author figure in the story and specifically when the content of his work plays a part in the narrative, either when the author figure is placed at the narrator's position, or when one of the other intradiegetic characters is (also) an author.

The notion of the implied corpus cannot be understood without referring to the participants of the narrative communication, in particular the *implied reader* and the *narratee*, as I will show in this sub-chapter. At least in Zinger's AN stories, I would argue, *the implied corpus constitutes a separate narrative level* parallel to the hypodiegesis, and no less important. At the same time, the implied corpus belongs to the *extradiegetic level*, because it refers to a text that precedes the narration of the intradiegesis.

A few examples may clarify this notion, as well as illustrate which parts of Zinger's own corpus he chose to reflect via the AN. "Di kafeterye" (no. 14) exemplifies how the implied corpus interacts with the events of the intradiegesis, as Ester, the AN's reader who reflects Zinger's *implied reader*, evokes the content of his literary production: דאָס וואָס כ'וויל אײַך דערציילן וועט אײַך אויסקומען אין גאַנצן ווילד, איינפֿאַך משוגע. [...] אין דער לעצטער מינוט, איז מיר אײַנגעפֿאַלן אַז אויב מ'קאָן אײַך נישט פֿאַרטרויען אַזאַ זאַך, דעמאָלט איז איבערהויפּט נישטאָ צו וועמען צו רעדן. כ'לייען אײַערע ווערק און ווייס אַז איר האָט אַ חוש פֿאַר די גרויסע מיסטעריעס (p. 62). Here the implied corpus is used by Ester as a hypodiegetic narrative that functions *explicatively*, as a reason for choosing the AN as a suitable *narratee* for her own, supernatural hypodiegesis about witnessing Hitler and his helpers in the Yiddishists' cafeteria. In this respect, the implied corpus functions at the *intradiegetic level*. Its function at the *extradiegetic level*, the evoking of an implied corpus that is indisputably fictional in a story in which the narrator is also an author, marks the current narrative, i.e. the intradiegesis, as something less fictional than the implied corpus. In this way, the truth value of the intradiegesis becomes greater once it is compared to the implied corpus, which is part of the extradiegetic level, and thus intensifies the ambiguity of the story's fabula: Was Ester indeed a ghost, as the AN implies at the end of the story? Was her nightly vision of Hitler the cafeteria genuine? These questions seem even more complicated once "Di kafeterye" is characterized as a rather realistic story as compared to the AN's implied corpus.

In a previous passage, the AN describes his frequent encounters with his readers at the cafeteria: זיי זענען צוגעקומען צו מיר, זיך פֿאָרגעשטעלט, מיך געלויבט און באַלד זיך גענומען מיר פֿאָרהאַלטן אַלערליי ליטעראַרישע זינד: כ'האָב מיך ווידערגעשפּראָכן אין מײַנע אַרטיקלען; כ'האָב איבערגעטריבן אין מײַנע שילדערונגען פֿון סעקס; כ'האָב געשילדערט ייִדן אַזוי, אַז די אַנטיסעמיטן וועלן דאָס קאָנען אויסנוצן פֿאַר זייערע פּראָפּאַגאַנדע. טייל האָבן מיר דערציילט זייערע איבערלעבונגען אין די געטאָס, אין די נאַציסטישע קאָנצענטראַציע-לאַגערן, אין רוסלאַנד (p.

54). This quote reflects known facts about Zinger's self-perception as an author, his familiarity with his readers and his acceptance among critics, which I have discussed in detail in the historical background[147] to this thesis and in the thematic characterization of the AN stories.[148] It also summarizes key aspects of the AN stories, such as the daily encounter with the readers and the reflection of Zinger's implied readers as characters in the AN stories and the AN's frequent role as his readers' narratee, specifically when their stories are related to the historical suffering of the European Jews.

In "Di forlezung" (no. 8; 1965; The Lecture, 1967) the implied reader emerges as the AN's connection to the Old World: As the AN is stranded near the Canadian border due to a snow storm on his way to give a lecture in Montreal, he is invited to stay for the night at the poor home of his two devoted readers, a mother and her daughter who had read his work already in the D.P. camps: מיר האָבן אײַך געלייענט נאָך אין די קעמפּס. נאָך דער מלחמה האָט מען אונדז גענומען שיקן ליטעראַטור און איך האָב זיך אָנגעשטויסן אויף אײַערס אַ זאַך. כ'געדענק שוין נישט ווי זי הייסט. כ'לייען איבער און ס'ווערט מיר ליכטיק אין די אויגן. [...] איך האָב געפֿונען אַן אוצר... דאָס זענען געווען מײַנע ווערטער - -

In this story, the fictional work of the AN is not the significant part of his implied corpus, but rather the lecture he is supposed to give: אַן אָפּטימיסטישער רעפֿעראַט וועגן דער צוקונפֿט פֿון ייִדיש. He is looking forward to his lecture with discomfort and fear that he is being ungenuine: די פֿאָרלעזונג, ווּ איך זאָג צו ייִדיש אַ הערלעכע צוקונפֿט, האָט מיך אויך געמאַטערט. וואָס בין איך דאָס געוואָרן מיט אַ מאָל אַזוי האָפֿערדיק? ייִדיש גייט אונטער פֿאַר מײַנע אויגן. During the night at the mother and daughter's home, the AN reveals that he had lost the manuscript of this lecture. "The future of Yiddish" is lost in more ways than one in this story: Soon after, the mother is found dead in her sleep. This sudden death

[147] See Chapter 1, pp. 22-23
[148] See Chapter 2, pp. 37-38

makes the AN give in to uncertainty and bottomless doubt: וועט שוין די זון מער נישט אויפֿשײַנען? האָט גראָד הײַנט געטראָפֿן יענע קאָסמישע קאַטאַסטראָפֿע, וואָס דייוויד יום האָט געשילדערט ווי אַ טעאָרעטישע מעגלעכקייט? He comes back to his senses only later, when he realizes that at least his US citizenship papers were not lost. These papers, which establish the AN’s safety in the New World, replace the lost manuscript of the lecture. The lecture on the future of Yiddish served as an implied corpus, *thematically* characterizing the intradiegetic event of his reader’s death. Although the loss of the manuscript is a clear symbol of the demise of Yiddish literature’s entire readership, perhaps the reliance upon the US citizenship papers as a textual anchor of a safe existence in the New World can be interpreted as marking the shift toward a literary production in Yiddish that can sustain itself even after the annihilation of its place of origin.

Interestingly, in other stories which take place within the Yiddish postvernacular cultural sphere, the AN appears as other characters’ connection to the Old World. For example, in “Moris un timna” (no. 55), one of the AN’s old and forgotten friends tells him that he still reads his work, because, as he says to the AN, דו ביסט מײַן קאָנטאַקט מיט דער פֿאַרגאַנגענהייט. In this respect I accept Hadda’s analysis of the AN character as a bridge between Zinger’s wish to reconcile the now extinguished past with his contradicting urge to find refuge in the present.[149] However, this explanation does not provide an understanding of the AN as a meta-poetic device.

One can read Zinger’s AN stories as a comment on Yiddish literature not only based on the representation of the AN’s implied corpus, but also by examining the implied corpus of other author characters as well. “Dos naye yor” (no. 48; 1974; The New Year Party, 1974) provides a grotesque view of the AN’s female readers who are also Yiddish writers themselves, as he is invited to a New Year’s party in his honor. The AN describes their implied corpus along with the

---

[149] Hadda 1985, p. 177

dishes they bring to the party as a painful metonym of their unsuccessful literary efforts, and thus also expresses his covert contempt towards women Yiddish authors as well as toward his readers. For example, one of the *shrayberins* who attend the party is described as banal and saccharine: מיראַ רויזקעס האָט געהאַט אָנגעשריבן אַ בוך לידער מיטן נאָמען "דער מענטש איז גוט". זי האָט געבראַכט מיט זיך אַ ריזיקן שמאַלצקוכן.

This is not the only story which consists of a rather misogynistic depiction of the AN's female readers, although in "Petsh" (no. 10) there may also be a degree of self-awareness and irony regarding this matter. Here as well, the implied corpus is not that of the AN, but of a colleague in prewar Warsaw named Menashe Berger[150] whose narratee is the AN. Berger's hypodiegetic narrative has the *explicative function* as to why he announces suddenly: יאָ, ס'זענען פֿאַראַן אַזוינע וואָס מ'מוז זיי שלאָגן.[151] He goes on telling the AN about his lover Bela, who was so emotionally unstable that only a slap from him would bring her back to her senses. One time, when she insisted on joining him for a lecture in a provincial town, the same situation arose as they were sitting together on the train, and he was "forced to" slap her in front of the other passengers. Later, shortly before his lecture, one of the female passengers who sat on the same train arrives at Berger's door and tells him that she recognized him as her favorite romantic author and was deeply disappointed by his conduct with women: זי האָט געלייענט מײַנע ביכער און מיך געהאַלטן פֿאַר דעם צאַרטסטן שרײַבער פֿון ראָמאַנטישע דערציילונגען. [...] ספּעציעל, האָט זי געטענהט, האָט זי באַוווּנדערט די טיפֿע פֿאַרשטענדעניש מײַנע פֿאַר דער פֿרוי. [...] – וואָס? איר זענט פֿעיִק צו פּאַטשן אַ פֿרוי? – האָט זי גענומען שרײַען. – אויב אַזוי, איז אַלץ פֿאַלש; אויב אַזוי, איז די גאַנצע וועלט-ליטעראַטור איין גרויסער שווינדל!

[150] In the English version his name is Reuven Berger (LOA vol. 3, p. 317).
[151] The English version is more explicit: "There are cases when a man is forced to slap a woman" (ibid.).

Berger’s reader is so disappointed by the discrepancy between the work of literature and the real author that she doubts literature in general and its ability to convey the truth. Perhaps Zinger intended to express in this story the absurdity of expecting the author to behave according to the values of his own fiction; at the same time he was also adhering to this expectation and carefully avoided recognizing the AN – and possibly himself – with misogynistic views, and instead delivering them through another character’s hypodiegesis.

In “Petsh” Zinger illustrates the Yiddish literary readership in the Polish province as well, and this picture is even less flattering than the depiction of the female readership: די טיפּישע פּראָווינצער אינטעליגענטן [...]. כ'דאַרף אײַך נישט זאָגן, אַז יעדער פֿון זיי האָט געפּרוווט שרײַבן. זיי האָבן אַלע ערגעץ ליגן לידער און נאָוועלן און וואָס נישט. דערפֿון דער נײַגער צו ליטעראַטור, די פֿאַרערונג פֿון שרײַבער און גלײַכצײַטיק אַ סאָרט ביטערניש און באַהאַלטענער כּעס אויף יענע וואָס האָבן, מ'שטיינס געזאָגט, דערגרייכט צום אָלימפּ. These are of course Berger’s words and not the AN‘s. Apparently also regarding the readership of the Polish province Zinger wished to distance himself from the opinions expressed in the text, while still providing a lively description of the once thriving Yiddish literary scene in Poland.

The story “A por” (no. 43; 1973; A Pair, 1973) depicts the same golden age of Yiddish literature in Poland from a more evidently retrospective position of the AN and his colleagues. The AN in this story works at a Yiddish American newspaper, and one day the poet Getsele Tertsever, a former member of the Warsaw Yiddish Writers’ Club who escaped Hitler, appears in his newspaper office. Tertsever’s implied corpus is described as enigmatic avant-garde poetry: זיי האָבן נישט פֿאַרשטאַנען [זײַנע לידער]. אַפֿילו נישט יענע קריטיקער וואָס האָבן געגאָלטן ווי אָנהענגער פֿון מאָדערניזם.

געצעלע טערצעווער האָט געהאַט אַרויסגעגעבן איין בוך – אַ געמיש פֿון פּאָעמען, אַפֿאָריזמען, מיניאַטורן, אונטערן טיטל: "די וועלט-געשיכטע פֿון מײַן צוקונפֿט" (p. 354). However, the significant part of his implied

corpus is not the content of his poetry, but his lively performance as he executed them: געצעלע טערצעווער האָט יענעם אָוונט געזאָלט פֿאָרלייענען זײַן פּאָעמע "די מלכּה פֿון אומרו". ער איז אַרומגעלאָפֿן אויף דער בינע, געלייענט פֿערזן פֿון קליינע שטיקלעך פּאַפּיר, געשריגן מיט באַנומענע קולות (p. 355). The AN mentions that Tertsever's poetry had the pretense to express the secrets of the universe, but it was not understood by its audience: איין מאָל אין יאָר האָט מען אײַנגעאָרדנט פֿאַר אים אַן אָוונט אין שרײַבערקלוב. געצעלע האָט געלייענט לידער, וואָס האָבן געזאָלט איבערגעבן דעם סוד פֿון דער באַשאַפֿונג, נאָר דער עולם האָט געלאַכט (ibid.).

On the other hand, Tertsever points to the lack of purpose in the AN's current literary work in postwar America, as he asks the AN, using pejorative language: פֿאַר וועמען פּאַטשקעסטו? פֿאַר היטלערן? (ibid.). Tertsever then urges the editor in chief of the Yiddish newspaper to print his poems. Their dialogue demonstrates Tertsever's irrelevance in the Yiddish literary scene of the New World, and at the same time Tertsever's opinion of his now American colleagues as maintaining a hopeless culture:

- וואָס איז דאָס, טערקיש?

- אויב עץ פֿאַרשטייט נישט קיין פּאָעזיע, מאַכט'ץ מיר אַן אָוונט.

מיר מאַכן נישט קיין אָוונטן.

- וואָס מאַכט עץ יאָ? מ'עט אײַך אַלע אָפּווישן און ס'וועט נישט בלײַבן קיין משתין-בקיר.

(p. 356). Later in the story the AN meets Karola Lipinska Kohn, who came to America with Tertsever. She identifies herself as an avid reader of the AN, and expresses the opinion that Tertsever's greatness as a poet lies not in the texts but in his performance: ער איז אַ גרויסער דיכטער. נישט מיט דער פּען. ער רעדט זײַנע לידער אַזוי ווי אין די פּרע-היסטאָרישע צײַטן איידער פּאָעטן האָבן געקאָנט

שיך די פוצן בײַ אים קאָנען רעמבאָ און בײַראָן און לעאָפּאַרדי [...] שרײַבן. (p. 358). The eccentric woman then tells the AN that she is a poet herself. Much like Tertsever, she is not a regular poet. The poetry she has written so far in Polish was completely annihilated during WWII, and her current poetry is entirely unwritten: מײַנע ווערטער קאָנען אײַך פֿאָרקומען ווי פּוסטע פֿראַזן, אָבער זײַט וויסן, אַז כ'בין אַליין אַ דיכטערין און לויט מײַן אײגענער אָפּשאַצונג – די גרעסטע אין אונדזער צײַט. איך שרײַב אין פויליש, - דאָס איז מײַן אומגליק. מײַנע לידער זענען געוואָרן פֿאַרברענט אין פּוילן צוזאַמען מיט די ייִדן. ס'איז געווען אין פּוילן אַחוץ מיר בלויז איין גרויסער דיכטער און אויף ווי ווײַט איך ווייס, איז ער שוין נישט צווישן די לעבעדיקע. איך אַליין האָב שוין אויך אויפֿגעהערט שרײַבן. כ'ליג בײַ נאַכט און בעט און רעד מײַנע לידער צום סופּיט.

- דאָ אין אַמעריקע קאָנט איר ווידער אָנהייבן שרײַבן. מ'וואַרט דאָ אויף אַן אמתן טאַלענט. מ'וועט אַפֿילו איבערזעצן וואָס איר שרײַבט.

- וואָס? כ'האָב מיך שוין אָפּגעוווינט פֿון שרײַבן. איין טאָג קומט אַ היטלער און ברענט ביכער. אַן אַנדער טאָג קומט אַ סטאַלין און פֿאַרלאַנגט, אַז די פּאָעטן זאָלן באַזינגען זײַנע מערדערײַען. ס'איז נאָך ווײַט נישט געענדיקט. ס'וועלן אויפֿקומען אַנדערע טיראַנען און זיי וועלן אויסראָטן די וועלט-ליטעראַטור. ווײַבאַלד סעקס איז בלויז פֿאַר צוויי – און טײַלמאָל בלויז פֿאַר איינעם – פֿאַר וואָס מוז עפּעס פּאָעזיע זײַן פֿאַר אַ סך? איך בין געוואָרן מײַן אייגענע דיכטערין. טײַלמאָל פֿלעג איך ליגן מיט געצעלען און מיר האָבן געהאַלטן אַ סאָרט פּאָעטישן דועט (ibid.). Unlike the AN, who sees a future for her poetry in America (also by means of translation), Karola had given up on literature in the common sense of the word, because manuscripts, like people, can be easily turned to ashes. Hers and Tertsever’s implied corpus is not a physical corpus, but a series of vocal and bodily gestures that are unintelligible to anyone except for the two of them. This poetic pair doesn’t see their work’s lack of communicativeness as a disadvantage – on the contrary, they imply that the future of more traditional types of literature is much less certain.

In the *extradiegetic level*, the pair's implied corpus undermines the very act of writing and publishing an AN story; at the same time, their implied corpus at the *hypodiegetic level* is a lively picture of a once rich and flourishing culture, which can at least be preserved as a text written within a postvernacular Yiddish culture. Similar conflicting meta-poetic considerations of Yiddish culture can be found in two more stories I chose to discuss here at length, "Der mekhaber" and "Der manuskript".

"Der mekhaber" (no. 5; 1965; "My Adventures as an Idealist", 1967) introduces the AN first and foremost as a translator, like Zinger in his early career, who had translated Thomas Mann's *The Magic Mountain* from German to Yiddish. He arrives to Zigmunt Zeltser's hotel room to discuss the translation of his autobiographical book, "מײַן אַבענטויער אַלס אידעאַליסט", also from German to Yiddish. From the very beginning of the transaction it is clear that Zeltser is not requesting a translation in the common sense of the word, but wants the AN to rewrite his book and create a new, Yiddish version: מאַכט אַ בוך ס'זאָל זײַן וואָס צו לייענען. ס'זאָל דאָרט זײַן אַלץ: דאָס לעבן פֿון מענטש, און געדאַנק, און טאַקע נשמה אויך. אַ בוך דאַרף געבן אַ צופּ אָט-דאָ, אונטערן לעפֿעלע. He also asks the AN to update the book: דאָס בוך איז אַרויס אין 1932 און זינט דעמאָלט האָט זיך אַ סך געענדערט אויף דער וועלט. He mentions Hitler, Mussolini and Franco, and adds that since the book will appear in Yiddish, it should include the Jews in Palestine as well. It appears that the Yiddish title of the story has a double meaning: the *mekhaber* of the implied corpus is both Zeltser as well as the AN, who begins as a translator, promoted to the role of an editor and rewriter and finally becomes not merely a ghost writer, but the author of Zeltser's life story.

At an early stage in their acquaintance, the AN realizes that Zeltser cannot be the author of his own book, because he is not even capable of signing the advance check for the translation: דער דאָזיקער מענטש האָט קיין מאָל גאָר נישט געשריבן. דאָס איז געווען אַן אונטערשריפֿט פֿון אַן אַנאַלפֿאַבעט.

Moreover, the AN knows that the original language of the book is not German, but Zeltser avoids him when he asks in what language was the text written originally. As he starts working on the translation, he understands that the book would require an even greater extent of rewriting: ס'האָט נישט געהאַט קיין שום זין נאָכצופֿאָלגען דעם דײַטשן טעקסט. ווער דער דאָזיקער שרײַבער איז נישט געווען, האָט ער געהאַט אויסגעטראַכט א ביאָגראַפֿיע וואָס האָט אפֿשר געפּאַסט פֿאַרן דײַטשן לייענער, אָבער נישט פֿאַרן יִדישן. די זאַצן זענען געווען לאַנגע, דער סטיל שווער, פֿול מיט יענע באַנאַליטעטן וואָס זענען כאַראַקטעריסטיש פֿאַר מערבֿ-אייראָפּעיִשע שונד-שרײַבער, ווען זיי שרײַבן וועגן יִדן. [...] איך האָב געמוזט צוטראַכטן אַן אַנדער סאָרט קוואַטש. Thus the implied corpus, aside from lacking credibility as an autobiography, is unreliable even as a fictional text about Jews.

During their meetings Zeltser asks the AN to show his work's progress and read his "translation" aloud. At this point the AN doubts Zeltser's ability to tell the difference between truth and lie, or more accurately, between reality and fiction: זיגמונט זעלצער האָט פֿאַרלאַנגט כ'זאָל אים פֿאָרלייענען די קאַפּיטלען פֿון דעם שרײַבעכץ און כ'האָב יעדעס מאָל געהאַט דאָס אייגענע אויסטערלישע געפֿיל: אַז ער גלויבט אַליין אין די ליגנס וואָס איך האָב וועגן אים אויסגעקלערט. Apparently Zeltser had hired the AN not only rewrite a fictional book so that it would appear more like his autobiography, but also to "rewrite" his own memory so that it would appear more like fiction.[152] In an ordinary relationship between an author of an autobiography and his ghost writer, the author – in this case, Zeltser – would open with a hypodiegetic narrative, which would later be reflected in the implied corpus; whereas in this story, the implied corpus affects the hypodiegesis. During their meetings, Zeltser tells the AN all kinds of implausible stories from his life, of which the AN remarks: טיילמאָל האָט זיך מיר אויסגעוויזן אַז זיגמונט זעלצער מאַכט נאָך די אויסגעטראַכטע אַוואַנטורעס פֿון מײַן יִדישן טעקסט.

[152] This is not the only story in which Zinger presents the memoir as a deceitful genre: "All memoirs are full of lies, and since I can tell only the truth, how can I write my memoirs?" (LOA vol. 3, p. 680), says the feuilletonist Zeinvel Markus in "Runners to Nowhere" (no. 67; "Di loyfers", 1983; 1988; I did not have access to the Yiddish version of this story).

Unlike other stories in the AN corpus, there is no indication of the AN's own implied corpus, except for his Yiddish translation of Thomas Mann's novel. Even though the work on Zeltser's book stretches over many years, during which the AN becomes a *mekhaber* in his own right, Zeltser still refers him as his subordinate, as the AN recounts: איך האָב שוין אין דער צײַט געהאַט פֿאַרעפֿנטלעכט אַ פּאָר ביכער און באַקומען אַ שטיקל נאָמען אין דער ליטעראַטור, אָבער זיגמונט זעלצער האָט מיך נאָך אַלץ פֿאָרגעשטעלט פֿאַר זײַן איבערזעצער. In other stories the implied corpus, or at least the fact that the narrator is known as an author, is a reason for other characters to see in him their ideal narratee and to confide in the AN with their life story – either because it is strange and implausible much like his own writing, or because they merely want to be immortalized in a text by any talented enough author. For example, in "Dos farloyrene vayb" (no. 7) the hypodiegetic narrator who encounters the AN is a Yiddish author himself, but since he writes only poetry, he wishes to entrust his story in the hands of a prose writer: ווען איך בין אַ פּראָזאַיִקער, נישט אַ פּאָעט, וואָלט איך די זאַך אַליין אָנגעשריבן, אָבער איך בין נישט קיין דערציילער. In "Der mekhaber", the hypodiegetic narrator had chosen the AN not for his competence as a storyteller, but for his experience as a translator from German. Although the original text of Zeltser's autobiography turns out to be irrelevant and perhaps even nonexistent, it is important for Zeltser to refer to the AN's work as an act of translation. It is possible that among other meta-poetic matters, Zinger had also reflected in "Der mekhaber" his careful conduct regarding the translations of his own work (from Yiddish to English) and his fear of losing authorship in the process.[153]

This interpretation is based on an analogy between Zeltser and the implied author, while most AN stories generally invite the reader to see the AN as analogous to the implied author. Jan Schwarz suggested another interpretation, based on identifying Zeltser, the hypodiegetic

[153] On Zinger's fear of being overshadowed by his translator, see: Chapter 1 here, p. 15.

narrator, with the real author:[154] Schwarz regarded Zeltser as a depiction of Zinger himself, who also never concluded the great project of publishing his autobiography,[155] and kept publishing new serialized autobiographies throughout his career.[156]

I would argue that since the implied corpus belongs to both Zeltser and the AN – as mentioned, it remains unclear who is the *mekhaber* of Zeltser's autobiography – the interpretation of "Der mekhaber" does not rely upon determining which of the two characters represents the implied author more, nor on drawing clear parallels between either of them and the implied author. The main conclusion I would like to draw from this story is rather its meta-poetic implication.

Even after the AN finishes writing the epilogue for Zeltser's book, Zeltser asks him to add more details, so that the book will include his recent failed marriage as well. The AN responds: מ'קאָן נישט אַלץ אַרײַנשרײַבן אין איין בוך. But Zeltser cannot be dissuaded. It seems that Zinger not only problematizes in this story the fickle distinction between reality and fiction, but also parodies the attempt to encompass every aspect of Jewish existence in Yiddish fiction, and perhaps answers his critics, who blamed him of misrepresenting authentic Jewish life.[157]

Only on his deathbed is Zeltser prepared to seal the corpus of his ongoing (auto)biography. As the AN visits Zeltser, he finally sees the final edition of the book: דאָס מאַנוסקריפּט איז געלעגן אויפֿן נאַכטטישל. ער האָט געהאַט אַ נײַעם אײַנבאַנד. ער איז געהאַט געוואָרן טאָפּלט אַזוי דיק, ווײַל זיגמונט זעלצער האָט געהאַט **אײַנגעבונדן די ענגלישע איבערזעצונג צוזאַמען מיט דער ייִדישער** (my emphasis). This description

154 I chose the term "real author" instead of "implied author" because at the time of the story's publishing (1965) Zinger was not yet known as an author who had never completed his autobiographical project. Only in hindsight, after Zinger's passing, can a reader make this analogy.
155 Schwarz 2015, p. 236
156 See Shmeruk's article on Zinger's autobiographies: Shmeruk 1985
157 This conclusion may be established by comparison to the story/memoir "Vanvild Kava" (no. 58, see p. 56 in this chapter), in which Kava had probably ridiculed the AN's request to submit an all-encompassing essay about literature in general and Yiddish literature in particular. The real Shloyme-Leyb Kava, as well as the fictional Vanvild Kava in the English version, submits a 59.5 pages essay about horses instead.

may also be a sign of Zinger's relationship to his own English translation as an integral part of his original corpus and as necessary for the survival of his literary legacy. The ending of the story also refers to the question of survival through texts. In Zeltser's last words, literature is presented as a means of survival: ...וואָס בלײַבט נאָך אונדז? אַ בינטל פּאַפּיר As the Yiddish title, these final words have a twofold meaning: they imply that literature and the written word in general as something necessary to hold on to since it replaces the physical body after its passing; on the other hand, Zeltser may express the worthlessness of human life, regardless of the value of literature, as amounting to no more than a bundle of paper.[158]

The story "Der manuskript" (no. 51; 1975; The Manuscript, 1979) expresses a similar ambivalent view of literature as a matter of utmost importance and completely worthless at the same time. As a story that is embedded even deeper than "Der mekhaber" in Yiddish culture, one can read it especially as a meta-poetic comment on Yiddish literature. The large part of "Der manuskript" is a hypodiegetic narrative told to the AN by his old acquaintance from Warsaw Shibta, as both sit in a Tel Aviv restaurant some decades later. Shibta's hypodiegesis carries out the *explicative function*, as an answer to the AN's question about why she and his late friend, the Yiddish writer Menashe Linder, had separated. She mentions that at their happiest times together she was very much involved in Menashe's literary production, and was especially invested in the novel he began to write in 1938: די מוזע האָט אים באַפֿאַלן און ער האָט אָנגעשריבן אַ בוך וואָס, לויט מײַן מיינונג, איז עס די בעסטע זאַך וואָס ער האָט ווען ס'איז געשריבן. איך האָב עס איבערגעשריבן אויף דער שרײַבמאַשין. ווען עפּעס איז מיר נישט געפֿעלן, האָב איך אים געזאָגט מײַן מיינונג און ער האָט אַלע מאָל אויסגעבעסערט. כ'האָב אַרײַנגעלייגט דערין מער וויפֿל דו קאָנסט דיר פֿאָרשטעלן. Otherwise she does not disclose much about this

[158] The English version is more specifically meta-poetic. In English, Zeltser's final words are „In the end what remains after us *writers*? Nothing but a bundle of paper" (LOA vol. 3, p. 758, my emphasis), implying that he sees himself as a writer, and also that his utterance about the worthlessness human life applies only to the lives of writers.

implied corpus, except that it was an autobiographical work named שטאָפּלען, the first book in a trilogy, or in an even longer series.

Menashe had also acknowledged the greatness of this novel. As he and Shibta were preparing to escape the Nazi occupation, she asked him if he packed his latest manuscript, and he replies: בלויז דאָס. אַלע אַנדערע זאַכן מײַנע וועלן שוין לייענען די נאַציס. This brings the theme of *postvernacular Yiddish culture* into the story, and the question of what will remain of the extinguished Yiddish culture of Eastern Europe – a question that may not be as present for the characters in the hypodiegesis as it is for the narrator and narratee of the intradiegetic level, which is located in the State of Israel, a place where Yiddish culture clearly exists mostly in its postvernacular mode. While Shibta and Menashe were fleeing from Warsaw to Bialystok, Shibta noticed other Jews who took manuscripts with them. Shibta found this absurd: אויפֿן וועג האָבן מיר געטראָפֿן זשורנאַליסטן, שרײַבער און אַזוינע וואָס האַלטן זיך פֿאַר שרײַבער. אַלע האָבן געשלעפּט מיט זיך מאַנוסקריפּטן און אין דער גאַנצער בהלה האָט זיך מיר געגלוסט צו לאַכן. ווער מישטיינס געזאָגט האָט געדאַרפֿט זייערע שרײַבערײַען?

This question echoes through the rest of the story. Apparently Yiddish manuscripts were much needed also in Bialystok during the war. Even at this time of instability and distress, the Yiddish writers already begin their cultural activity and find a press for the Jewish refugees' literary production. Menashe then realizes that he had left his novel's manuscript at their Warsaw apartment, and mistakenly put another author's manuscript, some young "*grafoman*", in the envelope with the title of his own novel. In order to publish Menashe's novel, Shibta was determined to go back to Warsaw for the manuscript, although this journey may risk her life, as she told him: כ'קאָן נישט לאָזן דײַן ווערק זאָל פֿאַרפֿאַלן ווערן. ס'איז נישט בלויז דײַן ווערק, ס'איז מײַן ווערק אויך. מיר האָבן נישט קיין קינדער און דאָס איז מײַן קינד. Shibta's words present Yiddish literature as something that has become so important precisely at this time of distress, that even non-writers

would risk their lives for its sake. She heads back to Warsaw, receiving help from other refugees as she lies about coming back for her child who was left there. She found the manuscript in their apartment, already occupied by another family (whose members are, incidentally, Menashe's admirers). When she returns to their new place in Bialystok, she finds Menashe in bed with another woman, a non-talented poet. Her wrath leads her to burn his manuscript on the spot.

Back at the intradiegetic level of the story, Shibta concludes that the fateful loss of the manuscript was eventually in Menashe's favor, as he stayed in Russia after this incident: אויף ווי ווײַט איך ווייס האָט ער מער קיין מאָל גאָר נישט געשריבן. זאָלסט נישט אויס מיר לאַכן, נאָר דאָס נישט-שרײַבן האָט אים געראַטעוועט. ער איז געווען אויס שרײַבער און פֿאַרשפּאָרט צו ווערן ליקווידירט מיט די אַנדערע שרײַבער. Following the logic of Shibta's conclusion, advancing Yiddish literature can cost people their lives, whereas avoiding literary activity can be lifesaving; Yiddish literature is both more important than life itself and can be easily destroyed in a heartbeat.

Interestingly, the stories I discussed as demonstrative of the concept of the implied corpus, expressed their utmost meta-poetic meaning precisely when the content of their implied corpus was less significant than its symbolic value. In some AN stories, the implied corpus had a more detailed content and served as a means for the AN's readers to reach out to him and turn him into their narratee ("Di kafeterye", "Der soyne", "Der sod" and many others); in the prominently meta-poetic AN stories, the manifestation of the implied corpus was often unusual: the implied corpus was either lost ("Di forlezung", "Der manuskript"), too obscure and chaotic ("Der mekhaber") or deemed irrelevant ("A por"). These multi-layered stories, written at a late stage of a Yiddish author's career, portray Yitskhok Bashevis Zinger as a highly self-aware writer of his own role as a Yiddish author as well as of his place in Yiddish culture, whose rapid transformation into a postvernacular culture he had personally witnessed.

Conclusion

In his conclusion to *A Traveler Disguised* Dan Miron calls for a further research into what he describes as "the progress of the dramatic persona in modernistic Yiddish fiction, from Perets to Y. Bashevis Singer with his manifold masks of prattling innocence and garrulous, rather Mendelean devils".[159] In this thesis, I undertook that task by focusing on Yitskhok Bashevis Zinger as one of the last self-conscious writers of Yiddish fiction. However, my research did not examine his demonic narrators, but rather the varied forms and functions of a much more quotidian, though no less meaningful narrator: the Yiddish author, who frequently appeared in Zinger's fiction from 1960 up until the end of his career.

In a special *Tsukunft* issue mourning the liquidation of the Warsaw Ghetto, Zinger published a long article summarizing the Yiddish literary activity of the Old World, which was now irrevocably lost. Although he intended for the article to serve as a sort of monument for Poland's Yiddish literary scene, Zinger did not allow the elegiac mode to displace his usual persona as a biting literary critic. In his overview he mentions two limitations faced by the Yiddish Polish writer: the poverty and monotony of their daily reality, and the inadequacy of Yiddish for the purposes of modern literature. In his view, these two limitation left open two literary choices: אָדער ווידער אַ מאָל אויסלאַכן דאָס באַשפּיגענע און טראַגישע קאַבצאַנסק, צו וועלכן דער גורל האָט אים צוגעשמידט, אָדער גראָבן אין דער טיף, קוקן אויף צוריק, זוכן אין דלות דאָס גרויסע, דאָס טיף-ייִדישע, דאָס אייביקע.[160] As far as the part of Zinger's oeuvre which is focused solely on the Old World is concerned, one can say that as a Polish Yiddish writer, he sought to achieve a combination of these two alternatives

---

[159] Miron 1996 [1973], p. 268

[160] י. באַשעוויס, "אַרום דער ייִדישער ליטעראַטור אין פּוילן", **די צוקונפֿט** 48, נומ' 8 (אויגוסט 1943), ז' 471

in his many tragic-comic, deeply pessimistic and yet revitalizing prose works. However, his author-narrator stories, which constitute the majority of his writing about the New World, present a third choice for a Yiddish author operating within a postvernacular Yiddish culture, but still deeply rooted in prewar Warsaw: the choice of a meta-poetic reflection on himself, his peers and the significance of writing fiction in Yiddish after the Holocaust.

In my thesis I did not intend to conduct a study in cultural history, nor to undertake a comprehensive bibliographical research, but rather to pursue an in-depth narrative analysis of that subset of Zinger's short stories which are told from the perspective of a Yiddish author. However, the salient autobiographical element in these stories meant that the literary discussion be supplemented by a broad cultural background, which I have provided in Chapter 1 in my discussion of the state of the Yiddish author and his readers in America. In the same chapter I situated Zinger as a Yiddish American author conscious of his possibilities and limitations both in Yiddish and in English.

I returned to this theme in Chapter 2, in which I confronted Zinger's writing as a literary critic as well as the responses he received, with his fictional depictions of the Yiddish author and his surroundings. As I have shown, Zinger approached the thematic elements of the author-narrator stories, including occultism, the fate of the European Jews and complicated romantic intrigues, all from a meta-poetic perspective. In this chapter I also described the different publication circumstances of the author-narrator stories in Yiddish and in English, and pointed out how Zinger adapted those according to the different addressees in each language.

In Chapter 3, following Miron's example, I used narratological theories in order to identify the intricacies within Zinger's narrative voices and structures. Inspired by Miron's theory of the

“Mendele phenomenon”, I examined Zinger’s self-perception as a Yiddish author and his establishment of an authorial persona, which in Zinger’s case is representative of the late, postvernacular stages of Yiddish literature. By discussing several author-narrator stories at length and applying concepts pertaining to the implied author, the narrator, narrative levels and my own notion of the implied corpus, I demonstrated that Zinger‘s depiction of the Yiddish author – as well as the narrative structures that stem from his use of this figure as a narrator – are deeply informed by the postvernacular mode of language use described by Jeffrey Shandler, that of speaking *in* Yiddish for the purpose of speaking *on* Yiddish. This mode goes hand in hand with the ongoing meta-poetic reflection in these stories, which attempt to propose answers to the questions facing Yiddish literature in the second half of the twentieth century, in original, complex and often self-contradictory ways, as only great fiction can.

This research has been a first step toward an assessment of Zinger’s significance as a Yiddish author aware of his emerging status as a classic author, either as the last in a chain of Yiddish fiction writers, or as one of the first in a developing new global Jewish literature, unlimited by the borders of language. Further study is needed in order to establish a deeper understanding of this double role, for example through a comparison of Zinger’s use of pseudonyms to that of Mendele Moykher-Sforim and Sholem Aleykhem and through an examination of the various manifestations of the “Bashevis phenomenon” in Yiddish and in English. A more exhaustive bibliographical study would be necessary in order to more accurately determine the magnitude of Zinger’s author-narrator corpus and its relation to the rest of his writings. Finally, it would require additional research in order to further compare Zinger’s critical writing, along with his disputes with other critics, to the meta-poetic values implicit in the author-narrator stories.

Bibliography

Primary Sources

(For bibliographical information on individual stories see **Appendix A**. For a selection of Yiddish stories available only in *Forverts* see **Appendix B**)

Isaac Bashevis Singer, *the Collected Stories* (The Library of America Edition), 3 volumes, New York, 2004 (Here: LOA)

Isaac Bashevis Singer, “Gimpel the Fool”, trans. by Saul Bellow, Partisan Review 20, no. 3 (May-June 1953), pp. 300-313. Available online: http://hgar-srv3.bu.edu/collections/partisan-review/search/detail?id=284025 (Retrieved October 11, 2017)

יצחק באַשעוויס-זינגער, **דער שפּיגל און אַנדערע דערציילונגען**, ירושלים, 1975

יצחק באַשעוויס, **מעשׂיות פֿון הינטערן אויוון**, תּל-אָבֿיבֿ, 1971

יצחק באַשעוויס, **גימפּל תּם און אַנדערע דערציילונגען**, ניו-יאָרק, 1963

יצחק באַשעוויס, "זײַדלוס דער ערשטער: פֿון אַ סעריע דערציילונגען "דאָס געדענקבוך פֿון יצר־הרע"", **סבֿיבֿה** נומ' 1 (יאַנואַר-פֿעברואַר 1943), זז' 11-24

Secondary Sources

Monica Adamczyk-Garbowska, “I.B. Singer's works in Yiddish and English: the Language and the Addressee”, in: Hugh Denman (ed.), *Isaac Bashevis Singer: His Work and His World*, Leiden, 2002, pp. 17-29

Edward Alexander, *Isaac Bashevis Singer*, Twayne Publishers, Boston, 1980

I. B. S., “Author’s Note” (for *The Image and Other Stories*), in: LOA vol. 3, pp. 291-292 [1985]

Isaac Bashevis Singer, “The Yiddish Writer and His Audience”, in: Bernard Rosenberg and Ernest Goldstein, *Creators and Disturbers: Reminiscences of Jewish Intellectuals in New York*, New York, 1982, pp. 27-44

I. B. S., “Author’s Note” (for *Passions and other Stories*), in: LOA vol. 2, p. 563 [1975]

I. B. S., “Author’s Note” (for *A Crown of Feathers and Other Stories*), in: LOA vol. 2, p. 271 [1973]

I. B. S., “Author’s Note”, in: idem, *Enemies: a Love Story*, New York, 1972, page unnumbered

I. B. S., “Author’s Note” (for *The Séance and Other Stories*), in: LOA vol. 1, p. 534 [1968]

Marshall Berger and Bob Barnhart, “A Conversation with Isaac Bashevis Singer”, in: Irving Malin (ed.), *Critical Views of Isaac Bashevis Singer*, New York, 1969, pp. 27-43

Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, Chicago and London, 1961

Seymour Chatman, *Story and Discourse*, Ithaca, NY, 1978

Joshua A. Fishman, *Yiddish: Turning to Life*, New York 1991

Gérard Genette, *Narrative Discourse: An Essay in Method*, trans. by Jane E. Lewin, Ithaca, NY, 1980 [1972]

Yankev Glatshteyn, “Singer’s Literary Reputation”, in: David Neal Miller (ed.), *Recovering the Canon: Essays on Isaac Bashevis Singer*, Leiden, 1986, pp. 145-148

Janet Hadda, *Isaac Bashevis Singer: A Life*, New York, 1997

Janet Hadda, "The Double Life of Isaac Bashevis Singer", *Prooftexts* 5, no. 2 (1985), pp. 165-181

Irving Howe, *World of Our Fathers: the Journey of the East European Jews to America and the Life They Found and Made*, London 1976

Eli Lederhendler, *New York Jews and the Decline of Urban Ethnicity, 1950-1970*, Syracuse, 2001

Eli Lederhendler, *Jewish Responses to Modernism: New Voices in America and Eastern Europe*, New York 1994

David Neal Miller, *Fear of Fiction: Narrative Strategies in the Works of Isaac Bashevis Singer*, Albany, NY, 1985

Dan Miron, *From Continuity to Contiguity: Toward a New Jewish Literary Thinking*, Stanford, 2010

Dan Miron, *A Traveler Disguised: The Rise of Modern Yiddish Fiction in the Nineteenth Century*, Syracuse NY, 1996 [1973]

Dan Miron, “Passivity and Narration: The Spell of Bashevis Singer”, in: Grace Farrell (ed.), *Critical Essays on Isaac Bashevis Singer*, New York, 1996, pp. 149-161

David Neal Miller, “Introduction”, in: idem (ed.), *Recovering the Canon: Essays on Isaac Bashevis Singer*, Leiden, 1986, pp. ix-xxi

David Neal Miller, *Fear of Fiction: Narrative Strategies in the Works of Isaac Bashevis Singer*, Albany, NY, 1985

Florence Noiville, *Isaac B. Singer: A Life*, translated from the French by Catherine Temerson, New York, 2006

Anita Norich, *Writing in Tongues: Translating Yiddish in the Twentieth Century*, Seattle, 2013

Anita Norich, “Translation and Transgression”, in: Hugh Denman (ed.), *Isaac Bashevis Singer: His Work and His World*, Leiden, 2002, pp. 81-94

Gerald Prince, *A Dictionary of Narratology*, Aldershot, 1988

Shlomith Rimmon-Kenan, *Narrative Fiction: Contemporary Poetics*, London and New York, 1992 [1982]

Jonathan Rosen, “The Fabulist: How I. B. Singer translated himself into American literature”, *The New Yorker*, June 7, 2004: http://www.newyorker.com/magazine/2004/06/07/the-fabulist (Retrieved October 11, 2017)

David G. Roskies, *A Bridge of Longing: The Lost Art of Yiddish Storytelling*, Cambridge, Mass. and London, 1995

Roberta Saltzman, *Isaac Bashevis Singer: a bibliography of his works in Yiddish and English, 1960-1991*, Lanham, 2002

Jan Schwarz, *Survivors and Exiles: Yiddish Culture after the Holocaust*, Detroit, 2015

Jan Schwarz, "'Nothing But a Bundle of Paper': Isaac Bashevis Singer's Literary Career in America", in: Marion Aptroot et. al (eds.), *Leket: Yiddish Studies Today*, Düsseldorf 2012, pp. 189-205

Jan Schwarz, "'Death Is the Only Messiah': Three Supernatural Stories by Yitskhok Bashevis", in: Seth L. Wolitz (ed.), *The Hidden Isaac Bashevis Singer*, Austin 2001, pp. 107-116

Jeffrey Shandler, *Adventures in Yiddishland: Postvernacular Language and Culture*, Berkeley, 2006

Chone Shmeruk, "Monologue as Narrative Strategy in the Short Stories of Isaac Bashevis Singer", in: David Neal Miller (ed.), *Recovering the Canon: Essays on Isaac Bashevis Singer*, Leiden, 1986, pp. 98-115

Ilan Stavans, "Note on the Texts", in: LOA vol. 1, pp. 778-779

David Stromberg, "Rebellion and Creativity: Contextualizing Isaac Bashevis Singer's "Author's Note" to *The Penitent*", *In geveb* (June 2016). https://ingeveb.org/articles/rebellion-and-creativity-isaac-bashevis-singer (Retrieved October 10, 2017)

David Stromberg, "Translator's Note" (to "Job"), *The New Yorker*, August 13, 2012: https://www.newyorker.com/books/page-turner/job (Retrieved October 27, 2017)

David Stromberg, *Narrative Faith: Structural Complexity and Moral Vision in Dostoevsky, Camus, and Singer*, PhD Thesis, the Hebrew University of Jerusalem, 2012-2013

Deborah Treisman, “This Week in Fiction: Isaac Bashevis Singer”, *The New Yorker*, January 19, 2015: https://www.newyorker.com/books/page-turner/fiction-this-week-isaac-bashevis-singer-2015-01-26 (Retrieved October 27, 2017)

Ruth Whitman, “Translating with Isaac Bashevis Singer”, in: Irving Malin, *Critical Views of Isaac Bashevis Singer*, New York, 1969, pp. 44-47

אברהם נוברשטרן, **כאן גר העם היהודי: ספרות יידיש בארצות הברית**, ירושלים, 2015

אַלוועלטלעכער ייִדישער קולטור-קאָנגרעס, "קאַוואַ, שלמה-לייב", אין: **לעקסיקאָן פֿון דער נײַער ייִדישער ליטעראַטור**, אַכטער באַנד, ניו-יאָרק, 1981, זז' 30-31

אַלוועלטלעכער ייִדישער קולטור-קאָנגרעס, "גאָטליב, יהושע-העשל", אין: **לעקסיקאָן פֿון דער נײַער ייִדישער ליטעראַטור**, צווייטער באַנד, ניו-יאָרק, 1958, זז' 16-18

יצחק באַשעוויס, "אַ פּאָר ווערטער וועגן זיך (פֿון אַ רעדע)", **סבֿיבֿה** 6 (1962), זז' 12-21

י. באַשעוויס, "ווען דער רעאַליזם פֿאַרשטעלט דעם וועג צום אמת (אַ פּאָר באַמערקונגען וועגן דעם גורל פֿון 'איזמען' אין דער ליטעראַטור)", **סבֿיבֿה** 3 (1961), זז' 5-10

י. באַשעוויס, "רעאַליזם ווי אַ מעטאָד און אַ וועלט-אָנשויונג", **די צוקונפֿט** 49, נומ' 2 (פֿעברואַר 1944), זז' -115 111

י. באַשעוויס, "אַרום דער ייִדישער ליטעראַטור אין פּוילן", **די צוקונפֿט** 48, נומ' 8 (אויגוסט 1943), זז' 468-475

יצחק באַשעוויס, "פּראָבלעמען פֿון דער ייִדישער פּראָזע אין אַמעריקע", **סבֿיבֿה** 2 (מאַרץ-אַפּריל 1943), זז' 2-13

שיקל פֿישמאַן, "די סאָציאָלאָגיע פֿון ייִדיש אין אַמעריקע: 1960-1970 און ווײַטער", **די גאָלדענע קייט** 75 (1972), זז' 110-127

י. ק. [יאָסל קאָהן], "קען מען עס איבערזעצן אויף ייִדיש", **אונדזער דור** 2 (מאַרץ-אַפּריל 1962), זז' 32-33

אליעזר קופערמאַן, "גוזמאָות", **זײַן** 13, נומ' 50 (סעפּטעמבער 1967), זז' 96-100

הלל ראָגאָף, "יצחק באַשעוויס", אין: הנ"ל, **דער גײַסט פֿון פֿאָרווערטס: מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פֿון דער ייִדישער פּרעסע אין אַמעריקע**, ניו-יאָרק, 1954, זז' 227-233

אליהו שולמאַן, "נײַע זאַמלונג דערציילונגען אויף ענגליש פֿון י. באַשעוויס זינגער", **פֿאָרווערטס**, דערצעמבער 2, 1979, זז' 6, 15

חנא שמערוק, "יצחק באַשעוויס אויף די שפּורן פֿון זײַן אויטאָביאָגראַפֿיע", **די גאָלדענע קייט** 115 (1985), זז' 14-27

חנא שמערוק, "די פֿילגעשטאַלטיקייט פֿון יצחק באַשעוויסעס מאָנאָלאָגישע פֿאָרמען", איבערגעזעצט פֿון העברעיִש: אַבֿרהם נאָווערשטערן, אין: יצחק באַשעוויס-זינגער, **דער שפּיגל און אַנדערע דערציילונגען**, ירושלים, 1975, זז' ז-לו

Online Sources

Isaac Bashevis Singer: An Inventory of His Papers at the Harry Ransom Center

http://norman.hrc.utexas.edu/fasearch/findingAid.cfm?eadid=00354

Information on_the documentary film "The Muses of Isaac Bashevis Singer" (2014), directed by Shaul Betser and Asaf Galay

http://www.imdb.com/title/tt4298366/

Nobel Prize speech

http://www.nobelprize.org/mediaplayer/index.php?id=1517

Notes to Appendix A

This Appendix includes all bibliographical information about each of the author-narrator stories I could trace in Yitskhok Bashevis Zinger's corpus. The stories are numbered and appear in chronological order, according to the date of their first publication in Yiddish or in English (usually the first publication was in the Yiddish press). I also included their appearance in book form, in Yiddish and in English. I included no reprints of the stories in magazines and in book forms (if they were published more than once in either magazine or book form), except for the 2004 Library of America edition, which I used for the English quotes throughout the chapters of this work. The exact page numbers appear only when referring to the Yiddish journals,[161] the publications in Yiddish book form and the LOA edition. All story collections in English appear in the Appendix only in abbreviations, as detailed below.

<u>Abbreviations</u>

The Collected Stories (The Library of America Edition), 3 volumes, New York, 2004 = LOA

The Death of Methuselah and Other Stories, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1988 = DM, 1988

Gifts, Philadelphia, Jewish Publication Society, 1985 = G, 1985

The Image and Other Stories, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1985 = I, 1985

[161] I avoided adding page numbers to the *Forverts* references, since those are short issues and the page number can be easily found.

The Collected Stories of Isaac Bashevis Singer, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1982 = CS, 1982

Old Love, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1979 = OL, 1979

Passions and Other Stories, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1975 = P, 1975

A *Crown of Feathers and Other Stories*, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1973 = CF, 1973

A Friend of Kafka and Other Stories, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1970 = FK, 1970

The Séance, and Other Stories, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1968 = TS, 1968

Short Friday, and Other Stories, New York, Fawcett Crest, 1964 = SF, 1964

	Yiddish Title	English Title	Yiddish Publication	Signed	English Publication	Translated to English by
1.	דאָס פֿייגעלע	The Bird	**די גאָלדענע קייט** 36 (1960), זז' 118-125	יצחק באַשעוויס	*The Jewish World*, September 1964 LOA vol. 3, pp. 737-744	Unmentioned
2.	אַליין	Alone	**סבֿיבֿה** 1 (נאָוועמבער 1960), זז' 9-18 **גימפּל תּם און אַנדערע דערציילונגען**, ניו-יאָרק 1963, זז' 168-179	יצחק באַשעוויס	*Mademoiselle*, October 1962 SF, 1964 LOA vol. 1, pp. 371-380	Joel Blocker
3.	דער זון	The Son	**סבֿיבֿה** 4 (אָקטאָבער 1961), זז' 17-23 **גימפּל תּם און אַנדערע דערציילונגען**, ניו-יאָרק, 1963, זז' 310-317	יצחק באַשעוויס	*Menorah Journal*, Automn-Winter 1962 FK, 1970 LOA vol. 2 pp. 208-214	Elizabeth Pollet
4.	ברודער זשוק	Brother Beetle	**פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 1-2, 1965	יצחק באַשעוויס	OL, 1979 LOA vol. 3, pp. 104-113	The author and Elizabeth Shub
5.	דער מחבר	"My Adventures as an Idealist"	**פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 8, 9, 15, 1965	יצחק באַשעוויס	*Saturday Evening Post*, November 18, 1967 LOA vol. 3, pp. 745-758	Aliza Shevrin and Elizabeth Shub
6.	די טעמעס	Inventions	**פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 16, 1965	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, January 26, 2015	Aliza Shevrin

7.	דאָס פֿאַרלוירענע ווייַב	X	**פֿאָרווערטס,** דעצעמבער 3-4, 1965	יצחק באַשעוויס	X	X
8.	די פֿאָרלעזונג	The Lecture	**פֿאָרווערטס,** דעצעמבער 10, 11, 17, 1965	יצחק באַשעוויס	*Playboy*, December 1967 TS, 1968 LOA vol. 1, pp. 586-601	Unmentioned
9.	גורל	Fate	**פֿאָרווערטס,** דעצעמבער 24-25, 1965	יצחק באַשעוויס	*FK, 1970* LOA vol. 2, pp. 215-223	The author and Elizabeth Shub
10.	פּעטש	The Bond	**פֿאָרווערטס,** סעפּטעמבער 30, אָקטאָבער 1, 1966	יצחק באַשעוויס	I, 1985 LOA vol. 2, pp. 317-324	The author and Lester Goran
11.	כּוחות	Powers	**פֿאָרווערטס,** אָקטאָבער 28—29, נאָוועמבער 4-5, 1966	יצחק באַשעוויס	Harper's, October 1967 FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 225-239	The author and Dorothea Straus
12.	די פּאַרטי	There are No Coincidences	**פֿאָרווערטס,** דעצעמבער 3, 9, 10, 16, 1966	יצחק באַשעוויס זינגער	OL, 1979 LOA vol. 3, pp. 126-142	unmentioned
13.	דער הויכער	X	**פֿאָרווערטס,** דעצעמבער 1, 2, 8, 1967	יצחק וואַרשאַווסקי	X	X
14.	די קאַפֿעטעריע	The Cafeteria	**די צוקונפֿט**, מאַרץ-אַפּריל 1968, זז' 129-121 **מעשׂיות פֿון הינטערן אויוון**, תּל-אָבֿיבֿ, 1971, זז' 43-72	יצחק באַשעוויס	FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 68-84	The author and Dorothea Straus
15.	זשאַק קאָהן	A Friend of Kafka	**פֿאָרווערטס**, יוני 14, 15, 17, 18, 1968	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, November 23, 1968	The author and Elizabeth Shub

					FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 5-15	
16.	דאָקטאָר ביבער	Dr. Beeber	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 9-10, 1968	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New Yorker*, November 23, 1968 FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 45-53	The author and Elaine Gottlieb
17.	שלמהלע	Schloimele	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 16, 17, 23, 1968	יצחק וואַרשאַווסקי	FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 164-173	Alma Singer and Elaine Gottlieb
18.	ניסים	Miracles	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 24, 30, 31, סעפּטעמבער 6-7, 1968	יצחק וואַרשאַווסקי	*Israel Magazine* 2, 5 (1970) I, 1985 LOA vol. 3, pp. 465-480	The author and Judy Beeber
19.	דער מדריך (וועגווײַזער)	The Mentor	**פֿאָרווערטס**, סעפּטעמבער 13, 14, 20, 1968	יצחק באַשעוויס	FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 85-97	The author and Evelyn Torton Beck
20.	X (No original manuscript in archive)	The Colony	X	X	*Commentary*, November 1968 FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 174-185	The author and Evelyn Torton Beck
21.	דער וויץ	The Joke	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 10, 11, 17, 18, 24, 1969	יצחק וואַרשאַווסקי	FK, 1970 LOA vol. 2, pp. 135-153	The author and Dorothea Straus
22.	די אמתע געליבטע	X	**פֿאָרווערטס**, מײַ 24, 30, 31, יוני 6, 7, 1969	יצחק וואַרשאַווסקי	X	X
23.	דער דריטער	The Third One	**פֿאָרווערטס**, דעצעמבער 27-28, 1969	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New* Yorker, July 17, 1971 CF, 1973	The author and Laurie Colwin

					LOA vol. 2, pp. 447-458	
24.	דער זשורנאַל	The Magazine	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 1970 ,17 ,16 ,10	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New* Yorker, May 22, 1971 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 412-422	The author and Laurie Colwin
25.	דער סוד	A Quotation from Klopfstock	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 1970 ,24-23	יצחק וואַרשאַווסקי	CF, 1973 LOA, vol. 2, pp. 402-411	The author and Dorothea Straus
26.	דער שׂונא	The Enemy	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 1970 ,31-30	יצחק וואַרשאַווסקי	I, 1985 LOA vol. 3, pp. 366-374	Friedl Wyler and Herbert Lottman
27.	אַ שבת אין ליסאַבאָן	Sabbath in Portugal	**פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר 1970 ,7-6	יצחק וואַרשאַווסקי	P, 1975 LOA vol. 2, pp. 627-635	The author and Herbert R. Lottman
28.	אויף אַ שיף אַ פֿענצטערל אין טויער	A Peephole in the Gate	**פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר ,21 ,20 ,14 ,13 1970 **דער שפּיגל און אַנדערע דערציילונגען**, ירושלים, 1975, זז' 254-230	יצחק וואַרשאַווסקי	*Esquire*, April 1971 DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 636-654	The author and Ruth Schachmer Finkel
29.	די געפֿאַנגענע	The Captive	**פֿאָרווערטס**, מײַ 1, 2, 8, 9, 1970	יצחק וואַרשאַווסקי	*Intellectual Digest*, October 1972 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 308-323	Ruth Schachner Finkel
30.	די באָרד	The Beard	**פֿאָרווערטס**, מײַ -16 1970 ,15	יצחק וואַרשאַווסקי	*Hadassah*, May 1972 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 504-511	The author and Herbert R. Lottman
31.	איובֿ	Job	**פֿאָרווערטס**, מײַ 22, 1970 ,29 ,23 **דער שפּיגל און אַנדערע**	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New Yorker*, August 13, 2012	David Stromberg

			דערציילונגען, ירושלים, 1975, זז' 269-255			
32.	אַ טאָג אין קוני אײַלאַנד	A Day in Coney Island	**פֿאָרווערטס**, מײַ 30, יוני 5-6, 1970	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New* Yorker, July 31, 1971 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 297-307	The author and Laurie Colwin
33.	דער טאַנץ	The Dance	**פֿאָרווערטס**, יוני -20 19, 1970	יצחק וואַרשאַווסקי	*Nimrod*, Fall-Winter 1971 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 512-519	The author and Ruth Schachner Finkel
34.	דאָס רענצל	The Briefcase	**פֿאָרווערטס,** יולי 17, 18, 24, 25, 31,אויגוסט 1, 7, 1970	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New Yorker*, Febuary 3, 1973 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 363-383	Shulamith Charney
35.	דאָס בילד	Lost	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 8, 14, 15, 21, 1970	יצחק וואַרשאַווסקי	*The New* Yorker, June 23, 1973 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 423-433	The author and Rosanna Gerber
36.	די אַוואַנטורע	The Adventure	**די גאָלדענע קייט** 73 (1971), זז' 40-47	יצחק באַשעוויס	*Encounter*, October 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 796-804	The author
37.	X (No original manuscript in archive)	The Cabalist of East Broadway	X	X	*The New Yorker*, March 6, 1971 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 384-390	Alma Singer and Herbert Lottman
38.	איר זון	Her Son	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 7, 8, 14, 1972	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, May 12, 1973 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 483-493	Joseph Singer
39.	שכנים	Neighbors	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 22, 28, 29, 1972	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, June 10, 1972	The author and Herbert R. Lottman

					CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 532-541	
40.	אַנטלויף פֿון ציווילזאַציע	Escape from Civilization	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 29, סעפּטעמבער 4, 1975	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, May 6, 1972 CS, 1982 LOA vol. 3, pp. 253-259	The author and Ruth Schachner Finkel
41.	X Only a Yiddish handwritten fragment exists in the archive	Property	X	X	*The New Yorker*, December 9, 1972 CF, 1973 LOA vol. 2, pp. 338-347	The author and Dorothea Straus
42.	איין אמתע ליבע	Sam Palka and David Vishkover	**די גאָלדענע קייט** 81 (1973), זז' 93-105	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, May 13, 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 673-684	The author and Dorothea Straus
43.	אַ פּאָר	A Pair	**די צוקונפֿט**, אָקטאָבער 1973, זז' 354-360	יצחק באַשעוויס with a dedication: געווידמעט דעם הייליקן אָנדענק פֿון מײַן פֿרײַנד אַהרן צייטלין ז"ל	*The New Yorker*, December 3, 1973 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 728-740	The author and Blanche and Joseph Nevel
44.	האַנקאַ	Hanka	**די גאָלדענע קייט** 83 (1974), זז' 74-88	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, February 4, 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 567-583	The author and Blanche and Joseph Nevel
45.	דאָס הייקערל	Two Markets	**פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר 8, 1974	יצחק באַשעוויס זינגער	*P, 1975* LOA vol. 2, pp. 747-753	The author and Hannah Koevary
46.	רבֿקהלע	Three	**פֿאָרווערטס**, מאַרץ	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*,	Joseph Singer

		Encounters	15, 21, 1974	זינגער	February 25, 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 782-795	
47.	דער מאַטעמאַטיקער	The Mathematician	**פֿאָרווערטס**, מאַרץ 22, 28, 1974	יצחק באַשעוויס זינגער	Unpublished in English, typescript found Ransom Archive LOA vol. 3, pp. 799-807	Duba Desowitz
48.	דאָס נײַע יאָר	The New Year Party	**פֿאָרווערטס**, אַפּריל 19-18, 1974	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, April 1, 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 696-710	The author and Rosanna Gerber Cohen
49.	X In the archive: Yiddish handwritten manuscript, titled "The Sister"	A Tale of Two Sisters	X	X	*Playboy*, December 1974 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 711-727	Joseph Singer
50.	די פֿאַרערערין	The Admirer	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 9, 10, 16, 17, 1975	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, January 6, 1975 P, 1975 LOA vol. 2, pp. 610-626	Joseph Singer
51.	דער מאַנוסקריפּט	The Manuscript	**פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 24-23, 1975	יצחק באַשעוויס זינגער	OL, 1979 LOA vol. 3, pp. 188-196	unmentioned
52.	צעמישט	Confused	**פֿאָרווערטס**, סעפּטעמבער 19, 25, 26, אָקטאָבער 2, 3, 9, 10, 1975	יצחק באַשעוויס זינגער	I, 1985 LOA vol. 3, pp. 514-534	The author
53.	די פסיכישע רײַזע	The Psychic Journey	**די גאָלדענע קייט** 90 (1976), זז' 160-146	יצחק באַשעוויס	*The New Yorker*, October 18, 1976 OL, 1979 LOA vol. 3, pp. 44-58	Joseph Singer
54.	די פּאַרטי	A Party in	**פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר	יצחק באַשעוויס	OL, 1979	Joseph Singer

		Miami Beach	26, 27, מאַרץ 4, 5, 11, 12, 1976	זינגער	LOA vol. 3, pp. 73-86	
55.	מאָריס און תּמנע	Morris and Timna	**פֿאָרווערטס**, מאַרץ 26, אַפּריל 22, 23, 1976	יצחק באַשעוויס זינגער	Unpublished in English, typescript found at the Ransom Archive LOA vol. 3, pp. 834-843	The author and Duba Desowitz
56.	דער אויטאָבוס	The Bus	**פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 29, נאָוועמבער 4, 5, 11, 12, 18, 19, 25, 26, דעצעמבער 2, 3, 1976	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, August 28, 1978 OL, 1979 LOA vol. 3., pp. 208-233	Joseph Singer
57.	אַ גאַסט אויף איין נאַכט	One Night in Brazil	**פֿאָרווערטס**, נאָוועמבער 17, 18, 24, 25, דעצעמבער 1, 1977	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, January 6, 1975 OL, 1979 LOA vol. 3, pp. 7-20	Joseph Singer
58.	וואַנווילד-קאַווע (אין רובריק "פֿיגורן און עפּיזאָדן פֿון ליטעראַטן פֿאַראיין") X Unmentioned in the archive	Vanvild Kava	**פֿאָרווערטס**, דעצעמבער 7, 13, 14, 20, 1979	יצחק באַשעוויס זינגער	*The Atlantic*, March 1980 CS, 1982 LOA vol. 3, pp. 260-267	unmentioned
59.	די עצה	Advice	**די גאָלדענע קייט** 104 (1981), זז' 33-40	יצחק באַשעוויס-זינגער	*The New Yorker*, December 28, 1981 I, 1985 LOA vol. 3, pp. 293-301	The author
60.	אַ טעלעפֿאָן אין יום-כּיפּור	A Telephone Call on Yom Kippur	**פֿאָרווערטס**, מאַרץ 19, 20, 26, 27, אַפּריל 2, 1981	יצחק באַשעוויס זינגער	*The New Yorker*, September 6, 1982 I, 1985 LOA vol. 3, pp. 485-495	The author

61.	מתּנות	Gifts	**פֿאָרווערטס**, פֿעברואַר 11, 18, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	G, 1985 LOA vol. 3, pp. 581-586	Deborah Menashe
62.	X In the archive: a Yiddish handwritten fragment	The Interview	X	Isaac Bashevis Singer	*The New Yorker*, May 13, 1983 I, 1985 LOA vol. 3, pp. 325-338	The author and Lester Goran
63.	דער סוד	The Secret	**פֿאָרווערטס**, יוני 17, 24, יולי 1, 8, 15, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	I, 1985 LOA vol. 3, pp. 424-435	Deborah Menashe
64.	דער באַשולדיקער און דער באַשולדיקטער	The Accuser and the Accused	**פֿאָרווערטס**, אויגוסט 19, 26, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 631-635	The author and Lester Goran
65.	די פּאַסטקע	The Trap	**פֿאָרווערטס**, סעפּטעמבער 2, 7, 16, 21, 28, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	G, 1985 LOA vol. 3, pp. 564-575	The author and Lester Goran
66.	די פֿאָרלעזונג אין בראַזיל	The Impresario	**פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 21, 28, נאָוועמבער 4, 11, 18, 25, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	*Harper's*, April 1986 DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 662-671	The author
67.	די לויפֿערס	Runners to Nowhere	**פֿאָרווערטס**, נאָוועמבער 25, דעצעמבער 2, 9, 16, 1983	יצחק באַשעוויס זינגער	DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 679-686	The author and Lester Goran
68.	X (No original manuscript in archive)	Why Heisherik Was Born	X	X	I, 1985 LOA vol. 3, pp. 357-365	The author and Lester Goran
69.	X	Remnants	X	X	I, 1985	The author and Lester

	In the archive: a Yiddish handwritten manuscript				LOA vol. 3, pp. 375-386	Goran
70.	X (No original manuscript in archive)	The Smuggler	X	X	G, 1985 LOA vol. 3, pp. 576-580	The author and Lester Goran
71.	דער הויזפֿרײַנד In the archive: Yiddish handwritten fragment; Yiddish handwritten fragment, printer's copy	The House Friend	X	X	*The New Yorker*, July 1, 1985 DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 600-606	The author and Lester Goran
72.	X (No original manuscript in archive) אַ פֿריִערע ווערסיע איז געווען אין אַ טייל פֿון אַן אַרטיקל מיטן נאָמען "שרײַבער אַנאַלפֿאַבעטן", אין רובריק	The Missing Line	**פֿאָרווערטס**, נאָוועמבער 30, דעצעמבער 6, 1979	יצחק באַשעוויס זינגער	*Partisan Review*, Spring 1988 DM, 1988 LOA vol. 3, pp. 687-692	The author

	"פֿיגורן און עפּיזאָדן פֿון ליטעראַטן פֿאַראיין")					
73.	X In the archive: Yiddish handwritten fragment	The Painting	X	X	Uncollected, apparently also unpublished previously. LOA vol. 3, pp. 821-833	Shulamith Charney

Appendix B: Table of Contents

דער מחבר, **פֿאָרווערטס**, אָקטאָבער 8, 9, 15, 1965 (no. 5 in **Appendix A**)............99

די פֿאָרלעזונג, **פֿאָרווערטס**, דעצעמבער 10, 11, 17, 1965 (no. 8)............107

פעטש, **פֿאָרווערטס**, סעפּטעמבער 30, אָקטאָבער 1, 1966 (no. 10)............116

דער מאַנוסקריפּט, **פֿאָרווערטס**, יאַנואַר 23-24, 1975 (no. 51)............120

אַ פּאָר, **די צוקונפֿט**, אָקטאָבער 1973, זז' 354-360 (no. 43)............127

דער מחבר

I

איך האב אנגעקלאפט אין האָ־
טעל ביי זיגמונט זעלצער און כ׳האב
דערהערט רופן: ביטע! ענטרעי!
קאם־אין! כ׳האב געעפנט די טיר
און דערזעהן א דיקן פארשוין,
נישט קיין הייכן, אין א העלען
אנציג, אין א פאנאמא־הוט, אין גע־
לע שיך, און א קראוואט אויסגע־
שטיקט מיט גארדענע פעדים און
מיט א פערל. אין מיטן, אין מויל
האט געשטעקט א ציגאר. ס׳איז
שווער געווען צו וויסן, צי ער איז
ערשט נאר אריינגעקומען, אדער
ער האט זיך געגרייט ארויסצוגעהן.
אויף א וואנט האט געהאנגען א
מאנדאלינע. אויף א טישעלע זענען
געלעגן אלבומען. זיגמונט זעלצער
האט געהאט אויפגעהאנגען אין
דעם האטעל־צימער א סך פאטאָ־
גראפיעס: פון זיך און פון אנדערע.
מיר האט זיך געדוכט, אז כ׳האב
דערקענט צווישן זיי עטליכע פילם־
אקטריסעס. ער האט געטאן קוקציג
א דרעה מיט׳ן ציגאר און שטומפיג
א פרעג געטאן:

— איר זענט דער איבערזעצער?

— יא.

— נו, זעצט אייך. גייט מיט מיר
היימיש. איך האב פיינט, ווי
מ׳זאגט, צערעמאניעלע. אדער ביסט
א גיטער ברודער, און אייגענער
מענטש, יען נישט, גיה צו אלבי־
ריחות. איר ווילט עפעס טרינקען?
וויסקי? קאניאק? שערי? קאקא
קאלא?

— ניין, א דאנק.

— עסען?

— כ׳האב ערשט אפגעגעסען
ראנטש.

— מיין באבע פלעגט זאגען:
די קישקע האט נישט קיין דנא. פון
עסען ווערט מען און א גרעזי
שנאפס האט קיינמאל נישט שאדען.
איר קאנט דייטש?

— כ׳האב איבערגעזעצט פון
דייטש דעם „ציבערבארג“.

— וואס איז דאס פאר׳א בארג?

— ס׳איז דער טיטל פון טאמאס
מאנ׳ס ראמאן.

— הא? כ׳האב נישט קאָ צייט
צו לייענען. אט דאס איז מיין בוך.
„מיין אבענטויער אלס אידעאליסט“.
זעצט עס איבער. ס׳איז ארויס אויף
אנויפיל שפראכען. זאל עס זיין אין
מאמע־לשון אויך. איכ׳ל עס צעשי־
קען צווישען מיין משפחה. כ׳ווייס
טאטע־מאמע זאלען האבען פון מיר
נחת. איכ׳ל באצאלען א פאר הונ־
דערט ביכער אויך. כ׳האב א ים
מיט פריינד. מיין באבע פלעגט זא־
גען: געלט איז בלאטע, אבער
פריינד קומען צו ניץ.

— איר האט געהאט א קלוגע
באבע.

— אכט־און־ניינציג יאר אלט
געווען ווען זי איז געשטארבען. גע־
וואלט האט זיך דערלעבען ביז צו די
הונדערט. אבער מאלע
וואס מ׳ווילט אלץ. איך וואלט גע־
וואלט זיין ראקעפעלער, אדער
זיין א שמעקע מיט גרעטא גאר־
בא, צוריקגעשמועסט. אייב די מ־
ווי וואס זיי ווילען מאכען פון מיין
בוך זאל זיין א סוקסעס, איז אלץ
געמאלט. איך מוז מאכען היינטיגע
וואך צופליהען קיין האליוואוד. ווי־
פיל ווילט איר פאר דער ארבעט?
זאגט מיר א קיילעכיגע סומע.

— פינף הונדערט דאלאר.

— פינף הונדערט שמאליארעס.
הא? גוט. איכ׳ל זיך מיט אייך
נישט דינגען. אין פאריז האב איך
עס געקאנט קריגען ביליגער, אבער
מ׳האט מיך ארויסגערופען קיין האל־
ליוואוד. מאכט א בוך ס׳זאל זיין
וואס צו לייענען. ס׳זאל דארט זיין
אלץ: דאס לעבען פון מענטש, און
געדאנק, און טאקע נשמה אייך. א
בוך דארף געבען א צופ אט־דא,
אונטער׳ן לעפעלע. אויב ס׳טוט נישט
קיין צופ, איז ארויסגעווארפען דאס
לייענען. איר פארשטעהט מיך אדער
נישט? און אונזערע ביזנעס דארף
מען נישט זיין קיין יאלד.

א ווייל האב איך געשוויגען און
געבלעטערט אין דעם בוך. דערנאך
האב איך געפרעגט:

— אין וואס פאר׳א שפראך
האט איר דאס בוך געשריבען?

זיגמונט זעלצער האט אראפגע־
נומען דעם הוט און איך האב אים
איצט דערזעהן קלארער. ער האט
געהאט א פעטען שטערן מיט א קרי־
מען העפט אין מיטען; און א קאפ
געדיכטע האר, שווארצע, געקריי־
זעלטע, און נאסע פון פאמאדע. ער
האט געטראגען א ראזע העמד. די
באקען זענען געווען בלייליך פון א
בארד וואס וויפל מ׳זאל זי נישט
גאלען און קראצען, בלייבט אז אבי־
וואיקס. ער האט געהאט דיקע ליי־
פען, א ברייטע נאז מיט גרויסע
נאזלעכער, פון די שווארצע אייגען
האט ארויסגעשמייכעלט א ביימי־
דיגע היימישקייט און א גוטמוטיג־
קייט וואס מ׳געפינט בלויז צווישען
פאלק. ס׳איז מיר אייפגעפאלען, אז
ער טראגט צוויי רינגען, איינעם
מיט א רובין און איינעם מיט א
בריליאנט. ער האט זיך געקווייג־
קעלט א ווייל.

— וואס איז דער אונטערשיד
אין וואס׳ער שפראך כ׳האב עס גע־
שריבען? איך גיב אייך דאס דיי־
טשע בוך און זעצט־איבער פון
דייטש. איך האב פיינט לאנגע רייד.
אדער אהין, אדער אהער. דאס בוך
איז ארויס אין 1932 און זינט דאַ־
מאלסט האט זיך א סך געענדערט
אויף דער וועלט. היטלער דער ממזר
איז געווארען באלעבאס אין דייטש־
לאנד. א פייער אויף אים. מוסאָ־
ליני, דער חזיר, האט פארכאפט —
ווי הייסט עס? — יא, עטיאפיע.
פראנקא דער באנדיט וויל איינ־
פירען פאשיזם אין שפאניע. דארף
מען דאס אלץ צוגעבען. דער לעזער
זאל וויסען ווא־איין און וואו־אויס.
ס׳זאל שטימען מיט דער צייט. —
איר פארשטעהט אדער נישט? אזוי
ווי דאס בוך איז אין אידיש, דארף
מען געבען אונזער קאמף אין פאַ־
לעסטינע, די שטרעבונגען און אל־
דאס איבעריגע. איך, זיגמונט זעל־
צער, בין נישט קא׳ן אפגעשראקע־
נער. מיר׳ן זאגען די ענגלענדער זיי
זאלען זיך פארנעמען פון דארט. זיי
האבען געגעבען א באלפור־דעקלאַ־
ראציע, טא זאלען זיי צוריקגעהן
קיין לאנדאן און לאזען די אידען
צורוה. מיט די אראבער וועלען מיר
זיך שיין ווי ס׳איז אן עצה־געבען.
מאכט דאס אלץ קלאר און ס׳זאל
זיך לייענען גרינג און מיט א טעם.
איר פארשטעהט מיך?

— יא, כ׳פארשטעה.

— גוט. איכ׳ל אייך געבען הונ־
דערט דאלאר אן אוואנס. וואו איז
ערגיץ מיין טשעק־ביכל?

זיגמונט זעלצער האט אנגעלעהנט
דעם ציגאר אויפ׳ן אש־בעכער. ער
האט ארויסגענומען פון בוזעם־קע־
שענע א טשעק־ביכל און א גאל־
דענע פילפעדער. א ווייל האט
זיך ווי געצעגערט. דערנאך האט
געזאגט:

— שרייבט אליין אן אייער נאָ־
מען און הונדערט דאלאר. איכ׳ל
חתמ׳נען. איר דארפט נישט זאר־
גען: מיין טשעק איז גוט. כ׳בין
דא א קורצע צייט אין אמעריקע,
אבער מ׳ווייסט שוין אז זיגמונט
זעלצער איז קוראנט. די גרעסטע
לייט האבען מיך פארבעטען צו זיך
אין אלדאס, איבעריגע. אט־די פען
האבען מיר געגעבען מיינע פריינד
אין פאריז, ווען מ׳האט מיר גע־
מאכט דעם באנקעט. איר קאנט
נישט קריגען נאך אזא פען. די פאב־
ריק וואס האט דאס געמאכט עק־
זיסטירט מער נישט. ס׳איז עכט
גאלד. טוט א קוק אויף דער פרא־
בע. פערצען קאראט! איר זענט
געווען אמאל אין פאריז?

— א פאר טעג.

— א פרעהליך שטעטל, הא?
נישטא נאך אזא פאריז אויף דער
גאנצער וועלט. אמאל איז ביקאַ־
רעשט געווען א פרעהליך שטעטל.
מ׳האט עס גערופען: דאס צווייטע

ערצעהלונג

פון
יצחק באשעוויס

פאריז. אבער די מלחמה האט אלץ איבערגעקערט קאפויער. צוויי זאַכען האב איך ליב אין פאריז: די זעמעלער וואס מ'באקט דארט — בריאש — און די נקבות.

— איר רעדט פראַנצויזיש? — האב איך געפרעגט, אבי עפעס צו זאגען.

— איך רעד אלע שפראכען. וואס דארף מען רעדען? א מאנסביל און א נקבה פארשטעהען זיך אויס'ן וואונק. ווער שמועסט, אויב איר האט א פולע קעשענע מיט פראנקען, קאנט איר אפילו זיין א שטומער. איר טוט אויף איר א קוק און זי ווייסט גענוי וואס איר ווילט. איר רופט־צו א טאקסי און זי פארט שוין מיט אייך. איר גיט דעם שאָפער א פראנק און ער איז שוין אייער גיטער־ברודער. אזוי אין האָטעל און אומעטום. דא אין אמעריקע זאגט מען: מאני טאקס. ס'איז אמת. אז כ'קום אריין אין א לאנד, איז די ערשטע זאך לערן איך זיך אויס ציילען. דערנאך געה איך אוועק אין א רעסטאראן און נעם שטודירען וואס מ'קריגט צו עסען. ווייל אז דער מאגען איז לעדיג, העלפט נישט קיין שום חכמה. ס'איז בעריגע, ברידערל, קומט מיט דער צייט. כ'בין אוועק אין פאריז צו די שרייבער. די גרעסטע שרייבער. און זיי האבען מיר אלע געגעבען רעקאמענדאציע־בריוו און אלדאס איבעריגע. מ'האט זיך מיט מיר פאטאגראפירט ווי מיט אן אייגענעם. טוט א קוק אין אלבום — מיט די גרעסטע! און נישט גלאט עפעס ווי פרעמדע, אפצו'פטר'ען. נאר ווי פריינד! אט דאס בין איך; אייב א פריינד, איז מיט'ן גאנצען הארצען. מיר עסען צוזאמען און מיר טרינקען צוזאמען. כ'טראכט נישט פון קיין געלט. זיי האבען מיך פארגעשטעלט פאר די פרויען און איך זיי — מיט מיינע נאָהענטע. כ'האב דארט פאמיליע און אלדאס איבעריגע. איינער איז א פראפעסאר אין דער סארבאן — דער גרעסטער! אלע פראפעסארען קוקען אים אין מויל אריין און וואס ער זאגט איז הייליג. אזוי ווערט עס פארשריבען און קיינער קאן שוין גארנישט אפפרעגען. א קוזין מיינער האט מיט צוועלף יאר צוריק געעפענט אין פאריז א קליין געוועלבעלע און היינט האט ער א געשעפט. קומען דארט די גרעסטע לייט. ראטשילד איז ביי אים א שטענדיגער קונה. דעם פרעזידענט'ס ווייב קומט דארט קויפען א טאש, אדער א־גארסעט. וואס זי ברויכט. ווילסט קויפען אן אייטאמאביל, קריגסטו דארט און אויב דו דארפסט ווינדעלעך פאר א קינד, קאן מען דארט אויך באקומען. ווען מיינע אייגענע האבען דערהערט, אז איך האב אנגעשריבען א בוך, זענען זיי געוואָרען מיט מיר ווי ברידער. דאס האט מיר טאקע מיין קוזין געגעבען די דאזיגע פען. אט דא שרייבט־אן אייער נאמען און דא הונדערט דאלאר. זאל זיין א דאטע אויך. אז זיגמונט זעלצער גיט א טשעק, מוז אלץ זיין פינקטליך.

איך האב אנגעשריבען מיין נאָמען, די דאטע, די סומע. זיגמונט זעלצער האט באדעכטיג צוגערוקט א שטול צום טיש. ער האט א פרואוו געטאן דעם שפיץ פען אין דעם מאָניקירטען נאגל פון גראבען פינגער אין דער לינקער האנט. ער האט ארויסגעשטעקט א שפיצל צונג און געשמירט די בוכשטאבען פאמעלעך — קאטשערעס און לאפאטעס. אזוי ווי כ'האב געטאן א קוק אויף דער דאזיגער חתימה האב איך געוואוסט דעם אמת: דער דאזיגער מענטש האט קיינמאל גארנישט געשריבען. דאס איז געווען אן אונטערשריפט פון אן אנאלפאבעט.

2

ס'האט נישט געהאט קיין שום זין נאכצופאלגען דעם דייטשען טעקסט. ווער דער דאזיגער שרייבער איז נישט געווען, האט ער געהאט אויסגעטראכט א ביאגראפיע וואס האט אפשר געפאסט פאר'ן דייטשען לייענער, אבער נישט פאר'ן אידישען. די זאצען זענען געווען לאנגע, דער סטיל שווער, פול מיט יענע באנאליטעטען וואס זענען כאראקטעריסטיש פאר מערב־אייראפעאישע שונד־שרייבער, ווען זיי שרייבען וועגען אידען. אלע מאנסליים אין דעם דאזיגען בוך האבען געהאט הויכע שטערענס, לאנגע פאות, די טאטעס האבען אלע געהאט ווייסע בערד, זענען אלע געווען קרבנות פון פאגראמען און אלץ וואס זיי האבען געוואלט איז אז די קינדער זייערע זאלען זאגען נאך זיי קדיש און שטעלען־אוועק צייט־ליכט. די יונגע פרויען זענען אלע געווען שווארצע שעהנהייטען, וואס ס'האבען זיך געיאגט נאך זיי אנטיסעמיטישע מיליאנערען. און זיי, די כשר'ע בתולות, זענען גאר געווען פארליבט אין ישיבה־בחורים אדער אין חלוצים.

איך האב געמוזט צוטראכטען אן אנדער סארט קוואטש. אבער וואס? איך האב געפרואווט ארויספרעגען ביי זיגמונט זעלצער פון וואנען ער שטאמט, פאקטען וועגען זיינע יונגע יארען. אבער ער האט צוליב עפעס זיך אפגעזאגט צו דערצעהלען דעם אמת. ער האט אויף אלץ געגעבען דעם אייגענעם ענטפער: שרייב ס'זאל זיין אינטערעסאנט. מ'זאל קאנען מאכען דערפון א זאך פאר'ן ראדיא, אדער א פיעסע. איך האב דעם העלד געגעבען א טאטען א וואלד־סוחר אין וואלין, אים געמאכט פאר א מוזיקאלישן וואונדערקינד, אים שפעטער אריינגעצויגען אין דער רעוואלוציאנערער באוועגונג, אים אריינגעזעצט אין ציטאדעל אין ווארשע און אים געלאזט פון דארט אנטלויפען מיט דער הילף פון תפיסה־נאטשאלניק'ס טאכטער.

זיגמונט זעלצער האט פארלאנגט כ'זאל אים פארלייענען די קאפיטלען פון דעם שרייבעכץ און כ'האב יעדעס מאל געהאט דאס אייגענע אויסטערלישע געפיל: אז ער גלייבט אליין אין די ליגענס וואס איך האב וועגען אים אויסגעקלערט. ער האט געשאקעלט מיט'ן קאפ, געוואָרען ערנסט, אפילו טרויעריג. ער האט געלעהט דעם ציגאר צווישען די ליפען, געבלאזען קייקעלעך רויך, זיך פארטראכט. טיילמאל האט ער אפילו מיך געהייסען צושרייבען א פאר ווערטער, אויסברייטערען די שילדערונג.

ס'האט זיך מיר אפט אויסגעוויזען ווי איך וואלט אים אויף עפעס א מיסטעריעזען שטייגער דערמאנט אן זאכען וואס ער האט האלב־פארגעסען. אדער, ווער ווייסט? אפשר איז זיגמונט זעלצער גאר נישט געהאט דערגאנגען צו דער מדרגה פון אונטערשיידען צווישען אמת און שקר? צומאל האט דאס פעטע פנים זיינס באקומען דעם האלב־נייגעריגען, האלב־לעסטיגען אויסדרוק פון א שטיפערישן קינד וואס מ'דערצעהלט אים א מעשה אויף איינצושלעפערען. ער האט געגעניצט, געשמייכעלט, געריבען די אויגען.

ער פלעגט איינדרימלען אויך, אבער דער טעלעפאן האט געהאַלטען אין איין קלינגען. דא האט גערעדט דער ניו יארקער אגענט זיינער, סימור קאן; דא האט מען אים גערופען פון האליוואוד. און דא האט אים איינע א סילוויא גענומען אויפ'ן פארהער וואו ער האט פארבראכט די לעצטע נאכט. זיגמונט זעלצער האט גע'טענה'ט צו איר:

— סילוויא דארלינג, ס'איז אלץ ביזנעס, ביזנעס. דאס איז אמעריקע... דו ווייסט דו ביסט מיר איינגעבאקען אין הארץ... כ'האב איין גאט און איין סילוויא...

און ער האט געפייקט מיט'ן מיטעלסטען פינגער אין דער ברוסט.

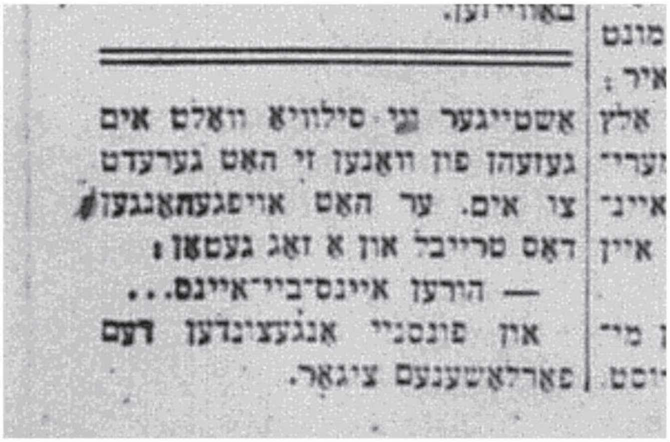

באוויזען.

אשטייגער נעי סילוויא וואלט אים
געזעהן פון וואנען זי האט גערעדט
צו אים. ער האט אויסגעהאנגען
דאס טרייבל און א זאג געטאן:
— הערען איינס־ביי־איינס...
און פונסניי אנגעצינדען דעם
פארלאשענעם ציגאר.

דער מחבר

(המשך פון נעכטען)

אלץ איז געשען גיך און דראמאטיש. טיילמאל האט זיך מיר אויסגעוויזען אז זיגמונט זעלצער מאכט ״ נאך די אויסגעטראכטע אוואנטורעס פון מיין אידישען טעקסט. ער האט מיר געהאט געגעבען א טשעק אויף נאך א הונדערטער. אבער דער טשעק איז צוריקגעקומען. כ׳האב טעלעפאנירט צו זיגמונט זעלצער אין האטעל, אבער מ׳האט מיר געזאגט אז ער האט זיך ארויסגעצויגען. מיטאמאל האב איך געקראגען א טעלעגראמע כ׳זאל קומען אויף זיין חתונה מיט דער אייגענער סילוויא, וואס איר צונאמען איז געווען מאסקאוויטש.

כ׳בין געקומען צו דער אנגעגעבענער צייט אין האטעל „דילענסי״, דאונטאון, וואו מ׳האט איינגעריכט ארטאדאקסישע חתונות, בר־מצוה׳ס, אסיפות פון רבנים, און האב דארט געטראפען די כלה, איר מוטער, א שוואגער, עטליכע פריינד, סימור קאץ, זיגמונט זעלצער׳ס אגענט, א פיצעלע מענטשעלע מיט א לאנגען ציגאר, האט זיך געסוד׳עט מיט א ריזיגען ראבאי וואס האט אויסגעזעהן ווי א באקסער פון מעדיסאן סקווער גארדען. סילוויא, די כלה, מיט א קרומער נאז ווי א צעבראכענער שנאבל, די האר געפארבט מיט א קאליר פון מעהרעדצימעס און אנגעדרייט מיט א סך פאלדען און רינגעלעך, האט געשמייכעלט צו מיר היימיש און שפאטיש מיט די געלע איצעלער, אונטערגעשמירט מיט שווארץ און בלוי, די ברעמען אויסגעצופט און אנגעצייכענט מיט א שטיפט. פון צווישען די צענטער־רויטע ליפען האט אפגעגלאנצט א קאסטען פארצעלייענע ציין. ס׳איז שווער געווען צו וויסען, צי זי איז דרייסיג אדער פופציג. הענט האט זי געהאט גערינצעלטע, אבער די נעגל זענען געווען לאנג, רויט און שארף ווי ביי עפעס א רויב־חיה פון אן אנדער פלאנעט. ווי נאר איך האב זיך צו איר דערנעהענטערט, האב איך באקומען אן אטאק פון ניסען.

די מאמע אירע האט געהאט א קאפ וואס האט זיך אנגעהויבען שמאל און זיך פארענדיגט מיט א דרייפאכען קיהן איבער א ברוסט וואס האט ארויסגעשטארצט ווי א באניק. אין די צעפארענע שיך אירע באזעצט מיט פאלשע פערל האבען געשטעקט א פאר קראנקע פיס, די זאקען אנגעפילט מיט פלייש ווי צוויי ווארשטען וואס עפעס א חלץ האט איבערגעפאקט. זי האט וויזעט׳אייס, געליטען פון אסטמא, וויל אזוי ווי זי האט אויפגענומען ווינטשענישען און צוריקגעוואונטשען, האט זי געשלונגען פילען און גע־פרייכט. זיגמונט זעלצער, אין א פראק און מיט א ווייסער בלום אין לאץ, האט איר געשריגען אין די אויערען ווי א טויבער:

— מאמע, דאס איז מיין אידישער איבערזעצער!

— הא? לאמיר זיין געזונט...

דער טאג איז געווען א הייסער, אבער זיגמונט זעלצער האט מיך געצוואונגען אלץ אויפצועסען אויף דעם מאלצייט נאך דער חופה: די געהאקטע לעבער, די קניידלעך מיט יויך, דאס רינדער־פלייש מיט דער געפילטער קישקע און די געטריקענטע פארפעל, און דערנאך צוצוביסען דעם האניג־לעקעך און די אייער־קיכלעך וואס די שוויגער האט אליין געבאקען.

סילוויא׳ס ברודער, סידני ברייטמאן, האט מיר געזאגט, אז זיינע ביזנעס זענען אין ריעל עסטעיט. ער האט דערצעהלט ביי דער סעודה עפיזאדען וועגען דעם קראך אויף וואל סטריט אין 1929, פון די זעלבסטמארדען וואס זענען פארגעקומען באלד דערנאך און ווי ביליג מ׳האט דאמאלסט געקאנט קויפען הייזער און פלעצער, אויב מ׳האט געהאט מזומנים. ער האט געראטען זיגמונט׳ן נישט אריינצולייגען אין באנק דאס געלט וואס ער וועט קריגען אין האליוואוד, נאר אריינצוגעהן אין די בויי־ביזנעס. ער האט א זאג געטאן:

— ביי־אויס ערגיץ איין באנגעלאו. ס׳איבעריגע וועט זיך שוין טאן פון זיך אליין.

— מיין קאפ איז אין שרייבען ביכער — האט זיגמונט זעלצער געענטפערט.

— דאס קאנסטו טאן אין דער פרייער צייט.

כ׳האב זיך געשעהמט צו זאגען דעם חתן, אז דער טשעק זיינער איז צוריקגעקומען. פארקערט, כ׳האב אים נאך געקויפט א מתנה א קראוואט. ער האט מיר געזאגט, אז ער פארט מיט סילוויא׳ן אויף א האנימון. ער האט אנגערופען א שטעטעל און א האטעל אין די קעטסקיל־בערג. ער האט מיר צוגעזאגט, אז ווי נאר ער וועט צוריקקומען קיין ניו יארק, וועט ער מיר טעלעפאנירען.

זעקס וואכען זענען אריבער און כ׳האב פון אים נישט געהערט. מיטאמאל האט עמיץ אנגעקלאפט אין מיין טיר אין דעם מעבלירטען צימער וואו איך האב געוואוינט. נאך איידער כ׳האב באוויזען צו ענטפערען, איז אריין זיגמונט זעלצער, א באוואקסענער, אין א פארפלעקטען אנצוג, אין א קויטיגע העמד, מיט א קורץ רעשטל ציגאר צווישען די ליפען. ס׳איז שווער געווען צו באנעמען ווי ער בריהט זיך נישט אפ דאס מויל. דער העקס־איין זיין שטערן האט אויסגעזעהן טיפער ווי אלעמאל. ס׳איז געלעגען אויף אים די פארווארלאזטקייט פון אן ארימאן. כ׳בין געלעגען אויפ׳ן בעט און פארגעסען זיך אויפצוהויבען. כ׳האב א פרעג געטאן:

— וואס איז געשען, הא?

זיגמונט זעלצער האט מיט דער רעכטער האנט אפגעפאכט דעם לינקען ארבל.

— ס׳איז שוין נאך אלעמען.

— ס׳האט נישט געטויגט, הא?

— א פאראזיט.

— וואס האט זי געוואלט?

— וואס ווילען זיי אלע? דיין געלט...

ער האט זיך שווער אוועקגעזעצט אויף דעם פאטעל, וואס ס׳האבען פון אים ארויסגעשטארצט דער פלאקס און די שפרינגפעדערס, און געזאגט:

— איך בין געקומען צו איר מיט אן אפען הארץ, אבער איר איז אנגעגאנגען בלויז מיינע פארדינסטען. מיר׳ן געקראגען א צימער אין דעם האטעל און כ׳האב געוואלט טאן אירע רעכט, אבער זי זיצט אויף א שטוהל א פוס פארלייגט אויף א פוס, רייכערט איין ציגארעט נאכ׳ן אנדערען און וויל נאר וויסען אלע מיינע ביזנעס. ס׳געלט, וויל זי, זאל איך אריינלייגען אויף איר נאמען. דאס באנק־ביכל, זאגט זי, איז מיין בעסטער פריינד. כ׳האב דארט געטראפען אין קאסינא איר׳ס א קרזינע און יענע האט מיר דערצעהלט דעם אמת: זי׳ט שוין געהאט דריי מענער און אלע האבען געשלאגען מיט איר כפרה. זי׳ט שוין געהאט געליבטע אויך. עפעס א בוטשער און אן אגענט פון ניי־מאשינען. מ׳האנדלט מיט׳ן קערפער. דאס אלץ. די מאמע איז נישט בעסער פון איר. דער שוואגער איז א פער־[illegible] — אזוי רופט מען דא א מארוויכער. קורץ און גוט. כ׳זאג איר: ביי מיר, שוועסטערל, האסטו נישט געטראפען. אויב ס׳געפעלט דיר נישט, גיה טשארטן!...

— איר׳ט זיך גט׳ען, הא?

— אויב זי וויל א גט, זאל זי באצאלען. דא, אז מ׳וויל זיך גט׳ען, מוז מען פארען קיין קאליפארניע...

3

נאך דעם דורכפאל מיט דער חתונה איז זיגמונט זעלצער דורכגעפאלען מיט דעם פילם. דער קאנטראקט איז שוין געווען אונטערגעשריבען און זיגמונט זעלצער איז שוין געווען גרייט צו חתמ׳ענען. מיטאמאל האט די פירמע חרטה באקומען.

אזוי ווי זיגמונט׳ס טשעק איז געהאט צוריקגעקומען, האב איך אויפגעהערט „איבערצוזעצען״ און ס׳האט אויסגעוויזען, אז דער אפ־

ערצעהלונג

פון
יצחק באשעווים

מאך צווישען אונז איז אויס. אבער זיגמונט זעלצער האט נישט אויפגעגעבען. ער האט געקראגען ערגיץ א פאסטען פון אן אסעקוראציע־אגענט און מיר אנגעהויבען צאלען מיט צענער־דאלארס, פינפער־דאלארס און וויפל ער האט פאראייבעריגט. ער האט מיך אויסגעזוכט אין אלע מעבלירטע צימערן, וואו איך האב זיך געהאלטען אין אייבערציען.

איך האב אים יעדעס מאל אויסגעפרעגט וועגען זיינע ביזנעס און זיגמונט זעלצער האט מיר אלץ דערצעהלט. ער האט געהאט געשלאסען שותפות מיט א פעדלער וואס האט געהאט א קליענטעל אין סטעטען איילאנד. דערנאך איז ער געווארען א שותף צו א פאבריקל וואס האט אויסגעארבעט נעצען פאר ווייבערשע האר. כ'ווייס נישט ווי אזוי, אבער ער האט געשלאסען קאנטשאפט מיט ראבאים, שרייבער, אקטיארען פון אידישען טעאטער. יעדעס מאל וואס ער האט מיך באזוכט, האט ער מיר פארגעשלאגען בילעטען אויף עפעס אן אונטערנעמונג, וואו כ'האב קיינמאל נישט געוואלט געהן. די מלבושים זיינע זענען געווארן אפגעכוימעלט. אבער ער האט נאך אלץ געטראגען א ברייט־ראנדיגען הוט מיט א קינסטלער־שלייף. פון דעם אנגעפאקטען פארטפעל זיינעם האט ער אלעמאל ארויסגעשלעפט כל'ערליי קאטאלאגען, בילדער פון בארימטע לייט, רעקלאמענדאציע־בריוו פון שרייבער צו פארלאגען, אפשלעפענדיגע ענטפערס פון רעדאקטארען. א פאר מאל האט ער מיר געוויזען בילדער פון נקבות.

ער איז געזעסען ביי מיר אויף דער איינציגער שטוהל וואס געפינט זיך אין יעדען מעבלירטען צימער, געריכערט א ציגאר און זיך צוגעהערט צו די נייע קאפיטלען וואס איך האב צוגעשריבען. כ'האב שוין געהאט פארלוירען דעם דייטשען „אריגינאל״. כ'האב שוין געהאט פארגעסען די עפיזאדען פון די פריהערדיגע קאפיטלען. בלויז די נעמען האב איך מיר געהאט פארצייכענט אין א נאטיץ־ביכל.

כ'האב געהאפט, אז זיגמונט זעלצער וועט איינזעהען די לויזקייט און די נישט־אויסגעהאלטענקייט אין דער אקציע און וועט איינמאל פאר־אלעמאל מיך לאזען צורוה. אבער זיגמונט זעלצער האט נישט געפונען אין מיין שרייבען קיין שום חסרון. ער האט זיך נייגעריג צוגעהערט צו אלע מיינע אויסטראכטענישען וועגען אים, זיינע העלדישקייטען, זיינע אוואנטורעס מיט ווייבער. ער האט צוגעשאקעלט צו אלע געדאנקען וואס איך האב אים געלאזט טראכטען, צו אלע רייד וואס איך האב אים אריינגעגעבען אין מויל. דא האב איך אים געשילדערט פאר א פירער אין קערענסקי'ס רעוואלוציע און דא פאר א פאציפיסט, וואס וויל בעסער אומקומען איידער קעמפען אויפ'ן פראנט; דא איז ער געווארען ביי מיר א חלוץ וואס גרייט זיך צו בויען די אידישע מדינה און דא א פירער פון זעלבסט־שוץ אין די אוקראינער פאגראמען. כ'האב אים שוין געהאט געגעבען דריי הונדערט העפט־זייטלעך. אבער כ'האב נאך אלץ נישט געהאט באקומען פון אים מער ווי צוויי הונדערט דאלאר. כ'האב שוין געהאט פארלוירען דעם חשבון פון זיגמונט זעלצער'ס קליינע ראטעס. אבער ער האט, אפנים, אלץ געדענקט. ער האט יעדעס מאל א וועג געטאן דעם מאנוסקריפט אין דער האנט און געפרעגט:

— ס'עט שוין זיין א בוך, הא?

— כ'מוז געפינען א פאסיגן סוף.

— הא? מיר'ן נאך מאכען דערפון א סך געלט. זיגמונט זעלצער איז נאך נישט געשטארבען!...

איך האב באקומען א פאסטען אין א צייטונג און זיך מער נישט גענויטיגט אין די פאר דאלאר וואס זיגמונט זעלצער האט מיר צוגעווארפען: צעקנייטשטע איין־דאלארדיגע באנקנאטען און טיילמאל אפילו שטייסלעך מינץ.

די געשיכטע פון זיין לעבען איז געווארען אזוי ווילד־פארוויקעלט, אזוי מעלאדראמאטיש און פול מיט ווידערשפרוכען, אז כ'האב זיך אנגעהויבען פארהאלטען, אז כ'באשווינדל זעלצער'ן, ניט־אויס זיין עם־הארצות. כ'האב געהאט ביי מיר אפגעפאסט אים צוריקצוגעבען די סומע געלט וואס איך האב געקראגען פון אים און צו מאכען אן עק צו דעם אומזין וואס איך האב אנגעהויבען אין א צייט פון גוט. אבער זיגמונט זעלצער האט זיך געקלאמערט אן מיר. וואו איך האב זיך נישט באהאלטען פאר אים, האט ער מיך געפונען. טיילמאל זענען אויעק חדשים און ער איז ערגיץ געהאט פארפאלען געווארען. מיטאמאל האב איך דערהאלטען פון אים א טעלעפאן, אדער א טעלעגראם. דאס ווייב האט אים געהאט אפגעג'גט, אבער ער האט ווידער חתונה־געהאט. ער האט מיך פארבעטען אין זיין נייער וואוינונג, מיך באקענט מיט זיין נייע ווייב. ווי אויסטערליש, נאר די צווייטע איז געווען אומהיימליך ענליך צו דער ערשטער: די אייגענע קרומע נאז, דער אייגענער שיינענדיג־אפגענארערישער שמייכל אין די געלע אויגען. זי האט אפילו געפארבט די האר אויף דעם קאליר פון מעהרעדצימעס. נישט מער, זי איז געווען א קאפעלע נידעריגער פון דער ערשטער, געהאט ברייטערע היפטען און גרעבערע פיס. זי האט געהאט א געוועלב פון ווייבערשע וועש. זי האט אויסגעצויגען א זוהן פון א פריהערדיגען מאן.

איך האב שוין אין דער צייט געהאט פארעפענטליכט א פאר ביכער און באקומען א שטיקעל נאמען אין דער ליטעראטור. אבער זיגמונט זעלצער האט מיך נאך אלץ פארגעשטעלט פאר זיין איבערזעצער. די צווייטע מרס. זעלצער האט א כאפ־געטאן מיין האנט אין אירער און גערופען:

— אויב איר זענט זיגמונט'ס פריינד, זענט איר מיין פריינד!...

און זי האט גענומען ביי מיר א הייליגען צוזאג, אז איכ'ל קומען צו איר פרייטאג־צו־נאכטס עסען געפילטע פיש און קרעפלעך מיט יויך וואס אזוינע קריגט מען נישט אין גאנץ אמעריקע.

ווען איך בין נאך א סך אפלייגענישען און נישט־געהאלטענע צוזאגען געקומען צו איר אין איינעם א פרייטאג־צו־נאכטס אין די בראנקס, האט זי זיך געקושט מיט מיר און מיך גערופען ביים ערשטען נאמען. זי האט געהאט פארבעטען א פארלעגער פון קאלענדארען, א אידישען אקטיאר וואס האט געזוכט א פיעסע, א חזן וואס האט געשריבען לידער, אן אייגענטימער פון א כשר דעליקאטעסען־געוועלב, א חוץ א געזינדל אנקעלס, טאנטעס, קוזינעס און א קוזין א דאקטאר פון מאנטעפיארע שפיטאל. אלע האבען פארלאנגט איך זאל פארלייענען אן אויסצוג פון זיגמונט זעלצער'ס מאנוסקריפט, וואס ער האט געהאט איינגעבונדען אין לעדער. אויפ'ן טאוועל האט געקלעבט אן אויפשריפט מיט גאלדענע בוכשטאבען: „די אויטאביאגראפיע פון מיין אייגען לעבען פון זיגמונט זעלצער״, און אונטען — דער נאמען פון איבערזעצער.

אין דער צייט וואס איך האב געמישט אין דעם כתב־יד און געזוכט א פאסיגען פראגמענט, האבען די פארזאמעלטע זיך געשטופט ארום מיר מיט הייסע אטעמס. ווען איך האב אפגעלייענט, איז געווארען א פאטשעריי. זיגמונט זעלצער האט מיך ארומגענומען און מיך געקושט אין ביידע באקען. מעשה פראנצויז. די טאנטעס האבען מיך צוגעדריקט צו די בוזעמס. איין קוזינע האט געלאכט פון באגייסטערונג. א צווייטע האט געווישט די טרערן. דער חזן האט אנגעטאן א קאפעלע, וואס איז געלעגען ווי א שטערצל איבער דעם קאפ געדיכטע האר, און גענומען זינגען ראש־השנה'דיגע תפילות און צריעס פון דער [illegible]

(שליס אויף בינטעך בריף זיים)

זיגמונט האט אים באגלייט אויף דער מאנדאלינע.

זינט כ׳בין יענעם פרייטאג־צו־נאכטס געשטאנען איינער אליין אויף א סאבוועי־סטאנציע, פופצן מינוט צו צוויי, און א האלב־גע־פרוירענער געווארט אויף א באן, מיט א שווערקייט אין מאגן און א וועהטאג אין די שלייפן, האב איך מיר געטאן א שבועה גלייך מארגן צו שיקן זיגמונט װעל־צער׳ן א טשעק און א בריוו ער זאל מיר אויסהערן דרעהען א קאפ מיט זיין נישט־געשטויגענע ווערק. אבער עפעס האב איך אים נישט געקאנט איבערלאזן אין מיטן. איך בין אויך נישט געווען ביי מיר זיכער יענעם שבת אינדערפריה צי דער טשעק מיינער וועט האבן דעקונג אין דער באנק...

(סוף שמענדיגן פרייטאג)

דער מחבר

(שלוס פון לעצטן שבת)

ווען כ'האב געהאט דערגרייכט די זיבן פינף הונדערט, האב איך געמאָלדן זיגמונט וועלצער אז די אויטאביאגראפיע זיינע איז געענדיגט. ער האט מיר געהאט אויסגעצאָלט אריום צוויי הונדערט און פופציג דאָלאר, אבער ער האט מיר צוגעזאגט, אז ער וועט איינגיכן צוצאָלן וויפל מיר קומט. כ'דארף בלויז צואווארטן עטליכע וואכן, ווייל ער איז איצט פארענגט. כ'האב אים פארזיכערט, אז ווילאנג דאס בוך איז נישט אין דרוק, פארלאנג איך נישט קיין האנאראר.

ס'האט אויסגעוויזן, אז צווישן מיר און זיגמונט וועלצער איז אלץ פארענדיגט: אבער זיגמונט וועלצער'ס משפחה און די פריינט — אלערליי ראבאיס, חזנים און אסעקידאציע'אגענטן — האבן איינגעארדענט פאר אים א באנקעט און כ'האב געמוזט קומען און נעמען א ווארט. דערנאך האט זיגמונט וועלצער פארלאנגט פון מיר כ'זאל אים געבן א רעקאמענדאציע'בריוו צו א פארלעגער פון אידישע ביכער.

אין איינעם א טאג האט ער מיר אנגעזאגט די בשורה, אז ער האט א פארלאג. דער רעדאקטאר האט געהאט פארריכט דעם כתב־יד און אים געלאזט איבערשרייבן אויף א שרייב־מאשין. איך האב אריינגעקוקט אין דעם מאנוסקריפט און בין געבליבן א געפלעפטער. זיגמונט וועלצער איז געהאט אריינגעפאלן צו די קאמוניסטן. דער רעדאקטאר האט געהאט אנגעפילט זיגמונט וועלצער'ס ווערק מיט קאמוניסטישער פראפאגאנדע...

4

יארן זענען אריבער, אבער נישט דאס בוך איז ארויס, נישט זיגמונט וועלצער האט עס אויפגעגעבן. פארוואס די רויטע האבן עס נישט פארעפנטליכט, ווייס איך נישט ביז היינט צו טאג. זיגמונט וועלצער האט געהערט, וועגן א קאמף, אן אינטריגע. ווער ווייסט? אפשר האט עמיצער געפונען אין דעם ווערק שפורן פון טראצקיזם, אדער פון עפעס אן אנדער אפנייג?

איך האב געהאט פארבראכט צוויי יאר אין איסראעל. אבער ווי נאר איך האב זיך אומגעקערט קיין אמעריקע, האב איך באקומען א טעלעפאן פון זיגמונט וועלצער. ער האט געהאט געקראגן א רעדאקטאר וואס האט אויסגעמעקט די קאמוניסטישע אגיטאציע פון דעם בוך. עמיץ האט עס איבערגעזעצט אויף ענגליש. זיגמונט וועלצער האט פארלאנגט פון מיר איך זאל צוגעבן אן עפילאג וואס זאל שילדערן דעם אויפקום פון דער אידישער מדינה, די מלחמה מיט די אראבער, ווי אויך דעם פארליסט וואס די וועלט האט געליטן פון רוזוועלט'ס טויט.

זיגמונט וועלצער האט געהאט באקומען דאנק־בריוו פון מרס. רוזוועלט, פון גאווערנאר לעהמאן, פון עדי קאנטאר און פון א רייע אנדערע פערזענליכקייטן וואס ער האט צו זיי צוגעשיקט קאפיעס.

איך האב אויף אים אנגעשריגן. געשוואוירן אז איך וועל זיך מער נישט צורירן צו דעם דאזיגן מישמאש. אבער זיגמונט וועלצער איז מיר בייגעקומען. ער האט מיך געגלעט ביים ארבעל, מיר אונטערגעטראגן ביים טיש אין רעסטאראן דאס זאלץ־מעסטל, די צוקער־פושקע, דעם אש־בעכער, צוגערוקט דעם טעלער ער זאל מיר דערלאנגען א פריש גלאז וואסער און מיך דערמאנט אן דער צייט ווען איך האב נישט געהאט קיין פעני און זיינע הונדערט דאלאר האבן מיך באשירעמט פון הונגער. ער האט מיר דערציילט ווי די קרובים זיינע זענען שטאלץ מיט מיר, לייענען אלע מיינע שרייבעכצער. דאס ווייב זיינ'ס, פלארענס, האט געלאזט פארגרעסערן מיין פאטאגראפיע, וואו איך שטעה צוזאמען מיט איר מאן, און דאס בילד הענגט אין שלאף־צימער. א רייע אנדערע בילדער מיינע און אויסשניטן פון צייטונגען ליגן ביי איר אין אלבום. ער האט מיר געהאט געבראכט א מתנה א ציגאר־שפיצל.

איך האב באמערקט, אז די האר אויף זיגמונט וועלצער'ס שלייפן זענען גרוי. ער האט זיך געקלאגט פאר מיר, אז דער שותף האט אים באשווינדלט און אז ער, זיגמונט וועלצער ליידט אויף די נירן. ער האט געווישט דעם שווייס פון שטערן מיט א קויטיג טיכל און געטענה'ט:

— וואס האב איך דען מער ווי דאס דאזיגע בוך? ווי לאנג כ'לעב, וויל איך ס'זאל ארויס אין דרוק...

איך האב אוועקגעלייגט מיינע אייגענע ארבעטן און גענומען שילדערן די אנטשטעהונג פון מדינת ישראל, די שלאכטן מיט די אראבער, רוזוועלט'ס טויט, אפילו די מלחמה אין קארעא. זיגמונט וועלצער האט געפונען א פארלעגער ארויסצוגעבן די ענגלישע איבערזעצונג — איינער פון יענע וואס לאזן זיך באצאלן פון די מחברים — אבער יענער האט פונדעסטוועגן געפאדערט אז דאס בוך זאל זיין „אפ־טו־דעיט". פון די אלע ענדערונגען וואס די רעדאקטארן און איבערשרייבער האבן געמאכט אין דעם מאנוסקריפט האב איך קוים דערקענט מיין סטיל. א צאל זייטער זענען אינגאנצן נישט געווען מיינע. די מערסטע העלדן האבן באקומען אנדערע נעמען. זיגמונט וועלצער האט אפנים געהאט נאך אנדערע ארויסהעלפער.

דער מאנוסקריפט איז געלעגן ביי מיר א צייט און געווארן פארשטיבט. אבער אין איינעם א טאג האט דער טעלעפאן געקלינגען און גערעדט האט זיגמונט וועלצער. ער האט א פרעג געטאן:

— האסט שוין אלץ אריינגעשריבן?

— מער ווייניגער.

— שרייב אריין די פאלשקייט פון פרויען.

— דאס גאנצע ווערק איז פול דערמיט.

— שרייב אריין אז די פרוי איז עגאאיסטיש. זי האט דעם מאן טיף טייער און דר'ערד... ער ארבעט פאר איר שווער און ביטער. אבער ווי נאר ער געהט ארויס פון שטיב, קומט אריין א פאראזיט...

— וואס עפעס מיטאמאל?

— כ'רעד נישט פון וועג.

— האסט צרות מיט דיין ווייב?

זיגמונט וועלצער האט גענומען הוסטן און דאס קול זיינ'ס איז געווארן הייזעריג און בארכלדיג.

— פון וואנען ווייסטו, הא? מ'רעדט שוין דערפון אין שטאט?

— ניין, גלאט אזוי.

— לאמיר עסן לאנטש צוזאמען, כ'דארף מיט דיר רעדן!...

מיר האבן געגעסן בלינצעס אין א וועגעטארישן רעסטאראן דאון טאון און זיגמונט וועלצער האט מיך באשווארן מיט הייליגע שבועות צו האלטן א סוד. פון אויפרעגונג האט ער יעדעס מאל פינסניי אנגעשאטן צוקער אויף די בלינצעס. ער האט זיך פארהוסט און געווארגן. טרערן זענען אים ארויס אין די אויגן און ער האט זיי אפגעווישט מיט'ן סערוועט. דער שווייס איז אים גערונען פון שטערן

די איצטיגע גרויסע פראספעריטי אין אמעריקע

(שלוס פון עדיטאריעל זייט)

ליכע מאל אויך באנוצט מיטלען צו סטימולירן די ווירטשאפט. צוליב דעם, וואס די איצטיגע פראספעריטי האלט אן אזא לאנגע צייט, שטעלט זיך ביי פילע די פראגע צי קען די רעגירונג רעגולירן די ווירטשאפט, אז מען זאל אינגאנצן אויסמיידן ריסעשאנס, אדער דעפרעשאנס.

אויף אט דער פראגע איז ניט אזוי לייכט צו ענטפערן. עס ווענדט זיך ניט בלויז אין דער רעגירונגס־אדמיניסטראציע, נאר הייפטזעכליך אין דעם קאנגרעס. עס זיינען דא אלעמאל סימנים פון אן אנקומענדען ריסעשאן, אדער דיפרעשאן. אמאל קען מען איר אויסמיידן דורך קירצערע שטונדען, אדער דורך העכערע וועידזשעס. אמאל דורך העכערן די סאשעל סעקיורעטי בענעפיטס, און אמאל דורך בויען נייע רעגירונגס־פראיעקטען און מאדערנע וואוינונגען. ריסעשאנס און דיפרעשאנס זיינען ניט א קראנקהייט, וואס מען קען ניט אויסהיילען. מען דארף האבען דעם ווילען פאר דעם. מען דארף האבען אינטעליגענטע בירגער, וואס זאלען וועהלען ערליכע און אינטעליגענטע געזעצגעבער.

ערצעהלונג

פון
יצחק באשעוויס

איז פון סאפליקיהן אין טעלער אריין.

יא. ער, זיגמונט זעלצער, איז אן אפגעגארטער מאן. יענער, דער איסטהא[illegible] איז דריי יאר געקומען צו אים אין היים, געגעסן, געטרונגקען, געגעסן, געגעסן, אנגעשטאן זיין, זיגמונט׳ס, אנצוגען און העמדער, זיך אנגעגעבן פאר א פריינד. אבער הינטער די אויגען האט ער אים באַרעדט, אויסגעלאכט, אפגערעדט פון אים פלארענס׳ן. ער אליין, דער באַטריגער, האט איבערגעלאזט אין האוואנא א ווייב מיט פינף קינדער איז דא, אין ברוקלין, געלעבט מיט א פארטאריקאנעריו. ער האט געהאט געבארגט ביי אים, זעלצער׳ן, פופציג דאלאר און נישט צוריקגעצאלט קיין פעני. וויפל ער האט אויסגענארט ביי פלארענס׳ן, וועט ער, זעלצער, שוין קיינמאל נישט וויסן. זעלצער האט זיך דערוואוסט דעם אמת ווען יענער האט זיך אומגעקערט קיין קובא און פלארענס האט געקראגן א נערוועז־צוזאמענברוך. די דאקטוירים האבן אפגעקאסט אכט הונדערט דאלאר. זי האט געמוזט גיין — ווי רופט מען דאס? — יא, צו א פסיכא־אנאליטיקער. אבער דער גנב האט איר נישט געהאלפן. אומזיסט צוגעגרמען דאס געלט...

זיגמונט זעלצער האט זיך צעוויינט. די געסט האבן גענומען גלאצן אויף אונז פון אלע טישען. דער קעלנער האט צוגענומען זעלצער׳ס טעלער. וואו ס׳זענען געבליבן אנדערט־האלבן בלינצעס. ער האט אויך צוגעכאפט דאס טעצל מיט שמאנט.

זיגמונט זעלצער איז געהאט אוועק אין וואש־צימער און זיך לאנג געזוימט. איך האב געווארפן בייזע בליקן אויף די ווייבערשע געסט. זיגמונט זעלצער האט מיך געהאט אנגעשטעקט מיט זיינע מאנסבילשע פארדרוסן אויפ׳ן ווייבערשע מין. ווען ער האט זיך אומגעקערט, האבן די אויגען זיינע געשיינט מיט עפעס א קינדערשער פרישקייט. ס׳האט זיך געדוכט, אז ער האט דארט, אין טואלעט־צימער, נישט בלויז געוואשן דאס פנים, פארקעמט די האר און אויסגעגלייכט דעם קראוואט, נאר אויך געמאכט א גיכן חשבון־הנפש און איז געקומען צום אויספיר, אז אלץ איז צום גוטן. ער האט א זאג געטאן:

— שרייב דאס אלץ אריין, זאל די וועלט וויסן.

— מ׳קאן נישט אלץ אריינשרייבן אין איין בוך.

— זאל זיין נאר עטליכע זייטלעך. איכ׳ל באצאלן.

און זיגמונט זעלצער האט זיך געכאפט צום טאש.

— ניין!

כ׳האב שוין וואויל באנומען, אז דאס בוך וועט קיינמאל נישט ארויס און צוגעשריבן א קאפיטל וועגן דער ווייבערשער פאררעטערישקייט וואס האט זיך אנגעהויבן פון חוה׳ן אין גן־עדן. ווען כ׳האב עס איבערגעלייענט זעלצער׳ן, האט ער א זאג געטאן:

— גלייך דו וואלסט געווען דערביי...

• • •

א פאר יאר זענען געהאט אריבער און כ׳האב מער נישט געהערט פון זיגמונט זעלצער. כ׳האב בלויז באקומען פון אים לשנה־טובה־קארטע אויף ראש־השנה. דער טעלעפאן האט געקלינגען און כ׳האב דערהערט א ווייבעריש קול וואס כאי ס׳איז מיר געווען היימיש, סאי פרעמד. יענע האט א זאג געטאן:

— דאס רעדט פלארענס.

איך האב געשוויגן. כ׳האב נישט געדענקט ווער פלארענס איז. יענע האט א פרעג געטאן א פאר׳חידוש׳טע:

— גלויבסט מיר, איר האט פארגעסן. איך בין די מרס. זעלצער.

— יא, מרס. זעלצער.

— זיגמונט איז קראנק. ער ליגט שוין די דריטע וואך אין האספיטאל. ער האט מיר געבעטן כ׳זאל אייך טעלעפאנירן.

— וואס איז אים?

פלארענס האט מיר געזאגט וואס ס׳איז אים. מ׳האט אים געהאט ארויסגענומען א ניר. ס׳האט זיך געשאפן קאמפליקאציעס מיט דער בלאז. דאס הארץ איז ביי אים אפגעשוואכט. פלארענס האט א זאג געטאן מיט ווארעניש:

— זיגמונט איז זייער קראנק!...

איך האב גענומען א טאקסי און בין צוגעפארן צום שפיטאל. זיגמונט זעלצער איז געלעגן אין א גרויסן זאל מיט א סך בעטן און לייווענטענע מחיצות. כ׳בין צוגעקומען צו זיגמונט זעלצער׳ס בעט. כ׳האב געטאן איין קוק אויף זיין געשוואלענער צורה און געוואוסט, אז ער איז מסוכן־שלאף. דאס העמד איז געווען באשפריצט מיט בלוט. ס׳האט זיך אים, אפנים, געלאזט דאס בלוט פון דער נאז. פון געלעגער האט ארויסגעשטארצט א גרמען קישקעלע, וואס האט זיך פארענדיגט מיט אן אורינאל. די ערשטע פאר סעקונדען האב איך אים נישט דערקענט. אבער באלד האט עפעס דאס פנים זיינ׳ס צוריקגעוואונען די אמאליגע שטריכן. ער האט צו מיר א זאג געטאן:

— נו, ס׳וועט זיין גרינגער צו שטארבן.

— רעד נישט קיין נארישקייטן, וועסט זיין געזונט.

— הא? ניין, ברודערל, כ׳האב געוואלט זאלסט קומען. ערשטענס, ווייל כ׳האב זיך געוואלט מיט דיר געזעגענען. נאך אלעמען, מיר זענען געווען פריינד אלע יארען. דו קאנסט מיין לעבן, ווי מ׳זאגט, איבערגעבונדען און דו ווייסט וואס איך בין דורכגעגאנגען. צווייטענס, ווייל איך ביי דיר בעטן זאלסט העלפן ארויסגעבן מיין בוך נאך מיין טויט. דאס איז אלץ וואס כ׳פארמאג און וואס איז מיר טייער. אלדאס איבעריגע, — נו, איכ׳ל בעסער נישט רעדן.

— וואו איז דער מאנוסקריפט?

— אט דא. כ׳האב נישט געוואלט געהן אין האספיטאל אהן דעם בוך. פלארענס וואלט עס מסתמא ארויסגעווארפן אין מיסט... כ׳וויל זאלסט מיר געבען תקיעת־כף, אז דאס בוך וועט ווערען אפגעדרוקט אין אלדאס איבעריגע. כ׳האב אנגעשריבן א צוואה און דיך געמאכט — ווי רופט מען עס? — יא, אפטרופוס. כ׳וויל די וועלט זאל וויסען דעם אמת...

דער מאנוסקריפט איז געלעגן אויפ׳ן נאכט־טישל. ער האט געהאט א נייעם איינבאנד. ער איז געהאט געווארען טאפעלט אזוי דיק, ווייל זיגמונט זעלצער האט געהאט איינגעבונדען די ענגלישע איבערזעצונג צוזאמען מיט דער אידישער. איך האב געבלעטערט א ווייל, טייל, זאצען זענען מיר געווען היימיש, אנדערע — אויסטעריש פרעמד. כ׳האב א ווייל געלייענט די סצענע ווי זיגמונט אנטלויפט פון ציטאדעל צוזאמען מיט דעם נאטשאלניק׳ס טאכטער. אינדרויסען האט געווארט אויף זיי א קארעטע... זיגמונט זעלצער האט אויסגעשטרעקט א האנט.

— גיב מיר תקיעת כף!...

איך האב אים דערלאנגט די האנט. זיין האנט איז געווען קיהל און נאס.

— זאגסט־צו הייליג, הא?

— יא, הייליג.

— נעם עס גלייך מיט דיר. עמיץ האט עס שוין געפרואווט צו־לחקב׳ען...

מיר האבן געקוקט איינער אויפ׳ן אנדערען שווייגענדיגערהייט. זיגמונט זעלצער׳ס האר זענען געהאט געווארען שיטער און ווייס. דער שטערן איז געווארען העכער. פון די אויגען האט ארויסגעשיינט אן איידעלקייט וואס איך האב ביז דאמאלסט אין אים נישט געזעהן. מיר האט זיך געדוכט, אז זיגמונט זעלצער ווייסט ווענן מיר עפעס וואס ער האט קיינמאל פריהער נישט געוואוסט — מיט א וויסען וואס מען קריגט בלויז דאמאלסט, ווען דער גוף פאלט אוועק. ער האט גענאפט אויף מיר מיט א סארט פאטערליכער ליבשאפט. ער האט א זאג געטאן:

— וואס בלייבט נאך אונז? א בינטל פאפיר...

WIEDERGUTMACHUNG AGENCY
כלעג Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y.
Gr. floor Tel PR 4-1117 or BE 6-9202
לויט דעם נייעם פראיעקט־פון
ענטשעדיגונג געזעץ וועם דייטשלאנד
פארגרעסערן די צאהלונגען ביז
אומגעפער 1,250 מיליאן דאלער
נאצי־קרבנות געוועזענע אין רוסלאנד,
רומעניע און אונגארן, און פאר צו
געטריבענע פארמעגנס דורך די דייטשן
קען מען איינגעבן אפליקאציעס פאר
ענטשיידיגונג.
אכטונג! דער טערמין פאר
ענטשעדיגונגס־ נאכמעלדונגען
ענדיגט אין דעצעמבער, 1965.

די פאַרלעזונג

1

כ׳בין געהאט געפאָרען קיין מאָנטרעאל אויף א פאָרלעזונג אין מיטען ווינטער. מ׳האט מיך געוואָרענט, אז די טעמפּעראַטור איז אין יענער געגענט מיט צען גראַד נידעריגער ווי אין ניו יאָרק. די צייטונגען האָבען געשריבען פון באַנען וואס בלייבען שטעקען אין שניי, פון פישער־דערפלעך אָפּגעשניטענע פון דער ציוויליזאציע און מ׳האט געמוזט אַראָפּלאָזן דאָרט שפּייז און מעדיקאַמענטען פון עראָפּלאַנען.

כ׳האב זיך צוגעגרייט צו דער נסיעה ווי צו אן עקספּעדיציע אויפ׳ן נאָרד־פּאָל. כ׳האב אנגעטאָן א דיקען מאַנטעל און צוויי סוועטערס. מיר צוגעגרייט וואַרימע אונטערוועש און א פלאַש קאָניאַק, אין פאַל די באַן זאָל בלייבען שטעהן אויפ׳ן פעלד. אין בוזעם־קעשענע האט געשטעקט דער מאַנוסקריפּט וואס פון אים האב איך געזאָלט לייענען: אן אָפּטימיסטישער רעפעראַט וועגען דער צוקונפט פון אידיש.

אין אנהייב איז אַלץ צוגעגאַנגען גלאַטיק. כ׳בין, ווי אַלעמאָל, געקומען אויפ׳ן וואַקזאַל א שעה פאַר׳ן אָפּגעהן פון צוג, און דעריבער נישט געטראָגען קיין פאָרטער. דער וואַקזאַל איז געווען פול מיט פּאַסאַזשירען און כ׳האב זיי נאָכגעקוקט. געפּרוּווט טרעפען ווער זיי זענען, וואוהין זיי פאָרען און צוליב וואס זיי פאָרען.

קיינער פון די מאַנסליטס איז נישט געווען אזוי אנגעפּלצט ווי איך. אייניגע האָבען אפילו געהאַט אויף זיך זומער־מאַנטלען. די דאַמען האָבען אויסגעקוקט לייכט און עלעגאַנט אין די מינק־פוטערס, די ביבער־פוטערס, די נאַילאָן־זאַקען, די מאָדישע היטען. זיי האָבען געטראָגען פאַרביגע רעגענצעלער, געהאַלטען איליוסטרירטע זשורנאַלען, גערייכערט ציגאַרעטען, געשמועסט און געלאַכט מיט א זאָרגלאָזיגקייט וואס פאַר׳חידוש׳ט מיך יעדעס מאָל פונסניי. ס׳האט זיך געדוכט, אז זיי ווייסען גאָרנישט אז ס׳זענען דא וועלט־פּראָבלעמען. אייביגע פראַגען. האָבען קיינמאָל נישט געהערט פון טויט, שלאָפלאָזיגקייט, מלחמות, אַרעמקייט, פאַרראַט. אָדער אפילו פון אזעלכע באַדרענגענישען ווי פאַרשפּעטיגען דעם צוג, פאַרלירען דעם בילעט, ווערען באַ׳גנב׳עט. ווי האָבען זיך מיידלעך געחנ׳דעלט, געוויזען די בלוט־רויטע נעגל. אין וואַקזאַל איז יענעם פרימאָרגען געשטאַנען א קעלט. אבער קיינער א חוץ מיר האט זי, אפנים, נישט געפיהלט. ווייסען זיי אז ס׳איז געווען א היטלער? האָבען זיי געהערט פון סטאַלינ׳ס מאָרד־מאַשין? מסתמא יא. אבער וואס אַרט עס איין גוף ווען מ׳פייניגט דעם צווייטען?

די וואָלענע אונטערוועש האט מיך געביסען. ס׳איז מיר געווען צו הייס. אבער פון מאָל צו מאָל איז מיר אריבער א שוידער דורכ׳ן לייב. די פאָרלעזונג, וואו כ׳זאָג צו אידיש א העריליכע צוקונפט, האט מיך אויך געמאַטערט. וואס בין איך דאָס געוואָרען מיטאַמאָל אזוי האָפערדיג? אידיש געהט אונטער פאַר מיינע אויגען.

דאָס אנקומען פון דער באַן אין צייט. דאָס איינזיצען אָהן שוועריגקייטען איז פאַר מיר אַלעמאָל א שטיק נס. ס׳זענען מיר געבליבען שטעקען אין זכרון רייזעס אין פּוילען, ווען מ׳האט נישט אַריינגעלאָזט די אידישע פּאַסאַזשירען אין די וואַגאָנען און ס׳איז מיר אויסגעקומען זיך אנצוהענגען אויף שוועלען. כ׳געדענק באַן־סטרייקען, ווען צוגען זענען געבליבען שטעהן הינטערוועגנס לאַנגע שעה׳ען און מ׳האט נישט געקאַנט אין דער ענגשאַפט דערגרייכען זיך צום וואַסער־קלאָזעט.

אבער דא זיץ איך אויף א ווייך געזעס ביים סאַמע פענסטער. דער וואַגאָן איז געהייצט. מ׳זעהט נישט קיין זעק, קיין פּאַפּאַכעס, קיין פעלצען, קיין קאַסטענס, קיין זשאַנדאַרמען. קיינער עסט נישט ברויט מיט חזיר־שמאַלץ, קיינער טרינקט נישט אַקאַוויט פון א פלאַש. קיינער באַשולדיגט נישט די אידען אין מלוכה־פאַרראַט. מ׳פירט אפילו נישט קיין דיסקוסיעס וועגען דער פּאָליטישער לאַגע. ווי נאָר דער צוג רירט זיך פון אָרט, באַווייזט זיך א ריזיגער נעגער אין א ווייס פאַרטוך און ער זאָגט אן די בשורה פון לאַנטש. די באַן פאָרט נישט, נאָר זי גליטשט זיך אויף די רעלסען לענגאויס דעם געפרוירענעם האָדסאָן. דער דרויסען איז פול מיט שניי, פיל מיט ליכט. פייגל וואס בלייבען דא איבער ווינטער פליהען באַזאָרגט איבער דעם טייך.

וואס ווייטער אַלץ ווינטערדיגער ווערט די לאַנדשאַפט. דאָס וועטער בייט זיך אַלע עטליכע מייל. דא פאָרען מיר אין א געדיכטען נעפּל און דא לייטערט זיך אויס און די זון שיינט שוין ווידער אויף די ווילבערנע ווייטקייטען.

מיטאַמאָל נעמט פאַלען א געדיכטער שניי. עס ווערט טונקל. דער טאָג נעמט צאַנקען. דער שנעלצוג הערט אויף לויפען און ער קריכט פאַמעלעך און באַדעכטיג, ווי ער וואָלט געטאַפּט דעם וועג פאַרויס. די באַהייצונג אין דער באַן איז, אפנים, קאַליע. ס׳ווערט קיהל און כ׳מוז שוין אנטאָן דעם מאַנטעל. די אנדערע פּאַסאַזשירען מאַכען זיך א ווייל נישט וויסענדיג. זיי שעהמען זיך אזוי גיך צוצוגעבען, אז ס׳איז זיי קאַלט. אבער באַלד נעמען זיי אונטערטופּען מיט די פיס, ברומען, שמייכלען קליגעריש און זוכען אין די רענצלעך — סוועטערס, שאַלעכלעך, באָטען און וואס יעדער האט צוגעגרייט. קעלנער שטעלען זיך אויף, הענט פאַרקריכען אין אַרבל. די שמינקע אויף די ווייבערשע פּנים׳ער ווערט פאַרטריקענט און שיילט זיך ווי טינק.

דער אַמעריקאַנער חלום וועפּט זיך אויס און ס׳קערט זיך אום די האַרבע פּוילישע וואָר. עמיץ זופּט שוין משקה פון א פלעשל. עמיץ עסט שוין ברויט מיט וואָרשט צו דערוואַרימען דאָס איינגעווייד. עס ווערט אויך א גייעניש צו די טואַלעטען. ס׳איז שווער צו וויסען ווי דאָס געשעהט, נאָר דער באָדען פון וואַגאָן ווערט נאַס און באַקלעבט מיט בלאָטע. די שויבען זענען אין די ראַנדען באַוואַקסן מיט אייז און ס׳בליהען אויף זיי פראָסט־ביימער.

מיטאַמאָל בלייבט די באַן שטעהן. כ׳קוק אַרויס קעגען א וועלדל. די ביימער זענען דינע, קרומע און כאָטש עס ליגט אויף זיי דער שניי, קומען זיי מיר פאָר חושכ׳דיג און אָפּגעברענט, ווי נאָך א שרפה. די זון איז שוין אונטערגעגאַנגען, נאָר פון ערגיץ אין מערב רייסען זיך אַדורך פּורפּורנע פלעקען. דער ליגענדיגער שניי איז מער נישט ווייס, נאָר פיאָלעט. קראָען קריכען איבער אים, לופטערען די פליגל און ס׳רייסט זיך אַדורך זייער קראַקעניש. דער שניי וואס פאַלט איז גרוי, פון שווערע שטיקער, ווי מ׳וואָלט מיך געוואָרן אין די אוצרות שלג אנצופליקען צירליכע פליטערלעך. די פּאַסאַזשירען שפּאַנען פון וואַגאָן צו וואַגאָן, לאָזען אָפען די טירען. קאָנדוקטאָרען אָדער אַנדערע באַן־באַאַמטע לויפען פאַרביי און ווען מ׳פרעגט זיי עפּעס, שטעלען זיי זיך נישט אָפּ, נאָר ברומען אומהעפלעך.

מ׳איז נישט ווייט פון דער קאַנאַדער גרענעץ און אַנקעל סעם׳ס ממשלה איז שוין אזוי גוט ווי פאַריבער. טייל פּאַסאַזשירען נעמען באַצייטענס אַראָפּ זייער געפּעק. מ׳וועט אפשר באַלד דאַרפען אָפּגעבען חשבון די צאָל־באַאַמטע. א נאַטוראַליזירטער אַמעריקאַנער נעמט אַרויס די בירגער־פּאַפּירען און ער שטודירט די אייגענע פאָטאָגראַפיע. ס׳דוכט זיך, אז ער וויל זיך אליין איבערצייגען, אז דער דאָקומענט איז נישט קיין געפעלשטער.

א פּאָר דרייסטע פּאַסאַזשירען פּרוּווען וואויליערש אַרויסשטייגען פון דער באַן. אבער זיי זינקען איין אין שניי ביז די קני, און זיי

...רצעהלונג

פון
יצחק באשעווים

קערען זיך באלד צוריק. דער בין־השמשות דעמערט א ווייל. דערנאך ווערט נאכט.

כ׳זעה צו ווי מענטשען גיצעך אויס דאס שלעכט וועטער צו שלייסען קאנטשאפט. פרויען הייבען אן רעדען איינע צו דער אנדערער און מ׳ווערט גלייך היימיש. די מאנס־לייט זענען שוין אויך איין גרופע. מ׳קלויבט אויף ברעקלעך אינפאר־מאציע. מ׳גיט זיך איינער דעם אנ־דערען עצות. אבער קיינער קוקט זיך נישט אום אויף מיר. כ׳זיץ דא איינער אליין. א קרבן פון מיין אפ־געזונדערטקייט, שעמעוודיגקייט, וועלט־פרעמדקייט. כ׳נעם לייענען א בוך און דערמיט רוף איך ארויס נאך מער געגנערשאפט. ווייל דאס לייענען א בוך אין אזא צייט איז א סארט ארויסרוף און א באליידי־גונג פאר די מיט־פאסאזשירען. איך שליס זיך אויס פון כלל און אלע פנים׳ער זאגען צו מיר שווייגענדי־געהייט: דו דארפסט אונז נישט און מיר דארפען דיך נישט. דו וועסט נאך ברויכען אנקומען צו אונז, נישט מיר צו דיר...

איך עסען מיין גרויסע, שווערע וואליזע, נעם ארויס די פלאש קאָ־ניאק און איך טו יעדעס מאל בגנבה א שלוק. דערנאך שפאר איך אן דאס פנים אן דער קאלטער שויב און פרואוו ארויסקוקען. אבער אלץ וואס איך זעה איז די אפשפיגלונג פון אינעווייניג. דער דרויסען איז ווי צעגאנגען. די סאליפסיסטישע פי־לאזאפיע פון בישאף בערקלעי האט באזיגט אלע אנדערע סיסטעמען. ס׳בלייבט גארנישט איבער נאר צו [illegible]ען געדולדיג ביז וואנען גאט׳ס אי[illegible]ען פון א שטעהן־געבליבענעם צוג און פון פארשאטענע רעלסען וועלען אפטרעטען ארט פאר גאט׳ס אידייען פון פארען און קומען.

ווייי. מיין רעפעראט איז שוין קאפוט. אויב כ׳וועל אנקומען אין מיטען דער נאכט, וועט אפילו קיי־נער מיך נישט אפווארטען. כ׳וועל מוזען זוכען א האטעל. וואלט איך אמווענינגסטען געהאט א בילעט אויף צוריק. נו, אבער, איז קאפיטאל סקאט געווען אין א בעסערער לאגע בעת אמונדסען האט אנטדעקט דעם זיד־פאל און ער, סקאט, האט זיך אומגעקערט אויף צוריק א האלב־געפרוירענער? וויפל וואלט קאפי־טאן סקאט געווען געגעבען צו קאָ־נען זיצען אין א באלויכטענעם וואַ־גאן! ניין, מ׳טאר נישט זינדיגען.

פון דעם שנאפס ווערט מיר וואַ־רעם. שיכור׳ע הויכען געהען־אויף פון מאגען צו די געהירען. כ׳בין וואך און כ׳דרימל. מינוטען ווערען ביי מיר פארלוירען און ס׳בלייבט א ווייל נאך אי א בלויז. כ׳הער רייד, אבער כ׳ווייס רעכט נישט זייער באדייט. ס׳באהערשט מיך א ג ל י ק ז ע ל י ג ע גלייכגילטיגקייט. מיינסטאלבען קאן די באן דא שטעהן דריי טעג און דריי נעכט. כ׳האב א שאכטל קיכלעך אין דער וואליזע. פון קיין הונגער וועל איך נישט שטארבען. ס׳פאלען מיר איין אלערליי סטמעס. עמיץ רעדט אין מיר א חלום׳דיג רעדעניש.

דער דיזעל־לאקאמאטיוו מאכט אפגים, שווערע אנשטרענגונגען. כ׳פארנעם א שלעפעניש. א זעצע־ניש. א ברומעניש ווי פון אן אקס אן אומגעהייער. א סארט שטאלער־נעם שור הבר. ס׳רוב פאסאזשירען זענען אוועק אין באר, אדער אפשר אין רעסטאראן־וואגאן. אבער איך פויל זיך אויפצושטעהן. כ׳בין ווי צוגעזעסען צו דער באנק. א קינ־דישע אמביציע באהערשט מיך: צו ווייזען, אז כ׳נעם נישט קיין אנטייל אין דעם גאנצען הארמידער. כ׳בין איבער די טראפען פון טאג.

יעדער וואס געהט פארביי — פון די הינטערשטע וואגאנען צו די פאדערשטע, אדער פארקערט — ווארפט אויף מיר א בליק און עס דוכט זיך, אז יעדער איינער טראגט ארויס אין געדאנק אן אורטייל ווע־גען מיר. וואס פאר׳א סארט פאר־שוין איך בין. אבער טרעפט עמיץ אז איך בין א אידישער שרייבער וואס פארשפעטיגט א רעפעראט? דאס קאן קיינעם נישט איינפאלען. דאס ווייסן בלויז די העכערע כוחות.

כ׳טו נאך א שלוק און נאך א שלוק. כ׳האב קיינמאל נישט באגר־מען די תאווה פון שיכרות. אבער כ׳זעה איצט וואס פאר׳א כוח אל־קאהאל באזיצט. אין דער דאזיגער פייסיגקייט ליגען פארבארגען די סודות פון נירוואנא. כ׳קוק מער נישט אויפ׳ן האנט־זייגערל. כ׳זארג מער נישט וואו כ׳וועל נעכטיגען. כ׳מאך אין געדאנק שפאס מיט מיין אנגעשריבענעם רעפעראט. נו, וועט דער מין מענטש הערען איין ליגען וועניגער!... ווען מ׳קאן עפענען א פענסטער, וואלט איך דעם כתב־יד ארויסגעווארפען אין דער וואלדיגער געדיכטעניש. זאל דאס פאפיר אונ־טינט זיך אומקערען צום קאסמאס וואו ס׳קאנען נישט זיין קיין שום טעותים. קיין שום ליגענס. די אטאַ־מען און מאלעקולען זענען נישט שולדיג. זיי זענען א טייל פון געט־ליכען אמת...

2

די באן איז געקומען געגני האלב צוויי. קיינער האט אויף מיר נישט געווארט. כ׳בין ארויס פון וואקזאל און ס׳האט אויף מיר א הייך געטאן א מיטען־נאכטישע קעלט. וואס קיין שום מאנטעל איז סוועטערס

(שלוס אויף זייט 3)

די פאַרלעזונג

(שלוס פון זייט 2)

קאנען נישט פארהיטען קעגען איר. אלע טאקסים האט מען גלייך צעכאפט. כ'האב זיך אומגעקערט אין וואקזאל. גרייט איבערצוזיצען די נאכט אויף א באנק.

מיטאמאל האב איך דערזעהן ווי א הינקענדיגע פרוי און א מיידעל קוקען אויף מיר און טייטלען מיט די פינגער. כ'האב זיך אפגעשטעלט און צוריקגעקוקט. די הינקענדיגע האט זיך אנגעשפארט אויף צוויי גראבע און קורצע שטעקענס. זי האט אויסגעזעהן צוקניטשט, צושויבערט, אפגעכיימעלט ווי א אידענע פון דער אלטער היים. אבער די שווארצע אויגען אירע האבען עדות געזאגט, אז זי איז נישט אזוי אלט ווי קראנק און געבראכען. די מלבושים אירע האבען מיך אויך דערמאנט אין פוילען. זי האט געטראגן א סארט פעלצעל אהן ארבל, וואס מ'האט גערופען א „בעזרעגקאזניק". די שיך אירע האבען געהאט דעם סארט נעז און קלעצלעך וואס כ'האב שוין נישט געזעהן יארען. אויף די אקסלען האט געהאנגען א וואלענע שאל מיט פראנזען, אזוינע ווי ס'האט געהאט מיין מאמע. די יונגע פרוי איז גראד געווען מאדיש געקליידט. אבער אויך א קאפעלע אפגעלאזען.

איך האב זיך נאר א קווענקלעניש געלאזט צוגעהן צו זיי.

דאס מיידל האט צו מיר א זאג געטאן:

— זענט איר מר. ג.?

און איך האב איר געענטפערט:

— יא.

די הינקענדיגע אידענע האט געכאפט א באוועגונג ווי צו לאזען פאלען די צוויי קוליע־שטעקענס און צו טאן א פאטש מיט די הענט. זי איז זיך גלייך פארגאנגען אין אויסרופען און אין טענער וואס זענען מיר אזוי גוט באקאנט.

— טאטע זיסער אין הימל! — האט זי א זינג געטאן. — כ'זאג מיין טאכטער, אז דאס איז ער און זי זאגט אז ניין. כ'האב אייך דערקאנט! כ'האב אייך דערקאנט!... וואו זענט איר געגאנגען מיט דער וואליזע? ס'איז נאר א נס וואס איר זענט צוריקגעקומען. כ'וואלט עס מיר קיינמאל נישט געשענקט! וואס זאגסטו, בינעלע, אצינד? דיין מאמע האט פארט א שטיקל חוש. כ'בין אליין נישט מער ווי א פרוי, אבער כ'בין א בת הרב און א תלמיד־חכם האט א טביעת עין. כ'האב געטאן א קוק און טראכט: דאס איז ער! אבער היינטיגע צייטען זענען די אייער קליגער פון די הינער. זי זאגט צו מיר: ניין, ס'קאן נישט זיין. און דערווייל ווערט איר נעלם. כ'האב שוין אליין אויך געקלערט, אז זי ווייסט. מ'איז דאך נישט מער ווי א מענטש, מ'קאן מאכען א טעות. אבער ווען כ'האב אייך געזעהן צוריקקומען, האב איך געוואוסט, אז דאס זענט איר. טייערער מענטש. מיר ווארטען שוין אויף אייך פון האלב אכט אן. מיר זענען נישט געווען אליין. נאר א גאנצע גרופע לערער, קולטור־טוער, א פאר שרייבער אויך. נו, אבער אז ס'איז געווארן אלץ שפעטער, איז זיך דער עולם צעגאנגען. זיי האבען ווייבער, קינדער. א פאר זענען ארבעטער און זיי מוזען אויפשטעהן אינדערפריה צו דער ארבעט. אבער איך זאג צו מיין טאכטער: איכ'ל נישט אוועקגעהן. איכ'ל נישט לאזען, אז מיין באליבטער שרייבער וואס כ'שלינג זיין יעדעס ווארט ווי פערל, זאל אנקומען און קיינעם נישט טרעפען. אייב דו ווילסט געהן שלאפען, קינד מיינ'ס, זאג איך, געה געזונטערהייט. וואס איז א נאכט שלאף? ווען כ'בין געווען יונג, האב איך געמיינט, אז מ'שלאפט נישט א נאכט, געהט די וועלט אונטער. אבער היטלער האט אונז אויסגעלערענט. ער האט אונז געגעבען א לעקציע וואס כ'וועל נישט פארגעסען ביז מ'וועט מיר לייגען שערבעלעך אויף די אייגען. אט, ווי איר קוקט אן די אלטע און קראנקע פרוי, די קאליקע, האב איך געארבעט ביי היטלער'ן עבודת הפרך. כ'האב געגראבען גריבער, געצויגען וואגאנען. וואס האב איך נישט געטאן? טאקע דארט האב איך געקראגען דעם רומאטיזם. געלעגען איז מען באנאכט אין נארעס וואס אסור צו א הונט וואלט דארט געקאנט איינליגען און הונגעריג איז מען געווען אזוי, אז — — —

— מאמע, וועסט נאך האבען צייט צו רעדען. ס'איז אין מיטען דער נאכט — האט די טאכטער א זאג געטאן.

(חייטערעס מארגען)

דזשאַוויץ רופט רעגירונג צו שטרענגן קאָנטראָל איבער סורפּלוס־שפּייז, וואָס עס ווערט געשיקט צו עגיפּטען

(שלוס פון ערשטער זייט)

ריקע און אנדערע לענדער, האט דושעיקאב בלאוסטיין ערקלערט.

באראן גאי דע'ראטשילד, פון פאריז, האט אויך געהאלטען א רעדע ביי דער ערעפענונגס־זיצונג פון דעם גרויסען יערליכען צוזאמענפאר. דער באראן האט ערקלערט, אז דער ציריק־איינבוי פון אידישען געזעלשאפטליכען לעבען אין דער חרוב'ער אייראפע איז צו פארדאנקען דעם אידישען אפיל און ער האט די הילף וואס איז געקומען פון אמעריקאנער אידען באצייכענט אלס דער נס פון יארהונדערט.

איזראעל סעיף, ערה־פרעזידענט פון דעם פאראייניגטען פאלעסטיין אפיל אין ענגלאנד, האט געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט געשילדערט די פליכט וואס עס ליגט אויף יעדען אידען צו פארזיכערען די אנטוויקלונג פון מדינת ישראל אלס די נאציאנאלע היים פון אידישען פאלק.

א גרויסע צאל דעלעגאטען פון אלע אידישע געמיינדעס אין אמעריקע, קענעדע, ווי אין דרום־אמעריקע, ווי אויך פון אייראפע, נעמען אן אנטייל אין דעם צוזאמענפאר פון דעם יונאיטעד דושואיש אפיל.

די נעכטיגע זיצונג איז אפגעהאלטען געווארען אין וואלדארף אסטאריא. די אנדערע זיצונגען פון דער קאנפערענץ וועלען פארקומען אין דעם נייעם ניו יארק הילטאן האטעל. די קאנפערענץ וועט אנהאלטען ביז זונטאג. שבת־צונאכט וועלען די אידישע פירער באערען די גענעראלען פון די 3 אליאירטע שטרייטמאכטען אלס אנערקענונג פאר זייער האלף אין באפרייען אידען פון די נאצישע מארד־לאגערן. די גענעראלען וועלען קריגען גאלדענע מעדאלען, וואס דער אידישער אפיל האט ספעציעל אויסגעגאסען צו דער געלעגענהייט.

אין זיין וויכטיגער רעדע נעכטען אווענט האט סענאטאר דזשאוויץ אנגעוויזען, אז נאסער האט זיך אלע מאל געפירט צו נעמען ביי אמעריקע הילף מיט איין האנט און פאטשען צוריק אמעריקע מיט דער צווייטער האנט. דעריבער האט ער גערופען די רעגירונג־אדמיניסטראציע צו נעמען שריט, אז דעם מאל זאל דאס זיך ניט איבער'חזר'ן.

מיקאָיאַן איז אויס

די פאָרלעזונג

(פאָרזעצונג)

כ׳האָב ערשט איצט בעסער באַטראַכט די טאָכטער. זי האָט געהאַט אַ פיגור און אַן אויסזעהן פון אַ יונג מיידל. אָבער כ׳האָב באַנומען, אַז זי מוז שוין זיין אין די סוף צוואַנציגער, אָדער אפשר אין אָנהויב פון די דרייסיגער. זי איז געווען קליין, שמאָל, מיט אַ קאָפּ געלבליכע האָר פאַרקעמט פון הינטען מיט אַ גרעקל. דאָס פּנים קרענקלעך ווייס. באַשאָטן מיט זומער־שפּרענקעלעך; אויגען האָט זי געהאַט געלע, אַ רונדען שטערן, אַ קרומע נאָז, דינע ליפּען, אַ לאַנגען קיהן. אויפ׳ן האַלז האָט זי געטראַגען אַ מאַנסבילש שאַליקל. זי האָט מיר דערמאָנט אָן אַ חסידיש אינגעל.

די פאָר ווערטער וואָס זי האָט אַרויסגערעדט האָבען געהאַט אַ פּויליש פּראָווינצער אויסשפּראַך וואָס כ׳האָב זי שוין געהאַט פאַרגעסען דאָ אין אַמעריקע. זי האָט מיר דערמאָנט אָן שיסקאָווע ברויט, קימל, צוואָרעך און וואַסער. וואָס דער וואַסער־טרעגער טראָגט אָן פון ברונעם אויף אַ פּאָר שאַנדרעס (קראָמיסלען). כ׳האָב אַ זאָג געטאָן:

— אַ דאַנק אייך. אָבער כ׳האָב געדולד צו הערען.

— אַז מיין מאַמע הייבט אָן רעדען וועגען יענע יאָרען, קאָן זי אויפהערען איבער־אַכט־טאָג דאָנערשטאָג...

— שאַ־שאַ, דיין מאַמע איז נישט אַזוי משוגע ווי דו מיינסט. ס׳איז אמת, אַז מ׳האָט דאָרט צעשרויפט אונזערע נערווען. אַז מיר לויפען נישט אַרום משוגע אין די גאַסען, איז גאָט׳ס וואונדער. נו, און זי אַליין? ווי איר קוקט זי אָן, איז זי שוין געווען אין אַשוויענטשים, געוואַרט אויפ׳ן אויווען. כ׳האָב גאַרנישט געוואוסט אַז זי לעבט. כ׳האָב זי שוין פאַררעכענט פאַר אַ דאָרטיגער. וועה צו דער מאַמע! כ׳האָב געמיינט, אַז זי איז אַוועק צו אירע דריי ברידער. אָבער נאָך דער באַפרייאונג האָבען מיר זיך געפונען. וואָס האָבען זיי געוואָלט פון אונז, די רשעים? מיין מאַן איז געווען אַ הייליגער איד. אַ סופר. מיינע זיהן האָבען געאַרבעט שווער און ביטער אויפ׳ן שטיקעל ברויט. ווייל פון שרייבען מזוזות האָט מען נישט קיין פּרנסה. ער אַליין האָט מער געפאַסט ווי געגעסען. די שכינה האָט גערוהט אויף זיין פּנים. מיינע זיהן האָבען די רוצחים פאַרפּייניגט...

— מאַמע, וועסט אויפהערען אָדער נישט?

— כ׳על אויפהערען, כ׳על אויפהערען. ווי לאַנג וועל איך נאָך אַנטרייבען? אָבער זי איז גערעכט: קודם כל, ליבער מענש, דאַרף מען אייך פאַרזאָרגען. דער פּרעזידענט האָט מיר געזאָגט אַ נאָמען פון אַ האָטעל. זיי האָבען דאָרט אַלץ פאַר אייך רעזערווירט. אָבער מיין טאָכטער האָט גראַד נישט געהערט וואָס ער זאָגט און איך האָב פאַרגעסען. דאָס פאַרגעסען איז מיין אומגליק. כ׳לייג עפּעס אַוועק און ווייס נישט וואו. כ׳האַלט אין איין זוכן און אַזוי געהען מ׳שטייגנס געזאָגט אַוועק ביי מיר די טעג. איז, אפשר, טייערער שרייבער, וועט איר שוין איבערנעכטיגען די נאַכט ביי אונז? מיר וואוינען אין אַ שלעכטער דירה, ס׳איז קאַלט, ס׳איז אָפּגעריסען. אָבער אַלץ איז דאָך בעסער ווי איר זאָלט בלייבען אינדרויסען. כ׳וואָלט טעלעפאָנירט צו אים, דעם פּרעזידענט. נאָר כ׳האָב מורא אים אויפצואוועקען באַנאַכט. ער איז, ער זאָל עס מיר מוחל זיין, אַ ביטערער כעסן און ער שרייט נאָר, אַז מיר זענען נישט ציוויליזירט. כ׳זאָג צו אים: די דייטשען זענען ציוויליזירט. געהט צו זיי...

— קומט מיט אונז. די נאַכט איז שוין סאַי ווי דריי־פערטעל אַריבער. — האָט די טאָכטער צו מיר אַ זאָג געטאָן. — ער׳ט געדאַרפט אויפשרייבען אויף אַ צעטעלע, נישט גלאַט זאָגען. און אויב שוין זאָגען, האָט ער געדאַרפט מיר זאָגען, נישט דער מאַמע׳ן. זי פאַרגעסט אַלץ. זי טוט אָן די ברילען און שרייט: וואו זענען מיינע ברילען? טיילמאָל מוז איך לאַכען. גיט מיר די וואַליזע!

— וואָס רעדט איר? איך קאָן אַליין טראָגען. ס׳איז נישט שווער.

— איר זענט נישט געוואוינט צו טראָגען. אָבער איך האָב זיך אויסגעלערנט דאָרט שלעפּען פּעק. ווען איר וואָלט געזעהן וואָס׳ערע שטיינער איך האָב אויפגעהויבען, וואָלט איר נישט געגלויבט די אייגענע אויגען. כ׳גלויב מיר שוין אַליין אויך נישט. טיילמאָל דוכט זיך מיר, אַז די גאַנצע זאַך איז אַ בייזער חלום — —

— חס ושלום, איר׳ט נישט טראָגען מיין וואַליזע. ס׳האַלט נאָך נישט דערביי...

— ער איז אַן איידעלער. אַן איידעלער מענטש. כ׳האָב עס דערקענט אַזוי ווי כ׳האָב איבערגעלייענט זיין ערשטע זאַך — האָט די מאַמע געטענה׳ט. — איר וועט מיר נישט גלויבען. נאָר מיר האָבען אייך געלייענט נאָך אין די קעמפּס. נאָך דער מלחמה האָט מען אונז גענומען שיקען ליטעראַטור און איך האָב זיך אָנגעשטויסן אויף אייער׳ס אַ זאַך. כ׳געדענק שוין נישט ווי זי הייסט. כ׳לייען איבער און ס׳ווערט מיר ליכטיג אין די אויגען. בינעלע, זאָג איך — זי איז שוין דאַמאָלסט געווען צוזאַמען מיט מיר — איך האָב געפונען אַן אוצר... דאָס זענען געווען מיינע ווערטער — — —

— כ׳דאַנק אייך, כ׳דאַנק אייך פיל מאָל.

— דאַנקט נישט, דאַנקט נישט. מיר דאַרפען אייך דאַנקען. אַלע צרות קומען דאָך אַרויס דערפון, וואָס מענטשען זענען טויב און בלינד. מ׳זעהט נישט יענעמ׳ס און דעריבער פּייניגט מען אים. מיר דרעהען זיך אַרום צווישען בלינדע רוצחים... בינעלע, לאָז נישט דעם טייערען מענטש טראָגען די וואַליזע...

— יאָ, גיט מיר די וואַליזע!

כ׳האָב זיך קוים אָפּגעבעטען. בינעלע האָט ממש געפּרואווט אַרויסרייסען די וואַליזע פון מיין האַנט.

מיר זענען אַרויס אינדרויסען און ס׳איז אָנגעפאָרען אַ טאַקסי. ס׳איז נישט געווען לייכט אַריינצוזעצען די מוטער אין אַ טאַקסי. איך ווייס ביז איצט נישט ווי אַזוי זי איז געקומען אויפ׳ן וואָקזאַל. כ׳האָב זי געמוזט אויפהויבען און אַריינזעצען. זי האָט דערביי פאַרלוירען אַ שטעקען און מיר, בינעלע און איך, האָבען אים געזוכט היבשע עטליכע מינוט. דער טאַקסי־טרייבער האָט שוין אָנגעהויבען ברומען און רעדען בייזע רייד אויף זיין קאַנאַדער פראַנצויזיש. דערנאָך האָט די מאַשין זיך גענומען וואַרפען און קוילערען איבער גאַסען האַלב־פינסטערע, באַדעקט מיט שניי, באַוואַקסען מיט בערג אייז. די גומענע׳ רעדער זענען געווען אַרומגענומען מיט קייטען. פונדעסטוועגען האָט די טאַקסי עטליכע מאָל זיך געטאָן אַ גליטש אויף הינטערוויילעכץ.

מיר זענען אַריינגעפאָרען אין אַ געסעל וואָס האָט דערמאָנט אַ פּוילישע שטעטל: האַלב פינסטער, שמאָל, מיט הילצערנע הייזער. די קראַנקע פרוי האָט זיך געכאַפּט צום טאַש. אָבער איך האָב פריהער באַצאָלט. ביידע פרויען האָבען זיך אויף מיר געבייזערט, הלמאי איך צאָל און דער שאָפער האָט פאַרלאַנגט מיר זאָלען וואָס גיכער אויסזיצען.

כ׳האָב כמעט אַרויסגעטראָגען די

...רצעהלונג

פון
יצחק באשעוויס

פארקריפעלטע פרוי. כ'האב פונ־
סגיי געזוכט אין שניי איינעם פון
אירע שטעקענס. דערנאך האב איך
צוזאמען מיט דער טאכטער זי האלב
געפירט און האלב געשלעפט איבער
א שטאק שטיגן. די טיר האט זיך
געעפענט און ס'האבן אויף מיר
א הויך געטאן לאנג־פארגעסענע
ריחות פון צוגעלעגענע קארטאפעל,
צוגעפרילטע ציבעלע, ציקאריע, שי־
מעל און נאך עפעס, וואס האט גאר
נישט קיין נאמען. מאמע און טאכ־
טער האבן אויף עפעס א סודות־
דיגן שטייגער געהאט געבראכט
פון פוילן אהער די דארטיגע אט־
מאספערע פון דלות.

מ'האט אנגעצונדן א לאמפ און
איך האב דערזעהן א דירה מיט
אפגעריסענע ווענט. מיט א דיל פון
ברעטער. מיט שפינוועבס אין די
ווינקלען. דער גאס־אייזען האט
נישט געברענט און ס'איז ארומגע־
לאפען א קעלט. אויף א באנק זע־
נען געשטאנען אפגעשפרונגענע
טעפ. געשפאלטענע טעלערס. שע־
לעכלעך אהן אויערן. כ'האב אפילו
דערבליקט א בענום אויף א קופע
מיסט. קיין שום רעושיסאר. האב
איך א טראכט געטאן. וואלט נישט
געקאנט בעסער ארגאנזירן א
סצענע פון דער אלטער היים. בי־
נעלע האט זיך גענומען אנטשול־
דיגן:

— א באשטאנד. הא? מיר'ן זיך
געאיילט אויפ'ן וואקזאל און כ'האב
אפילו נישט געהאט קא' צייט צו
וואשען ס'געפעס. ס'העלפט דען דא
א וואשען און רוימען? ס'איז אן
אלט הויז. א חורבה. די אייגענטי־
מעריך ווייסט איין זאך: קומען יע־
דען חודש נאכ'ן דירה־געלט. אויב
מ'פארשפעטיגט אויף א טאג. איז
מען מיט'ן לעבען נישט זיכער. נו.
אבער נאכדעם וואס מ'איז דורכ־
געגאנגען דארט. איז דאס דא א
פאלאץ...

און בינעלע האט געטאן א לאך
און געוויזן א מויל שיטערע און
ברייטליכע ציין, מיט גאלדענע
פלאמבעס, וואס מ'האט איר נאך.
אפנים, אריינגעשטעלט דארט. אויף
יענער זייט ים...

3.

מ'האט מיר געהאט אויסגעבעט
אויף א צולייג־בעטל אין א צימערל
פול מיט גראטעס. בינעלע האט
מיך צוגעדעקט מיט צוויי קאלדרעס
און נאך ארויפגעלייגט אויף מיר
מיין מאנטל. אבער ס'איז דא גע־
ווען קאלט ווי אינדרויסען. כ'בין
געלעגען און זיך נישט געקאנט
דערווארימען.

פלוצים האב איך זיך דערמאנט
אז מיין מאנוסקריפט. וואו איז ער־
גיץ דער מאנוסקריפט פון מיין
פארלעזונג? כ'האב אים געהאלטען
אין בוזעם־קעשענע פון מאנטל.
כ'האב זיך באדעכטיג אויפגעזעצט
— נישט אומצוליגען דאס בעטל —
און געזוכט. אבער דער מאנו־
סקריפט האט זיך דארט נישט גע־
פונען. כ'האב געזוכט אין מיין רע־
קל, וואס האט געהאנגען נעבען
מיר אויף א שטוהל. אבער ער איז
נישטא. אז כ'האב אים נישט אריינ־
געלייגט אין מיין וואליז. בין איך
געווען זיכער, ווייל כ'האב זי גע־
האט געעפענט בלויז ארויסצונע־
מען די פלאש קאניאק. כ'האב זי
געוואלט עפענען פאר דעם צאל־
באאמטען. אבער יענער האט א מאך
געטאן מיט דער האנט. אז ס'איז
נישט נויטיג.

ס'איז מיר שוין געווען קלאר. אז
כ'האב פארלוירן דעם כתב־יד.
אבער ווי אזוי? מאמע און טאכ־
טער האבן מיר געהאט געזאגט.
אז מ'האט אפגעלייגט די פארלע־
זונג אויף מארגען. אבער וואס וועל
איך לייענען? איך האב געהאט
נאר איין האפענונג: אז ווען בי־
נעלע האט ארויפגעלייגט דעם מאנ־
טעל אויף מיר. איז דער מאנו־
סקריפט ארויסגעפאלען און ער
וואלגערט זיך אויפ'ן דיל. כ'האב
געטאפט אויף דער ערד און דערביי
זיך געהיט נישט צו מאכען קיין
רויש. אבער דאס בעטל האט גע־
סקריפעט פון דער מינדסטער בא־
וועגונג מיינער. מיר האט זיך אפילו
בעדוכט. אז נאך איידער איך וויל
זיך א ריהר־טאן. הייבט עס שוין
אן סקריפען פאראויס. מחשבה
מילתא. געדאנק איז טאט. האב איך
פילאזאפירט. א באזונדערע זאך
איז. אז די טויטע זאכען זענען
נישט טויט... יעדע זאך האט איר
לשון...

מאמע און טאכטער זענען. אפנים,
אויך נישט געשלאפען. ס'האט זיך
דערטראגען צו מיר פון דער אנ־
דערער שטוב א שושקעניש. א מור־
מלעניש. מ'האט זיך דארט וועגען
עפעס געאמפערט שטילערהייט.
אבער וועגען וואס?

דאס פארלירן דעם מאנוסקריפט
איז א פרוידיאנישער אקט. האב
איך באשלאסען. איך בין נישט גע־
ווען צופרידען מיט דער דאזיגער
עסיי גלייך פון אנהויב. כ'האב באלד
גענומען א צרהויכען טאן. אבער
וועגען וואס זאל איך רעדען מארגען
אין אווענט? כ'קאן זיך אמאל
פארפלאנטערען גלייך ביים ערשטן
זאץ. ווי יענער רעדנער וואס האט
א זאג געטאן פון דער בינע: „פרץ

(שלוס אויף זייט 3)

די פארלעזונג

(שלום פון זייט 2)

איז געווען א מאדנער מענטש" און דאס מויל האט זיך אים פארהאקט. מער האט ער נישט געקאנט ארויסברענגען קיין ווארט...

ווען כ'קאן אמווייניגסטנס שלאפן! דער אמת איז, אז כ'בין נישט געשלאפן די פריהערדיגע נאכט אויך. אז איך דארף ארויסטרעטן עפענטליך, שלאף איך נישט נעכט. דאס פארלירן דעם מאנוסקריפט איז א קאטאסטראפע!... כ'האב געפרואווט צומאכן די וויעס אבער זיי האבן זיך געעפענט פון זיך אליין ווי ביי א סארט פופעס. ס'האט מיך געביסן, אבער ווי נאר כ'האב זיך געוואלט טאן א קראץ, האט דאס בעטל גענומען זיך טרייסלען און שרייען ווי א קראנקער וואס יעדער ריהר פארשאפט אים יסורים.

כ'בין געלעגן שטום, שטייף, אנגעשפיצט. א מויז האט געגראבלט ערגיץ אין א לאך און מיטאמאל האב איך פארנומען א רויש ווי א חיה מיט א זעג אין פיסק וואלט געזעגט די ברעטער פון דיל. א מויז קאן אזא טומל נישט מאכן. דאס האט א בעסטיע אן אומגעהייערע געפרואווט אונטערגראבן דעם פונדאמענט פון דעם געביי...

נו, די דא[illegible] נסיעה איז מיין סוף! — האב איך גערעדט צו מיר. — איכ'ל שוין פון דאנען קיין לעבעדיגער נישט צוריקקומען.

איך בין געלעגן א פארגליווערטער, נישט גערירט מיט קיין אבר. די נאז איז מיר געווארן פארשטאפט און כ'האב שוין געאטעמט די אייז־קאלטע לופט דורכ'ן מויל. ס'איז מיר געווארן ענג אין דער קעהל. כ'האב געדארפט הוסטען, אבער כ'האב זיך איינגעהאלטען נישט אויפצואוועקען מאמע און טאכטער. א הוסט וואלט אויך איינגעלייגט דאס דאזיגע חרוב'ע בעטעל... נו, זאל זיך מיר דוכטען, אז כ'בין געבליבען מלחמה־צייט ביי היטלער'ן. לאמיך אויך פיהלען א טייל פון זייער טעם...

כ'האב מיר פארגעשטעלט אז כ'בין ערגיץ אין טרעבלינקע, אדער מאידאנעק. א גאנצען טאג האב איך געארבעט. איצט ליג איך אויף דער נארע. מארגען וועט מסתמא זיין א סעלעקציע און אזוי ווי כ'בין מער נישט געזונט, וועט מען מיך שיקען אין אויוען אריין... כ'האב זיך גענומען געזעגענען מיט די פאר באהענטע. זיי'ט געזונט, טייערע. אייב עמיץ פון אייך וועט דערלעבען ארויסצוקומען פון דעם גיהנום, טוט צו וויסען דער וועלט וואס מיר זענען אויסגעשטאנען...

כ'האב, אפנים, געהאט איינגעשלאפען, ווייל ס'האבען מיך אויפגעוועקט קולות. בינעלע האט געשריגן: מאמע! מאמע! מאמע!... די טיר האט זיך אויפגעפראלט און בינעלע האט א רוף געטאן:

— העלפט מיר! די מאמע איז פארביי!...

כ'האב געוואלט אראפשפרינגען פון געלעגער, אבער דאס בעטל איז איינגעפאלען אונטער מיר און אנשטאט צו שפרינגען, האב איך זיך גאר געמוזט אויפהייבען. כ'האב א רוף געטאן: וואס איז געשען? און בינעלע האט געשריגען: זי איז קאלט! וואו זענען די שוועבעלעך? רופט א דאקטאר! רופט א דאקטאר! מאכט ליכטיג! אוי, מאמע!... מאמע! מאמע!...

כ'טראג קיינמאל ביי מיר נישט קיין שוועבעלעך, ווייל כ'רויכער נישט. כ'בין אריין אין די פידזשאמעס אין שלאף־שטוב. כ'האב זיך אין דער פינסטער אנגעשטויסען אן בינעלע'ן. כ'האב א פרעג געטאן: ווי אזוי קאן איך רופען א דאקטאר? זי האט נישט געענטפערט, נאר געעפענט די דרויסענ־טיר און געשריגען: מענטשען, ראטעוועט! די מאמע איז פארביי!... זי האט געשריגען מיט'ן גאנצען כוח, ווי מ'שרייט אין די פוילישע אידישע שטעטלעך. אבער קיינער האט זיך נישט אנגערופען. כ'האב געפרואווט זוכען די שוועבעלעך, ווייסענדיג פאראויס, אז כ'וועל זיי אין דער פרעמדער שטוב נישט געפינען. בינעלע האט זיך אומגעקערט און מיר האבען זיך ווידער אנגעשטויסען אין דער פינסטער. זי האט זיך איינגעקלאמערט אין מיר מיט אן אויסטערלישען כוח און געהוילט:

— ראטעוועט! ראטעוועט!... כ'האב מער קיינעם נישט ווי זי! זי איז אלץ וואס כ'האב!...

און זי איז זיך פארגאנגען אין א יללה, אז כ'בין געווארען ווי פארשטיינערט.

— מאכט ליכטיג! מאכט ליכטיג! — האב איך גערופען, ווייסענדיג אליין, אז די רייד מיינע זענען אומזיסט.

— רופט א דאקטאר! רופט א דאקטאר! — האט זי צוריקגעשריגען באנעמענדיג מסתמא אליין דעם אומזין פון אירע ווערטער.

זי האט מיך האלב־צוגעפירט, האלב־צוגעשלעפט צום בעט, וואו ס'איז געלעגען די מאמע. כ'האב אויסגעשטרעקט די האנט און אנגערירט איר גוף. כ'האב גענומען זוכען איר האנט, זי באלד געפונען און געפרואווט זיך איינהערען אין פולס, אבער כ'האב נישט געהערט דעם פולס. די האנט האט געהאנגען שווער און שלאבעריג. זי האט אין זיך געהאט א נישט־לעבעדיגע קאלטקייט. גלייך בינעלע וואלט באנומען וואס איך טו, האט זי א ווייל אן אנגעלאדענע געשוויגען.

— נו, וואס? זי איז טויט!... די איז טויט!... זי האט א קראנק הארץ!... העלפט מיר! העלפט מיר!...

— וואס קאן איך טאן? כ'זעה גארנישט! — האב איך געזאגט און די ווערטער מיינע האבען געהאט עפעס ווי א טאפעלטען מיין.

— העלפט מיר!... העלפט מיר!... אוי, מאמע!...

— ס'זענען נישטא קיין שכנים אין דעם הויז? — האב איך געפרעגט.

— ס'וואוינט אויבען א שיכור...

— אפשר קאן מען ביי אים קריגען שוועבעלעך?...

בינעלע האט נישט געענטפערט. כ'האב ערשט איצט דערשפירט ווי קאלט ס'איז מיר. כ'האב געמוזט עפעס אנטאן, ווען נישט, וועל איך קריגען א לונגען־אנציגדונג. כ'האב שוין געציטערט און די ציין האבען מיר געפויקט משונה־גיך און מיט עפעס אן אויסטערלישען ריטם. כ'האב זיך געלאזט געהן צו דעם צימער, וואו מ'האט מיר אויסגעבעט. אבער כ'בין אריין אין קיך. כ'האב זיך אומגעקערט און האב שיער נישט אומגעווארפען בינעלע'ן. זי איז אליין אויך געווען האלב־נאקעט. כ'האב נישט ווילענדיג אנגעריהרט איר ברוסט.

— נעמט עפעס אויף זיך! — האב איך געזאגט. — איר'ט זיך נאך פארקיהלען!...

— כ'וויל נישט לעבען! כ'וויל נישט לעבען!... זי'ט נישט געטארט געהן אויפ'ן וואקזאל!... כ'האב זיך געבעטען ביי איר. נאר זי איז שרעקליך איינגעשפארט... זי'ט גארנישט געגעסען. אפילו נישט געוואלט א גלאז טעה... וואס זאל איך איצט טאן? וואו זאל איך געהן?... אוי, מאמע, מאמע, מאמע!...

(סוף קומענדע וואך)

די פאָרלעזונג

ערצ

(פארזעצונג פון לעצטער וואך)

מיט אמאל איז געווארן שטיל. בינעלע איז. אפנים, אוועק אנקלאפן אויף דעם העכערן שטאק ביים שיכור. כ'בין געבליבן אליין מיט א מת אין דער פינסטער. א לאנגעפארגעסענער פחד האט מיך אנגעכאפט. כ'האב געהאט דאס אומהיימליכע געפיהל, אז די טויטע פרואווט זיך צו מיר דערנעענטערן, מיך אנכאפן מיט קאלטע הענט, זיך איינקלאמערן און מיך מיטרייסן אהין, וואו זי געפינט זיך איצט אליין. נאך אלעמען, איך בין דאך שולדיג אין איר טויט. דאס האט זי דער'הרג'עט די אנשטרענגונג פון קומען מיך באגעגענען. כ'האב זיך געלאזט צו דער דרויסד־טיר. ווי גרייט ארויסצולויפן אין גאס. כ'האב זיך פארטשעפעט אן א שטול און געטראגן א קלאפ אין א קני. ביינעגע פינגער האבן זיך אויסגעשטרעקט צו מיר. ווענט האבן געשריגן אויף מיר מיט א שטיל געשריי. ס'האט מיר געקלונגען אין די אייערן און א וואסער פון חלשות איז מיר אנגעלאפן אין מויל.

ווי אויסטערליש, נאר אנשטאט צוצוקומען צו דער הויז־טיר, האב איך געהאט זיך אומגעקערט צו מיר אין צימער. כ'האב אנגעטאפט מיט די פיס דאס אומגעווארפענע געלעגער. כ'האב מיך אראפגעבויגן, אויפגעהויבן מיין מאנטל און אים אנגעטאן. ערשט איצט האב איך באנומען ווי קאלט מיר איז און וואס פאר'א קעלט ס'הערשט אין דער דאזיגער וואוינונג. דער מאנטל האט באווארעמט מיין לייב ווי אן איינדקאמפרעס. כ'האב זיך איצט געווארפן ווי אין קדחת. די ציין האבן געקלונגען. די פיס האבן זיך געטרייסלט. די הענט האבן געציטערט. דער קאפ האט זיך געשאקלט אין דער ברייט. ווי ער וואלט אומצאליגע מאל געזאגט ניין. כ'בין געשטאנען גרייט זיך צו ווארפן קעגן דער טויער, זיך צו ראנגלען מיט איר א לעצט ראנגלעניש. כ'האב פארגעסן מיין אייגענע הארץ. ס'האט געזעצט אומהיימלעך הויך. שטארק און גיך. — א יעצעניש אזא. וואס א הארץ קאן לאנג נישט אויסהאלטן. ס'איז מיר איינגעפאלן, אז ווען בינעלע וועט זיך אומקערן, וועט זי אנשטאט איין מת געפינען צוויי מתים...

כ'האב דערהערט רייד. טריט און מיט א מאל דערזעהן ליכט. בינעלע האט געהאט געבראכט דעם שכן פון צווייטן שטאק. ס'האט געהאנגען אויף אירע אקסלען א מאנטשעסטער מאנטל. יענער האט געהאלטן א ברענענדיגע ליכט. ס'איז געווען א ריזיגער פארשוין, א טונקעלער. מיט א שווארצער שעוועליור. א לאנגער נאז. ער האט געטראגן א באדמאנטל איבער די פידזשאמעס און איז געווען בארוועס. אין דעם גאנצן פאניק זענען מיר אויסגעפאלן די ריזיגע פיס זיינע. ער איז צוגעגאנגען מיט דעם ליכט צום בעט און די שאטענס האבן געטאנצט נאך אים און אויפ'ן שווארצליכן באלקן.

כ'האב געטאן איין קוק אויף דער פרוי און געוואוסט אז זי איז טויט. די צורה אירע האט זיך געהאט אינגאנצן פארענדערט. דאס מויל איז געווארן משונה־שמאל און איינגעפאלן, — נישט א מויל, נאר א לעכל. דאס פנים האט אויסגעקוקט געל, שטייף, ליימיג. בלויז די גרויע האר האבן אין זיך געהאט א לעבעדיגע מראה. יענער, דער שכן, האט עפעס געמורמעלט אויף פראנצייזיש. ער האט זיך געבויגן איבער דער פרוי און אנגעטאפט איר שטערן. ער האט געזאגט איין ווארט און דערפון האט בינעלע פונסנייע גענומען שרייען מיט באנומענע קולות. ער האט געפרואווט רעדן צו איר, נאך עפעס זאגן. נאר זי האט, אפנים, נישט פארשטאנען זיין לשון. ער האט א הויב געטאן די אקסלען. מיר דערלאנגט דאס ברענענדיגע ליכט און זיך געלאזט צוריק ארויסגיין. די האנט האט מיר אזוי געציטערט, אז דאס פלעמל האט זיך גענומען וואקלען און זיך שיער נישט פארלאשן. כ'האב דאס ליכט אנגעטריפט אויף דער קאמאדע. בינעלע האט זיך גענומען רייסן די האר פון קאפ, און זיך פארגאנגען אין אזא יללה, אז איך האב א רוף געטאן מיט געבייזער:

— הער אויף צו שרייען!

זי האט אויף מיר א קוק געטאן קרום. פיינטליך, דערשטוינט און געענטפערט שטיל און זאכליך:

ס'איז אלץ וואס כ'האב געהאט אויף דער וועלט...

— כ'ווייס, כ'פארשטיי... שרייען קאן דא גארנישט העלפן...

די ווערטער מיינע האבן זי ווי איינגעשטעטערט. זי איז איצט געשטאנען ביים בעט און שווייגענדיג געקוקט אויף דער מוטער. איך בין געשטאנען אין דער אנדערער זייט. כ'האב גענוי געדענקט, אז די פרוי האט געהאט א קורצע נאז, ווי די טאכטער. אבער די נאז אירע איז געווארן לאנג. אידישליך געבויגן, שפיציג. אשטייגער ווי דער טויט וואלט ארויסגעבראכט עפעס־ירושהדיגס, וואס איז ביים לעבן געבליבן פארבארגן. דער שטערן, די ברעמען האבן באקומען עפעס מאנגאלישס און פרעמדס. ס'האט אויסגעזעהן, אז ביי בינעלע'ן איז דער צער אויף א ווייל אריבער אין שטוינונג. זי האט געקוקט, געגאפט. זי האט, אפנים, נישט דערקאנט די אייגענע מוטער.

כ'האב געווארפן א בליק צום פענסטער. ווי לאנג קען דויערן אפילו א ווינטער־נאכט? וועט שוין די זון מער נישט אויפשיינען? האט גראד היינט געטראפן יענע קאסמישע קאטאסטראפע, וואס דע־וויוויד האט געשילדערט ווי א טעארעטישע מעגליכקייט? אין דער רגע האט זיך באוויזן א גרויקייט אין די שויבן. איך בין צוגעגאנגען צום פענסטער און אפגעווישט די פארהויכטע שויב. די נאכט האט זיך שוין אין דרויסן געמישט מיט פלעקן טאג. כ'האב דערזען די קאנטורן פון דער גאס ווי א צייכענונג אויף פאפיר: קופעס שניי, הייזלעך, דערבער. פונדערווייטנס האט געצאנקט א לאמטער. אבער ער האט נישט געווארפן קיין שיין. כ'האב אויפגעהויבן דעם קאפ צום הימעל. איין העלפט איז נאך געווען פול מיט שטערן. די אנדערע העלפט איז שוין געווען פרימארגענדיג רויט. כ'האב געמוזט א ווייל פארגעסן אן דעם, וואס איז מיר צו־האנט־געקומען. כ'האב זיך איינגאנצן ווי איבערגעגעבן דעם געבורט פון דעם נייעם טאג. אזוי ווי כ'בין דא געשטאנען האבן זיך די שטערן אויסגעלאשן איינער נאכ'ן אנדערן. אין הימעל האבן זיך באוויזן רויטע, געלע און ראזע פאסן, ווי א קינדערשע געשמירעריי.

— וואס זאל איך איצט טאן? וואס זאל איך איצט טאן? — האט בינעלע גענומען שרייען פינסנייע.

— וועמען זאל איך רופן? וואוהין זאל איך געהן? רופט א דאקטאר! רופט א דאקטאר! — איז זי זיך פארגאנגען.

איך האב זיך אומגעקערט.

— וואס קאן א דאקטאר העלפן?

— עמיצן מוז מען רופן.

— איר האט דא נישט קיין שום קרובים?

— קיינעם נישט. עלענד ווי א שטיין.

— וואס איז מיט די מענטשען פון דער קלויסטער־גריפע?

— זיי וואוינען נישט אין דער געגענט...

איך בין אריין צו מיר אין צימער און זיך גענומען אנטאן. די מלבושים מיינע זיינען געווען אייזקאלט. דער אנצוג וואס כ'האב געלאזט פרעסן איידער כ'בין ארויסגעפארן איז געווארן צוקנוידערט. די שיך האבן אויסגעקוקט ווי צוויי אפגעפוצטע שקאבעס. כ'האב דערזעהן מיין פנים אין שפיגל און זיך דערשראקן. ס'איז געווען איינגעפאלן, קויטיג, גרוי ווי פאפיר. ס'איז מיר געהאט אנגעוואקסן א שטעכיגע בארד. ס'האט ווידער אנגעהויבן שנייען אינדרויסן.

— וואס קאן איך טאן פאר אייך? — האב איך א זאג געטאן צו בינעלע'ן. — כ'בין דא א פרעמדער. כ'ווייס נישט וואו צו געהן.

— ווי איז מיר! — וואס

...רצעהלונג

פון
יצחק באשעווים

האָב איך צו אייך ? איר זענט גע־
בען אַ קרבן פון אונזער אומגליק.
איכ'ל געהן טעלעפאָנירען דער פּאָ־
ליציי אָבער כ'קאָן נישט לאָזען די
מאַמע'ן אַליין.

— איכ'ל דאָ בלייבען.

— האָ ? זי'ט אייך ליב געהאַט...
יי האָט נישט אויפגעהערט רעדן פון
אייך... נעכטען אַ גאַנצען טאָג...

איך האָב זיך אַוועקגעזעצט אויף
אַ שטיהל און בין געזעסען. איך האָב
נישט געקוקט אויף דער טויטער.
בינעלע האָט זיך אַנגעטאָן. געווייג־
ליך וואָלט איך מורא געהאַט צו
בלייבען אַליין מיט אַ מת. אָבער
איך בין געווען האַלב־פאַרפרוירען,
האַלב פאַרשלאָפען. די דאָזיגע
נאַכט האָט מיך געהאַט פאַרפּיי־
ניגט. אַן אויסטערלישער יאוש
האָט מיך איינגעהילט. כ'האָב שוין
לאַנג נישט געהאַט ציגעזעהן אַזאַ
דלות, אַזויפיל טראַגעדיע. מיינע
יאָהרען אין אַמעריקאַ זענען אין
דער איינער נאַכט ווי אויסגערינען
און כ'האָב זיך געהאַט אומגעקערט
ווי דורך אַ כישוף צוריק צו מיינע
ערגסטע טעג אין פּוילען, צו דעם
ביטערסטען "ריזים פון מיין לעבען.
כ'האָב דערהערט ווי די דרויסען־
טיר פאַרמאַכט זיך. בינעלע איז גע־
האַט אוועק. בלייבען זיצען מיט
דער טויטער האָב איך נישט גע־
קאָנט. איך בין געטאָן אַ לויף אַרויס
אין קיך. איך האָב געעפענט די טיר
צו די שטיגען. כ'בין געשטאַנען
ביי דער אָפענער טיר ווי גרייט צו
אַנטלויפען ווי נאָר די טויטע וועט
אָנהייבען מאַכען יענע שטיק וואָס
פאַר זיי האָב איך געציטערט פון
קינדהייט אָן... כ'האָב מיר געזאָגט
אַז ס'איז נאַריש צו שרעקען זיך
פאַר דער איידעלער פרוי, דעם
קריפּל, וואָס האָט מיך ליב געהאַט
ביים לעבען און זי האָט מיך אוודאי
נישט פּיינט איצט אויך, אויב אַ
טויטע קאָן עפּעס פיהלען. אָבער
ס'איז געהאַט צוריקגעקומען צו מיר
דער אינגלישער פחד. ס'האָט מיר
געקיהלט אין די ריפּען ווי עמיץ
וואָלט זיי אַנגעטאַפּט מיט אייזיקע
פינגער. דאָס האַרץ האָט מיר גע־
וועצט און פון מאָל צו מאָל גענומען
פלאַטערען ווי אַ שפּרינגפעדער אין
דעם געווערק פון אַ צעבראָכענעם
זייגער... אַלץ אין מיר איז געווען
אַנגעצייגען. כ'האָב באַשיינפערליך
געפיהלט אַז כ'בין משוגע פון שרעק.
דער מינדסטער שאָרך און כ'וואָלט
אָנגעהויבען לויפען איבער די שטי־
גען אין אַ בהלה. די דרויסענדיגע
אונטען האָט געהאַט שויבען, אָבער
זיי זענען געווען האַלב־געפרוירען,
האַלב־פאַרהייכט. אַ בלאַסע שיין
האָט זיך דורכגעצויגען דורך זיי, ווי
אין בין־השמשות. אַ פראָסטיגע
קעלט איז געקומען פון דאָרט. מיט
אַמאָל האָב איך פאַרנומען טריט.
די טויטע ? כ'האָב געוואָלט לויפען,
אָבער דאָ האָב איך זיך געכאַפּט אַז

די טריט קומען פון אַ העכערען
שטאָק. כ'האָב באַלד עמיצען דער־
זעהן אַרונטערקומען. דאָס איז
געווען דער לאָקאַטאָר פון אויבער־
שטען שטאָק, וועלכער איז גע־
גאַנגען צו דער אַרבעט ; אַ ריזיגער
פאַרשוין אין גומענע שטיוועל, אין
אַ סאָרט שפּענצער מיט אַ באַשליק,
מיט אַ מעטאַלען לאַנטש־שאַכטל.
ער האָט אַ קוק געטאָן אויף מיר
פאַרחידוש'ט און גענומען רעדען
צו מיר אין זיין קאַנאַדער פראַנצוי־
זיש. ס'איז געווען גוט צו זיין אַ
רגע צוזאַמען מיט אַ מענטש. כ'האָב
געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, אים געגע־
בען צייכענס, געענטפערט אים אין
ענגליש. ער האָט אָבער־אַמאָל און
ווידער־אַמאָל געפרואווט מיר עפּעס
זאָגען אין זיין פרעמד לשון, אַ
שטייגער ווי ער וואָלט געגלייבט
אַז אויב איך וועל זיך בעסער צוהער־
רען, וועל איך פאַרשטעהן. צום סוף
האָט ער געטאָן אַ ברום און אַ פאַכע
מיט די אָרעמס. ער איז אַרויס אין
דרויסען און געטאָן אַ זעץ מיט דער
טיר. איצט בין איך געבליבען איי־
נער אַליין אין גאַנצען הויז.

וואָס וועט זיין אַז בינעלע וועט
נישט צוריקקומען? — האָב איך זיך
גענומען שפּילען מיט דער פאַנטאַ־
זיע — אפשר איז זי אַמאָל אַנטלאָ־
פען ? אפשר וועט מען מיך חושד
זיין אין אַ מאָרד ? אין דער דאָזי־
גער וועלט איז אַלץ געמאָלט. כ'בין
געשטאַנען און ווי איינגעבייערט
מיין בליק אין דער דרויסענדטיר.
כ'האָב איצט געהאַט איין פאַרלאַנג:
נישט אויסגעקוקט ווי די איצט.
ד'האָב איצט געהאַט איין פאַרלאַנג:
וואָס גיכער צו זיין צוריק אין ניו
יאָרק, מיין היים. מיין פאַסטען
זענען מיר איצט פאַרגעקומען ווייט,
אַהן אַ האָפּט ווי אַ געדעכעניש פון
אַ פריערדיגען גלגול. ווער ווייסט ?
אַ פשר איז מיין גאַנץ זיין אין ניו
יאָרק געווען נישט מעהר ווי אַ
חלום ? ווען כ'וואָלט אַמווייניגסטען
געהאַט אויף הוצאות צוריק ! כ'האָב
פליצים גענומען זוכען מיט ציט־
ריקע פינגער אין בוזעם־קעשענע...
אפשר איז מיין גאַנץ זיין אין ניו
גער־פאַפּירן צוזאַמען מיט די פאַר־
לעזונגען ? כ'האָב אַנגערירט אַ
שטייף פאַפּיר. דאָס האַרץ האָט זיך
מיר אַ ווייל אָפּגעשטעלט. דאַנקענ־
גאָט, די בירגער־פאַפּירען זענען
דאָ. ס'האָט געפעהלט אַ האָר כ'זאָל
דאָס אויך אָנווערען. דער דאָזיגער
דאָקומענט איז איצט געווען אַן
עדות אַז מיינע יאָהרען אין אַמע־
ריקע זענען נישט עפּעס קיין אויס־
טראַכטעניש.

אָט איז מיין פאָטאָגראַפיע. אָט
איז מיין חתימה. אָט איז דער
סטעמפּל פון דער רעגירונג. אמת,
זיי זענען אויך טויט, נישט לעבע־
דיג, אָבער זיי סימבאָליזירען אָרד־

(שלוס אויף זייט 3)

די פאַרלעזונג

(שלום פון זייט 2)

נונג, ציגעהעריגקייט, געזעץ. כ'בין געשטאנען אין דער טונקעלקייט און איצט צום ערשטען מאל ריכטיג געלייענט דאס דאזיגע פאפיר וואס מאכט מיך פאר א בירגער פון די פאראייניגטע שטאטען. כ'האב זיך פארטיפט אין דעם אזוי שטארק אז כ'האב כמעט פארגעסען אן דער טיטער. מיט אמאל האט זיך געעפענט די דרייסיגע טיר און כ'האב דערזעהן בינעל'ן: א פארווייסטע פון שנוי. זי האט געטראגען די זעלבע שאל וואס געבטען די מוטער.

— כ'קאן נישט געפינען קיין טעלעפאן!...

און זי האט אויסגעבראכען אין א געוויין. כ'בין איר אנטגעגענגעגאנגען. כ'האב אינדערגיך פארשטעקט די בירגער־פאפירען אין בוזעם־קעשענע. דאס לעבען האט זיך געהאט אומגעקערט. דער קאשמאר פון דער נאכט איז געהאט אריבער. איך האב ארומגענומען בינעל'ן און זי האט זיך נישט ארויסגעריסען פון מיינע הענט. כ'בין געווארען נאס פון שנוי. מיר זענען געשטאנען אין מיטען דעם שטאט טרעפ און זיך געשאקעלט — א פארוואגלטער אידישער שרייבער און א פרישע יתומה. א קרבן פון היט־יערן. כ'האב דערבליקט א טאטע־אירטען נומער אויף איר ארעם און געהערט ווי כ'זאג:

— בינעלע, איבע'ל זיין מיט אייך... ווי א פאטער... ווי א ברודער...

— ...ס אייך ליב געהאט!.. שרעקליך ליב געהאט!... אייער קומען איז געווען פאר אונז א יום־טוב!...

און בינעלע איז אויף מיר ארויפגעפאלן...

(שלום)

קיין ישראל און צוריק

פעטש

I

מיר זענען געזעסן אין א סארט קאמבינאציע פון א גא[illegible]ן און א קאפעהויז.

אין זומער דויערט דער בין השמשות אין ווארשע לאנג. די זון געהט־אונטער, אבער די נאכט בלייבט ווייסלעך און בלויליך. פייגעלעך האבען געצווישטשערט צווישען די צווייגען. באבעלעך זענען געפלויגען ארום די מאטע אבאושרען פון די עלעקטרישע לאמפען. זיסע גערוכען זענען ארויסגעגאנגען פון די בלומען און פלאנצען און זיי האבען זיך אויסגעמישט מיט דעם אראמאט פון קאווע, קאקאא און פרישע געבעקסען. אין הימל איז געשטאנען אן אויגוסט־לבנה, געל ווי מעש. נעבען איר האט געפינקעלט א שטערן, אדער א פלאנעט.

פריהער זענען מיר געזעסן עטליכע שרייבער און אויך א מאלער און א סקולפטאר. דערנאך זענען די איבעריגע אוועק און איך בין געבליבען מיט מיין פריינד וואס איך רוף דא מנשה בערגער. מיר האבען געטרונקען קאווע, געגעסן שטרויבערלעך מיט שמאנט און מיר האבען געשמועסט פון ווייבער. מנשה בערגער האט צווישען איין שלוק און דעם אנדערען געגעבען א ציה פון א פאפיראס. אין אן אנדער זאל האט עמיץ געגרימפלט אויף א פיאנא. ערגיץ פון דער ווייסל, אדער פון פראגער וועלדל האבען אנגעבלאזען פרישע ווינטלעך און געבראכט ריחות פון היי, עפל און נאך עפעס לינדס און זומערדיגס. וואס אזוי ווי מ׳געניסט דערפון, אזוי איז א שאד וואס ס׳וועט באלד אוועק צוזאמען מיט די טעג, די וואכען, די יארען.

מנשה בערגער האט אפגעשאקלט א הייפל אש אין אש־בעכער און געזאגט:

— יא, ס׳זענען פאראן אזוינע וואס מ׳מוז זיי שלאגען. איך קאן זיין דער אידעלסטער מענטש, אבער זיי פייניגען און יאדען אזוי אז ס׳בלייבט נישט קיין שום אנדער אויסוועג.

פלוצים האט מנשה בערגער אנגעהויבען לאכען אריין אין זיך.

— וואס לאכט איר?

— א, ס׳איז א קאמישע געשיכטע. וויפיל מאל כ׳דערמאן זיך אין דעם, מוז איך לאכען. עפעס אזוינס קאן אויסטראכטען בלויז דאס לעבן.

— וואס האט פאסירט?

— א, ס׳האט טאקע צו טאן דערמיט וועגען וואס מיר רעדען. ס׳איז אזוי קאמיש, אז ס׳איז אויך אומגלויבליך.

— דערצעהלט, דערצעהלט.

— צו וואס? איר ווייסט דאך מיין לעבען. פון פערציג יאר אן האב איך אלעמאל געהאט צו טאן מיט׳ן ווייבערשען מין. כ׳האב ליב געהאט און מ׳האט מיך ליב געהאט. דאס האט פאסירט מיט א יאר אכט צוריק. כ׳האב געהאט א מויד וואס איז בוכשטעבליך געווארען פאר מיר משוגע. ביי זיי ליבע איז א שטיק משוגעת. זי איז געווען אויף מיר אזוי איפערזיכטיג, אז זי האט מיר געמאכט דעם טויט. כ׳האב זי טויזענט מאל אוועקגעטריבען. אבער זי איז טויזענט מאל צוריקגעקומען. איר פאטער איז גראד געווען א חסיד׳ישער איד, א ווירט פון א הויז, א טיש־זיצער אין גורער הויף. ס׳קאן אפילו מעגליך זיין אז איר׳ט זי געקענט. בעלא האט זי געהייסען.

זי פלעגט אריינקומען אין ליטעראטען־פאראיין.

בעלא איז געווען א בילד שעהנע מויד, אבער א ווילדע בריאה. זי האט זיך געהאט אריינגעלאזט אין טרינקען אויך, טאקע צוליב דער דאזיגער ליבע. און געטרונקען האט זי אליין. אין די אווענטען וואס כ׳האב זיך נישט געקאנט מיט איר טרעפען — כ׳האב שוין דאמאלסט געהאט א ווייב — פלעגט זי זיצען ביי זיך אין צימער, [illegible]טרונקען שנאפס פון א פלעשעל ארויס, רויכערען פאפיראסען און פראוווען מיך קריגען אויפ׳ן טעלעפאן. כ׳האב געמוזט פון איר אנטלויפען. זי איז געווארען פון טאג צו טאג געפערליכער. זי האט געמאכט עטליכע זעלבסטמארד פארזוכען און גערעדט רייד ווי ס׳וואלט געזעסן אין איר א דיבוק.

ווען ס׳איז בעלא׳ן באפאלען דער שגעון און זי האט גענומען מאכען סקאנדאלען, איז געווען איין רפואה: זי פאטשען. כ׳האב איר דערלאנגט איין פליאסק נאכ׳ן אנדערען. נאך עטליכע פייערדיגע פעטש האט זי זיך בארוהיגט. כ׳האב אפט געשטוינט, וואס פאר׳א כח א פאטש האט. זי איז געווארען געלאסענער, לאגישער, פריינטליכער. זי איז צוריק געווארען מיושב. ס׳קאן זיין, אז דעריבער מוזען זיין מלחמות. פעלקער ווערען אויך משוגע, און ווען א פאלק ווערט משוגע, מוז עס קריגען קלעפ.

פטור ווערען? כ׳האב נישט געוואלט אינגאנצען פטור־ווערען. כ׳האב זי אויף מיין שטייגער אויך ליב געהאט. ווען זי וואלט נישט ארויסגערופען אזוינע אוואנטורעס, וואלט איך אפילו געקאנט זיין מיט איר גליקליך. אבער ס׳האט שטענדיג געברענט אין איר א פייער פון גיהנום. זי איז קאפאבל געווען אין מיטען נאכט ארויסצורייסען פון זיך ס׳קלייד און דערנאך פרובירן זיך ארונטערצווארפען אונטער א טראמוואי. זי איז באפאלען פרויען וואס איך האב מיט זיי צופעליג פארבראכט, אפט די טאמע אומשולדיגסטע קרבנות. מ׳האט זי געהאט ארעסטירט אויך. דער פאטער, א בכבוד׳יגער איד, איז געקומען זיך בעטען ביי מיר כ׳זאל מאכען אן עק צו די בזיונות. אבער ווי אזוי מאכט מען אן עק מיט אזא סארט פרוי?

וואו זי איז אהינגעקומען? דער טויט האט זי אויסגעלייזט. ניין, נישט דירעקט קיין זעלבסטמארד. אבער ס׳איז געווען זעלבסטמארד סאר־ווי־סאי. זי האט געמאכט א תל פון די נערוען און פון דער לעבער. ווי אזוי זי האט אזוי לאנג אויסגעהאלטען, וועל איך קיינמאל נישט פארשטעהן.

אבער הערט די מעשה.

מיט א יאר אכט צוריק, ס׳איז געווען אין ווינטער, בין איך געפארען אויף א פארלעזונג. די לעצטע צייט איז די לאגע געהאט דערגאנגען דערצו, אז כ׳האב אין ערגיץ נישט געקאנט גיין, אין ערגיץ נישט פארען. אויב מ׳האט מיך ערגיץ איינגעלאדן, האט זי אנגעקלאפט אין דער טיר און זיך אריינגעריסען אין דער פרעמדער וואוינונג. אויב כ׳בין ערגיץ געפארען, איז זי מיטגעפארען. כ׳האב צוליב איר זיך אויסגעלערענט אלע כללים פון קאנספיראציע. כ׳האב געמוזט האבען א קאנספיראטיווע דירה, א טעלעפאן נומער, וואס פיגורירט נישט אין

ערצעהלונג

פון
יצחק באשעווים

טעלעפאן־בוך. יא, זי האט מיר אונטערגעשיקט פריוואטע געהיימ־אגענטן אויך און כ'האב נישט איינמאל באמערקט ווי עפעס א שייגעץ קריכט מיר נאך, אדער שטעהט ביים טויער און ווארט.

געפארן בין איך דאמאלסט קיין ד. דער טאג איז געווען א קאלטער און א רעגענדיגער. כ'בין געווען זי־כער, אז זי ווייסט נישט פון מיין נסיעה. אבער א פאר מינוט נאכדעם ווי כ'בין אריין אין וואגאן, איז זי אויך אריינגעשטיגן. כ'ווייס נישט ביז היינט ווי אזוי זי האט געקראגן די אינפארמאציע. דער וואגאן איז גראד געווען ליידיג. כ'האב זיך אוועקגעזעצט און זי האט זיך אוועקגעזעצט שווייגענדיג נעבן מיר. ביי דער גאנצער ליבע, זענען מיר שוין דאמאלסט געווען אזוי גוט ווי שונאים. נאך א ווייל האט זי אנגעהויבן רעדן און טענה'ן די אלטע טענות, אז אויב כ'מיין כ'וועל מיך פון אירע הענט ארויסדרעהען, מאך איך א טעות. די רייד אירע זענען געווארן אלץ געדיכטער, בייזער, סמיגער. זי האט ממש, ווי די מליצה זאגט, געשאטן מיט פעך און שוועבל. — געזידלט, באליידיגט, געסטראשעט, אפילו גערעדט ניבול־פה.

כ'האב באנומען, אז כ'מוז זי שלאגן. אבער איין זאך איז פאסירט צו ביי מיר אין שטוב און נאך עפעס אנדערש איז אין באן. ס'זענען שוין געהאט איינגעזעסן נאך עטליכע פאסאזשירן. ווער ווייסט? עפעס א פרייער־העלד קאן אמאל פראווען זיך פאר איר אננעמען. אבער זיצן און הערן אירע גיפטיגע רייד און די ווילדע בלבולים, האב איך אויך נישט געקאנט. זי איז געווארן אלץ חוצפה'דיגער און שוין נים גערעדט נאר געשריגן. זי האט פאקטיש פארלאנגט פעטש. כ'האב פארגעסן אלע חשבונות און איך דערלאנגט א פלעם. זי איז גלייך געווארן אנטשוויגן און זיך עפעס ווי אויסגעניכטערט אויף א ווייל. אבער כ'האב געוואוסט פאראויס, אז איין פלעם איז נישט גענוג. זי האט באלד ווידער אנגעהויבן שרייען און זידלען און כ'האב איר געמוזט דערלאנגען א סך פעטש, איינעם נאכ'ן אנדערן. געטאן האב איך עס כמעט מעכאניש, אהן כעס.

כ'קוק זיך אום און פונקט אקעגן מיר זיצט א מויד און קוקט אויף מיר מיט א ווילדען צארן. איך האב גאנץ גוט באנומען, אז ס'פארדריסט א פרוי ווען זי זעהט ווי מ'שלאגט אן אנדערע. נו, אבער וואס קאן איך טאן? זיך פאר איר פארענטפערן?

כ'האב געפאטשט אזוי לאנג ביז מיין פארשוינסטע האט אנגעהויבן וויינען. דאס איז אלעמאל געווען א סימן אז די היסטעריע איז אריבער. נאכ'ן וויינען האט זיך עפעס אין איר אויסגעלייטערט. זי האט אנגעהויבן שמייכלען און איז געווארן ליב, צערטליך און אפילו לאגיש. ווער כ'האט דאס נישט מיטגעמאכט, קאן זיך דאס גארנישט פארשטעלן. די בעלא האט אנגעשפארט דאס פנים אן פענסטער און שטיל געקלאגט און די אנדערע האט מיך ממש געשטאכן מיט די בליקן. כ'האב איצט געהאט מער צייט זי צו באטראכטן.

דאס איז געווען א מויד פון א יאר עטליכע און צוואנציג, נישט קיין מיאוס'ע, אבער מיט שארפע אברים. א הוט האט זי געטראגן עהנליך צו אן איבערגעקערטן נאכט־טאפ. אמאליגע צייטן וואלט מסתמא אזא פארשוינסטע געווען א סופראזשעטין, אדער זי וואלט געמאכט באמבעס אין א בוידעם־שטיבעל צו ווארפן אויפ'ן צאר. זי האט געהאלטן א בוך פון ביבליאטעק. די טעוולעך איינגעהילט אין א סארט שייד פון צעראטע. מסתמא זיך נישט אנצושטעקן מיט די מיקראבן וואס פריהערדיגע לייענער האבן איבערגעלאזט. אין בוך אליין האט געשטעקט א לעדערל מיט פראגזען. ס'זענען, דוכט זיך, קליינעקייטן, אבער מ'דערזעהט דערפון מיט וועמען מ'האט צו טאן. דאס איז געווען א מויד א פעדאנטין — מיט אהן א שיעור פרינציפען, פראגראמען, אידייען און דעם גאנצן איבעריגן קלאפערגעצייג. עטליכע מאל האט זי געעפענט דאס מויל ווי גרייט אוועקצולייגן פאר מיר א דרשה, אבער זי האט, ווייזט אויס, באנומען, אז איך בין נישט אין קיין שטימונג פאר אזעלכע שמאנצעס.

ס'זענען זיך אנגעקומען נאך פאסאזשירן און כ'האב עפעס די מויד פארלוירן. מיינע, ווידער, איז געווארן פולשטענדיג נארמאל. דער דיבוק איז געהאט ארויס פון איר. זי האט מיך אנגענומען ביי דער האנט. זי האט זיך אנגעהויבן פאר מיר פארענטפערן. זי האט מיך געקושט אויך. כ'זאג צו איר: וואס איז דער זין פון דיין מיטשלעפן זיך מיט מיר? כ'פאר אויף א פארלעזונג, נישט אויף א חתונה. זי זאגט: ווי באלד כ'בין שוין געפארן ביז איצט, לאמיר הערן דיין רעדע. דארפסט מיך נישט פארשטעלן פאר קיינעם. איכ'ל אפשטייגן נאך דיר און אין אווענט וועל איך קומען אויף דער פארלעזונג. איכ'ל זיך שוין דערוויסן וואו דו שטעהסט איין. איכ'ל שוין אויסמארקירן מיר זאלען אהיימפארען צוזאמען. קורץ, דאס איז נישט די אייגענע בעלא.

אזא איבערראשונג פון דער פערזענליכקייט איז עפעס ווי א נס. כ'האב טיילמאל געטראכט, אז ווער ווייסט? אפשר קאן מען אמאל מיט פעטש היילען נאך אנדערע קראנקהייטן. אין אזוינע מינוטען האט זי צוריקגעטראגן דעם גאנצן אמאליגען חן און כ'האב זיך אין איר פארליבט פונסניי. געדויערט האט דאס אלץ געוויינליך נישט לענגער ווי עטליכע טעג.

(סוף — מארגען)

5 פראגען

1. קאסט עס איבער א מיליאן דאלאר צו ווייזן געוויסע מו־ווים אויף טעלעוויזשאן?

2. גיט ישראל אויס 2 מאל אזוי פיל אויף מיליטערישער פארטיידיגונג ווי אמעריקע, ווערליג איר איינקונפט און פראדוקציע?

3. וועלכע פירערין פון א גרויס לאנד האט געלויבט דעם אידישען ביישטייער צו דער וועלט־געשיכטע, ביים באזוכען א 400 יאר אלטע שוהל?

4. איז פאראן א געהיימניספולע קראפט, וואס ציהט ארויפצו, ווען אן אסטראנאט שוועבט אדער "שפאצירט" אינדרויסען פון א לבנה'לע אין די ווייטע רוימען?

5. האבען די קאמוניסטען דעם קאנטראל סיי איבער'ן לאנד מיט דער גרעסטער טעריטאריע, סיי איבער'ן לאנד מיט דער גרעסטער צאל איינוואוינער?

5 ענטפערס

1. דאס האט פאסירט. יעדענפאלס מיט איין בארימטער מו־ווי, "די ברידוש אן די ריווער קוואי" (דער בריק אויפ'ן טייך קוואי). די ריזיגע פרעכטיגע קאליר־פילם, וואס איז לעצטנס געוויזן געווארן אויף א טעלעוויזשאן נעטווארק אלס א דריי־שטונדיגע מואווי, האט אפגעקאסט דער פארד מאטאר פירמע א מיליאן מיט 800 טויזענט דאלער. א מיליאן מיט 200 טויזענט האט די פארד קאמפאני באצאלט פאר'ן רעכט צו ווייזן די פילם אויף טעלעוויזשאן, און 600 טויזענט פאר די דריי שעה צייט — אויפ'ן נעטווארק. 60 מיליאן מענשען האבען געזעהן די פילם אויף טעלעוויזשאן.

2. ווייניגער ווי צוויי מאל. ישראל'ס שוץ־הוצאות זיינען זעהר גרויס (צוליב דער געפאר פון אראבישען אנגריף) און באטרעפען ארום 12 פראצענט פון איר נאציאנאלען איינקונפט. אמעריקע'ס שוץ־אויסגאבען, אויך זעהר גרויס, באטרעפען ארום 9 פראצענט פון אלע איינקונפטען אין לאנד.

3. מרס. אינדירא גאנדי, פרעמיער פון אינדיע, וועלכע האט ביי א באזוך אין דער אלטער שוהל אין גאטאנשער באטאנט די ראל פון אידען אין דער וועלט־געשיכטע.

4. אזוי זעט עס אויס. ריטשארד גארדאן האט לעצטענס באריכטעט, אז ווען ער האט "געשפאצירט" אדער געשוועבט ארום "דושעמיני־11" לבנה'לע פליענדיג ארום דער ערד, און נים געפיהלט קיין שום וואג, האט "עפעס" געצויגען זיין קערפער ארויפצו. וויסענשאפטסלייט האלטען אין פרעגען זיך: וואס איז דער "עפעס"?

5. יא. אונטער'ן קאמוניסטישען קאנטראל זיינען דער סאוועטען־פארבאנד, וואס האלט איבער $8\frac{1}{2}$ מיליאן סקווער מייל (מער ווי צוויי מאל אזוי פיל ווי וועלכעס־ס'איז אנדער לאנד), און כינע, וואס האט איבער 700 מיליאן איינוואוינער (מיט 250 מיליאן מער ווי אינדיע). אונטער אנטי־קאמוניסטישען קאנטראל איז אבער די מעכטיגסטע און אינדוסטריעל־פראדוקטיווסטע לאנד אויף דער וועלט, די פאראייניגטע שטאטען (וואס האלט איבער $3\frac{1}{2}$ מיליאן סקווער מייל און האט נאענט צו 200 מיליאן איינוואוינער).

פעטש

ערצעהלונג

(פארזעצונג)

מיר זענען אנגעקומען אויף דער סטאַציע און כ׳נעם אראפּ מיין רענצעל פון פּאר. כ׳דערלאנג בעלא׳ן די האנט און זי קושט זיך מיט מיר. אונטען האט געװאלט װארטען אויף מיר א פארשטעהער פון דער ארגאניזאציע, אדער אפשר א גאנצער קאמיטעט.

כ׳בין אפגעשטיגען און גלייך דערזעהן די שליחים: די טיפּישע פּראװינצער אינטעליגענטען װאס װען זיי כאפּען זיך צו צו א רעדנער פון װארשע, טרעטען זיי נישט אפּ אויף קיין מינוט. כ׳דארף אייך נישט זאגען, אז יעדער פון זיי האט געפּרואװט שרייבען. זיי האבען אלע ערגיץ ליגען לידער און נאװעלען און װאס נישט. דערפון דער נייגיר צו ליטעראטור, די פארערונג פון שרייבער און גלייכצייטיג א סארט ביטערניש און באהאלטענער כעס אויף יענע װאס האבען, מ׳שטיינסגעזאגט, דערגרייכט צום אלימפּ.

דאס שטעטל אליין האט אויסגעזעהן װי א שטיק סיביר: האלב־פינסטער, בלאטיג, מיט פיצעלע הייזעלעך און מיט א ריזיגען הימל, פול מיט װאלקענס, פול מיט װאסער. און ערגיץ, אפילו נישט אין מיטען פעלד, איז דער הימל אזוי ברייט און אזוי — װי זאל איך זאגען? — דאמינירענדיג װי אין א קליין שטעטל. ער רייצט זיך עפּעס בסדר מיט זיין אסטראנאמישער גרויסקייט קעגען דער שטעטלדיגער קליינקייט...

ס׳האבען זיך אנגעהויבען די געװעהנליכע רייד: שלום עליכם. װי איז צוגעגאנגען די נסיעה? און דערנאך די „ליטעראַרישע" זאגעכצער מיט די פארגרייזטע פרעמדװערטער און מיט דער פּראװינצער אמביציע זיך אויסצופּיינען מיט דער אינטעליגענץ. די יונגעלייט האבען מיך אװעקגעפירט אין א גאסט־הויז און איינ׳ן גאנצען װעג האבען זיי מיך באװארפען מיט פראגען. איינער האט אפילו ציטירט די בייזע מיינונג פון א קריטיקער אויף מיין חשבון. װאס קאן מען טאן? אז מ׳פארט ארויס אין די שטעטלעך, מוז מען זיין גרייט אויף דעם סארט קװאטש. זיי האבען מיך אפּגעמאטערט װעלכע צװיי שעה.

מ׳האט שוין באלד געדארפט געהן צו דער פארלעזונג און כ׳האב זיך געבעטען ביי די פארעהרער מיינע זיי זאלען מיך איבערלאזען אויף א שעה כ׳זאל זיך קאנען אפּרוען. כ׳האב זיי כמעט געמוזט פיזיש ארויסװארפען.

דאנקען גאט, זיי זענען שוין אויף יענער זייט שװעל. כ׳האב זיך פארקייטעלט און גענומען זיך אויסטאן. כ׳האב געװאלט זיך אפּװאשען און איבערטאן א העמד. אבער מ׳קלאפּט אין דער טיר. װער איז דאס? און עמיץ ענטפערט: עפענט אויף, חבר בערגער. איך בין די װאס דארף אייך פארשטעלען. ס׳איז געװען א פרויענשטים. כ׳האב צוריק אנגעטאן דאס רעקל און דעם קראװאט. כ׳עפען די טיר און װעמען רעכענט איהר, װעה איך? די מויד װאס איז [illegible]ארען מיט מיר אין װאגאן און װאס האט צוגעזעהן די גאנצע סצענע מיט בעלא׳ן.

כ׳האב שוין געהאט אלעריי איבערראשונגען, אבער דאס איז זיכער געװען די גרעסטע איבערראשונג אין מיין לעבען. כ׳בין געבליבען שטעהן װי שטום. די מויד האט געמאכט א קוק אויף מיר און די אויגען האבען זיך ביי איר בוכשטעבליך איבערגעדרעהט.

כ׳האב אנגעהויבען לאכען און װען כ׳דערמאן זיך אן דעם, מוז איך לאכען פונסניי. יענע, װידער, איז געװארען ממש װי פארגליװערט. כ׳האב גאר אזא שטימונג נישט געזעהן אויף קיין שום פנים נישט פריהער און נישט שפּעטער. װען עמיץ װאלט זי פאטאגראפירט אין דער מינוט, װאלט די פאטאגראפיע געװען א מייסטער־װערק.

כ׳האב זי געהייסען אריינקומען — א ברירה האב איך געהאט? — און זי איז גאר אלץ געשטאנען אויף דער שװעל און עפּעס װי נישט געגלויבט אז כ׳בין דער אייגענער. דערנאך, אז זי איז אריין, האט זי אנגעהויבען רעדען. כ׳געדענק נישט גענוי װאס זי האט געזאגט. נאר ס׳האט אלץ געהאט צו טאן דערמיט, אז זי האט געגלייבט מיינע ביכער און מיך געהאלטען פאר דעם צארטסטען שרייבער פון ראמאנטישע ערצעהלונגען. זי איז געהאט געפארען קיין װארשע אויף א באזוך צו א קראנקער שװעסטער, אבער זי איז אייגענס געקומען אהיים צו קאנען מיך פארשטעלען. זי האט אפילו בדעה געהאט מיך אויפצוזוכען אין װארשע. ספּעציעל, האט זי גע׳טענה׳ט, האט זי באװאונדערט די טיפע פארשטענדעניש מיינע פאר דער פרוי.

— גאט אין הימעל, װי איז דאס מעגליך?! ניין, ס׳איז אוממעגליך! זאגט מיר אז כ׳מאך א טעות!...

— האט זי גענומען זיך בעטען אין א סארט דראמאטישען מענה־לשון און ברעכען די הענט. זי איז געװארען מאדנע עהנליך צו בעלא׳ן, נישט אין אויסזעהן, נאר אין דעם טאן, דעם קװיטש. און ס׳האט מיך אנגענומען א צו־להכעיס.

— איר מאכט נישט קיין טעות.

— האב איך געזאגט.

— װאס? איר זענט פעהיג צו פאטשען א פרוי? — האט זי גענומען שרייען. — אויב אזוי, איז אלץ פאלש; אויב אזוי, איז די גאנצע װעלט־ליטעראטור איין גרויסער שװינדל!

די טענער אירע זענען געװארען אלץ העכער און כ׳האב א זאג געטאן:

— פריילין, אדער פרוי, װאס איר זאלט נישט זיין, כ׳דארף זיך איבערטאן פאר דער פארלעזונג און כ׳האב שוין נישט קיין צייט. איר דארפט מיך נישט פארשטעלען. נאר דער פארלעזונג קאנט איר זאגען װאס איר װילט. אבער איצט זייט אזוי גוט און לאזט מיך צורוה.

— װאס? איר װארפט מיך ארויס? — האט זי זיך צעגװאלדעװעט. — האט גאר נישט דער מענשליכער ציניזם קיין גרעניץ? און איר דארפט דאס זיין דער װארט־זאגער, דער גייסטיגער פירער, װאס דארף אויפהויבען די געמיטער פון אונז קליינע מענטשעלעך? דאס איז פראסטיטוציע, גייסטיגע פראסטיטוציע!...

זי האט גענומען שרייען אלץ העכער און די װייזערס אין זייגער האבען זיך גערוקט אלץ נעהענטער צו דער צייט װען די יונגעלייט האבען געװאלט נאך מיר קומען. כ׳האב דערזעהן אין שפּיגעל אז מיין העמד איז געװארן קױטיג אין באן. ס׳האט מיך אנגענומען א צארן אויף מיין אייגענעם שלים־מזל. כ׳האב קוים זיך באפרייט פון בעלא׳ס טענה׳ס און ס׳באפאלט מיך שוין א צװייטע. אין איין מאמענט איז מיר געװארען קלאר, אז זי װיל טאן איצט גענוי דאס װאס בעלא פריהער: מאכען א סקאנדאל, צונויפרופען מענטשען. כ׳האב א געשריי געטאן:

— איר געהט ארויס, אדער איך װארף אייך ארויס!

— נו, װארפט מיך ארויס! — האט זי צוריקגעשריגען. — זאל די גאנצע װעלט װיסען װאס פאר אן אויסװאורף איר זענט!...

יא, איר׳ס געטראפען. כ׳בין צוגעלאפען צו איר, זי אנגעכאפט ביי די האר און זי גענומען שלעפען צו דער טיר. זי האט ארויסגעלאזט א געיאמער און כ׳האב איר געטאן א פאטש אז ס׳האט אפגעקלונגען. כ׳האב אן עפען געטאן די טיר און זי ארויסגעװארפען.

ס׳איז אלץ געשען אזוי גיך און ס׳איז אלץ געװען אזוי פאנטאסטיש, אז כ׳האב מיר אליין נישט געגלויבט אז ס׳קומט פאר אויף דער װאר. כ׳האב זיך געריכט, אז זי װעט נעמען קלאפּען אין דער טיר און די שטאט װעט זיך צונויפלויפען. אבער עפּעס איז געװארען אומהיימליך שטיל. אפשר חלשט זי? — איז מיר איינגעפאלען. — אפשר האב איך זי דער־הרג׳עט? א שעהנע געשיכטע װאלט דאס געװען װען די דאזיגע פארלעזונג װאלט זיך געענדיגט מיט א מארד!... כ׳האב געעפענט די טיר, אבער ס׳איז געװען אזוי פינסטער אין קארידאר און פאר די אויגען האט מיר אזוי געשװינדעלט, אז כ׳האב גארנישט געזעהן.

כ׳האב ערשט דאמאלסט דערשפירט װי אויפגערעגט כ׳בין. די הענט האבען מיר געציטערט, די פיס זענען מיר געװארען שלאבריג און כ׳האב בשום אופן נישט געקאנט אריינטרעפען מיט דער ספּינקע אין לעכל פון קראגען. ס׳הארץ האט מיר געזעצט. כ׳האב געהאט צוגעגרייט א מאנוסקריפט צום לייענען, אבער ער איז ערגיץ געהאט אװעקגעקומען. ס׳האט מיך אנגענומען א פחד פאר מיין אייגענעם גורל. אפשר גאר אנטלויפען פון שטאט?! אבער אין דער רגע האב איך דערהערט שטימען און ס׳זענען אריין צװיי יונגעלייט. איינער פון זיי האט א זאג געטאן:

— די חבר׳טע צפורה איז דא נישט געװען?

כ׳האב באנומען, אז צפורה איז

פון

יצחק באשעווים

די מויד וואס דארף מיך פארשטעלן און כ׳האב נישט געוואוסט וואס צו ענטפערן. כ׳האב מורא געהאט צו זאגן יא, ווייל אויב זי ליגט טויט, וועט דאס זיין א באווייז קעגן מיר, אז כ׳האב זי דער־הרג׳עט.

די בחורים האבן געזעהן ווי צעמישט איך בין. איינער האט מיר געהאלפן מיט דער ספינקע. א צווייטער האט א פרעג געטאן: וואס האט איר עפעס צעווארפען אייערע שריפטען? און ער האט גענומען אויפקלייבן די בלעטלעך. די יונגעלייט זענען מיט מיר ארויס און אויף ווי ווייט כ׳האב זיך אריענטירט, איז קיין שום פרוי נישט געלעגן אין קארידאר. אינדרויסען איז געשטאנען א טיפע בלאטע.

מיר האבן זיך ווי ס׳איז דערשלאגן צו דעם זאל און ס׳האט שוין דארט געווארט אן עולם יונגעלייט מיט מיידלעך. דער פארזיצער, אדער וואס ער איז נישט געווען, האט גענומען פרעגן אויף דער חבר׳טע צפורה, און ס׳איז געווארן קלאר, אז זי איז נישט אין זאל. אייניגע האבן געהייסן ווארטען, אנדערע האבן אנגעוויזן אז ס׳ווערט שפעט. צום סוף האט זיך עפעס א יונגערמאן אויפגעשטעלט ביים שטענדער און מיך גענומען פארשטעלן. כ׳האב נישט געוואוסט וואס ער זאגט. כ׳האב בלויז געהערט אז ער האלט אין איין איבער־חזר׳ן דאס ווארט „וועלכעס״, וואס איז אנגענומען אין אלע שטעטלעך פאר אן אינטעליגענט ווארט. דערנאך האב איך אנגעהויבן מיין רעדע.

כ׳האב גערעדט, אבער עפעס האב איך נישט געוואוסט די באדייטונג פון די אייגענע ווערטער. אשטייגער ווי כ׳וואלט זיך באנוצט מיט א פרעמדער שפראך, וואס כ׳האלט ערשט אין לערנען. כ׳האב מורא געהאט מ׳זאל מיך נישט אויספייפן. אבער אין זאל איז געווען שטיל. נאך דער רעדע האב איך גענומען לייענען א דערציילונג. אבער די בוכשטאבן אויף די בלעטלעך זענען געשפרונגען איינע איבער דער אנדערער, געווארן דא גרין, דא גאלדיג. צום גליק האב איך געקאנט די מעשה כמעט אויף אויסענווייניג. ס׳איז א באגעגעניש צווישען א בחור מיט א מיידל אין א לבנה־נאכט. די זאך איז קיינמאל נישט אריין אין מיינע שריפטען. אבער וויפל מאל כ׳האב זי פארגעלייענט, האט זי ארויסגערופען א בייפאל. מ׳האט מיר אפילו איבערגעריסען אין מיטען מיט אפלאדיסמענטען און כ׳האב זיך נאך א ווייל גענומען בארואיגען. ס׳איז מיר ביסלעכווייז געווארן קלארער פאר די אויגען.

כ׳טו א קוק און כ׳האב דערזעהן צווישען עולם בעלא׳ן און די אנדערע, די מויד וואס כ׳האט געפאטשט. זיי זענען געזעסען איינע נעבן דער אנדערער און אפלאדירט. די אויגען זייערע האבן ממש געשטראהלט פון באגייסטערונג. כ׳האב אנגעהויבן לאכן און קיינער האט נישט געוואוסט פארוואס. אבער געלעכטער שטעקט־אן. דער גאנצער זאל האט גענומען מיטלאכען. ביז היינט צו טאג, ווען כ׳דערמאן זיך אן דער געשיכטע, מוז איך לאכען...

— וואס איז געווארן פון דער אנדערער?

מנשה בערגער איז געווארן אין איין רגע ערנסט.

— זי׳ט חתונה געהאט מיט׳ן ביבליאטעקאר פון שטאט. זי פלעגט פון צייט צו צייט קומען קיין ווארשע און זי האט מיר יעדעס מאל טעלעפאנירט. כ׳געדענק אפילו נישט איר צונאמען. זי פלעגט מיר אנקלינגען און זאגן: „דא רעדט די פרוי וואס איר האט געפאטשט״. ... זי האט אלעמאל פארלאנגט עפעס א געפעליגקייט: מייג׳ס א בוך, אומזיסטע בילעטען אויף א פארלעזונג, אדער גאר א בילעט פאר׳ן מאסקעדבאל פון דער פרעסע. כ׳האב עס איר שטענדיג באזארגט. די פעטש וואס כ׳האב איר געגעבן זענען געווארן אונזער פריוואטער סוד.

— איר׳ט נישט פארפירט מיט איר קיין ליבע?

מנשה בערגער האט געטאן א לאך:

— נישט געני.

— איר׳ט זיך געטראפען מיט איר?

— א פאר מאל. ווייטער ווי צו א קוש איז נישט דערגאנגען. איר׳ט אוים מיר לאכען. נאר זי איז מיר געווען צו נאהענט כ׳זאל מיט איר פארפירען עסקים. מ׳טאר נישט אנהויבן מיט קיין פרוי פון מיטען אדער פון סוף. פארפירען מיט איר א ליבע וואלט געווען עפעס אזוינס ווי בלוט־שאנד... כ׳האב זי איינמאל געפרעגט, אויב דער ביבליאטעקאר האט איר אמאל דערלאנגט א פאטש, און זי האט געענטפערט כמעט מיט באדויערען: ער איז צו איידעל פאר אזוינע זאכען. ער האט צופיל רעספעקט פאר דער פרוי. דערביי האט זי מיך אנגענומען ביים ארעם מיט עפעס א ספעציעלער צערטליכקייט...

— — — — — — — — — — —

ס׳האט אנגעהויבן ווערן שפעט. די געסט זענען אלע אוועק. די קעלנערינס האבן גענומען גענעצן. די ריחות פון די בלומען האבן זיך אויסגעמישט מיט דעם געשמאנק פון די מיסט־וועגן וואס פירען ארויס אין דער צייט דאס מיסט פון די קאסטענס. אן איינציגע פליג, א גרויסע, מיט א גרינגאלדיגען בויך, האט געזשומט ארום אן אבאזשור פון א לאמפ און אים געפרואווט ווי דורכלעכערען מיט איר קערפערעל. וועלען הייך זענען געפאלען פון הימל.

כ׳האב אויפגעהויבן דעם בליק און גענומען צעהלען די שטערן וואס האבן געהויערט איבער דעם גערטענדל. כ׳האב א זאג געטאן:

— וואו קומט דאס אלץ אהין?

מנשה בערגער האט געהאלטען אין מיטען באלאנסירען א קאווע־לעפעלע אויפ׳ן ראנד פון א גלאז.

— ס׳עט אלץ אריין אין גאט׳ס מעמוארען...

(סוף)

דער מאַנוסקריפּט

מיר זענען געזעסן ביי א טיש אויף "דיזענגאף" אין תל אביב, אונטער א שירם וואס האט אונז באשיצט פון דער זון, און געגעסן א שפעטן אנבייסן. מיין גאסט, א פרוי אין די טיפע פערציגער, מיט א קאפ רויטע פריש־געפארבטע האר, האט באשטעלט פאר זיך מאראנצן־וואסער, א פאנקוכן מיט שווארצע קאווע, וואס זי האט געמאכט זיס מיט סאכארין, וואס זי האט ארויסגענומען פון א פיצעלע שאכטעלע מיט א דעקל פון פערלמוטער. כ'האב זי געקאנט ארום פינף און צוואנציג יאר, פריער ווי אן אקטריסע אין א ווארשעווער קליינקונסט־טעאטער "קונדס", דערנאך ווי דאס ווייב פון מיין פארלעגער מאריס ראשקעס און שפעטער ווי די געליבטע פון מיין פארשטארבענעם פריינד, דער שריפטשטעלער מנשה ליבנער. נאך שפעטער האט זי חתונה געהאט דא אין מדינת ישראל מיט א זשורנאליסט צען יאר אינגער פון איר, אהוד הדרי. איר בינע נאמען אין ווארשע איז געווען שיבתא. שיבתא איז אין אידישן פאלקלאר דער נאמען פון א שד'יכע וואס רעדט־אן ישיבה־בחורים צו זנות און גנב'עט צו פריש־געבוירענע עופ'עלעך ביי קינפעטערינס וואס געהען ארוים אליין באנאכט אהן א טאפעלט פאר־סוד פאר א שמירה. פון דער היים האט זי געהייסן נעמי קליינמינץ. איר פאטער איז געווען א גמרא־מלמד אין טשענסטאכאו.

ווען שיבתא האט אין "קונדס" געזונגען אירע שקאצישע לידער און רעציטירט די געפפערטע מאנאלאגן וואס מנשה ליבנער האט פאר איר געשריבן, האט זי, ווי מ'זאגט אין טעאטער־זשארגאן, "געברענט די ברעטער". די רעצענזענטן האבן באזונגען איר שעהן פנים'ל, איר הומאר, איר שלאנקע פיגור, אירע גראציעזע באוועגונגען. אפילו די פוילישע פרעסע האט זי געלויבט און זי פארגלייכן צו דער האמאלס בארימטער ארדאנאווגא. אבער דאס טעאטער "קונדס" האט זיך נישט געהאלטן מער ווי צוויי סעזאנען און ווען שיבתא האט געפרואווט שפילן דראמאטישע ראלען איז זי דורכגעפאלן. איך בין געווען אזוי אדער אנדערש פארבונדן מיט איר ביז איך בין אוועק קיין אמעריקא. איך בין א סך מאל געווען ביי איר אין דער היים און זי האט געקאכט פאר מיר בלינצעס מיט קעז, פאשטעט מיט שוואמען, קרעפלעך מיט איינגעמאכטס. אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האב איך פון איר נישט געהערט. עמיץ האט מיר אפילו געזאגט, אז זי איז אומגעקומען אין א געטא אדער אין א קאנצענטראציע־לאגער. אבער אט איז זי געזעסן נעבן מיר אין א בריים־ראנדיגן שטרוי־הוט, אין א ווייס מיני־קלייד, מיט גרויסע שווארצע ברילן איבער די גרינע אויגן, די באקן גערוזשט, די ברעמען אויסגעצופט, מיט בראסלעטן און קמיע'ס אויף ביידע האנט־געלענקען, מיט רינגען אויף די פינגער און מיט צונטער־רויטע נעגל. מ'האט זי געקאנט פונדערווייטנס אננעמען פאר א יונג מיידל. אבער דער האלז איר איז געהאט געווארן לויז און מיטעליעריג. זי האט מיך גערופן מיט א צונאמען וואס זי האט מיר געהאט געגעבן ווען מיר ביידע זענען געווען יונג: לאשיקל. זי האט געזאגט:

— אוי, לאשיקל, ווען עמיץ וואלט מיר געווען געזאגט אין קאזאכסטאן אז מיר וועלן נאך אמאל זיצן צוזאמען אין א אידישער מדינה, וואלט איך דאס געווען געהאלטן פאר א וויץ. אבער אז מ'לעבט, דערלעבט מען. וואלסטו געגלויבט אז איך בין פעהיג צו שטעהן צען שעה אין טאג אין א וואלד און זעגן קלעצער? אט דאס וואס מיר האבן געטאן. מיר זענען געווען הונגעריג פאר א צולאג און לייזיג אויך. אוי, כ'האב פארגעסן דיר צו זאגן: הדרי וויל נעמען ביי דיר אן אינטערוויו פאר דער צייטונג.

— מיט פארגעניגען. וואס האט ער זיך עפעס א נאמען געטאן הדרי?

— ווער ווייסט? זיי האבן דא אלע זיך געגעבן נעמען פון דער הגדה. פון דער היים הייסט ער זיינוול זילבערשטיין, נישט אהוד הדרי. איך אליין האב שוין געהאט אמוועניגסטן א האלב טוץ נעמען. ווייסטו אז איך בין שוין געווען א גארא האווידאר נא בערקאוו? אזוי האב איך געהייסן צוויי יאר צייט, צווישן 1942 און 1944. קאמיש, הא?

— יא. ניין. פארוואס ביזטו דיך צעגאנגען מיט מנשה'ן? — האב איך געפרעגט.

— נו, כ'האב געוואוסט אז וועסט דאס פרעגן. לאשיקל, דאס איז א מעשה פון טויזענט און איין נאכט. זי איז אזוי אויסטערליש אז טיילמאל גלויב איך מיר אליין נישט אז ס'האט פאסירט אויף אן אמת. זינט 1939 איז מיין לעבן ווי איין לאנגער חלום, אדער א קאשמאר. טיילמאל כאפ איך מיך אויף אין מיטן דער נאכט און כ'געדענק נישט ווער איך בין, ווי איך הייס און מיט וועמען כ'בין אין בעט. כ'טאפ אן אהוד'ן און ער נעמט מורקען צו מיר: מה זה? מה את רוצה? ערשט אז איך הער אים רעדן העברעאיש, דערמאן איך מיך אז איך בין אין דער הייליגער מדינה.

— פארוואס ביזטו דיך צעגאנגען מיט מנשה'ן?

— ווילסט הערן אויף אן אמת?

— אבסאלוט.

— לאשיקל, קיינער ווייסט נישט די גאנצע געשיכטע. אבער דיר וועל איך אלץ דערציילן. וועמען דען אויב נישט דיר? א טאג איז נישט אריבער אין די אלע וואנדערונגען און וואגלענישן כ'זאל נישט טראכטן וועגן דיר. כ'האב מנשה'ן נישט פארגעסן. כ'האב אים געוואלט פארגעסן, אבער פון וועלן ביז פארגעסן איז א ווייטער מהלך. מ'קאן דען אירבערהויפט פארגעסן עמיצן וואס מ'איז געווען מיט אים נאהענט? אזוי נאהענט ווי כ'בין געווען מיט אים, בין איך נישט געווען מיט קיין שום מענש און וועל שוין קיינמאל נישט זיין. דאס וואס איך בין גרייט געווען צו טאן פאר אים, וואלט איך נישט געטאן פאר מיין אייגענעם טאטן. און דאס איז נישט גלאט עפעס א מליצה. כ'האב דאס באוויזן מיט מעשים, נישט מיט ווערטער. כ'ווייס אז דו האלטסט מיך פאר א לייכטער פרוי. דו ביזט געבליבן טיף אין הארץ א חסיד און אין דיינע אויגן בין איך א חצופה, א זונה. אבער גלויב מיר, אז קיין שום רביצין וואלט נישט געטאן פאר איר מאן קיין צענט־חלק דערפון וואס איך האב געטאן פאר מנשה'ן. איך בין געגאנגען פאר אים בוכשטעבליך אין פייער אריין, און ווי ער האט מיר אפגעדאנקט, דאס איז, ווי מ'זאגט, א קאפיטל פאר זיך.

— שיבתא, אהן הקדמה'ס!

— נו, גוט. נאכדעם ווי דו ביזט אוועק קיין אמעריקא האט מען זיך ערשט אנגעהויבן אונזערע גוטע יארען. מיר האט־

דערצעהלונג

פון
יצחק באשעוויס־זינגער

Copyright
Isaac Bashevis Singer

בען זיך ערשט אנגעהויבען טערס זיך א שרעקליכע מלחמה און אז יעדער טאג איז א געשענקטער. ער האט מיר געלייענט אלץ וואס ער האט געשריבען. איך האב איבערגעשריבען זיינע מאנוסקריפטען און געמאכט ארדנונג. דו ווייסט דאך ווי ביי אים איז אלץ געווען צעווארפען. ער האט ביז'ן סוף זיך נישט געקאנט אויסלערנען אזא איינפאכע זאך ווי נומערירן זיינע בלעטלעך. זיין קאפ איז אלעמאל געווען אין איין זאך: ווייבער. כ'האב געהאט אויפגעגעבען דעם קאמף. כ'האב מיר געזאגט: דאס איז ער און קיין שום כח קען אים נישט איבערמאכען. אבער דערביי איז ער געווארען אלץ צוגעבונדענער צו מיר. איך האב געהאט א פאסטען און אים פאקטיש אויסגעהאלטען. וועסט נישט גלויבען, נאר איך האב געקאכט פאר זיינע נקבה'ס. ער האט זיי דען ליב געהאט? וואס עלטער ער איז געווארען, אלץ מער האט ער זיך געמוזט איבערצייגען אז ער איז נאך דער גרויסער דאן זשואן. פאקטיש האט ער געהאט צייטן ווען ער איז געווארען אינגאנצן אומבאהאלפען. איין טאג איז ער געווען א גבור, צומארגענס האט אלץ אויפגעהערט פונקציאנירן. וואס האבען אים געטויגט די אלע פליאסטרויגעס? אין א זין איז ער געווען ווי א קינד: א גרויס קינד. אט אזוי האט זיך עס געצויגען ביז ס'איז געווארען די מלחמה. מנשה, ווי דו ווייסט, האט זעלטען געלייענט א צייטונג. כמעט קיינמאל נישט געעפענט דעם ראדיא. ער האט, ווי יענער שטרויס, צוגעמאכט די אויגען און נישט געוואלט זעהן דעם שונא. כ'קען נישט זאגען אז די מלחמה איז געווען פאר אים א פולשטענדיגע איבערראשונג. מ'האט אין ווארשע זיינט וואכען געגראבען שוץ־גרובענס און מ'האט אויפגעשטעלט באריקאדען. רבנים זענען געשטאנען מיט לאפעטעס און געגראבען שוץ־גרובענס. איצט אז היטלער איז געגאנגען אויף זיי, האבען די פאליאקען פארגעסען די חשבונות מיט די אידען און אלע זענען געווארען איין פאלק.

פונדעסטוועגען, אז ס'איז געווארען מלחמה און די נאציס האבען אנגעהויבען באמבארדירען, איז מנשה געווארען געפלעפט. מיר האבען געוואוינט אין אונזער אלטער דירה אויף דער לעשנא. נאכדעם ווי דו ביזט אוועקגעפארען האב איך געהאט געקויפט א נייע סאפע און נייע שטוהלען. אונזער דירה איז געווארן ווי א באנבאניערע. ס'איז אלץ געשען פונקט ווי אין איין מינוט. אט איז געווארען אז אליארם און אט האבען גענומען איינפאלען הייזער און מענשען זענען שוין געלעגען טויטע אין די גאסען. מ'איז געלאפען זיך באהאלטען אין קעלערס. נאר די קעלערס זענען נישט געווען זיכערער ווי די העכערע שטאקען. ס'זענען געווען אזוינע ווייבער וואס האבען געהאט שכל אנצוגרייטן שפייז. אבער נישט איך. מנשה איז אריין צו זיך אין קאבינעט, זיך אוועקגעזעצט אויף א שטוהל און געזאגט: נעמי, דא וויל איך שטארבען. כ'ווייס נישט ווי ביי אנדערע, נאר ביי אונז האט דער טעלעפאן אויפגעהערט פונקציאנירען. באמבעס זענען געפאלען ממש פאר אונזערע פענסטער. אבער מנשה האט אראפגעלאזט דעם ראלעט און גענומען לייענען א בוך פון אלעקסאנדער דיומא. אלע זיינע פריינד, אלע זיינע פארעהרערינס זענען אויסגערונען. אנדערע מאנסלייט האבען אויך זוכן קאנטאקטען. מ'האט גערעדט דערוועגען, אז די אידישע פרעסע האט געטראגען א ספעציעלע מאהן אדער א ספעציעלען וואגאן צו אנטלויפען. אין אזא צייט קאן מען זיך נישט אפזונדערען. אבער ער איז מער נישט ארויס פון שטוב ביז יענעם טאג, ווען ס'איז געקומען די מעלדונג דורכ'ן ראדיא, אז די מאנסלייט זאלען אריבער די פראגער בריק. ס'איז געווען נאריש זיך צו פאקען, ווייל קיין באהנען זענען מער נישט געגאנגען און וויפל קאן מען טראגען מיט זיך אז מ'געהט צופוס?

דו האסט מסתמא געהערט און געלייענט וואס ס'האט זיך אפגעטאן יענע טעג. כ'האב דיר פארגעסען צו דערצעהלען דעם עיקר. אין 1938 האט מנשה מיט אמאל באקומען א חשק צו שרייבען א ראמאן. די מוזע איז אים באפאלן און ער האט אנגעשריבען א בוך וואס, לויט מיין מיינונג, איז עס די בעסטע זאך וואס ער האט ווען ס'איז געשריבען. איך האב עס איבערגעשריבען אויף דער שרייב־מאשין, ווען עפעס איז מיר נישט געפעלען, האב איך אים געזאגט מיין מיינונג און ער האט אלע מאל אויסגעבעסערט. כ'האב

(שלוס אויף ביגטעל בריף זייט)

דער מאַנוסקריפּט

(שלוס פון זייט 3)

ארייננעלייגט הערין מער וויפל
דו קאָנסט דיר פאָרשטעלן.
ס'איז געווען אַן אויטאָביאָגראַ־
פיש ווערק, כאָטש נישט איינ־
גאַנצן. ווען מ'האָט זיך דער־
וואוסט · אין דער פרעסע אַז
מנשה שרייבט אַ ניי ווערק, האָ־
בען אַלע צייטונגען גלייך גע־
וואָלט אָנהויבען דאָס דרוקען.
אָבער מנשה האָט זיך איינגע־
שפּאַרט אַז ער וועט נישט אָנ־
הויבען פאַרעפענטליכען קיין
וואָרט ביז אַלץ וועט נישט זיין
געענדיגט. ער האָט געשליפען
יעדען זאַלץ. אַ סך קאַפּיטלען
האָט ער איבערגעשריבען דריי
און פיר מאָל. ווי ס'האָט געהייסען? נאָך נישט געהאַט קיין
זיכערען נאָמען, אָבער דערווייל
האָט ער עס גערופען „שטאָפּ־
לען". פאַקטיש נישט קיין
שלעכטער נאָמען, ווייל יעדע
פאַר קאַפּיטלען האָבען געשיל־
דערט אַן אַנדערע עפּאָכע און
איז געווען ווי אַ שטאַפּל אויף
אַ לייטער. ער האָט בלויז גע־
האַט באַוויזען צו ענדיגען די
ערשטע טייל. דאָס ווערק האָט
געזאָלט זיין אַ טרילאָגיע, אָדער
אפשר נאָך לענגער.

ווען ס'איז געקומען צום איינ־
פּאַקען די פאַר זאַכען וואָס מיר
האָבען מיטגענומען אויפ'ן וועג
— כ'האָב נישט געוואָלט בלייבן
אין וואַרשע, ווי די אַנדערע ווייר
בער, כ'בין געגאַנגען מיט אים.
— פרעג איך אים: מנשה,
האָסט איינגעפּאַקט „שטאַפּ־
לען"? און ער זאָגט: בלויז
דאָס. אַלע אַנדערע זאַכען מיינע
וועלען שוין לייענען די נאַציס.
ער האָט געטראָגען צוויי הענט־
לעך און איך האָב איינגעפּאַקט
אַ ביסעל וועש, אַ פּאָר שיך און
וויפיל כ'האָב געקאָנט טראָגען.
אַט אַזוי האָבען מיר זיך געלאָזט
צו דער בריק און פאַר אונז און
נאָך אונז זענען געגאַנגען טויזנ־
ליגער טויזענטער מענער. אַ
פרוי האָט מען זעלטען געזעהן
צווישן דעם עולם. ס'האָט אויס־
געזעהן ווי אַ ריזיגע לוויה, און
דאָס איז עס געווען, ווייל די
מערסטע זענען געשטאָרבען
אָדער געוואָרען גע'הרג'עט —
טייל אויפ'ן וועג פון די נאַצישע
באָמבעס, אַנדערע זענען שפּע־
טער, אין 1941, אומגעקומען
ביי די נאַציס, און די מערסטע
זענען אויסגעשטאָרבן אין סטאַ־
לינ'ס לאַגערן. טייל אָפּטימיסטן
האָבען געהאַט גענומען מיט זיך
שווערע פּעק און נאָך איידער
זיי זענען צוגעקומען צו דער
בריק, האָבען זיי שוין געמוזט
אַ העלפט אַוועקוואַרפען. אַלע
זענען געווען אויסגעמאַטערט
פון הונגער, פון נישט שלאָפען
און פון שרעק. מ'האָט אַוועקגע־
וואָרפען אָנצוגען, פוטערס, שיכ־
וואַרג, וואָס נישט? מנשה איז
געווען בלייך ווי דער טויט,
אָבער ער האָט פונדעסטוועגען
געטראָגען די צוויי וואַליזעס ביז
ס'איז צוגעפאַלען די נאַכט. מיר
זענען געווען אויפ'ן וועג קיין
מאַלקין און קיין ביאַליסטאָק,
ווייל סטאַלין און היטלער האָ־
בען זיך שוין געהאַט צעטיילט
מיט פּוילען און אין ביאַליסטאָק
איז געווען דער רוס. אויפ'ן וועג
האָבען מיר געטראָפען זשורנאַ־
ליסטען, שרייבער און אַזעלכע
וואָס האַלטען זיך פאַר שרייבער.
אַלע האָבען געשלעפּט מיט זיך
מאַנוסקריפּטען און אין דער
גאַנצער בהלה האָט זיך מיר גע־
גלוסט צו לאַכען. ווער משטייגס
געזאָגט האָט געדאַרפט זייערע
שרייבערייען? און וואָס'ערע
שרייבער זענען זיי געווען? נו,
אָבער יעדער האָט זיינע אילו־
זיעס.

(פאָרזעצונג — מאָרגען)

די פרוי און די

פון נינאַ בלום

„יעדע פרוי קען אַליין פאַרבעסערן איר אויסזען"

אַזוי האָט בעת אַן אינטערוויו
לעצטנס דערקלערט מאַלאַ רו־
בינשטיין, וועלכע איז אַן אויר
טאָריטעט אויפ'ן געביט פון
קאָסמעטישער באַהאַנדלונג ניט
נאָר אין דער פירמע פון העלע־
נאַ רובינשטיין, נאָר איז אין
פאַרלויף פון יאָרן באַקאַנט מיט
אירע עצות פאַר פרויען איבער
דער גאַנצער וועלט.

יעדע פרוי דאַרף וויסן די
פּלוסן און מינוסן פון איר נאַ־
טירלעכן אויסזען. זי דאַרף זיך
אויסלערנען נאָך מער אַרויסצו־
ברענגען און צו אונטערשטרייכן
די שיינע שטריכן פון איר גע־
זיכט און צו געפינען אַ וועג ווי
צו פאַרשטעלן די ווייניקער
עסטעטישע זייטן פון איר אויס־
זען.

דאָס קען מען, פאַרשטענד־
לעך, גוט דערגרייכן מיט פּאַסי־
קע קאָסמעטיק. מעיק־אַפּ דאַרף
מען וויסן ווי און וויפל צו נוצן.

מיט רובינשטיין האַלט, אַז
עס איז לייכטער טאָג טעגלעך
צו טאָן עפּעס צום פאַרבעסערן
און אויפהאַלטן דעם גוטן אויס־
זען פון אַ פרוי ווי עס כסדר צו
פאַרנאַכלעסיקן און איין איין
מאָל עס וועלן פאַרבעסערן.

גוט באַנוצן קאָסמעטיק פּראָ־
דוקטן איז אַ לערע, וואָס מען
דאַרף אויף זיך פּראַקטיצירן.

עס איז אַן אַלטער כלל, אַז
ווען מ'איז אויסגערוט זעט מען
אויס בעסער. במילא דאַרף אַ
פרוי אָנהויבן צו פאַרבעסערן
איר אויסזען דורך גענוג שלאָף.
די צאָל שעה'ען צום שלאָפן קען
מען ניט באַשטימען ווי אַ כלל.
דאָס איז אָפּהענגיק אַן יעדן איינ־
דיווידיאום. איין מענטש האָט
גענוג זעקס שעה שלאָף און איז
אויסגערוט, אַן אַנדערער דאַרף
האָבן אַכט אָדער ניין שעה
שלאָף.

זעהר גוט איז ווען אַ פרוי
קען נעמען צייט פאַר זיך אין
דער פרי און ניט אָנהויבן דעם
טאָג אין גרויסער איילעניש.
(פאַרשטענדלעך איז עס אַביסל
שווער פאַר פרויען, וועלכע דאַר־
פען גלייך אינדערפרי אַרויס
פון הויז צו אַן אַרבעט).

מען דאַרף יעדן אינדערפרי
אין בעט אָדער אויסערן בעט
מאַכן אַ ביסל איבונגען, כדי
אויסציציען די פאַרשלאָפענע
גלידער און מאַכן אַרבעטן די
מוסקולן. דאָס איז אויך גוט
פאַר דער בלוט־צירקולאַציע.

אַ „שאַוער" איז זעהר אָפּ־
פרישענד אין פרימאָרגן. גוט
איז צו נוצן אַ „דעאָדאָרענט"
נאָכ'ן אָפּוואַשן זיך און אַרויפ־
געבן אויפ'ן קערפּער אַ „מאָיס־
טשוראיזער", כדי ווייכער און
אָנגענעמער צו מאַכן די הויט
פון קערפּער.

נאָכ'ן וואַשן די ציין איז גוט
צו נוצן אויפ'ן געזיכט אַ ספּע־

דער מאַנוסקריפּט

(פאָרזעצונג פון נעכטען)

כ'זאָל דיר וועלען דערציילען ווי אַזוי מיר האָבען זיך דערשלעפּט קיין ביאַליסטאָק, וואָלט איך געדאַרפט זיצען מיט דיר ביז איבערמאָרגען. מנשה האָט שוין געהאַט איבערגעלאָזט איין וואַליזע אויפ'ן וועג. איידער ער האָט זי איבערגעלאָזט האָב איך זי געעפענט צו זעהן צי ס'זענען דאָרט נישטאָ זיינע כתבים. אָנצוגען, וועש. אַלע אַנדערע זאַכן האָבען שוין נישט געהאַט אין אונזערע אויגען קיין שום ווערט. ער איז געהאַט אַריינגעפאַלען אין אַזאַ פינסטערער שטימונג אַז ער האָט איבערהויפּט אויפגעהערט צו רעדען. ס'האָט אים גענומען שפּראָצען אַ באָרד, אַ גרויע באָרד. ער האָט געהאַט פאַרגעסען מיטצונעמען ראַזיר־געצייג. די גרויע באָרד האָט אויסגעזאָגט דעם אמת. די ערשטע זאַך וואָס ער האָט געטאָן ווען מיר האָבען זיך אָפּגעשטעלט אין אַ ישוב איז געווען: זיך אָפּראַזירען. טייל שטעטלעך זענען געוואָרען אָפּגעווישט פון די נאַציישע עראָפּלאַנען. אַנדערע זענען געבליבען גאַנץ און דאָס לעבען האָט זיך דאָרט געפירט ווי ס'וואָלט איבערהויפּט נישט געווען קיין קריג. וועסט נישט גלייבען, נאָר אַ חברה בחורים, לעזער פון דער אידישער ליטעראַטור, האָבען פאַרלאַנגט פון מנשה'ן ער זאָל האַלטען פאַר זיי אַ פאָרלעזונג. אָט דאָס זענען מענשען. אַ מינוט איידער מ'שטאַרבט האָט מען אַלע לעבעדיגע פאַרלאַנגען. איינער אַ לאַמאַצאַן האָט זיך פאַרליבט אין מיר און געפּרואווט, נישט מער און נישט ווייניגער, ווי מיך צונעמען פון מנשה'ן. כ'האָב נישט געוואוסט צי זאָל איך לאַכען אָדער וויינען.

דאָס וואָס ס'האָט זיך אָפּגעטאָן אין ביאַליסטאָק, — פאַר דעם האָב איך איינגאַנצען נישט קיין ווערטער. ביאַליסטאָק האָט געהערט צו די סאָוויעטען. די לעבענס־געפאַר איז געווען אַריבער. און יענע וואָס האָבען זיך דערשלעפּט אַהין זענען ווי אויפגעשטאַנען תחית־המתים. סאָוויעטישע אידישע שרייבער זענען געקומען פון מאָסקווע, פון כאַרקאָוו, פון קיעוו באַגריסען זייערע פּויליש־אידישע קאָלעגן, די פּליטים. און קאָמוניזם איז געוואָרען מיט גאָלד צוגלייך. מילא, יענע שרייבערלעך וואָס זענען אויף אַן אמת געווען קאָמוניסטען אין פּוילען, זענען געוואָרען ביי זיך אַזוי פאַררייסען. אַ שטייגער ווי יעדער איינער וואָלט היינט־מאָרגען געזאָלט אַוועק אין קרעמל און איבערנעמען די מאַכט ביי סטאַלינ'ען. אָבער די אַנדערע, יענע וואָס זענען גאָר געווען פּאָלקיסטען, ציוניסטען, אָדער דער שוואַרץ־יאָר ווייסט, האָבען גענומען שפּילען די ראָל אַז זיי זענען אויך געווען שטילערהיים רויטע, אָדער אַמווייניגסטען מיטלויפער. מ'האָט זיך געהאַלטען אין איין יחוס'ען מיט'ן טאַטען דעם שוסטער און מיט'ן פעטער דעם בעל־עגלה. אַ סך האָבען גאָר אַנטדעקט אַז די זיידעס זייערע זענען געווען פּויערים. כ'דאַרף דיר נישט זאָגען אַז ס'איז אַלץ געווען איין גרויסער ליגען. געשטאַמט האָבען זיי אַלע פון מעקלערס, שדכנים, בטלנים. מ'האָט זיך איבערגעשליעט אַזוי גיך, אַז ס'האָט אַוש געשווינדעלט פאַר די אויגען. מנשה האָט אויף אַן אמת געשטאַמט פון אַרבעטער. ער האָט זיך אויפגעצויגען אין דער סאַמע אָרעמקייט. אָבער ער איז געווען צו שטאָלץ צו ווערען אַ טייל פון די הינטערלעקערס. די סאָוועטישע שרייבער האָבען מנשה'ן פונדעסטוועגן אויפגענומען מיט אַ געוויסען רעספּעקט. מ'האָט גערעדט וועגען אַרויסגעבען אַ זאַמעלבוך, גרינדען אַ פאַרלאַג פאַר די פּליטים, און די רעדאַקטאָרען האָבען געפרעגט מנשה'ן צי ער האָט מיט זיך מיטגעבראַכט עפּעס צו דרוקען. איך בין געווען דערביי און איך האָב זיי דערציילט וועגען מנשה'ס ווערק „שטאָפּלען". מנשה האָט שרעקליך פיינט געהאַט ווען איך האָב געזאָגט אַ גוט וואָרט וועגען אים. אַ סך מחלוקת'ען אונזערע זענען אַרויסגעקומען צוליב דעם. אָבער כ'האָב מיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און זיי געזאָגט וואָס איך טראַכט וועגען דעם ווערק. זיי זענען געוואָרען שטאַרק אינטערעסירט. ס'זענען געווען ספּעציעלע פאָנדען צו שטיצען שרייבער פּליטים און צו קויפען ביי זיי זאַכען. ס'איז געוואָרען באַשטימט מיר זאָלען מאָרגען ברענגען דעם מאַנוסקריפּט. מיר האָבען געזאָלט קריגען אַ גרויסן אַדרויף. אַחוץ דעם האָט מען אונז צוגעזאָגט אַ בעסערע דירה. ראַסטמאַל האָט מנשה מיך נישט פאַרגעהאַלטען פאַרוואָס איך האָב אים געלויבט. אין אַזאַ צייט ווערט מען ביי זיך אַזוי געפאַלען אַז מ'שאַצט־אָפּ אַ גוט וואָרט אפילו פון אַן אייגענעם.

מיר קומען אַהיים. איך עפען די וואַליזע און דאָרט ליגט דער דיקער קאָנווערט מיט דער אויפשריפט „שטאָפּלען". איך נעם אַרויס דעם מאַנוסקריפּט און איך דערקען נישט דאָס פּאַפּיר. נישט די האַנטשריפט. מיין טייערער, עפּעס אַן אָנפאַנגער, אַ פאַרשלעפּטע קרענק האָט געהאַט געגעבען מנשה'ן זיינ'ס אַ כתב־יד צו לייענען און מנשה האָט אים — ווער ווייסט ווי אַזוי? — אַריינגעלייגט אין דעם קאָנווערט וואו ס'איז פריער געלעגען זיין ווערק „שטאָפּלען". מיר האָבען געטראָגען די גאַנצע צייט אַ שמירעריי פון אַ גראַפאָמאַן.

דיר שילדערען וואָס איך האָב דערפיהלט ווען איך האָב דערזעהן וואָס ס'איז געשעהן קאָן איך נישט און כ'דאַרף נישט אויך. נאָך איצט אַז כ'רעד וועגען דעם, נעמען מיר קריכען מראַשקעס איבער'ן רוקען. מנשה האָט געהאַט אָנגעוואוירן אויפ'ן וועג אפשר צוואַנציג פונט. ער האָט אויסגעזעהן קראַנק. כ'האָב מורא געהאַט ער זאָל נישט ווערען ווילד. אָבער ער איז געשטאַנען שטיל און בלויז אַ זאָג געטאָן:

— נו, דאָס איז עס.

אַחוץ דעם וואָס ער איז געבליבען איינגאַנצען אָהן סחורה צו פאַרקויפען, איז נאָך געווען אַ געפאַהר אַז די יעווסעקעס זאָלען נישט וואַרפען אויף אים קיין חשד אַז ער האָט געשריבען אַן אַנטי־קאָמוניסטיש ווערק און אַז ער האָט מורא דאָס צו ווייזען. ס'האָט אין דעם ביאַליסטאָק געשווייבעלט און געגריבעלט מיט מוסרים. און אַזוינע וואָס האָבען געוואָלט מסר'ען. נאָר ס'איז נאָך נישט געווען צו וועמען צו געהן. די רויטע האָבען זיך ערשט געהאַלטען אין אָרגאַניזירען. די נ. ק. וו. ד. האָט נאָך נישט געהאַט קיין ריכטיגען אַדרעס. פונדעסטוועגען האָט מען שוין געהאַט עטליכע שרייבער אַרעסטירט, און אַנדערע האָט מען געהייסען זיך פאַרנעמען פון שטאָט. נעמען אַן אומשולדיגען מענטש און אים אַוועקשיקען אויף צעהן יאָר תפיסה אָדער אין אַ שקלאַפען־לאַגער איז געווען איינע פון די לייכטסטע זאַכען. לאַשיקל, איכ'ל דיר געבען די טרוקענע פאַקטען. איך בין אַ גאַנצע נאַכט נישט געהאַט געשלאָפען. אינדערפרי האָב איך מיר אויסגעהייבען

דערצעהלונג

פון
יצחק באשעוויס־זינגער

Copyright
Isaac Bashevis Singer

און געזאגט: מנשה, איך געה צוריק קיין ווארשע.

ווען ער האט דערהערט די ווערטער, איז אים דאס גאנצע בלוט ארויס פון פנים און ער האט געפרעגט: ביזטו פון זינען אראפ, אדער וואס? אבער איך האב געזאגט: ווארשע איז נאך א שטאט. כ'קאן נישט לאזען דיין ווערק זאל פארפאלן ווערען. ס'איז נישט בלויז דיין ווערק, ס'איז מיין ווערק אויך. מיר האבען נישט קיין קינדער און דאס איז מיין קינד. איצט האט ער גענומען שרייען: זיך רייסען די האר און שווערען אז אויב איך וועל געהן צוריק קיין ווארשע, וועט ער זיך אויפהענגען אדער זיך איבערשניידען דעם האלז. ער האט מיך געשלאגען אויך. די סקאנדאלען האבען געדויערט צוויי טעג. דעם דריטען טאג בין איך אוועק צוריק אויפ'ן וועג קיין ווארשע. כ'וויל דיר דא זאגען אז כ'בין נישט געווען די איינציגע. א היפשע צאל מענער וואס האבען פארלאזט ווארשע האבען זיך געלאזט געהן צוריק. מ'האט געבענקט נאך די ווייבער, נאך קינדער, נאך א בעט וואו דעם קאפ אנידערצולייגען. מ'האט זיך שוין באצייטענס געהאט אנגעהערט וואס ס'טוט זיך אין סטאלינ'ס גן־עדן און טייל זיינען געקומען צום באשלוס אז אויב מ'דארף שטארבען, איז שוין בעסער צו שטארבען אין דער היים. אזוי ווי כ'האב געטאן וואס כ'האב געטאן האב איך מיר עפעס אליין נישט געגלויבט אז איך טוה דאס. כ'בין פון דער נאטור נישט קיין העלדין. אויף איינצושטעלען דאס לעבן — פאקטיש געהן אויף א זיכערען טויט — צוליב א מאנוסקריפט דארף מען זיין געריהרט אויפ'ן קאפ. איך האב דאס מיר אליין געזאגט, אבער דערביי האט מיך געהאט אנגענומען אן אנטשלאסענקייט וואס איז ניט געקומען פון מיר, נאר ווי ס'וואלט אין מיר אריין א דיבוק. אזוי ווי ס'האט געהאט אנגעהויבען צו ווערען קאלט, האב איך געקראגען ערגיץ א סוועטער, ווארימע אונטערוועש. כ'האב מיטגענומען א לאבען ברויט מיט א קעזל. כ'בין אריין אין אן אפטייק און מיר געהייסען געבען סם. דער אפטייקער, א איד, האט אנגעשטעלט א פאר ווילדע אויגען, און איך האב אים דערציילט וואס איך געה אפטאן. כ'האב אויסגעטראכט א ליגען אז כ'האב איבערגעלאזט א קינד אין ווארשע. כ'האב געזאגט דעם אפטייקער אז כ'וויל נישט אריינפאלען צו די נאציס א לעבעדיגע. ער האט מיך גאנץ גוט פארשטאנען און מיר געגעבען ציאן קאלי.

כ'בין נישט געגאנגען אליין. ביז צו דער גרעניץ בין איך געווען אין געזעלשאפט פון עטלעכע מענער. כ'האב זיי אלע דערציילט דעם זעלבען ליגען, אז כ'ווער פארצערט פון בענקשאפט נאך מיין קינד און זיי האבען נישט געוואוסט וואס צו טאן מיט מיר. זיי האבען מיך ארומגערינגעלט מיט אזא ליבשאפט אז ס'איז מיר געווארען איבער דער טבע. זיי האבען מיר נישט געלאזט טראגען מיין בינטל. זיי האבען געפאטעלט ארום מיר ווי ארום א בת־יחידה. אט־אזוי זענען מיר דערגאנגען צו דער גרעניץ. מיר האבען גאנץ וואויל געוואוסט וואס ס'ווארט אויף אונז ווען מ'כאפט אונז, אבער אין אזוינע סיטואציעס ווערט דער מענטש אויסטערליש שטארק און פאטאליסטיש. דערביי האט עפעס אין מיר די גאנצע צייט געלאכט אויס מיין אייגענעם משוגעת. די שאנסען אז איך זאל געפינען דעם מאנוסקריפט און דערלעבען צוריקצוקומען קיין ביאליסטאק זענען געווען איינס קעגען א מיליאן.

לאשיקל, כ'בין אריבער די גרעניץ בשלום, זיך דערשלעפט קיין ווארשע, געפונען דאס הויז. אונזער דירה איז שוין געווען באזעצט פון אנדערע. זיי זענען געשלאפען אין אונזערע בעטען, האבען געטראגען אונזערע מלבושים. אבער מנשה'ס מאנוסקריפטען האבען זיי נישט געהאט אנגעריהרט. דער מאן איז געווען א לייענער פון דער אידישער פרעסע און מנשה איז געווען פאר אים א גאט. ווען איך האב אנגעקלאפט ביי זיי אין דער טיר און כ'האב זיי געזאגט ווער איך בין, האבען זיי זיך דערשראקען צום טויט. זיי האבען געמיינט אז כ'וויל צוריק די וואוינונג. זייער אייגענע וואוינונג איז געווארען צעשטערט פון א באמבע און א קינד איז דערהרג'עט געווארען אין דער באמבארדירונג. אבער ווען זיי האבען דערהערט אז כ'בין צוריקגעקומען פון ביאליסטאק נאך מנשה'ס א מאנוסקריפט, האבען זיי בוכשטעבליך פארלוירען דאס לשון. איין זאך האט מיך געראטעוועט. ס'האבן זיך געהאט אנגעהויבען די רע־

(שלוס אויף זייט 7)

דער מאַנוסקריפּט

(שלום פון זייט 3)

גענס און די קעלטען. די נעכט
זענען געווען פינסטער חושך.
וואַרשע איז געהאַט געבליבן
אָהן עלעקטריק. די באָמבעס
האָבען שוין געהאַט חרוב גע־
מאַכט אַ סך הייזער. מ׳האָט
נאָך נישט געהאַט אָרגאַניזירט
ריכטיג די געטאָ. כ׳זעה נישט
אויס, ווי דו ווייסט, ספּעציעל
אידיש. כ׳האָב געהאַט אַרומ־
געבונדען דעם קאָפּ מיט אַ
פאַטשיילע און מ׳האָט מיך
לייכט בעקאָנט אָנגענומען פאַר
אַ פּויערטע, אָדער גלאַט אַ
שיקסע. די הויפּטזאַך איז:

כ׳האָב אויסגעמיטען מענשען.
אַז כ׳האָב דערזעהן אַ מענטש
פונדערווייטענס, האָב איך מיך
ערגיץ פאַרשטעקט און אָפּגע־
וואַרט ביז ער איז אַריבער.
כ׳בין געבליבען אַ קנאַפּע צוויי
טעג ביי די מענטשען און זיי
האָבען מיר געגעבען [illegible] עסען
וואָס זיי האָבען גע[illegible] און
דער מאַן האָט מיר אָפּגע[illegible]טן
זיין בעט. דאָס הייסט, מיין
בעט. כ׳בין געווען צו־מיד צו
קאָנען זאָרגען. כ׳בין אַוועקגע־
פאַלען אויפ׳ן געלעגער און בין
אָפּגעשלאָפען פערצען שעה
דורכאַנאַנד. כ׳האָב מיך אויפ־
געכאַפּט, ווידער עפּעס געגעסן
און בין ווידער אַוועקגעפאַלען.

פאַרנאַכט האָט מען מיך אויפגעוועקט און כ'האָב מיך געלאָזט אין וועג אַריין. מיין איינציגע טרייסט זענען געווען מיינע פילן.

לאַשיקל, כ'בין געהאַט געגאַנגען פון ביאַליסטאָק קיין וואַרשע און פון וואַרשע צוריק קיין ביאַליסטאָק און כ'האָב נישט געזעהן קיין נאַצי פאַר די אויגען. כ'בין נישט כסדר געגאַנגען צופוס. אויפ'ן וועג האָבען פויערים מיך אויפגענומען אויף פורען. אַז מ'קומט אַרויס פון שטאָט און מ'נעמט געהן איבער פעלדער, וועלדער, דערפער, ווערט אויס נאַצים, אויס באַלשעוויקעס. דער הימל איז דער אייגענער. די ערד איז די אייגענע און די מענטשען זענען אויך די אייגענע. גאָט'ס באַשעפענישען זענען אוודאי די אייגענע. די גאַנצע אוואַנטורע האָט געדויערט אַנדערהאַלבען וואָכען. דער וועג צוריק איז געווען פאַר מיר איין גרויסער נצחון. ערשטענס, האָב איך געהאַט געראַטעוועט מנשה'ס ווערק, וואָס כ'האָב געטראָגען אין מיין בלוזע; צווייטענס, האָב איך מיך געהאָט איבערציינגט אַז איך בין אייזן שטאַרק און ווייס נישט אַזאַ פחדנ'טע ווי כ'האָב געמיינט. כ'וויל דיר דערביי זאָגען אַז דאָס אַריבערגעהן די גרעניץ צוריק קיין רוסלאַנד איז נישט געווען פאַרבונדען מיט קיין באַזונדערער סכנה. מ'האָט נאָך דאַמאָלס געלאָזט פליטים קומען אהן שוועריגקייטען.

כ'בין אָנגעקומען אין אָוועגט קיין ביאַליסטאָק און אינדרויסן האָט זיך געהאַט געשטעלט אַ פראָסט. כ'בין אַוועק אין אונזער ביאַליסטאָקער דירה, וואָס איז געשטאַנען פון איין שטוב. האָב געעפענט די טיר און מיין העלד ליגט אין בעט מיט אַ מויד. כ'האָב זי גאַנץ גוט געקאַנט: אַ שלעכטע פּאַעטעסע, אַ שמירעריין, אַ מיאוס'קייט. אַ פיצעלע לעמפּעלע האָט געברענט. ער האָט ערגיץ געהאַט געקראָגען קוילען און דער אויוון איז געווען איינגעהייצט. זיי זענען נאָך ביידע נישט געשלאָפען. מיין טייערער, כ'האָב נישט געשריגען, נישט געוויינט, נישט געפאַלן חלשות ווי מ'טוט עס אין טעאַטער. זיי האָבען זיך ביידע אויפגעזעצט און געגלאָצט. כ'האָב געעפענט דאָס טירל פון אויוון, אַרויסגענומען דעם מאַנוסקריפּט פון מיין בלוזע און אים אַריינגעלייגט אין פייער. כ'האָב מורא געהאַט אַז מנשה וועט פּרוּווען ראַטעווען זיין מייסטער־ווערק, אָבער ער האָט נישט גערעדט קיין וואָרט. כ'האָב גענומען אַ שאַראַייזען וואָס איז דאָרט געשטאַנען און צעשאַרט די קוילן. נאָך אַ ווייל האָט דער מאַנוסקריפּט זיך אָנגעצונדען. כ'בין געשטאַנען ביים אָפענעם טירל און צוגעזעהן ווי ער ווערט פאַרברענט. דאָס פייער האָט זיך עפּעס נישט געאיילט און איך האָב מיך אויך נישט געהאַט וואָס צו איילען. ערשט אַז פון די „שטאַפּלען" איז געוואָרען אַש, בין איך מיט'ן שאַראייזען צוגעגאַנגען צום בעט און געזאָגט צו דער מויד:

טראָג דיך אָפּ אַנישט וועסטו באַלד זיין אַ טויטע.

זי האָט געטאָן ווי כ'האָב איר געהייסען. זי האָט געהאַט האָריגע פיס ווי אַ מאַנקביל. די בריסטען, דו וואָלסט עס מיר מוחל־זיין, האָבען איר נאָכגעהאַנגען ביז'ן נאָפּל. זי האָט גיך גענומען אויף זיך די שמאַטעס און איז אַרויס שווייגענדיגערהייט. ווען זי וואָלט געפּרוּווט עפּעס רעדען, וואָלט איך זי געווען דער'הרג'עט אויפ'ן אָרט. אַז דאָס אייגענע לעבען פאַרלירט די ווערט, האָט יענעמ'ס לעבען אוודאי נישט קיין ווערט. איך בין מעהר נישט געווען די אייגענע, נאָר אַן אוואַנטוריסטין, גרייט צו הרג'ענען און באַצאָהלען מיט'ן לעבען. כ'בין נישט געווען אויף איר אין כעס. כ'האָב איינפאַך געוואָלט אַריין אין אַ וואַרעם בעט. ער איז געזעסען און געשוויגען. ער האָט געקוקט ווי כ'טוה מיך אויס. מיר האָבען יענע נאַכט נישט אויסגערעדט מער ווי עטלעכע ווערטער. כ'האָב אים געזאָגט: מנשה, איך האָב פאַרברענט דיינע „שטאַפּלען". און ער האָט געענטפערט: „יאָ. כ'האָב געזעהן". מיר האָבען זיך אַרומגענומען און מיר האָבען ביידע געוואוסט אַז מיר טוען עס צום לעצטען מאָל. אַזוי צערטלעך און אַזוי שטאַרק ווי ער איז געווען יענע נאַכט איז ער נאָך קיינמאָל נישט געווען.

אינדערפריה האָב איך מיך אויפגעהויבען, צונויפגעפּאַקט מיינע פאַר זאַכן און בין אַוועק. כ'האָב מעהר נישט געהאַט קיין מורא פאַר קעלטען, רעגענס, שנייען, איינזאַמקייט. כ'בין אַוועק פון ביאַליסטאָק און אַ דאַנק דעם לעב איך איצט. פריער בין איך אָנגעקומען קיין ווילנע. כ'האָב דאָרט געשפּילט טעאַטער. איך האָב צוגעזעהן ווי קליינלעך, ווי נישטיג אַ סך פון אונזערע אַזוי־גערופענע גרויסע לייט זענען געוואָרען און ווי אַזוי מ'האָט געפירט פּאָליטיק איבער אַ נאַכטלעגער און אַ טעלער גריץ. אין 1941 בין איך אַוועק קיין רוסלאַנד און דאָרט האָט זיך ווידער אָנגעהויבען אַ נייע עפּאָכע אין מיין לעבען. מנשה איז אויך געהאַט געקומען קיין רוסלאַנד. אָבער איך האָב אים קיינמאָל נישט געטראָפען. ער האָט געהאַט געזאָגט אין אַן אינטערוויו אַז ער האָט פאַרלוירען זיין בוך „שטאַפּלען" ביי די נאַצים און אַז ער האַלט עס ביי שרייבען נאָכאַמאָל. אָבער אויף ווי ווייט איך ווייס האָט ער מעהר קיינמאָל גאָרנישט געשריבן. וואָלסט נישט אויס מיר לאַכען, נאָר דאָס נישט־שרייבען האָט אים געראַטעוועט. ער איז געוואָרען אויס שרייבער און פאַרשפּאַרט צו ווערען ליקווידירט מיט די אַנדערע שרייבער. נו, אָבער מ'שטאַרבט סאַי־ווי־סאַי.

אַ לאַנגע ווייל זענען מיר געזעסען שטיל. דערנאָך האָב איך געזאָגט:

— שיבתא, כ'על דיך עפּעס פרעגן. נאָר דו מוזט מיר נישט ענטפערן. כ'פרעג בלויז אויס נייגיר, איבעלשען נייגיר.

— וואָס ווילסטו פרעגען?

ביזטו מנשה'ן געווען געטריי? כ'מיין, ריין פיזיש.

זי איז געזעסען שטיל און געקוקט אויף מיר דורך די זונברילען.

— כ'וואָלט דיר געקאָנט ענטפערען ווי מ'ענטפערט אין וואַרשע: נישט דיין פּראַנצעוואַטע עסק. אָבער אַזוי ווי דו ביזט לאַשיקל, וועל איך דיר צוליב טאָן: ניין.

— פאַרוואָס האָסטו דאָס געטאָן אויב דו האָסט אים אַזוי שטאַרק ליב געהאַט?

— כ'ווייס נישט, עפּעס אַ נודניק איז צו מיר צוגעשטאַנען און כ'האָב געוואָלט פון אים פּטור־ווערען.

— הייסט עס, קיין טריי־היים איז מעהר אינגאַנצען נישטאָ?

— נישט ביי אונזער סבאַל. אפשר ביי די פרומע אין מאה שערים.

זאָגען
ליקליך?

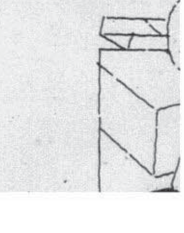

יצחק באַשעוויס (זינגער)

אַ פּאָר

געווידמעט דעם הייליקן אָנדענק פון מיין פריינד אהרן צייטלין ז"ל.

ביידע יונגע לייט זיינען אַנטלאָפן פון היטלערן און ווי געוויינלעך קיין אַמעריקע האָט זיך געפונען דער פּאַרפאַל געצעלע טערצעווער, אַ פּיצעלע מענטשעלע, אַ מיטעלע, מיט אַ קליין קעפּל, האָר ביז די אַקסלען און אַ דינינקע קין — אַ בערדעלע פון עטלעכע האָר. ער האָט געהאַט אַ קרומע נאָז, אַ מויל פולע ציין, שוואַרצע ווי בליי, און גרויסע שוואַרצע אויגן וואָס זענען געווען קרום — דאָס רעכטע אויג האָט געקוקט אַרויף, דאָס לינקע — אַראָפּ. די הומאָריסטן און די האַלבקונדיקע יידישע ציטונגען האָבן אָפּט געדרוקט זיינע ווערק געצעלע טערצעווער, זיין ווילדן אירישן און זיינע לידער וואָס זיי האָבן נישט פאַרשטאַנען. אַפילו נישט יונגע קריטיקער וואָס האָבן געהאַלטן ווי אַנהענגער פון מאָדערניזם.

געצעלע טערצעווער האָט געהאַט אַרויסגעגעבן איין בוך — אַ זאַמלונג פון פּאָעמען, אַפאָריזמען, מיניאַטורן, אונטערן טיטל: „די וועלט־געשיכטע פון מיין צוקונפט". געצעלע טערצעווער האָט ווי דער זיידע זיינער, דער טערצעווער רבי, ר' אַלטערל, אַלץ איבערגעקערט קאַפּויר: ביינאַכט איז ער געשלאָפן, ביינאַכט האָט ער געוואַכט.

אַ כּתב האָט געצעלע געהאַט וואָס בלויז איין זעצער אין וואַרשע האָט געקאָנט דערשפּירן. יאָרן נאָכדעם ווי פּלעטיבגס פאַר מאַנוסקריפּט זענען אַרויס פון דער מאָדע, האָט געצעלע זיך געקליידט זומער און ווינטער אין אַ פּלעטיבגע לאַנג ביז די קנעכלען און אין אַ שוואַרצן הוט מיט ברייטע ראַנדן. די לידער זיינע האָט ער אַרומגעטראָגן אין אַ רענצל. געוויינט האָט ער אַ לולקע־ציביק. ווי וויל די טערצעווער חסידים האָבן אים געהאַלטן פאַר אַן אַפּיקורס וואָס האָט פאַרשעמט די הייליקע יידעס און באָבעס אין גן־עדן, האָבן זיי אים שפּילעריש אונטערגעשטיצט. באַזונדערס די חסידים וואָס האָבן געדענקט ר' אַלטערל טערצעווער האָבן געהאַלטן אַז געצעלע איז ענלעך צו ר' אַלטערלען ווי צוויי טראָפּן וואַסער: די אייגענע צורה, דער אייגענער גאַנג, דאָס אייגענע קול, די אייגענע האַוואַיעס. ר' אַלטערל האָט געקלעטערט אין די עולמות עליונות און געצעלע איז אַרויס לתרבות רעה, אָבער לאָזן הונגערן אַ טערצעווער אייניקל האָט מען פאַרט נישט געקאָנט.

ווי אויסטערליש, נאָר דער דאָזיקער געצעלע, דער פרא אדם וואָס נישט מ'האָט באַנומען זיין שרייבן, נישט איין לשון — צעשויבערטע רייד, אַ געמיש פון יידיש, לשון־קודש, טיילמאָל תרגום, אויסגעריבן גיך־דריי מאָל און יעדעס מאָל מיט אַ גמרא־ניגון, האָט חתונה געהאַט אַז די שרייבער אין שרייבער־קלוב זענען געווען מיד פון די ליטעראַרישע באַרעדעכצער און דער שמועס האָט אָנגעהויבן ווערן צעצויגן, איז געווען גע־

ווען צו דערמאָנען דעם נאָמען געצעלע טערצעווער מ'זאָל ווידער ווערן טומלדיק. אַלע האָבן געפרעגט די אייגענע קשיא: וואָס האָבן די רייכע טעכטער, די טייבע און געבילדעטע, געזען אין געצעלען? איך בין נאָך דעמאָלט געווען אַן אָנפאַנגער און זיך נישט דערוועגט זיך אָנצורופן ווען עלטערע שרייבער האָבן גערעדט, אָבער איך האָב געקאָנט געצעלע טערצעווער נאָך פון דער צייט ווען ער האָט געטראָגן אַ לאַנגע קאַפּאָטע, צוויי צעפלאָסענע פאות, רבנישע שיך און זאָקן. אַ צייט האָט ער זיך געחברט מיט מיין עלטערן ברודער, יהושע.

די מעשה איז געווען אַזוי: דער טערצעווער רבי ר' אַלטערל, האָט געהאַט בלויז איין זון, יונה ירוחם, אַ שווייגער, אַ מרוק, אַ מרה־שחורהניק. יונה ירוחם האָט חתונה געהאַט מיטן רימפּינער רבינס טאָכטער איטע שבח, אָבער צוויי יאָר נאָך דער חתונה איז דאָס ווייב פון אים אַנטלאָפן און האָט מיטגענומען איר קינד, געצעלען, קיין רימפּין. נאָך אַ ווייל איז יונה ירוחם אַוועק פון טערצעווער הויף, זיך אַרומגעדרייט אין וואַרשע. געוואָרן אַ נחבא אל הכלים. טייל האָבן געזאָגט אַז ער „הוליעט אויף די דראָשעס" (גייט בעטלען). אַנדערע האָבן אַרויסגעדרונגען אַז ער האָט זיך אַריינגעלאָזט מיט די מיסיאָנערן. ס'איז באַלד געוואָרן קלאָר, אַז נאָך ר' אַלטערס פּטירה וועט צו יונה ירוחמען קיין עולם נישט פאָרן. די טערצעווער חסידים האָבן באַצייטנס גענומען לויבן געצעלען, אַז ער וואַקסט אַן עלוי, אַ ירא שמים, און אַז ער איז ראוי איבער הונדערט יאָר צו זיצן אויף ר' אַלטערס שטול. אָבער די מוטער זיינע, איטע שבח, האָט געהאַלטן געצעלען פאַר אַ משכן. אויב די טערצעווער חסידים ווילן האָבן אַ צוטריט צו געצעלען, זאָלן זיי פועלן יונה ירוחם זאָל זי גטן. עטלעכע טערצעווער חסידים — נגידים און תקיפים — האָבן זיך אָנגעזעצט אויף יונה ירוחמען מיט גוטן און מיט בייזן ער זאָל אָפּגטן איטע שבח. נאָר יונה ירוחם האָט כסדר אָפּגעלייגט און אָפּגעשלעפּט. היינט האָט ער צוגעזאָגט, מאָרגן האָט ער זיך באַדענקט. ער איז נעלם געוואָרן אויף חדשים און מ'האָט נישט געוואוסט פון זיין געביין. אין 1909 האָט יונה ירוחם אָפּגעגט איטע שבח. פיר וואָכן נאָכן גט האָט מען אים געפונען אַ טויטן אין אַ קעלער־שטוב וואו ער האָט פאַרנומען אַ בעט. ער האָט איבערגעלאָזט אַ זאַק מיט כתבים וואָס די טערצעווער חסידים האָבן פאַרברענט.

נאָך יונה ירוחמס טויט האָט איטע שבח חתונה געהאַט מיט אַ רייכן ווייןהענדלער אין וואַרשע, זי האָט מיטגענומען קיין וואַרשע געצעלען, שוין דעמאָלט אַ בחורל פון אַ יאָר זעכצן. ר' אַלטערל איז געהאַט געוואָרן אויף דער עלטער האַלב־צעדרודערט; מ'האָט זיך געריכט, אַז די פּטירה איז נאָענט און אַז געצעלע וועט באַלד איבערנעמען דעם טערצעווער הויף. אָבער געצעלע האָט גענומען אַרויסווייזן קרומקייטן. ער האָט זיך צעקריגט מיט דער מאַמען און מיטן שטיף־פאָטער.

ער האָט אויפגעהערט לערנען אין טערצעוווער שטיבל, אָנגעהויבן לייענען אַפּיקורסישע ביכער און איז געוואָרן אַן איינגייער בײַ פּרצן.

ער איז היפּשע עטלעכע מאָל געקומען צו אונדז אַהיים. מיר זענען געווען געוואוינט צו חסידים, אָבער געצעלע האָט געמאַכט אַזעלכע סיגעס און ווילדע שטיק וואָס האָבן דערשטוינט אַפילו מיין טאַטן. געצעלע האָט גערעדט און געטאַנצט. ער איז געלאָפן פון וואַנט צו וואַנט ווי אַ חיה אין אַ שטייג. ער האָט געוואָרפן מיט די הענט, געטופּעט מיט די פיס. די מאַמע האָט אים דערלאַנגט אַ גלאָז טיי, נאָר ער האָט עס אַראָפּגעלאָזט. דאָ האָט ער זיך געריסן בײַ אַ פּאה און דאָ האָט ער גענומען דרייען דעם גאַרטל אַרום אַ פינגער; דאָ האָט ער זיך פאַרקרימט ווי פון אַ גרימעניש אין איינגעווייד און דאָ האָט ער אָן שום סיבה געטאָן אַ זעץ אַרויס מיט אַ געלעכטער. מיין שוועסטער הינדעלע האָט אים געפרעגט פאַרוואָס ער פאָרט נישט מבקר חולה זיין דעם ייִדן, וואָס איז מסוכן שלאַף. געצעלע האָט זיך אָנגעכאַפּט בײַ אַן אויער ווי אַ טויבער, אויסגעגלאָצט אַ פּאָר פאַרבליפטע אויגן און געענטפערט:

— איישע בשיישע, פּיטשעפּוי. הויבט זיך אָן אַ מעשה פּרדך.

ער האָט אַ כאַפּ געטאָן מיין טאַטנס פּען, זי איינגעטונקט אין טינט, געפּאָכעט מיט איר ווי ער וואָלט געפּרואווט שרייבן אין דער לופט, און זי צוריק אַריינגעשטעקט אין טינטאַרן. ער איז צוגעלאָפן צום אָפענעם פענצטער און זיך אַזוי טיף אַרויסגעבויגן, אַז די מאַמע האָט אָנגעהויבן שרייען און ברעכן די הענט. ס'האָט געפעלט אַ האָר ער זאָל אַרויספאַלן. נאָכדעם ווי ער איז אַוועק, האָט די מאַמע געזאָגט:

— כ'בין נישט מקנא דאָס מיידל וואָס וועט אים אָנקריגן!

און מיין שוועסטער האָט געזאָגט:

— אַ ווילדע בריאה, נאָר ער האָט אַ טעם...

ווען ר' אַלטערל איז נפטר געוואָרן מיט יאָרן שפּעטער — די דייטשן און די עסטרייכער האָבן שוין געהאַט אָקופּירט פּוילן — האָט געצעלע געהאַט אויסגעטאָן די ייִדישע מלבושים. ער האָט געשריבן לידער און געפירט אַ ליבע מיט אַ טאָכטער פון אַ הויזווירט. איך בין אָן דעם וויסן פון טאַטע־מאַמע אַוועק אין „הזמיר", וואו מיין ברודער יהושע האָט געהאַט דעם פּאָסטן פון אַ סעקרעטאַר און וואו געצעלע טערצעוווער האָט יענעם אָוונט געזאָלט פאָרלייענען זיין פּאָעמע „די מלכה פון אומרו". ער איז אַרומגעלאָפן אויף דער בינע, געלייענט פּערזון פון קליינע שטיקלעך פּאַפּיר, געשריגן מיט באַנומענע קולות. ער האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן שטענדער און ער איז אומגעפאַלן. ער האָט געכאָרכלט, געפּאַנפּעט, געלאַכט, געוויינט. ער האָט געענדיקט די ערשטע טיילן פון דער פּאָעמע מיט אַ סטראָפע וואָס איך געדענק ביז היינט:

מלכה סמיקאַלקע,
ריץ און שפּריץ,
שלאָג מיט דער פאַלקע,
עס אַ בליץ!...

און דער עולם האָט גענומען אַפּלאָדירן, שרייען בראַוואָ, און נישט געוואָלט אויפהערן. מיין ברודער, וואָס איך בין געזעסן נעבן אים, האָט אַ זאָג געטאָן:

— דער כוח פון משוגעת איז אָן אַ גרענעץ...

.2

נאָך דער מלחמה איז געצעלעס פּאָפּולאַריטעט אָפּגעפאַלן. קאָמוניזם איז אַריין אין דער מאָדע, אָבער געצעלע האָט נישט געהאַלטן פון קאָמוניזם. די פּועלי־ציון האָבן אים געפּרואווט אויסנוצן פאַר זייער באַוועגונג, אָבער געצעלע האָט נישט געגלויבט אין ציוניזם. נאָכדעם ווי דאָס דריטע ווייב האָט אים אָפּגעגט, האָבן געצעלעס ראָמאַנטישע אַוואַנטורעס אויפגעהערט. ער האָט געוואוינט אין אַ פּאַציאַטע. ער האָט זיך געהאַט אַריינגעלאָזט אין מיסטיציזם און זיך אויסגעהאַלטן פון שנאָרערײַ. איין מאָל אין יאָר האָט מען איינגעאָרדנט פאַר אים אַן אָוונט אין שרייבער־קלוב. געצעלע האָט געלייענט לידער, וואָס האָבן געזאָלט איבערגעבן דעם סוד פון דער באַשאַפונג, נאָר דער עולם האָט געלאַכט. עמיץ האָט אַפילו געוואָרפן געצעלען אַ פאַרפוילטע קאַרטאָפל. ווי דער טאַטע זיינער, יונה ירוחם, פלעגט ער פאַרפאַלן ווערן אויף חדשים. מ'האָט שוין אָנגעהויבן רעדן, אַז ער איז געשטאָרבן — מיטאַמאָל איז ער ווידער קאַפּויר געקומען. מ'האָט אים געפרעגט וואו ער איז געווען און געצעלע האָט געענטפערט:

— ווער ווייסט?

אין 1933 איז געצעלע געהאַט פאַרשוואונדן אויף לענגער ווי אַלע מאָל. ס'האָט זיך דערנענטערט די צייט ווען מ'האָט יעדעס יאָר געמאַכט פאַר אים דעם אָוונט, אָבער ער האָט זיך נישט געוויזן. דער סעקרעטאַר פון שרייבער־קלוב איז אַוועק אים זוכן אין זיין בוידעם־שטיבל, אָבער ס'האָט שוין דאָרט געוואוינט עמיץ אַנדערש. מיטאַמאָל האָט מען זיך דערוואוסט, אַז געצעלע איז אין פּאַריז. וואו ער האָט גענומען אויף הוצאות און ווי אַזוי ער האָט געקראָגן אַ וויזע איז געבליבן אַ רעטעניש. וואַרשעווער מאָלערס, וואָס זענען געפאָרן קיין פּאַריז זיך אָפּפרישן מיט די נייע שטרעמונגען אין דער קונסט, און אַקטיאָרן, וואָס האָבן גאַסטראָלירט אין דאָרטיקן ייִדישן טעאַטער, האָבן געבראַכט גרוסן פון געצעלען. ער זיצט אָפּ אין די פּאַריזער קאַפעען גאַנצע נעכט. ער שטעלט זיך אַוועק אויפן „פּלעצל", לייענט לידער פאַר די ייִדישע אימיגראַנטן און קלייבט נדבות. ער זאָל האָבן פאַרפירט אַ ליבע מיט אַ האַלב־משוגענער מאָלערין און ער האָט זיך אַליין אויך גענומען צו מאָלעריי, צו דעם סאָרט וואָס מ'דאַרף נישט קענען. איך בין שפּעטער אַוועק קיין אַמעריקע און דאָ מיטגעאַרבעט אין אַ ייִדישער צייטונג. ס'האָט געהאַט אויסגעבראָכן די היטלער־מלחמה. פון געצעלען האָב איך שוין געהאַט אַזוי גוט ווי פאַרגעסן.

איינמאָל, אין 1944, ווען איך בין געזעסן אין דער רעדאַקציע און געשריבן אַן אַרטיקל, האָב איך דערזען געצעלען. ער איז געשטאַנען בײַ מיין טיש אַן אָפּגעריסענער, מיט אַ צעשויבערטער באָרד און האַלב אויסגעגראָכענע האָר און מיך געפרעגט מיט אַ פאַנפענדיק קול:

— פאַר וועמען פּאַטשקעסטו? פאַר היטלערן?

— געצעלע! — האָב איך אַ געשריי געטאָן.

— האָסט מיך געהאַלטן פאַר אַ בר־מינן, האַ? כ׳בין אויפגעשטאַנען תחית־המתים!

ס׳איז געווען דער אייגענער געצעלע ווי־וואויל ס׳האָבן זיך שוין געוויזן צווישן זיינע קאַלטונעס גרויע פּעדים. ער האָט געטראָגן דעם אייגענעם סאָרט קאַפּעלאַטש וואָס אין וואַרשע, און אַנשטאָט דער פעלעריגע — אַ ברייטן קאַפּטאָן מיט באַגילדטע קנעפּ, וואָס איז אפשר אַמאָל געווען אַ מיליטער־מונדיר אָדער אַן אוניפאָרם פון אַ פּאָסט־טרעגער. אין איין האַנט האָט ער געהאַלטן אַ פּאָרטפעל, אין דער אַנדערער — אַ רענצל אַרומגעוויקלט מיט שפּאַגאַט. ער האָט געשמייכלט מיט אַ מויל וואו ס׳איז געבליבן איין קרומער צאָן. דערזען דעם אויסטערלישן פאַרשוין, האָבן די זשורנאַליסטן אַוועקגעלייגט די פּענעס און זיך דערנענטערט צו מיין טיש. דער הויפּט־רעדאַקטאָר איז אויך אַרויסגעקומען פון זיין צימער. זעלטן עמיץ האָט געקאָנט קומען פון אייראָפּע. אָבער געצעלע איז געהאַט אַנטלאָפן פון די נאַציס קיין מאַראָקאָ, געלעבט אַ צייט אין פּאַלעסטינע, זיך דורכגעריסן קיין אַרגענטינע און איז געהאַט אָנגעקומען קיין אַמעריקע דורך קובאַ. אַזוי, אַמווייניקסטן, האָט ער געזאָגט. ער האָט גערעדט אָן אַ סדר, געשלונגען ווערטער, אויסגעמישט דאַטעס. די ליטוואַקעס אין דער רעדאַקציע האָבן אינגאַנצן נישט פאַרשטאַנען זיין קוידערוועלש. ער האָט געשאָטן מיט חכמהלעך, וואָס האָבן געהאַט צו טאָן מיטן וואַרשעווער שרייבער־קלוב, מיט טערצעווער חסידות און מיט דעם זשאַרגאָן פון עליטים. ער האָט דערמאָנט נעמען, וואָס כ׳האָב שוין געהאַט פאַרגעסן. ער האָט דערביי געכיכעט, געהוסט. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— דרוקט׳ך עפּעס פון מיינע לידער. נאַ, דאָ!

ער האָט געעפנט דעם פּאָרטפעל און אַרויסגעשלעפּט קויטיקע פּאַפּירלעך, דאָס כתב קאָטשערעס און לאַפּעטעס, פול מיט מעקן און קלעקן. צווישן איין סטראָפע און דער אַנדערער און אויף די מאַרגינעסן האָט ער געהאַט אָנגעצייכנט אַלערליי שאַלאַמויזן. די זשורנאַליסטן האָבן געפּרוּווט לייענען. טייל האָבן געשמייכלט, אַנדערע האָבן געהויבן אַקסלען. דער הויפּט־רעדאַקטאָר האָט אָנגעטאָן די ברילן, געלייענט עטלעכע שורות און געפרעגט:

— וואָס איז דאָס, טערקיש?

— אויב עץ פאַרשטייט נישט קיין פּאָעזיע, מאַכט׳ץ מיר אַן אוונט.

— מיר מאַכן נישט קיין אוונטן.

— וואָס מאַכט עץ יאָ? מ׳עט איך אַלע אָפּווישן און ס׳וועט נישט בלייבן קיין משתין בקיר. ס׳האַלט שוין ביי נעילה. ס׳איז כלו כל הקצין. עץ זיצט דאָ אין די רעדאַקציעס און עץ טראַכט אויס ליגנס און דאָרט איז מלחמת גוג ומגוג. אדום איז אָדום. גאַיטץ אַלע צו אַלדי שוואַרץ יאָר! וואו איז ס׳בית־כּסא?

כ׳האָב אָנגעוויזן געצעלען אויפן טואַלעט־צימער. ער איז אַוועק און זיך לאַנג געזוימט. ער האָט זיך אומגעקערט אַ וואַקלדיקער און אַ זאָג געטאָן:

— דאָ איז ערגער ווי ביי זיי. קום, לאָמיר עפּעס עסן.

כ׳האָב אַוועקגעלייגט מיין מאמר און בין אַוועק מיט אים אין דער קאַפעטעריע. ער האָט זיך געהייסן ברענגען טרוקן ברויט מיט ציבעלע און שוואַרצע קאַווע.

אין דער קאַווע האָט ער אַריינגעטאָן זאַלץ. ער האָט מיר דערציילט, אַז אויף דער פראַכט־שיף פון גענוע קיין בוענאָס־איירעס, וואו ער האָט זיך געוואַלגערט אין צווישנדעק און געליטן פון דער ים־קראַנקייט, אין דער היץ פון עקוואַטאָר, האָט זיך אַנטפּלעקט צו אים דער אמת: די גאַנצע וועלט־געשיכטע, אַלע חכמות ו[illegible] מרומז אין דער סדרה בראשית, וואָס איז געבויט אויף גימטריאות, נוטריקון. ס׳איז דאָרט אַלץ פאָראויסגעזאָגט: נאַפּאָלעאָנס מלחמות, דער ערשטער וועלט־קריג, דער צווייטער, היטלער, סטאַלין, מוסאָליני, רוזוועלט. דער סוד פון דער גאולה איז אויך פאַראַן דאָרט, קלאָרער ווי אין ספר דניאל. קודם דאַרף מען לייענען יעדעס וואָרט צוריקוועגס. מ׳דאַרף זיך אָפּשטעלן אויפן מספר קטן, אויפן מספר גדול און דער עיקר אויפן [illegible]. געצעלע האָט גערעדט:

— ווער איז אדם? ווער איז חוה? וואָס האָט געוואָלט דער נחש? פאַרוואָס האָט קין געהרגעט הבלן? שטותים! געפינסט דאָרט אַלץ, יעדע קלייניקייט. מ׳דאַרף נאָר האָבן דעם שליסל, ווערט דיר ליכטיק אין אַלע אברים. כ׳בין דאָ נישט אַליין. כ׳בין מיט אַ פרוי. דאָס האָט זי מיך געראַטעוועט. פרעג נישט קיין קשיות. אַ יידישע, אָבער אַסימילירט. אַ פּוילישע דיכטערין. איינע פון די גרעסטע, אפשר די גרעסטע פון אַלע צייטן, אָבער אומבאַקאַנט. אינסטינקט ראשון, נישט אַ כלי שני. ווי אַזוי גייט מען פון דאַנען צו דער דריטער עוועניו?

— נעבן וואָסער גאַס? — האָב איך געפרעגט.

— זי האָט דאָרט אַ קרובה, אַן אַלטע כלבטע און טויב ווי די וואַנט. אַ מרשעת. נישט ביי די ריינע געדאַנקען. וואו איז דאָ ערגעץ דער דזשאָינט? זיי האָבן מיר געהאָלפן. כ׳בין שוין געהאַט געזונקען גאָר טיף. אפשר ביים סאַמע תהום. כ׳האָב שוין אָנגעהויבן קלערן, ווער ווייסט? ווי באַלד מ׳האָט זיי געגעבן אַזוינע כּחות, אפשר זענען זיי די שליחים. כ׳מיין טאַקע ביידע עמלקים, סטאַלין און היטלער. דער ערשטער איז אַ בכור־שטן און דער אַנדערער איז אַן אָפענער איין־און־דרייסיק, זוהמא דנחש, דער אבי אבות הטומאה. אין קובאַ האָב איך געטראָפן איינעם, וואָס איז אַנטלאָפן סיי פון די נאַציס, סיי פון די רויטע. געניאַלער אַנטלויפער, אָבער אַ שלעכטער שרייבער. וואָס די נאַציס טוען ווייסן אַלע. אָבער דאָס רוסלאַנד איז אַ חידה. אָט הויבט מען דיך ביזן הימל און אָט מוט מען דיך אַ וואָרף מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. אָט וויל מען וויסן דיין גאַנצע ביאָגראַפיע מיט אַלע פּרטי־פּרטים, און אָט שפּייט מען אויף דיר ווי אויף אַ שרץ. אין מאַראָקאָ ווידער האַלט מען נאָך פאַרן עץ הדעת. נישט אַלע, נישט אַלע. אין דעם גאַנצן קאַצניאַמער טוט אויף אַ בליץ אַ ניצוץ אלוקים. ארץ ישראל איז אַ קאַפּיטל פאַר זיך. זיי פּרוּוון דוחה זיין דעם קץ. בקיצור, כ׳האָב שוין אָנגעהויבן באַלן. ווי באַלד ס׳מוז זיין טנופת, איז אפשר וואָס טיפער אַלץ בעסער. מיטאַמאָל איז געקומען די אַנטפּלעקונג. דערלאַנג מיר, זיי מוחל, דעם פעפער.

— פעפער אין קאַווע?

— וואָס איז דאָס אַמעריקע? עפּעס קאָן איך עס נישט איינבייסן. קליפּת נוגה? אור וחושך משמשין בערבוביה? קאַראָלאַ הייסט זי, קאַראָלאַ ליפּינסקאַ [illegible]. זי׳ט געלייענט דיינע זאַכן אין [illegible]. ס׳איז [illegible] דאָ, דער גאַנצער אמת.

— אין מינכען?

— אין חומש בראשית.

3.

היפּשע עטלעכע וואָכן זענען געהאַט אַריבער. איך האָב געהאַט צוגעזאָגט צו באַזוכן; געצעלע טערצעוווער, נאָר כ'האָב יעדעס מאָל אָפּגעלייגט. ווען כ'האָב שוין געוואָלט אים אָנקלינגען, האָב איך געהאַט פֿאַרלוירן זיין טעלעפֿאָן און אַדרעס. איין מאָל אין אָוונט, ווען כ'בין געזעסן ביי מיר אין דער היים און געלייענט אַ צייטונג, האָט עמיץ אָנגעקלאַפּט אין דער טיר. כ'האָב געפֿרעגט ווער דאָס איז און דערהערט אַ מורמלעניש. כ'האָב געעפֿנט די טיר און דערזען אַ פֿרוי מיט רויטע, געפֿאַרבטע האָר, אַ שפּיציק פּנים פֿול מיט זומערשפּרינקעלעך, אין אַ לאַנגן, שוואַרצן מאַנטל, אַרומגעגורטלט מיט אַ מאַנסבילשן פּאַסיק. אין דרויסן האָט געשנייט און זי האָט געטראָגן שטיוועלעך אַזוינע, וואָס מ'גייט נישט אין אַמעריקע. אויף איר אַקסל איז געהאַנגען אַ ריזיקער טאַש. אַלץ אין איר האָט מיר אויסגעוויזן אויסלענדיש און אַפֿילו אַ קאַפּעלע משוגע. זי האָט אַ קוק געטאָן אויף מיר און אַ געשריי געטאָן אויף פּויליש:

— דאָס איז ער! אַזוי האָב איך מיר אייך פֿאָרגעשטעלט כאָטש אַ ביסל אַנדערש. פּאַקטיש, אין גאַנצן אַנדערש!

— מעג איך פֿרעגן ווער איר זענט?

— קאַראָלאַ ליפּינסקאַ קאָהן. געצעלע טערצעוווערס שאָטן, קרבן, אַלטער עגאָ.

כ'האָב זי אַריינגעבעטן אין שטוב. ווי נאָר זי האָט פֿאַרמאַכט די טיר, האָט זי אַ געשריי געטאָן:

— כ'קאָן נישט וואַרטן. כ'מוז אייך גלייך קושן!

זי האָט מיך אַרומגעכאַפּט מיט אַ פּאָר נאַסע הענט, פֿון די אַרבל אירע איז גערונען אויף מיין נאַקן דער צעגאַנגענער שניי און זי האָט מיך גענומען קושן מיט אַ ברען, וואָס האָט מיך דערשראָקן. זי האָט געשריגן:

— כ'קאָן אייך; כ'קאָן אייך! איר זענט מיר אַ ברודער אַלץ איינס צי איר ווילט יאָ אָדער נישט. כ'האָב געהאָפֿט די גאַנצע צייט, אַז איר וועט קומען צו אונדז, ווי איר האָט צוגעזאָגט, אָבער ווי באַלד איר זענט אַ ציגיינער, אַ בלאָגער און אַן אַמעריקנער אָל־ראַיטניק, בין איך געקומען צו אייך. פּרוּוווט מיך נישט אַרויסוואַרפֿן, איכ'ל נישט גיין!

— גאָט באַהיט! איר זענט אַן אָנגעלייגטער גאַסט.

— פֿאַרוואָס בין איך אָנגעלייגט, האַ? ווען כ'בין עלטער מיט צוואַנציק יאָר און כ'האָב אַ הויקער, וואָלט איר מיך אוודאי באַלד נישט אַריינגעלאָזט. כ'קאָן אייך, פּאַנסלייט, איר זענט אַלע די אייגענע עגאָאיסטן, אַלץ איינס צי איר זענט אַ מערדער אָדער אַ גאָט־געבענטשטער טאַלענט. איך בין הונגעריק און אָן אַ גראָשן. אויב איר'ט מיר נישט געבן עפּעס צו עסן און אַ גלאָז טיי, וועל איך פּגרן ביי אייך אין שטוב און איר'ט מוזן באַצאָלן פֿאַר דער באַגרעבעניש!

— טוט אויס דעם מאַנטל. איכ'ל אייך געבן עפּעס צו עסן.

— לאָמיך אייך נאָכאַמאָל אָנקוקן. פֿון אייער שרייבן ווייס איך אַז מיר ביידע געהערן צו דער רויט־האָריקער ראַסע. אָבער וואו זענען די האָר אייערע? כ'האָב גערעכנט אַז איר זענט העכער. וואו זענען די אַלע ווילדע ווייבער וואָס איר באַשרייבט? כ'האָב געמיינט אַז איכ'ל עפֿענען די טיר און דערזען אַן אָרגיע. כ'וויל איר זאָלט וויסן גלייך פֿון אָנהייב אַז צווישן מיר און געצעלען איז אַלץ געענדיקט. אויס! געשטאָרבן, באַגראָבן! שרעקט אייך נישט, איכ'ל זיך אויף אייך נישט אָוואַרפֿן. היטלער און סטאַלין האָבן מיך אויסגעלערנט צו פֿאַרבויגן דעם שטאָלץ, אָבער זיך אָנהענגען יענעם אויפֿן האַלדז — דערצו בין איך נאָך נישט דערגאַנגען. אוי, זעט וואָס כ'האָב געמאַכט פֿון אייער טעפּעך!

פֿון איר מאַנטל און פֿון די שטיוועלעך איז געהאַט אָנגערונען אַ קאַלוזשע. זי האָט געהאַט זיי אויסגעטאָן און זי איז געבליבן אין אַ שוואַרץ קלייד וואָס האָט נישט געפּאַסט צו איר שלאַנקער פֿיגור און אין שיך מיט אויסגעדרייטע קנאָפּלען. זי האָט געהאַט גרינע אויגן, אַ פֿאַרריסענע נאָז, הויכע קינבאַקן, אַ לאַנגן האַלדז. זי איז שוין נישט געווען יונג. זי האָט געקאָנט אַלט זיין אַ יאָר פֿערציק, אָדער אַפֿילו מער. זי האָט אַ רוף געטאָן:

— גיט מיר אַ פּאַפּיראָס! כ'שטאַרב פֿאַר אַ רויך! ביי מיר אַ פּאַפּיראָס איז וויכטיקער פֿון ברויט. אין תּפֿיסה האָב איך אַוועקגעגעבן מיין לעצטן ביסן פֿאַר אַ ביסל מאַכאָרקע געמישט מיט צעריבענע בלעטער. גלויבט מיר, איר רויכערט נישט און איר טרינקט נישט?

— ניין, אָבער כ'האָב ציגאַרעטן און שנאַפּס.

— פֿאַר וועמען? פֿאַר אַנדערע? אַ, איר אַנטוישט מיך. ס'איז נאָך אַ נס וואָס ווערלען און נאָוואַליס זענען טויט. ווען זיי לעבן, וואָלט איך געווען אַנטוישט און זיי אויך. כ'האָב מורא איר זענט אַ פֿיליסטער.

כ'האָב איר געגעבן ציגאַרעטן און אַוועקגעשטעלט אַ פֿלאַש קאָניאַק. כ'האָב געהאַט אין קיך ברויט, טייטלען. און אַן איבערבלייבעניש פֿון אַ קוכן. קאַראָלאַ ליפּינסקאַ קאָהן האָט סיי געגעסן, סיי גערויכערט און יעדעס מאָל זיך אָנגעגאָסן אַ גלעזל קאָניאַק. זי האָט אַ געשריי געטאָן:

— אַ וועגעטאַריער אויך? אַלץ וואָס איך דאַרף הערן איז אַז איר זענט אַ יעוווּנוך פֿאַר אַ צולאָג. געצעלע טערצעוווער איז אינגאַנצן אַראָפּ פֿון זינען. אַבסאָלוט. ער האָט דאָ קרובים, אָבער ער האָט געפֿונען אין חומש בראשית אַז ער טאָר זיך מיט זיי נישט טרעפֿן. ס'איז געווען אַ נאָטיץ אין אייער צייטונג און כ'האָב זיך אויסגעזוכט טערצעוווער חסידים. אַז אַך־און־ווי וואָסערע חסידים! קורץ געקליידט, אָן בערד. זיי רעדן קוים אַ וואָרט יידיש. פֿריער האָבן מיר געוואוינט ביי מיינס אַ מומע, אַ טויבע, אַ משוגענע, אַ סקנער. איצט האָט אים דער דזשאָינט אַריינגעפּאַקט אין אַ מעבלירט צימער מיט מייז און פּרייסן. איינער פֿון די מיקלאַמפּערשטע חסידים אַ שפּעקולאַנט, אַ שווינדלער האָט אַ ווייב אַ שרעקלעכע מיאוסקייט, אפֿשר זעכציק יאָר אַלט, מיט האָר געפֿאַרבט אויף אַן עקלהאַפֿטן געל, געקנייטשט ווי אַ מכשפֿה און געפּודערט ווי אַ הור. זי האָט זיך צוגעטשעפּעט צו געצעלען ווי אַ פּיאַווקע. דער מאַן האָט, ווייזט־אויס, אַנדערע און ער איז צופֿרידן פֿון איר לויז צו ווערן. זי האָט אירע אייגענע ביזנעס, ווי רופֿן זיי דאָס? ריעל עסטעיט. אַז זי איז עפּעס אַ קורווע, געצעלע רעדט איר איין,

העלדין פון חומש, אדער דער טייוול ווייסט וואס. ווען כ'ווייס נישט, אז ער איז א פסיכאפאט, וואלט איך גע־שוואוירן, אז ער איז דער ערגסטער שארלאטאן וואס כ'האב ווען ס'איז באגעגנט. לחיים!

קארלא ליפינסקא קאהן האט אריינגעגאסן אין מויל א גאנץ גלעזל. זי האט זיך פארקרימט און געטאן א שאקל מיטן קאפ ווי אויף ניין. כ'האב געפרעגט:

— קאנט איר מיר זאגן וואס די אלע וויבער זעען אין אים? אדער איז דאס א סוד פון חומש בראשית?

קארלא ליפינסקא קאהן האט געמאכט א מינע ווי ארויסצוזעצן מיט א געלעכטער. באלד איז זי געווארן ערנסט.

— וואס אנדערע זעען אין אים, פרעגט ביי זיי. כ'קאן בלויז ענטפערן וועגן מיר.

— יא, וואס איז מיט אייך?

— קאן איך זיין מיט אייך אינגאנצן אפנהארציק?

— יא, אינגאנצן.

— איר'ט מיר מסתמא נישט גלויבן. מענטשן גלויבן אין אלערליי ליגנס, אבער ווען מ'זאגט זיי דעם אמת, שפייען זיי קלעק. געצעלע טערצעווער איז דער שטארק־סטער מאנסביל וואס כ'האב ווען ס'איז געטראפן אין מיין לעבן, און גלויבט מיר, אז כ'קען מאנסלייט. כ'רעד שוין נישט דערפון וואס ער איז ראמאנטיש און אינ־טערעסאנט. כ'ווייס וואס איר טראכט, ער איז קליין און אפשר אין אייערע אויגן מיאוס. עמיץ האט מיך אמאל געפרעגט ווי כ'קאן ליב האבן אזא פארזעעניש. אט דאס פארזעעניש איז א העלד אין ליבע. ס'איז מיין טיפסטע איבערצייגונג, אז ער איז דער שטארקסטער ליבהאבער אין אונדזער גייסטיק־קאסטרירטן דור.

— אויב אזוי, אפשר איז טאקע דא אין חומש בראשית אלץ וואס ער זאגט.

— ניין, דאס איז אן אידעע פיקס. כ'האב פאר־געסן די הויפטזאך: ער איז א גרויסער דיכטער. נישט מיט דער פען. ער רעדט זיינע לידער אזוי ווי אין די פרע־היסטארישע צייטן אידער פאעטן האבן געקאנט שרייבן. טיילמאל ווען ער פאלט אריין אין פארצווייפ־לעפאדי און בייראן און רעמבא קאנען ביי אים פוצן די שיך. ווען ער ווערט באגייסטערט, שפרודלט ער מיט א פרייד נישט פון דאנען. דער גאנצער אוני־ווערז טאנצט מיט אים. ס'ווערט ערגעץ געזאגט אין דער ביבל אז די מארגנשטערן זינגען צוזאמען. אבער די שטערן פון דער נאכט זינגען באזונדער. מיינע ווער־מער קאנען אייך פארקומען ווי פוסטע פראזן, אבער זייט ווייסן, אז כ'בין אליין א דיכטערין און לויט מיין אייגענער אפשאצונג — די גרעסטע אין אונדזער צייט. איך שרייב אין פויליש, — דאס איז מיין אומגליק. מיינע לידער זענען געווארן פארברענט מיט די יידן. ס'איז געווען אין פוילן צוזאמען איין גרויסער דיכטער און אין פוילן אחוץ מיר בלויז ער שוין נישט צווישן די לעבעדיקע. איך אליין האב שוין אויך אויפגעהערט שרייבן. כ'ליג ביינאכט אין בעט און רעד מיינע לידער צום סופית.

— דא אין אמעריקע קאנט איר ווידער אנהייבן שרייבן. מ'וואלט דא אויף אן אמתן טאלענט. מ'וועט אפילו איבערזעצן וואס איר שרייבט.

— וואס? כ'האב מיך שוין אפגעוואוינט פון שרייבן. איין טאג קומט א היטלער און ברענט ביכער. אז אבער ד'ער טאג קומט א סטאלין און פארלאנגט, אז די [illegible] זאלן באזינגען זיינע מערדערייען. ס'איז נאך [illegible] נישט געענדיקט. ס'וועלן אויפקומען אנדערע טיראנ[illegible] און זיי וועלן אויסראטן די וועלט־ליטעראטור. [illegible] סעקס איז בלויז פאר צוויי — און טיילמאל בלויז [illegible] איינעם — פארוואס מוז עפעס פאעזיע זיין פאר א קהל! איך בין געווארן מיין אייגענע דיכטעריין. טיילמאל פלעג איך ליגן מיט געצעלען און מיר האבן [illegible] א סארט פאעטישן דועט. נו, אבער צוויי אין איין צופיל. לחיים!

4

עטלעכע חדשים זענען אוועק. קארלא ליפינסקא קאהן האט צוגעזאגט צו טעלעפאנירן, אבער כ'האב פון איר מער נישט געהערט. ס'האבן מיר נישט אויס־געפעלט קיין עקסצענטריקער אן איר. איך האב [illegible] צוגעצויגן מיט אן אומהיימלעכן כוח. די גראפאמאנען, די ספיריטיסטן, די אסטראלאגן, אלערליי סארטן בעלי־תשובהס, יענע וואס גלויבן אין פאסטן, פריש־[illegible] קענע בודיסטן, אלערליי וועלט־פארזארגער און אפילו נישט אנערקענטע דערפינדערס, ספעציעל אזוינע וואס האבן נישט אויפגעגעבן די האפענונג צו פראדוצירן א פערפעטואום מאבילע. דריי אזייגער ביינאכט האט מיך אויפגעוועקט א קלינגען פון טעלעפאן און ס'איז געווען קארלא ליפינסקא קאהן. זי האט געזאגט:

— זייט מיר מוחל וואס איך שטער אייך אין מיטן ד'ער נאכט. געצעלע איז טויט.

און כ'האב דערהערט א געהויל וואס ס'איז שווער געווען צו וויסן צי איז דאס א געוויין אדער א גע־לעכטער.

— וואס איז אים געווען?

— וואס איז אים נישט געווען? דער מענטש איז באגאנגען זעלבסטמארד, אבער ביסלעכווייז. די לעצטע וואכן זענען מיר ווידער געווען צוזאמען. ער איז געשטארבן אויף מיינע הענט. איך קלינג אייך דערפאר ווייל די טערצעווער חסידים האבן געקידנעפט זיין קער־פער. זיי האבן אים פארפאלגט ביים לעבן, אבער איצט איז ער מיט אמאל געווארן א זייעריקער. געצעלע האט מיר אנגעזאגט מ'זאל אים פארברענען, אבער זיי פלאנען אים צו באגראבן לעבן עפעס אן אמעריקאנער רבין, אדער דער שווארץ־יאר ווייסט וואס. איך האב געמאלדן דער פאליציי, נאר ס'ווייט אויס, אז זיי האבן אונטערגעקויפט די פאליציי. אויב איר וועט מיר נישט מאמענטאל העלפן, וועט מען געצעלען באגראבן קעגן זיין פארלאנג. דאס איז דער ערגסטער סארט וואנדא־ליזם. די יידישע פרעסע מוז מאכן א גוואלד.

ס'האט געדויערט א ווייל ביז איך האב זיך אפגע־טרייסלט פון שלאף. כ'האב געזאגט:

— די יידישע פרעסע איז נישט די אמעריקאנער פרעסע. ביז איך וועל שרייבן און ביז דער רעדאק־טאר וועט דאס לייענען און ביז דער זעצער וועט דאס אויסזעצן, וועט אריבער א וואך אדער גיכער צוויי. זיי וויסן נישט פון קיין איילעניש. בעסער קריגט אן אד־וואקאט.

— וואו זאל איך קריגן אן אדוואקאט אין מיטן ד'ער נאכט? זיי זענען אוועק אין שפיטאל און אים

[illegible] איר וועט מיר נישט העלפן, וועל איך [illegible] האָבן גערעדט איבער אַ האַלבע שעה. קאַראָלאַ [illegible]ן! [illegible] געזאָלט מיר קלינגען אינדערפרי, [illegible] נישט געקלונגען. ביי־טאָג האָט מיך עמיץ [illegible] נישט צום טעלעפאָן. איך האָב דער־ [illegible] מאַנסבילש קול, אין אַ פוילישן יידיש, [illegible] בייטענער. יענער האָט געזאָגט:

— [illegible] פאַר איך אַ טרויעריקע בשורה: ר' [illegible] איז נפטר געוואָרן. מיר, טערצע־ [illegible] געהאַט צו אים אַ סך טענות, אָבער [illegible] האָבן איך זיין שטייגער אַ גדול בישראל [illegible] נשמה. מיר האָבן מיט אַלע כוחות [illegible] העלפן, אָבער אַז אַ מענטש פאַסט תעני־ [illegible] לעבן? ער איז אויסגעגאַנגען ווי אַ [illegible] איז זיין לוויה און מיר ווילן איר זאָלט [illegible] בייזן בי זיין אָרון. כ׳ווייס אַז איר [illegible] ידידים. ער האָט וויפל מאָל גערעדט וועגן [illegible] מיר און מיין ווייב.

— [illegible] מיר געזאָגט, אַז געצעלע האָט באַגערט [illegible] אים פאַרברענען.

— [illegible] האָט עס אייך געזאָגט, די משוגענע? [illegible] איר נישט קיין איין וואָרט. זי האָט געפייניקט [illegible] ביי אים צוגערויבט די לעצטע פּעני. ער [illegible] פאַר מיר און מיך געבעטן כ׳זאָל אים [illegible] פון אירע הענט. זי איז געשמדט. ווי אַזוי [illegible] מענטש האָט געקאָנט האָבן עסקים מיט [illegible], איז נישט משיג צו זיין. קומט און טוט־ [illegible] געצעלען דעם לעצטן כבוד. ער האָט איבערגע־ [illegible] ווייב אַ פּירוש אויפן חומש בראשית און מיר [illegible] ארויסגעבן מיט אייערס אַ הקדמה. מיין נאָ־ [illegible] סעם פאַרצאָווער. איך בין אין די ליקאָר [illegible]. די לוויה קומט־פאָר — —

סעם פאַרצאָווער האָט מיר געגעבן דעם אַדרעס [illegible] מתים־שטיבל אין ברוקלין. די צייט פון דער [illegible] אַזוי צו פאָרן מיט דער סאָבוויי. כ׳האָב [illegible] אַז קאַראָלאַ ליפּינסקאַ־קאָהן וועט קלינגען, [illegible] כ׳האָב מער פון איר נישט געהערט. צומאָרגנס [illegible] צוגעפאָרן צום קאַפּעל און דערזען אינדרויסן [illegible] אַמעריקאַנער חסידים, טייל אין יאַרמולקעס, [illegible] אין קאַפּעלירשן, ווייבער מיט שייטלען. מ׳האָט [illegible] אויף מיר און מיין הספד. אין קאַפּעל האָבן [illegible] עלעקטרישע לעמפּלעך וואָס זעען אויס ווי [illegible] אויבן־אָן איז געשטאַנען דער אָרון. אַ צאָל מאַנס־ [illegible] ווייבער זענען שוין געזעסן אויף די בענק. [illegible] האָט געהאַלטן אַ דרשה אַ רב מיט אַ פּעך [illegible] באָרד. דערנאָך האָט גערעדט סעם פאַרצאָ־ [illegible], אַ נידעריקער, אַ ברייטער, מיט אַ שפּיציק בויך [illegible] מיט אַ בערדעלע וואָס האָט אויסגעזען ווי צוגע־ [illegible] צו זיין ברייטן קין. כ׳האָב געזוכט צווישן די [illegible] קאַראָלאַ ליפּינסקאַ־קאָהן, אָבער כ׳האָב זי [illegible] געזען. נאָכדעם ווי איך האָב גערעדט און דער [illegible] געמאַכט אַ אל־מלא־רחמים, איז געוואָרן אַ [illegible] אַ פרוי אין שוואַרצן, מיט אַ וואָאַל איבערן [illegible] האָט געפּרוּווט זיך אַרויפרייסן אויף דער בינע. [illegible] קאַראָלאַ ליפּינסקאַ־קאָהן. זי האָט געשריגן:

— היפּאָקריטן, גנבים, גענגסטערס! פּאָליציי! פּאָ־ ליציי!

כ׳האָב מיך שפּעטער דערוואוּסט אַז זי האָט גע־ וואָלט לייענען געצעלע טערצעווערס אַ פּאָעמע. צוויי יונגע חסידים האָבן זי געהאַלטן ביי די הענט. אַ דריטער האָט צוגעלייגט אַ האַנט צו איר מויל. ס׳האָבן זיך גע־ הערט געשרייען פון ווייבער, זידלערייען, קללות. אַ ייד האָט געשריגן:

— איי געוואַלד, כבוד המת!

כ׳האָב נישט בדעה געהאַט צו פאָרן צום בית־ עולם, אָבער צוויי חסידים האָבן מיך אַריינגעשטופּט אין אַ לימוזין, וואָס איז, ווייזט־אויס, געווען באַשטימט פאַר נישט־חסידים, ווייל ס׳איז דאָרט געזעסן אַ קייר לעכיקער יונגערמאַן אַן אַ באָרד. אָן אַ הוט, אין אַ העלן אַנצוג און אין אַ רויטן קראַוואַט. די שוואַרצע האָר האָבן געגלאַנצט פון פּאָמאַדע. די שוואַרצע אויגן זיינע האָבן געשמייכלט צו מיר וויסנדיק און זיסלעך. ער האָט אַ זאָג געטאָן אין ענגליש:

— מעג איך זיך פאָרשטעלן? ד״ר באַסקינד. גע־ צעלע טערצעווער איז געווען מיין פּאַציענט. צום באַ־ דויערן איז געווען צו־שפּעט אים צו ראַטעווען.

און ד״ר באַסקינד האָט מיר דערלאַנגט אַ האַנט מיט אַ סיגנעט אויפן קליינעם פינגער.

מיר האָבן זיך צעשמועסט און איך האָב דער־ מאָנט קאַראָלאַ ליפּינסקאַ־קאָהן. ד״ר באַסקינד האָט זי געקענט.

— אַ קראַנקע פּערזאָן. אַ פּאַטאָלאָגישע ליגנערין. איך בין נישט קיין פּסיכיאַטער, אָבער מ׳דאַרף נישט זיין קיין פּסיכיאַטער צו וויסן אַז זי איז פּאַראַנאָאיש. מיין פאָטער איז פון די טערצעווער חסידים און כ׳ווייס אַלץ. דער אַלטער טערצעווער רבי איז אויך נישט גע־ ווען נאָרמאַל. אַ צעדרייטע דינאַסטיע. ער זאָל האָבן געגעסן תשעה־באב און געפאַסט אין פּורים. ער האָט געשלאָגן זיינע שמשים מיטן ליולקע־ציביק.

— וואָס פאַר אַ סאָרט פרוי איז סעם פאַרצעווערס ווייב? — האָב איך געפרעגט.

— אַ, איך בין זייער דאָקטער אויך. זיי זענען שטיק רייך. ער׳ט געמאַכט אַ פאַרמעגן פון ריעל עס־ טעיט, פון ליקאָר און ווער ווייסט וואָס נאָך. זיי שטיצן אַלערליי רבים, דאָ און אין ירושלים. זיי עסן צו־ פיל. ביידע זענען דיאַבעטיקער. מ׳האָט מיך אַמאָל פאַר־ בעטן צו זיי אויף שבת. מ׳האָט מיר דערלאַנגט אַזוינע פאַרציעס אַז אַ העלפאַנד וואָלט זיך דערפון איבער־ געגעסן. פון אַלץ איז געווען דער שמאַלץ — פון די ציבעלעס, דעם טשאָלנט, דעם קוגל — נישט איין קוגל, נאָר דריי סאָרטן קוגל און דערצו ערשט שמאַלץ־ קוכן. זי ליידט אויף די גאַל־שטיינער פאַר אַ צולאָג.

— איז דאָס אמת אַז די פרוי פאַרצעווער האָט געפירט אַ ליבע מיט געצעלען?

— אַ ליבע? ווער. וואָס פאַר אַ ליבע? ער האָט גערעדט צו איר זיינע ווילדע רייד און דאָס האָט איר אימפּאָנירט. זי פלעגט אים ברענגען צו מיר. איך

זאָל אים עקזאַמינירן. ער האָט מיר געפּרואווט געבן לעקציעס אין מעדיצין, פון חומש בראשית.

— איז ערווירקלעך געווען אַזאַ סעקסועלער גיבור?

ד"ר באַסקינד האָט געשמייכלט און געוויזן אַ מויל קליינע ציין ווי ביי אַ קינד.

— פון וואָס? פון פּאַסטן? אַ דאָקטער דאַרף זיין דיסקרעט אָבער וואָס איז שוין איצט דער אונטערשייד? געצעלע האָט יאָרן־לאַנג געליטן פון אימפּאָטענץ. ער האָט עס מיר אַליין צוגעגעבן.

דער קאָרטעזש האָט זיך אָפּגעשטעלט און געלאָזט דורכפאָרן אַ לאַנגע שורה קאַרס פון אַן איטאַליעניש־אַלערליי קאָלירן, האָרנס האָבן געגרילצט, בלעכענע כלים האָבן געטומלט, די חתונה־געסט האָבן געליאַ־רעמט מיט באַנומענע קולות. ד"ר באַסקינד האָט גע־נומען דרייען דעם סיגנעט אויף זיין פינגער און האָט זיך איינגעקוקט אין זיין בריליאַנט. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— אַקעגן דעם איז, ווייזט־אויס, נישטאָ קיין רפואה אפילו אין חומש בראשית...